

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΜΠΟΡΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

Β' ΕΠΑ.Λ.

ΤΟΜΕΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΜΠΟΡΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

Συγγραφείς:

Γρηγόριος Μέντης, Δικηγόρος

Ιωάννης Φεργάδης, Οικονομολόγος, Νομικός, Καθηγητής ΤΕΙ Αθηνών

Παναγιώτης Πλέσσας, Νομικός, Καθηγητής ΤΕΙ Αθηνών

Αναστασία Μπαμπή, Εκπαιδευτικός ΠΕ 13, Νομικός

Ομάδα Κρίσης:

Αγγελική Κοντίνη, Εκπαιδευτικός ΠΕ 13, Νομικός

Νικόλαος Δεμερτζής, Εκπαιδευτικός ΠΕ 13, Νομικός

Κωνσταντίνος Χανούμης, Εκπαιδευτικός ΠΕ 13, Νομικός

Γλωσσική Επιμέλεια:

Θεοδούλη Αλεξιάδου, Εκπαιδευτικός ΠΕ 02, Φιλολόγος

Συντονιστής:

Παναγιώτης Πλέσσας, Νομικός, Καθηγητής ΤΕΙ Αθηνών

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Γρηγόριος Μέντης, Δικηγόρος
Ιωάννης Φεργάδης, Οικονομολόγος, Νομικός, Καθηγητής ΤΕΙ Αθηνών
Παναγιώτης Πλέσσας, Νομικός, Καθηγητής ΤΕΙ Αθηνών
Αναστασία Μπαμπή, Εκπαιδευτικός ΠΕ 13, Νομικός

Η συγγραφή και η επιστημονική επιμέλεια του βιβλίου πραγματοποιήθηκε
υπό την αιγίδα του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΜΠΟΡΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

Β΄ ΕΠΑ.Λ.

ΤΟΜΕΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΒΙΒΛΙΟ ΜΑΘΗΤΗ

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ
«ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ»

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η ευρύτατη ανάπτυξη του σύγχρονου εμπορίου και το ευρύ νομικό πλαίσιο που διέπει την άσκησή του, καθιστούν απαραίτητη τη γνώση βασικών διατάξεων του Εμπορικού Δικαίου.

Τα «Στοιχεία Εμπορικού Δικαίου» είναι προϊόν συλλογικής συγγραφικής εργασίας. Ωστόσο, ο Ιωάννης Φεργάδης είναι υπεύθυνος για τα κεφάλαια Α, Β, Γ, Δ και Ε του Πρώτου Μέρους, ο Γρηγόρης Μέντης είναι υπεύθυνος για τα κεφάλαια ΣΤ και Ζ του Πρώτου Μέρους, ο Παναγιώτης Πλέσσας είναι υπεύθυνος για το Δεύτερο Μέρος και η Αναστασία Μπαμπή είναι υπεύθυνη για το Τρίτο Μέρος.

Κατά τη συγγραφή του βιβλίου καταβλήθηκε προσπάθεια, ώστε το νομικό πλαίσιο του εμπορίου να γίνει κατανοητό από το μαθητή που έρχεται για πρώτη φορά σε επαφή με το δίκαιο και τη νομική σκέψη.

Οι συγγραφείς αισθάνονται την υποχρέωση να ευχαριστήσουν από τη θέση αυτή όλους όσους συνετέλεσαν στην έκδοση αυτού του βιβλίου και το αφιερώνουν στους μαθητές προς τους οποίους αυτό απευθύνεται.

ΟΙ ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α

1. ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΕΜΠΟΡΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ.....	17
Γενικά.....	17
Διάκριση του Εμπορικού από το Αστικό Δίκαιο	17
Διάρθρωση του Εμπορικού Δικαίου.....	18
Σχηματική παράσταση.....	19
Σύντομη αναδρομή στην ιστορία και την εξέλιξη του Εμπορικού Δικαίου.....	20
Πηγές του Εμπορικού Δικαίου	21
Σύγχρονες τάσεις του Εμπορικού Δικαίου	21
2. ΕΜΠΟΡΙΚΕΣ ΠΡΑΞΕΙΣ.....	22
Γενικά.....	22
3. ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ ΤΩΝ ΕΜΠΟΡΙΚΩΝ ΠΡΑΞΕΩΝ	24
Γενικά.....	24
Αντικειμενικά εμπορικές πράξεις.....	24
Αντικειμενικά εμπορικές πράξεις του θαλασσίου εμπορίου.....	27
Παράγωγα εμπορικές πράξεις.....	28
Σχηματική παράσταση.....	30
ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ - ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ Α	31

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β

ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΗΣ ΕΜΠΟΡΙΚΟΤΗΤΑΣ ΜΙΑΣ ΠΡΑΞΗΣ.....	33
Γενικά.....	33
Ουσιαστικές.....	33
Δικονομικές.....	33
Ποινικές	33
Φορολογικές.....	34
ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ - ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ Β	34

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ

1. ΙΚΑΝΟΤΗΤΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΕΡΓΕΙΑ ΕΜΠΟΡΙΚΩΝ ΠΡΑΞΕΩΝ.....	35
2. Ο ΕΜΠΟΡΟΣ.....	36
Προϋποθέσεις για την απόκτηση της ιδιότητας του εμπόρου.....	36
3. ΑΠΟΚΤΗΣΗ ΤΗΣ ΕΜΠΟΡΙΚΗΣ ΙΔΙΟΤΗΤΑΣ.....	37
Έμπορος κατά το ουσιαστικό σύστημα	37
Σχηματική παράσταση.....	39

Έμπορος κατά το τυπικό σύστημα.....	40
Εμπορικότητα του Δημοσίου.....	40
Οι μικροέμποροι	40
4. ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ, ΑΠΑΓΟΡΕΥΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΣΥΜΒΙΒΑΣΤΑ	41
Περιορισμοί.....	41
Απαγορεύσεις	41
Ασυμβίβαστα	41
ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ - ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ Γ	42

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ

ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΗΣ ΕΜΠΟΡΙΚΗΣ ΙΔΙΟΤΗΤΑΣ	43
Προσωπικές.....	43
Επαγγελματικές.....	43
Φορολογικές.....	44
ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ - ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ Δ	44

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ε

ΑΠΩΛΕΙΑ ΤΗΣ ΕΜΠΟΡΙΚΗΣ ΙΔΙΟΤΗΤΑΣ	45
Όταν αποκτήθηκε κατά το ουσιαστικό σύστημα	45
Όταν αποκτήθηκε κατά το τυπικό σύστημα.....	45
Απώλεια από γενικούς λόγους.....	45
ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ - ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ Ε.....	46

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΣΤ

ΤΗΡΗΣΗ ΕΜΠΟΡΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ.....	47
Γενικά.....	47
Τα είδη των εμπορικών βιβλίων.....	47
Διατυπώσεις τήρησης των εμπορικών βιβλίων.....	50
Αποδεικτική δύναμη των εμπορικών βιβλίων	51
Σχηματική παράσταση.....	52
Προσαγωγή των εμπορικών βιβλίων στα δικαστήρια	53
Συνέπειες της παράβασης των νόμιμων διατυπώσεων.....	54
Υποχρέωση διατήρησης των βιβλίων.....	55
ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ - ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ ΣΤ	55

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ζ

1. Η ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ	57
Εισαγωγή	57
2. ΔΙΑΚΡΙΤΙΚΑ ΓΝΩΡΙΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ	60
Γενικά	60
Η εμπορική επωνυμία	61
Διακριτικός τίτλος	65
Το σήμα	66
3. ΕΦΕΥΡΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΔΙΠΛΩΜΑΤΑ ΕΥΡΕΣΙΤΕΧΝΙΑΣ	70
Έννοια της εφεύρεσης	70
Δικαίωμα απόκτησης διπλώματος	71
4. ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΣ	74
Εισαγωγή	74
Αθέμιτος ανταγωνισμός	75
Ελεύθερος ανταγωνισμός	77
ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ - ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ Ζ	80

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α

1. ΟΙ ΕΤΑΙΡΕΙΕΣ	85
Έννοια	85
Διακρίσεις των εμπορικών εταιρειών	86
2. ΠΡΟΣΩΠΙΚΕΣ ΕΤΑΙΡΕΙΕΣ	90
Σύσταση	90
Διαχείριση	93
Εταιρική περιουσία	95
Τέλος της εταιρείας	96
ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ - ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ Α	101

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β

1. ΟΙ ΕΠΙΜΕΡΟΥΣ ΜΟΡΦΕΣ ΤΩΝ ΠΡΟΣΩΠΙΚΩΝ ΕΤΑΙΡΕΙΩΝ	103
Ομόρρυθμη εταιρεία	103
Ετερόρρυθμη εταιρεία	113
Αφανής εταιρεία	115
Συνεταιρισμός	116
2. ΚΕΦΑΛΑΙΟΥΧΙΚΕΣ ΕΤΑΙΡΕΙΕΣ	121
Γενικά	121
ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ - ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ Β	121

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ

ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ (Α.Ε.)	123
Γενικά.....	123
Ίδρυση.....	124
Το μετοχικό κεφάλαιο	126
Μετοχή	129
Τα όργανα της Α.Ε.	133
Ισολογισμός - Κέρδη.....	142
Λύση και εκκαθάριση της Α.Ε.	145
ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ - ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ Γ.....	149

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ

ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΕΝΗΣ ΕΥΘΥΝΗΣ (Ε.Π.Ε.).....	151
Έννοια	151
Χαρακτηριστικά γνωρίσματα.....	151
Ίδρυση της Ε.Π.Ε.	152
Το εταιρικό κεφάλαιο	152
Τα όργανα της Ε.Π.Ε.	153
Ισολογισμός - Κέρδη.....	156
Λύση και εκκαθάριση Ε.Π.Ε.	157
Μονοπρόσωπη Ε.Π.Ε.	160
ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ - ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ Δ	161

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α

ΑΞΙΟΓΡΑΦΑ.....	165
Εισαγωγή.....	165
Είδη αξιογράφων	166
Η σημασία των αξιογράφων	170
ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ - ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ Α.....	172

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β

1. Η ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΙΚΗ.....	173
Έννοια	173
Σχηματική παράσταση.....	175
Λειτουργίες της συναλλαγματικής	175

2. ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΗΣ ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΙΚΗΣ	177
Ικανότητα προς ανάληψη υποχρέωσης από συναλλαγματική	177
Τα τυπικά στοιχεία της συναλλαγματικής.....	177
Πράξη στη συναλλαγματική.....	182
ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ - ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ Β.....	182

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ

ΜΕΤΑΒΙΒΑΣΗ ΤΗΣ ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΙΚΗΣ.....	185
Μεταβίβαση με εκχώρηση	185
Μεταβίβαση με οπισθογράφιση	185
Ενέργειες οπισθογράφισης.....	186
Παραγραφή.....	188
ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ - ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ Γ.....	189

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ

Η ΑΠΟΔΟΧΗ ΤΗΣ ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΙΚΗΣ	191
Τα πρόσωπα που εμπλέκονται στη συναλλαγματική	191
ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ - ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ Δ	193

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ε

Η ΠΛΗΡΩΜΗ ΤΗΣ ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΙΚΗΣ.....	195
ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ - ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ Ε	196

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΣΤ

ΤΡΙΤΕΓΓΥΗΣΗ.....	197
ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ - ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ ΣΤ.....	198

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ζ

ΓΡΑΜΜΑΤΙΟ ΣΕ ΔΙΑΤΑΓΗ.....	199
Έννοια	199
Τυπικά στοιχεία του γραμματίου σε διαταγή	199
Διαφορές του γραμματίου σε διαταγή από τη συναλλαγματική.....	200
ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ - ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ Ζ.....	201

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Η

Η ΤΡΑΠΕΖΙΚΗ ΕΠΙΤΑΓΗ	203
Τα τυπικά στοιχεία της τραπεζικής επιταγής.....	203
Διαφορές της επιταγής από τη συναλλαγματική	204
Μεταβίβαση επιταγής.....	206
Εμφάνιση της επιταγής για πληρωμή	207
Ανάκληση της επιταγής.....	208
Είδη τραπεζικών επιταγών.....	209
ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ - ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ Η.....	210

1. ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΕΜΠΟΡΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

Γενικά

Μεγαλύτερο πρόβλημα και από την παραγωγή των αγαθών αποτελεί η δυνατότητα διάθεσής τους στην κατανάλωση. Αυτή τη δύσκολη αποστολή αναλαμβάνει η εμπορική δραστηριότητα. Είναι δύσκολη αποστολή, διότι το εμπόριο έχει να αντιμετωπίσει μια ριψοκίνδυνη διαμεσολάβηση μεταξύ παραγωγής και κατανάλωσης. Αυτονόητο είναι ότι επιδίωξη του εμπορίου και τελικός στόχος του είναι το κέρδος.

Η κυκλοφορία των αγαθών και των υπηρεσιών από την παραγωγή στην κατανάλωση ρυθμίζεται από ορισμένους κανόνες δικαίου, οι οποίοι ανήκουν κυρίως στη σφαίρα του Ιδιωτικού Δικαίου.

Συνεπώς, Εμπορικό Δίκαιο είναι ο κλάδος εκείνος του δικαίου που ρυθμίζει τις εμπορικές πράξεις και τους εμπόρους και γενικότερα τη διαμεσολαβητική προσπάθεια μεταξύ παραγωγής και κατανάλωσης.

Διάκριση του Εμπορικού από το Αστικό Δίκαιο

Το Εμπορικό Δίκαιο, όπως και το Αστικό, είναι κλάδος του Ιδιωτικού Δικαίου. Οι κανόνες του Αστικού Δικαίου δεν είναι ικανοί να ρυθμίσουν τις συναλλαγές του εμπορίου. Τα σωματεία και οι εταιρείες του Αστικού Δικαίου δεν επιδιώκουν το κέρδος. Το αντίθετο συμβαίνει με τις εμπορικές εταιρείες.

Το Εμπορικό Δίκαιο όμως δεν περιλαμβάνει όλους τους θεσμούς που είναι απαραίτητοι για την ομαλή λειτουργία του εμπορίου. Για το λόγο αυτό χρησιμοποιεί κανόνες του Αστικού Δικαίου, όπως για παράδειγμα οι κανόνες που ρυθμίζουν την πώληση ή τη μίσθωση πράγματος.

Μπορούμε να πούμε ότι οι κανόνες του Αστικού Δικαίου είναι συμπληρωματικοί για το Εμπορικό Δίκαιο. Το Εμπορικό Δίκαιο, λόγω της αποστολής του, έχει επίσης στενό δεσμό και με τις οικονομικές επιστήμες.

Διάρθρωση του Εμπορικού Δικαίου

Το Εμπορικό Δίκαιο διακρίνεται στους εξής επιμέρους κλάδους:

1. Γενικό μέρος. Ο κλάδος αυτός εξετάζει τα θέματα που αναφέρονται στον έμπορο και τις εμπορικές πράξεις.

2. Δίκαιο της βιομηχανικής ιδιοκτησίας. Είναι το σύνολο των διατάξεων, με τις οποίες προστατεύεται κυρίως το βιομηχανικό και εμπορικό επάγγελμα.

3. Δίκαιο των εμπορικών εταιρειών.

4. Δίκαιο των αξιογράφων.

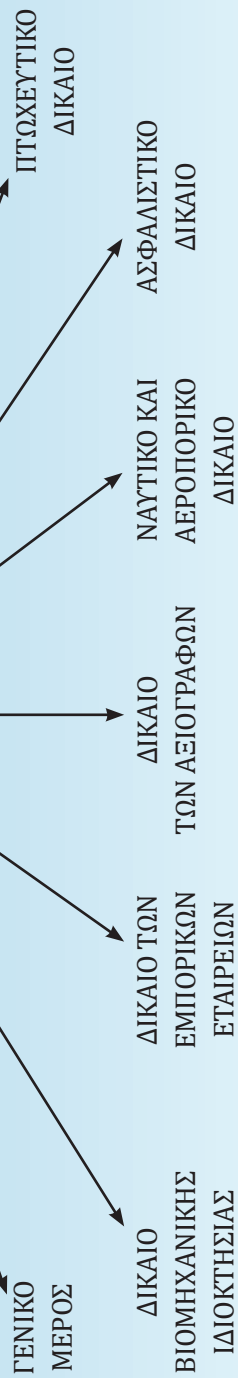
5. Ναυτικό και Αεροπορικό Δίκαιο. Ο κλάδος αυτός εξετάζει τα θέματα των δια της θαλάσσης και αέρος μεταφορών.

6. Ασφαλιστικό Δίκαιο.

7. Πτωχευτικό Δίκαιο. Στο τμήμα αυτό του Εμπορικού Δικαίου εξετάζονται τα θέματα που προκύπτουν από την πτώχευση του εμπόρου, δηλαδή από τη νομική κατάσταση που δημιουργείται μετά από δικαστική απόφαση, μόνο για έμπορο που αδυνατεί να συνεχίσει τις πληρωμές του.

ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΤΟΥ ΕΜΠΟΡΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

ΕΜΠΟΡΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ



Σύντομη αναδρομή στην ιστορία και την εξέλιξη του Εμπορικού Δικαίου

Παρά το γεγονός ότι το εμπόριο αναπτύχθηκε κατά την αρχαιότητα, δεν υπήρξε και αντίστοιχη ανάπτυξη των κανόνων του Εμπορικού Δικαίου.

Κατά την εποχή του Μεσαίωνα εμφανίσθηκε ως αυτόνομος κλάδος το Εμπορικό Δίκαιο, κυρίως στην περιοχή της Ιταλίας. Είναι γνωστές οι αποφάσεις της Ολαρίας και του «δικαστηρίου της θαλάσσης».

Στη Γαλλία, επί Λουδοβίκου του ΙΔ', το έτος 1673 εκδόθηκε με τίτλο «Ordonnance sur le commerce» το πρώτο νομοθέτημα που ρύθμιζε θέματα του χερσαίου εμπορίου και το 1681 το νομοθέτημα που ρύθμιζε θέματα του θαλασσίου εμπορίου με τίτλο «Ordonnance sur le marine». Τα νομοθετήματα αυτά ήταν πλήρη και έγινε η πρώτη συστηματική κωδικοποίηση του Εμπορικού Δικαίου. Ο Κώδικας του έτους 1673 έμεινε στην ιστορία και ως «code Savary». Η ονομασία αυτή οφείλεται στο βασικό συντάκτη του, που λεγόταν Savary.

Η μεγάλη αλλαγή που προέκυψε από τη Γαλλική Επανάσταση δεν ήταν δυνατό να μην επηρεάσει και τη δυνατότητα να ασκεί ο κάθε άνθρωπος ελεύθερα το επάγγελμα του εμπορίου. Αυτό ακριβώς έγινε με το σημαντικό νομοθέτημα στην ιστορία του Εμπορικού Δικαίου, που ψηφίστηκε στη Γαλλία το έτος 1807 και είναι γνωστό με το όνομα «code de commerce» ή Εμπορικός Κώδικας του Μεγάλου Ναπολέοντα.

Το νομοθέτημα αυτό που βασίσθηκε στα διατάγματα του Λουδοβίκου του ΙΔ', επέφερε μεγάλη τομή στο Εμπορικό Δίκαιο, το οποίο μετατράπηκε από δίκαιο των εμπόρων σε δίκαιο του εμπορίου. Το αντικειμενικό σύστημα αντικατέστησε το υποκειμενικό.

Ο Κώδικας του Ναπολέοντα μεταφράστηκε στην ελληνική γλώσσα και τον χρησιμοποιούσαν οι Έλληνες έμποροι της Κωνσταντινούπολης και των άλλων μεγάλων πόλεων. Αργότερα καθιερώθηκε αυτούσιος ο Κώδικας αυτός (Γαλλικός Εμπορικός Κώδικας ή, όπως ήταν πιο γνωστός, Κώδικας του Ναπολέοντα) στη χώρα μας με την από 15 Νοεμβρίου 1821 απόφαση της Νομικής Διάταξης της Ανατολικής Χέρσου Ελλάδος και μετά από τις εθνικές συνελεύσεις της Επιδαύρου (1822), του Άστρους (1823) και της Τροιζήνας (1827).

Ο Γαλλικός Εμπορικός Κώδικας περιλαμβάνει στο πρώτο μέρος τις εμπορικές συναλλαγές, στο δεύτερο ρυθμίζονται τα θέματα του ναυτικού δικαίου, στο τρίτο η πτώχευση και στο τέταρτο η εμπορική δραστηριότητα, δηλαδή αποτελείται από τέσσερα μέρη (βιβλία).

Με το Β.Δ. (Βασιλικό Διάταγμα) της 19 Απριλίου 1835 εισήχθησαν σε επίσημη μετάφραση στη χώρα μας τα τρία πρώτα μέρη του Γαλλικού Εμπορικού Κώδικα. Τα θέματα της αρμοδιότητας των εμποροδικείων ρυθμίστηκαν με το από 2 Μαΐου 1835 Β.Δ., το οποίο ίδρυσε ειδικά δικαστήρια αρμόδια να εκδικάζουν μόνο εμπορικές διαφορές.

Σήμερα, βέβαια, τέτοια δικαστήρια δεν υπάρχουν, αφού η αρμοδιότητά τους αργότερα απορροφήθηκε από τα πολιτικά δικαστήρια.

Αυτή ήταν η ισχύουσα νομοθεσία του εμπορικού δικαίου τα πρώτα χρόνια ζωής του νεοσύστατου Ελληνικού Κράτους.

Ο Γαλλικός Εμπορικός Κώδικας, που αποτέλεσε τη βάση της εμπορικής νομοθεσίας πολλών χωρών, έχει υποστεί πολλές τροποποιήσεις τόσο στη χώρα μας όσο και στα άλλα κράτη, με την ψήφιση ή τροποποίηση νέων νόμων, που ρυθμίζουν τους δημιουργηθέντες νέους θεσμούς αλλά και τις ανάγκες του αλματωδώς αυξανόμενου εμπορίου.

Πηγές του Εμπορικού Δικαίου

Βασική πηγή του Ελληνικού Εμπορικού Δικαίου είναι ο Γαλλικός Εμπορικός Κώδικας. Επίσης οι μεταγενέστεροι νόμοι εμπορικού περιεχομένου.

Εκτός από τους νόμους, πηγή του Εμπορικού Δικαίου είναι και τα αντίστοιχα έθιμα, όπου υπάρχουν, καθώς και οι εμπορικές συνήθειες αλλά και οι γενικοί όροι των συναλλαγών.

Ακόμη, πηγές του Εμπορικού Δικαίου θεωρούνται οι διεθνείς συμβάσεις εμπορικού περιεχομένου και οι αντίστοιχοι κανόνες του Κοινοτικού Δικαίου. Η νομολογία των δικαστηρίων δεν είναι πηγή του Εμπορικού Δικαίου, αλλά βοηθά στην κατανόηση των προβλημάτων του.

Σύγχρονες τάσεις του Εμπορικού Δικαίου

Το Εμπορικό Δίκαιο σήμερα δεν είναι αμιγώς ιδιωτικό δίκαιο. Υπάρχει τάση δημοσιοποίησής του, αφού πολλοί θεσμοί του ρυθμίζονται από διατάξεις του διοικητικού, του δημοσιονομικού και του φορολογικού δικαίου. Παρά ταύτα όμως εξακολουθεί να παραμένει κατά βάση κλάδος του ιδιωτικού δικαίου.

Η τάση δημοσιοποίησής του είναι αποτέλεσμα του συνεχώς αυξανόμενου κρατικού παρεμβατισμού.

Η ταχύτητα των εμπορικών συναλλαγών και η παγκοσμιοποίηση του εμπορίου, που παρατηρείται σήμερα, επιβάλλουν την ομοιόμορφη ρύθμιση του εμπορίου σε διεθνές επίπεδο.

2. ΕΜΠΟΡΙΚΕΣ ΠΡΑΞΕΙΣ

Γενικά

Υπάρχουν τα εξής συστήματα προσδιορισμού των εμπορικών πράξεων:

α. Το αντικειμενικό σύστημα. Σύμφωνα με το σύστημα αυτό, οι εμπορικές πράξεις καθορίζονται ακριβώς από το νόμο, εφαρμόζονται οι διατάξεις του Εμπορικού Δικαίου στις σχέσεις που προκύπτουν από την άσκηση αυτών των πράξεων και δεν μας ενδιαφέρει το γεγονός ότι ασκούνται κατά κύριο επάγγελμα ή τελείως ευκαιριακά. Δηλαδή, μας ενδιαφέρει το εμπόριο και όχι ο έμπορος. Δεν έχει σημασία αν αυτός που τις ασκεί είναι έμπορος ή όχι. Το σύστημα αυτό χαρακτηρίζει το εμπόριο και όχι τον έμπορο, γι' αυτό και λέμε ότι, κατά το αντικειμενικό σύστημα, το Εμπορικό Δίκαιο είναι το δίκαιο του εμπορίου. Η πράξη είναι εμπορική, ανεξάρτητα από το αν είναι έμπορος ή όχι αυτός που την κάνει. Αν π.χ. ένας μαθητής αγοράσει 30 βιβλία, με σκοπό να τα μεταπωλήσει στους συμμαθητές του, η πράξη είναι εμπορική, ο ίδιος όμως δεν είναι έμπορος.

β. Το υποκειμενικό σύστημα. Τελείως αντίθετο προς το σύστημα που εξετάσαμε είναι το υποκειμενικό σύστημα. Κατά το σύστημα αυτό, λαμβάνεται υπόψη η ιδιότητα του προσώπου που ενεργεί την πράξη. Εφόσον το πρόσωπο αυτό έχει την ιδιότητα του εμπόρου, τότε και η πράξη του είναι εμπορική. Στην περίπτωση αυτή γίνεται λόγος για υποκειμενικό σύστημα. Δηλαδή, το Εμπορικό Δίκαιο θεωρείται ως το δίκαιο της επαγγελματικής τάξης των εμπόρων.

Εάν κάποιος γίνει έμπορος, όλες οι πράξεις του θεωρούνται εμπορικές. Αυτό είναι επακόλουθο της απόκτησης της εμπορικής ιδιότητας.

γ. Το σύστημα των εμπορικών επιχειρήσεων. Τέλος, άλλο σύστημα προσδιορισμού των εμπορικών πράξεων είναι το σύστημα των εμπορικών επιχειρήσεων. Επιχειρηματίας είναι εκείνος που κατ' επάγγελμα ασκεί οικονομική δραστηριότητα, με σκοπό το κέρδος και ασχολείται με την παραγωγή, τη μεταφορά ή τη διανομή αγαθών ή υπηρεσιών. Κατά το σύστημα αυτό, το Εμπορικό Δίκαιο είναι το δίκαιο των οργανωμένων εμπορικών επιχειρήσεων. Δε γίνεται διάκριση μεταξύ πράξεων του αστικού δικαίου ή εμπορικών. Αρκεί η οργανωμένη άσκηση οικονομικής δραστηριότητας.

Ο Γαλλικός Εμπορικός Κώδικας καθιέρωσε το αντικειμενικό σύστημα. Το Β.Δ. του 1935 «περί αρμοδιότητος εμποροδικείων» απαριθμεί τις αντικειμενικές ή πρωτότυπα εμπορικές πράξεις. Η εμπορικότητά τους δεν εξαρτάται από την εμπορική ή όχι ιδιότητα αυτού που τις διενεργεί. Υπάρχουν

Ο ΕΜΠΟΡΙΚΟΣ
Κ Ω Δ Η Ξ
ΤΗΣ ΓΑΛΛΙΑΣ.

Μεταφρασθεὶς ἐκ τῆς Γαλλικῆς πρωτο-
τύπου, καὶ πολλοῖς σημειώμασι πλετι-
σθεὶς, ἔτι δὲ παραρτήματι τῶν ἀναγ-
καίων ἄρθρων ἐκ τῆς πολιτικῆς
Κώδικος ἐπαυξηθεὶς

π α ρ α

ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΤΟΥ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ,
παρ' οὗ προσενεχθεὶς τῷ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐντι-
μοτάτῳ Συσήματι

τῶν Ἑλληνοῤῥώματων Ἐμπόρων

πρὸς κοινὴν ὠφελείαν, ἀναλώμασι τοῦ τιμωτάτου
κυρίου

ΜΙΧΑΗΛ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

τύποις ἐκδίδεται.

EN BIENNII, 1817.

Ἐκ τοῦ Ἑλληνικοῦ Τυπογραφείου δὲ Χερσφίλδ.

ἐκ Παναγῆς Κωνσταντίνου

και άλλες πράξεις, που αν και δεν συμπεριλαμβάνονται στις αντικειμενικά εμπορικές πράξεις, γίνονται εμπορικές, επειδή διεξάγονται από έμπορο χάρη της εμπορίας του ή γιατί εξαρτώνται από άλλη κύρια εμπορική πράξη, που είναι πρωτότυπα εμπορική.

Σήμερα, στη χώρα μας επικρατεί μικτό σύστημα προσδιορισμού των εμπορικών πράξεων.

3. ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ ΤΩΝ ΕΜΠΟΡΙΚΩΝ ΠΡΑΞΕΩΝ

Γενικά

Οι εμπορικές πράξεις διακρίνονται σε πρωτότυπες ή αντικειμενικά εμπορικές πράξεις και σε παράγωγα εμπορικές.

Στην πρώτη περίπτωση έχουμε απαρίθμηση των εμπορικών πράξεων από το νόμο. Στη δεύτερη έχουμε πράξεις που δεν είναι από μόνες τους εμπορικές, αλλά αποκτούν τον εμπορικό χαρακτήρα ή από το πρόσωπο που τις διενεργεί, που είναι έμπορος ή από τη στενή σχέση που έχουν με τις αντικειμενικά εμπορικές πράξεις.

Αντικειμενικά εμπορικές πράξεις

Οι αντικειμενικά ή πρωτότυπα εμπορικές πράξεις του χερσαίου εμπορίου που απαριθμούνται στο άρθρο 2 του Β.Δ. του έτους 1835 «περί αρμοδιότητος εμποροδικείων» είναι οι εξής:

1. Η αγορά προϊόντων γης ή τέχνης με πρόθεση τη μεταπώληση

α. Για να είναι εμπορική η πράξη, σύμφωνα με τις απαιτήσεις του νόμου, θα πρέπει η απόκτηση των προϊόντων γης ή τέχνης να προέρχεται από επαχθή αιτία, δηλαδή θα πρέπει να υπάρχει αγορά ή ανταλλαγή. Αν υπάρχει κτήση από χαριστική αιτία π.χ. δωρεά, τότε δεν συντρέχουν οι προϋποθέσεις του νόμου.

β. Επίσης τα πράγματα θα πρέπει να είναι κινητά. Στην έννοια «προϊόντα γης ή τέχνης» συμπεριλαμβάνονται όχι μόνο τα ενσώματα κινητά πράγματα αλλά και οι φυσικές δυνάμεις που λογίζονται ως πράγματα, όπως π.χ. το ηλεκτρικό ρεύμα, η θερμότητα αλλά και τα ασώματα, όπως π.χ. εμπορική επωνυμία, σήμα, εφεύρεση κ.λπ.

γ. Τέλος, τρίτη προϋπόθεση που απαιτεί ο νόμος είναι να υπάρχει πρόθεση του αγοραστή κατά το χρόνο της αγοράς να μεταπωλήσει τα πράγματα.

Αν δεν υπάρχει πρόθεση μεταπώλησης κατά το χρόνο της αγοράς και εκδηλωθεί αργότερα, τότε η αγορά δε θεωρείται εμπορική. Επίσης, αν υπάρχει πρόθεση μεταπώλησης χωρίς να πραγματοποιηθεί, διότι ο αγοραστής κράτησε το πράγμα για τον εαυτό του ή το χάρισε σε τρίτο, τότε η αγορά είναι εμπορική. Δηλαδή, καθοριστική λεπτομέρεια αποτελεί η πρόθεση ή όχι του αγοραστή κατά το χρόνο της αγοράς για μεταπώληση, π.χ. αν κάποιος αγοράσει ένα βιβλίο, με σκοπό να το δωρίσει σε κάποιον φίλο του, αλλά αντί της δωρεάς το μεταπωλεί σε κάποιο άλλο πρόσωπο, η αγορά δεν είναι εμπορική πράξη αλλά αστική. Επίσης, αν αγοράσει ένα βιβλίο, με σκοπό να το μεταπωλήσει, και διαπιστώσει ότι είναι χρήσιμο για τη βιβλιοθήκη του και το κρατά ο ίδιος ή το δωρίζει σε κάποιον τρίτο, η αγορά είναι εμπορική πράξη και όχι αστική.

Επίσης, η αγορά προς μεταπώληση, κατά την άποψη που επικρατεί στην επιστήμη του εμπορικού δικαίου, θα πρέπει να γίνεται με επιδίωξη το κέρδος, ανεξάρτητα από το αν τελικά προκύψει κέρδος ή όχι.

Εμπορική θεωρείται και η αγορά πράγματος όχι για μεταπώληση αλλά για μίσθωση της χρήσης του, π.χ. αγοράζω δέκα μοτοποδήλατα, όχι για να τα μεταπωλήσω, αλλά για να τα νοικιάζω στους πελάτες μου.

2. Η επιχείρηση χειροτεχνίας

Στη χειροτεχνία έχουμε επεξεργασία ξένης πρώτης ύλης, χωρίς να πρόκειται για μίσθωση έργου ή προσφορά υπηρεσιών ελεύθερου επαγγελματία. Στην έννοια της επεξεργασίας συμπεριλαμβάνεται και η κατασκευή οικοδομών από εργολάβο με το σύστημα της αντιπαροχής.

3. Η επιχείρηση προμήθειας

Προμήθεια έχουμε, όταν ένα πρόσωπο πωλεί σε κάποιο άλλο πράγματα τα οποία θα του παραδώσει αργότερα, αλλά κατά το χρόνο της πώλησης δεν τα έχει ακόμη αποκτήσει. Είναι δυνατόν τα πράγματα αυτά να μην υπάρχουν κατά το χρόνο της κατάρτισης της σύμβασης προμήθειας. Π.χ. ένα νοσοκομείο ενδιαφέρεται να προμηθευτεί 1.000 κιλά κρέας αρνιού για την ημέρα του Πάσχα. Τον μήνα Ιανουάριο υπογράφει μία σύμβαση προμήθειας με τον Α, που είναι έμπορος χονδρικής πώλησης κρεάτων. Ο έμπορος αυτός αναλαμβάνει να παραδώσει κατά τον συμφωνηθέντα χρόνο την ποσότητα του κρέατος που έχει πωλήσει, αλλά το προϊόν ενδεχομένως να μην έχει παραχθεί, διότι δεν έχουν ακόμη γεννηθεί τα αντίστοιχα σφάγια.

Η προμήθεια είναι ακριβώς αντίθετη προς την εμπορική πράξη της αγοράς για μεταπώληση. Δηλαδή, ενώ στην αγορά προς μεταπώληση πρώτα

αγοράζουμε και μετά πουλάμε, στην προμήθεια πρώτα πουλάμε και μετά αγοράζουμε το προϊόν που ήδη έχουμε πωλήσει.

4. Η επιχείρηση παραγγελίας

Στην παραγγελία έχουμε διενέργεια εμπορικών πράξεων από κάποιον στο όνομά του αλλά για λογαριασμό άλλου, βεβαίως με αμοιβή. Η αμοιβή αυτή λέγεται συνήθως «προμήθεια», αλλά δεν έχει καμία σχέση με την εμπορική πράξη της προμήθειας που αναφέραμε πιο πάνω.

Εξυπακούεται ότι αυτός που κάνει στο δικό του όνομα την πράξη παραγγελίας (παραγγελιοδόχος) αγοράζοντας π.χ. κάποια εμπορεύματα, είναι υποχρεωμένος να παραδώσει τα αγορασθέντα στο πρόσωπο που του ανέθεσε την παραγγελία (παραγγελέας). Η εμπορική πράξη γίνεται από τον παραγγελιοδόχο και τα αποτελέσματα προκύπτουν για τον παραγγελέα.

5. Επιχείρηση μεταφοράς

Η επιχείρηση μεταφοράς περιλαμβάνει τη μεταφορά προσώπων ή πραγμάτων δια γης ή ύδατος (πλην θαλάσσης) με αμοιβή. Ο μεταφορέας ευθύνεται για την ενδεχόμενη καταστροφή των πραγμάτων κατά τη μεταφορά.

6. Επιχείρηση πρακτορείας

Η επιχείρηση πρακτορείας έχει ως σκοπό την παροχή πάσης φύσεως υπηρεσιών σε τρίτους με αμοιβή, π.χ. τα γραφεία ταξιδίων. Βέβαια, οι υπηρεσίες είναι ιδιωτικές και δε συγκαταλέγονται σ' αυτές οι υπηρεσίες που προσφέρονται από τα όργανα του κράτους και οι οποίες παρέχονται στον πελάτη άνευ αμοιβής.

7. Επιχείρηση πλειστηρίασης

Έχουμε διεξαγωγή πλειστηριασμών με αμοιβή αλλά πάντα ξένων κινητών πραγμάτων και με τη θέληση του κυρίου των πραγμάτων. Γίνεται αντιληπτό ότι δεν υπάγονται στην περίπτωση αυτή αναγκαστικοί πλειστηριασμοί, που γίνονται από τα αρμόδια όργανα και με τις προϋποθέσεις που προβλέπει η κείμενη νομοθεσία.

8. Επιχείρηση δημοσίων θεαμάτων

Έχουμε προσφορά με αμοιβή οποιουδήποτε δημοσίου θεάματος ή ακόμη ψυχαγωγίας στο κοινό.

9. Η μεσιτεία

Μεσιτεία είναι η αμοιβή μεσολάβησης ή υπόδειξης ευκαιρίας για τη σύναψη σύμβασης, π.χ. αγοράς ή μίσθωσης πράγματος.

Η μεσιτεία διαφέρει από την παραγγελία, αφού ο παραγγελιοδόχος ενεργεί επ' ονόματί του και συμβάλλεται ο ίδιος για λογαριασμό του παραγγελέα, ενώ ο μεσίτης δε συμμετέχει ο ίδιος στη σύμβαση.

10. Κολλυβιστικές και τραπεζιτικές εργασίες

Οι κολλυβιστικές εργασίες έχουν ως σκοπό την ανταλλαγή νομισμάτων με αμοιβή. Οι τραπεζιτικές εργασίες καλύπτουν ένα πολύ μεγαλύτερο φάσμα, π.χ. καταθέσεις χρημάτων, προεξοφλήσεις συναλλαγματικών, χορηγήσεις δανείων κ.λπ.

11. Η έκδοση, αποδοχή, οπισθογράφηση ή τριτεγγύηση συναλλαγματικής

Συνεπώς, η οποιαδήποτε σχέση με τη συναλλαγματική θεωρείται αντικειμενικώς εμπορική πράξη.

Επίσης, εμπορικές πράξεις είναι και οι αποστολές χρημάτων από τόπο σε τόπο.

12. Εμπορικές πράξεις βάσει νεώτερων νόμων

Η νομοθεσία μας, μετά το Β.Δ. του 1835, έχει χαρακτηρίσει πολλές πράξεις ως αντικειμενικά εμπορικές, π.χ. οι χρηματιστηριακές συναλλαγές και οι σχέσεις που δημιουργούνται από την έκδοση ή οπισθογράφηση αποθετηρίων ή ενεχυρογράφων των γενικών αποθηκών.

Επίσης, η επιστήμη του Εμπορικού Δικαίου δέχεται ότι αρκετές δραστηριότητες έχουν εμπορικό χαρακτήρα, όπως π.χ. η χερσαία ασφάλιση, οι εκδοτικές επιχειρήσεις κ.λπ.

Αντικειμενικά εμπορικές πράξεις του θαλασσίου εμπορίου

Το άρθρο 3 του Β.Δ. του έτους 1835, αναφέρει τις αντικειμενικά εμπορικές πράξεις του θαλασσίου εμπορίου ως εξής:

1. Η επιχείρηση κατασκευής πλοίου. Πρόκειται για σύμβαση ναυπηγήσεως. Η έννοια του πλοίου δεν είναι αυτή που μας δίνει ο Κώδικας Ιδιωτικού Ναυτικού Δικαίου αλλά ευρύτερη, δηλαδή περιλαμβάνει κάθε πλωτό ναυπήγημα.

2. Η αγορά ή πώληση πλοίου (και πλωτού ναυπηγήματος). Έστω και αν η αγορά δεν έγινε με πρόταση μεταπώλησης ή έστω και αν αυτός που προβαίνει στην πώληση πλοίου το είχε αποκτήσει από χαριστική αιτία.

3. Οι θαλάσσιες αποστολές. Εδώ συμπεριλαμβάνονται όλες οι δραστηριότητες που έχουν ως μέσο πραγματοποίησής τους το πλοίο.

4. Η αγορά ή πώληση αρμένων, εξαρτίων και ζωοτροφών. Δηλαδή ύλη ή αντικείμενα που είναι χρήσιμα για τον εξοπλισμό, την κίνηση και τη συντήρηση του πλοίου.

5. Η ναύλωση. Δηλαδή η σύμβαση που έχει ως σκοπό τη θαλάσσια μεταφορά προσώπων και πραγμάτων.

6. Η ναυτολόγηση. Δηλαδή η σύμβαση προσφοράς εργασίας χρήσιμης για τον προορισμό του πλοίου.

7. Τα περί ασφαλειών συναλλάγματα. Δηλαδή όλες οι ασφαλιστικές συμβάσεις του πλοίου και των μεταφερόμενων προσώπων και πραγμάτων.

8. Όσα άλλα συναλλάγματα αφορούν τη ναυτική εμπορία. Δηλαδή οι σχέσεις που προκύπτουν από συγκρούσεις πλοίων, ρυμουλκήσεις, αβάρειες κ.λπ. Οι διατάξεις που αναφέρονται στο θαλάσσιο εμπόριο ισχύουν, με μεταγενέστερο νόμο, και για τις αερομεταφορές.

Παράγωγα εμπορικές πράξεις

Εκτός από τις αντικειμενικά εμπορικές πράξεις έχουμε και εμπορικές πράξεις που είναι κατά βάση αστικές πράξεις, αλλά μετατρέπονται σε εμπορικές είτε εξ αντικειμένου είτε από το υποκειμένο (έμπορο) που τις διενεργεί.

1. Παράγωγες εξ αντικειμένου. Είναι αυτές που έχουν άμεση σχέση και εξάρτηση με μία αντικειμενικά εμπορική πράξη και όχι με έμπορο. Π.χ. ένας φοιτητής, μη έμπορος, αγοράζει 100 βιβλία, με σκοπό να τα μεταπωλήσει με κέρδος. Η πράξη του είναι αντικειμενικά εμπορική. Προκειμένου να επιτύχει τον σκοπό του, μισθώνει μία αποθήκη ή ένα αυτοκίνητο, για να μπορέσει να επιτύχει τη μεταπώληση. Η μίσθωση της αποθήκης ή του αυτοκινήτου είναι αστική πράξη και δε γίνεται από έμπορο ώστε να μετατραπεί, όπως θα δούμε αμέσως πιο κάτω, σε υποκειμενικά εμπορική πράξη. Όμως, στο παράδειγμά μας αυτό, η μίσθωση θεωρείται παράγωγα (εξ αντικειμένου) εμπορική πράξη (θεωρία του παρεπομένου).

2. Παράγωγες εξ υποκειμένου εμπορικές πράξεις. Πολλές αστικές κατά βάση πράξεις μετατρέπονται σε εμπορικές. Αν γίνουν από μη έμπορο, είναι αναμφίβολα αστικές. Αν γίνουν όμως από έμπορο και χάρη της εμπορίας του, μετατρέπονται από αστικές σε εμπορικές.

Βέβαια, το να χαρακτηριστεί μία πράξη αστική ή εμπορική έχει μεγάλη σημασία. Υπάρχουν συνέπειες για τη μία κατηγορία που δεν υπάρχουν για την άλλη. Όλες οι αστικές πράξεις που γίνονται από έμπορο μπορούν να με-

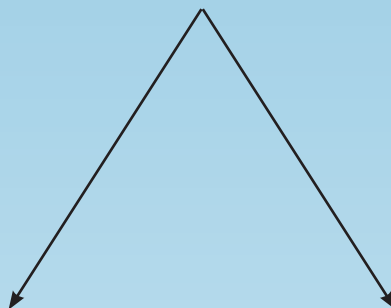
τατραπούν σε εμπορικές, αν τούτο δεν είναι αντίθετο προς τη φύση τους. Για παράδειγμα, όλες οι πράξεις του οικογενειακού δικαίου δεν μπορούν να μετατραπούν σε εμπορικές. Ο χαρακτήρας τους δεν επιτρέπει μετατροπή. Όμως και αυτές που εύκολα μπορούν να μετατραπούν, πρέπει να γίνονται χάρη της εμπορίας του. Αν π.χ. κάποιος έμπορος μισθώσει μία αποθήκη, για να αποθηκεύσει εμπορεύματα, η κατά βάση αστική πράξη της μίσθωσης μετατρέπεται σε υποκειμενικά εμπορική πράξη.

3. Τεκμήριο εμπορικότητας. Το ερώτημα που προκύπτει εύλογα είναι πώς θα γνωρίζουμε ότι ο έμπορος έχει πρόθεση να κάνει την αστική πράξη χάρη της εμπορίας του και, συνεπώς, να έχουμε παράγωγα μία υποκειμενική εμπορική πράξη.

Τη λύση δίνει το άρθρο 8 του Β.Δ. του 1835, που ορίζει ότι τα γραμμάτια που υπογράφει ο έμπορος υπογράφονται από αυτόν χάρη της εμπορίας του, εκτός αν προκύπτει το αντίθετο.

Δηλαδή παρατηρούμε ότι καθιερώνει ένα τεκμήριο (τεκμήριο εμπορικότητας), το οποίο μας δίνει τη δυνατότητα να συμπεράνουμε ότι όλες οι κατά βάση αστικές πράξεις, που ο χαρακτήρας τους το επιτρέπει, έγιναν χάρη της εμπορίας του. Το ίδιο το άρθρο 8 καθορίζει και το χαρακτήρα του τεκμηρίου ως μαχητού. Δηλαδή ο έμπορος μπορεί να αποδείξει ότι η συγκεκριμένη αστική πράξη δεν έγινε χάρη της εμπορίας του.

ΔΙΑΚΡΙΣΗ ΤΩΝ ΕΜΠΟΡΙΚΩΝ ΠΡΑΞΕΩΝ



ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΙΚΑ ΕΜΠΟΡΙΚΕΣ ΠΡΑΞΕΙΣ

A. ΒΑΣΕΙ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 2 ΤΟΥ Β.Δ. 1835

1. Η αγορά προϊόντων γης ή τέχνης με πρόθεση τη μεταπώληση
2. Η επιχείρηση χειροτεχνίας
3. Η επιχείρηση προμήθειας
4. Η επιχείρηση παραγγελίας
5. Η επιχείρηση μεταφοράς
6. Η επιχείρηση πρακτορείας
7. Η επιχείρηση πλειστηρίασης
8. Η επιχείρηση δημοσίων θεαμάτων
9. Η μεσιτεία
10. Οι κολλυβιστικές και τραπεζικές εργασίες
11. Η έκδοση, αποδοχή, οπισθογράφηση ή η τριτεγγύηση συναλλαγματικής

B. ΒΑΣΕΙ ΝΕΩΤΕΡΩΝ ΝΟΜΩΝ

Οι χρηματιστηριακές συναλλαγές κ.λπ.

ΠΑΡΑΓΩΓΑ ΕΜΠΟΡΙΚΕΣ ΠΡΑΞΕΙΣ

1. Παράγωγες εξ αντικειμένου
2. Παράγωγες εξ υποκειμένου

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ - ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ Α

1. Ποια είναι η έννοια και ποια η διάρθρωση του Εμπορικού Δικαίου;
2. Ποια είναι τα συστήματα προσδιορισμού των εμπορικών πράξεων και ποιο από αυτά επικρατεί σήμερα στη χώρα μας;
3. Ποιες είναι οι αντικειμενικά εμπορικές πράξεις;
4. Ποιες είναι παράγωγα εμπορικές πράξεις και σε ποιες κατηγορίες διακρίνονται;
5. Τι είναι το τεκμήριο εμπορικότητας;
6. Ο Α αγοράζει ένα οικόπεδο με πρόθεση να το μεταπωλήσει. Η πράξη του είναι εμπορική;

ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΗΣ ΕΜΠΟΡΙΚΟΤΗΤΑΣ ΜΙΑΣ ΠΡΑΞΗΣ

Γενικά

Ο χαρακτηρισμός μιας πράξης ως εμπορικής επιφέρει διάφορες σημαντικές συνέπειες. Η διαπίστωση της εμπορικότητας είναι αντικείμενο έρευνας των δικαστηρίων σε κάθε περίπτωση, ανεξάρτητα από τον χαρακτηρισμό που έχουν δώσει οι συμβαλλόμενοι.

Οι συνέπειες διακρίνονται σε ουσιαστικές, δικονομικές, ποινικές και φορολογικές.

Ουσιαστικές

1. Εφαρμόζεται το Εμπορικό Δίκαιο και επικουρικά το Αστικό.
2. Αποκτάται η ιδιότητα του εμπόρου από εκείνον που κατά σύνηθες επάγγελμα ασκεί εμπορικές πράξεις.
3. Επειδή οι εμπορικές συναλλαγές πραγματοποιούνται με ταχύτερο ρυθμό σε σχέση με τις αστικές, ο χρόνος παραγραφής, σε ορισμένες περιπτώσεις, είναι μικρότερος από το χρόνο που προβλέπει το άρθρο 250 του Α.Κ.

Δικονομικές

1. Επιτρέπεται σε εμπορική διαφορά η απόδειξη με μάρτυρες για ποσό μεγαλύτερο από εκείνο που προβλέπεται αντίστοιχα για αστικές διαφορές.
2. Σε μια κατηγορία εμπορικών διαφορών, όπως είναι οι διαφορές από συναλλαγματική, η διαδικασία για την έκδοση απόφασης από το δικαστήριο είναι πολύ σύντομη και απλή (διαταγή πληρωμής).
3. Επίσης, οι αποφάσεις των δικαστηρίων σε ορισμένες εμπορικές διαφορές είναι προσωρινά εκτελεστές.

Ποινικές

Σε ορισμένες περιπτώσεις που παραβιάζεται η εμπορική νομοθεσία, όπως η χρεωκοπία, οι αγορανομικές διατάξεις κ.λπ., προβλέπονται ποινικές κυρώσεις.

Φορολογικές

Στις εμπορικές συναλλαγές τα τέλη χαρτοσήμου είναι μικρότερα από τα τέλη των αστικών συναλλαγών.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ - ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ Β

1. Ποιες είναι οι ουσιαστικές συνέπειες της εμπορικότητας μιας πράξης;
2. Ποιες είναι οι δικονομικές συνέπειες της εμπορικότητας μιας πράξης;
3. Ποιες είναι οι ποινικές συνέπειες της εμπορικότητας μιας πράξης;



1. ΙΚΑΝΟΤΗΤΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΕΡΓΕΙΑ ΕΜΠΟΡΙΚΩΝ ΠΡΑΞΕΩΝ

Εμπορική ικανότητα είναι η νομική ικανότητα για απόκτηση της εμπορικής ιδιότητας.

Η εμπορική ικανότητα περιλαμβάνει και την ικανότητα για ενέργεια εμπορικών πράξεων, δεν ταυτίζεται όμως πλήρως με αυτή. Είναι δηλαδή δυνατόν ένα πρόσωπο να είναι ικανό για ενέργεια εμπορικών πράξεων όχι όμως και για την απόκτηση της εμπορικής ιδιότητας, άρα δεν έχει εμπορική ικανότητα. Τέτοια είναι η περίπτωση του εμπόρου που πτώχευσε, ο οποίος έχει την ικανότητα να ενεργεί εμπορικές πράξεις, σχετικές με την εξωπτωχευτική περιουσία του, δεν έχει όμως την εμπορική ικανότητα, δηλαδή την ικανότητα να αποκτήσει την εμπορική ιδιότητα.

Η ικανότητα για ενέργεια εμπορικών πράξεων και η εμπορική ικανότητα ταυτίζονται με την πλήρη δικαιοπρακτική ικανότητα του αστικού δικαίου.

Πρόσωπα ικανά να ενεργήσουν εμπορικές πράξεις και να αποκτήσουν την εμπορική ιδιότητα είναι εκείνα που σύμφωνα με τις διατάξεις του αστικού δικαίου έχουν πλήρη δικαιοπρακτική ικανότητα.

Πλήρη δικαιοπρακτική ικανότητα έχει όποιος έχει συμπληρώσει το 18ο έτος την ηλικίας του και δεν συντρέχει λόγος να είναι ανίκανος ή περιορισμένα ικανός για δικαιοπραξία, ως ακολούθως:

Ανίκανοι για δικαιοπραξία είναι: α. όποιοι δεν έχουν συμπληρώσει το 10ο έτος της ηλικίας τους και β. όσοι βρίσκονται σε πλήρη στερητική δικαστική συμπαράσταση.

Περιορισμένα ικανοί για δικαιοπραξία είναι: α. οι ανήλικοι που συμπλήρωσαν το 10ο έτος της ηλικίας τους (όχι όμως και το 18ο), β. όσοι βρίσκονται σε μερική στερητική δικαστική συμπαράσταση και γ. όσοι βρίσκονται σε επικουρική δικαστική συμπαράσταση (για την έννοια της δικαστικής συμπαράστασης βλ. αστικό δίκαιο).

Με βάση τα πιο πάνω:

Ικανότητα για ενέργεια εμπορικών πράξεων έχουν όσοι έχουν συμπληρώσει το 18ο έτος της ηλικίας τους και δεν είναι ανίκανοι ή περιορισμένα ικανοί για δικαιοπραξία.

Εξ αντιδιαστολής, **ανικανότητα για ενέργεια εμπορικών πράξεων** έχουν όσοι δεν έχουν συμπληρώσει το 18ο έτος της ηλικίας τους και όσοι είναι ανίκανοι ή περιορισμένα ικανοί για δικαιοπραξία.

Εμπορική ικανότητα έχουν όσοι έχουν συμπληρώσει το 18ο έτος της ηλικίας τους και δεν είναι ανίκανοι ή περιορισμένα ικανοί για δικαιοπραξία καθώς και όσοι ρητά εξαιρούνται από την εμπορική ικανότητα.

Εξ αντιδιαστολής, **εμπορική ανικανότητα** έχουν:

- όσοι δεν έχουν συμπληρώσει το 18ο έτος της ηλικίας τους
- όσοι τελούν σε δικαστική συμπαράσταση
- οι έμποροι που πτώχευσαν
- οι μικροέμποροι
- το Δημόσιο και τα Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου.

Παράδειγμα: Ο 25ετής που βρίσκεται σε πλήρη στερητική δικαστική συμπαράσταση είναι ανίκανος για δικαιοπραξία, άρα έχει εμπορική ανικανότητα και ανικανότητα ενέργειας εμπορικών πράξεων. Ο 15ετής ανήλικος είναι περιορισμένα ικανός για δικαιοπραξία, άρα έχει εμπορική ανικανότητα και ανικανότητα για ενέργεια εμπορικών πράξεων. Ο έμπορος που πτώχευσε έχει πλήρη δικαιοπρακτική ικανότητα, έχει ικανότητα για ενέργεια εμπορικών πράξεων, αλλά έχει εμπορική ανικανότητα.

2. Ο ΕΜΠΟΡΟΣ

Προϋποθέσεις για την απόκτηση της ιδιότητας του εμπόρου

Η εμπορική ικανότητα, όπως η έννοιά της αναλύθηκε πιο πάνω, αποτελεί την αναγκαία προϋπόθεση για την απόκτηση της εμπορικής ιδιότητας, της ιδιότητας του εμπόρου.

Ένα πρόσωπο που δεν έχει εμπορική ικανότητα, που δεν μπορεί δηλαδή να αποκτήσει την εμπορική ιδιότητα, είναι φανερό ότι ποτέ δεν πρόκειται να την αποκτήσει.

Ένα πρόσωπο που, αντιθέτως, έχει εμπορική ικανότητα δε θα αποκτήσει κατ' ανάγκην την εμπορική ιδιότητα και θα γίνει έμπορος.

Για την απόκτηση της εμπορικής ιδιότητας, εκτός από την αναγκαία,

όπως είδαμε, εμπορική ικανότητα, πρέπει να συντρίξουν στο πρόσωπο εκείνου που έχει την εμπορική ικανότητα και οι προϋποθέσεις που ο νόμος ορίζει, ώστε να αποκτήσει το πρόσωπο αυτό την εμπορική ιδιότητα.

Ο νόμος έχει θεσπίσει δύο συστήματα απόκτησης της εμπορικής ιδιότητας, με κριτήριο τις οριζόμενες προϋποθέσεις.

Τα συστήματα αυτά είναι το **ουσιαστικό** και το **τυπικό**.

Κατά το ουσιαστικό σύστημα, η εμπορική ιδιότητα αποκτάται από ένα πρόσωπο με τη συνδρομή **ουσιαστικών** προϋποθέσεων, ενώ κατά το τυπικό σύστημα, η εμπορική ιδιότητα προσδίδεται σε ένα πρόσωπο με τη συνδρομή **τυπικών** μόνο προϋποθέσεων.

Τα συστήματα αυτά εξετάζονται στη συνέχεια.

3. ΑΠΟΚΤΗΣΗ ΤΗΣ ΕΜΠΟΡΙΚΗΣ ΙΔΙΟΤΗΤΑΣ

Έμπορος κατά το ουσιαστικό σύστημα

Το ουσιαστικό σύστημα καθιερώθηκε από τον εμπορικό νόμο σε αντίθεση με το τυπικό σύστημα που διαμορφώθηκε με μεταγενέστερους νόμους.

Ο Εμπορικός Νόμος ορίζει ότι έμποροι είναι όσοι ενεργούν εμπορικές πράξεις και έχουν σύνηθες επάγγελμα την εμπορία (άρθρο 1 Ε.Ν.).

Συνεπώς, προϋποθέσεις που θέτει ο Εμπορικός Νόμος για την απόκτηση της εμπορικής ιδιότητας κατά το ουσιαστικό κριτήριο είναι:

α. Η ενέργεια εμπορικών πράξεων

Οι εμπορικές πράξεις στις οποίες αναφέρεται ο Εμπορικός Νόμος είναι οι αντικειμενικά εμπορικές πράξεις του χερσαίου και του θαλάσσιου εμπορίου, που απαριθμούνται στα άρθρα 2 και 3 του Β.Δ. του έτους 1835, «περί αρμοδιότητος εμποροδικείων» καθώς και οι εμπορικές πράξεις βάσει νεότερων νόμων, όπως όλες αυτές περιγράφονται και αναλύονται πιο πάνω (ΚΕΦ Α.3.).

β. Η ενέργεια εμπορικών πράξεων να γίνεται στα πλαίσια του συνήθους επαγγέλματος

Ο όρος «σύνηθες» επάγγελμα (μετάφραση που αποδίδει το γαλλικό όρο «profession habituelle») δε φαίνεται να είναι ακριβής, διότι το επάγγελμα, οριζόμενο ως άσκηση βιοποριστικής δραστηριότητας, προϋποθέτει σταθερή, συνήθη και διαρκή δραστηριότητα. Συνεπώς, μια δραστηριότητα ή

είναι συνήθης, άρα συνιστά επάγγελμα, ή δεν είναι συνήθης, οπότε δεν είναι επάγγελμα.

Στην επίσημη μετάφραση του Γαλλικού Εμπορικού Κώδικα, με το Β.Δ. της 19 Απριλίου 1835, ο γαλλικός όρος «profession habituelle» είχε αποδοθεί με τον όρο «κύριο επάγγελμα». Είναι προφανής όμως ο λόγος για τον οποίο ο Εμπορικός Νόμος χρησιμοποιεί τον όρο «σύνηθες επάγγελμα».

Αν εφαρμοστεί ο όρος «κύριο επάγγελμα», ένα πρόσωπο που ασκεί παράλληλα δύο ή περισσότερα επαγγέλματα, εκ των οποίων το δευτερεύον ή το τριτεύον επάγγελμα είναι εμπορικό, αλλά το «κύριο» δεν είναι, δε θα αποκτούσε την εμπορική ιδιότητα, π.χ. δημόσιος υπάλληλος που έχει ένα μικρό εμπορικό κατάστημα δε θα αποκτούσε την εμπορική ιδιότητα.

Αντίθετα, με την εφαρμογή του όρου «σύνηθες επάγγελμα», η παράλληλη άσκηση δύο ή περισσότερων επαγγελμάτων δεν αποκλείει την εμπορική ιδιότητα, ακόμη και αν το «κύριο» επάγγελμα δεν είναι εμπορικό. Έτσι, στο πιο πάνω παράδειγμα, ο δημόσιος υπάλληλος αποκτά την εμπορική ιδιότητα.

Την εμπορική ιδιότητα, κατά το ουσιαστικό σύστημα, την αποκτούν τόσο τα φυσικά πρόσωπα όσο και όσα νομικά πρόσωπα (εταιρείες) δεν αποκτούν την εμπορική ιδιότητα κατά το τυπικό κριτήριο (βλ. πιο κάτω).

Οι εταιρείες αυτές είναι η ομόρρυθμη και η ετερόρρυθμη, π.χ. μια ομόρρυθμη εταιρεία που έχει εμπορικό σκοπό και ενεργεί εμπορικές πράξεις, στα πλαίσια του σκοπού της, αποκτά και εμπορική ιδιότητα κατά το ουσιαστικό σύστημα.

Θα πρέπει ακόμη να σημειωθεί ότι η ενέργεια εμπορικών πράξεων πρέπει να γίνεται από το πρόσωπο που τις ασκεί για δικό του λογαριασμό και στο όνομά του.

Έτσι, δεν αποκτούν εμπορική ιδιότητα οι υπάλληλοι ενός εμπορικού καταστήματος, οι διευθυντές ή τα μέλη του διοικητικού συμβουλίου μιας ανώνυμης εταιρείας, έστω και αν αυτή ασκεί εμπορική δραστηριότητα, διότι οι εμπορικές πράξεις διενεργούνται στο όνομα και για λογαριασμό άλλου.

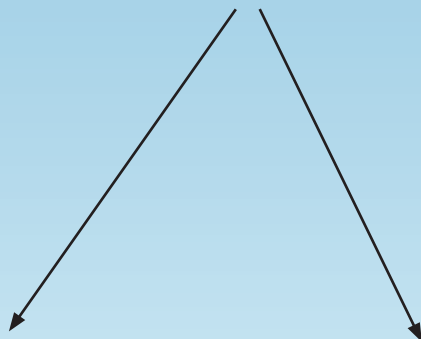
Στην περίπτωση αυτή δεν εμπίπτουν τα πρόσωπα που ενεργούν στο όνομά τους αλλά για λογαριασμό άλλου, όπως π.χ. ο παραγγελιοδόχος.

Επίσης οι εταίροι των εταιρειών περιορισμένης ευθύνης, οι μέτοχοι της ανώνυμης εταιρείας και οι ετερόρρυθμοι εταίροι της ετερόρρυθμης εταιρείας δεν αποκτούν την εμπορική ιδιότητα από τη συμμετοχή τους στις εταιρείες αυτές, έστω και αν αυτές έχουν εμπορικό σκοπό.

Αντίθετα, οι ομόρρυθμοι εταίροι της ομόρρυθμης ή της ετερόρρυθμης εταιρείας αποκτούν την εμπορική ιδιότητα από τη συμμετοχή τους στην ομόρρυθμη εταιρεία, που είναι κατά το ουσιαστικό σύστημα εμπορική.

Η συνδρομή των προϋποθέσεων, που ορίζει ο Εμπορικός Νόμος και που εξετάσαμε πιο πάνω, σε ένα πρόσωπο προσδίδει σ' αυτό την εμπορική ιδιότητα, χωρίς να απαιτείται τίποτε άλλο.

ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΑΠΟΚΤΗΣΗΣ ΤΗΣ ΕΜΠΟΡΙΚΗΣ ΙΔΙΟΤΗΤΑΣ



ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

Έμποροι, κατά το ουσιαστικό σύστημα, είναι όσοι ενεργούν εμπορικές πράξεις και έχουν σύνηθες επάγγελμα την εμπορία (άρθρο 1, Ε.Ν.)

ΤΥΠΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

Έμποροι κατά το τυπικό σύστημα, είναι όσοι ο νόμος τους χαρακτηρίζει έτσι, ανεξάρτητα αν ενεργούν εμπορικές πράξεις όπως:

- α. Οι χρηματιστές του Χρηματιστηρίου Αξιών
- β. Οι ανώνυμες εταιρείες
- γ. Οι εταιρείες περιορισμένης ευθύνης
- δ. Οι συνεταιρισμοί

Έμπορος κατά το τυπικό σύστημα

Κατά το τυπικό σύστημα, που, όπως είδαμε, καθιερώθηκε με μεταγενέστερους νόμους, η εμπορική ιδιότητα προσδίδεται από το νόμο σε ορισμένα πρόσωπα, χωρίς να εξετάζεται αν τα πρόσωπα αυτά διενεργούν εμπορικές πράξεις.

Έμποροι κατά το τυπικό σύστημα είναι:

- α. Οι χρηματιστές του Χρηματιστηρίου Αξιών.
- β. Οι ανώνυμες εταιρείες.
- γ. Οι εταιρείες περιορισμένης ευθύνης.
- δ. Οι συνεταιρισμοί.

Οι χρηματιστές από το διορισμό τους και οι ανώνυμες εταιρείες, οι εταιρείες περιορισμένης ευθύνης και οι συνεταιρισμοί, από το χρόνο που συντελούνται οι διατυπώσεις για την ίδρυσή τους, αποκτούν την εμπορική ιδιότητα, διότι τούτο ορίζει ρητά ο νόμος, χωρίς να εξετάζεται αν τα πρόσωπα αυτά ενεργούν εμπορικές πράξεις, π.χ. εταιρεία περιορισμένης ευθύνης με σκοπό τη μεταπώληση ακινήτων (δηλαδή με ενέργεια μη εμπορικών πράξεων) αποκτά την εμπορική ιδιότητα από την ίδρυσή της.

Εμπορικότητα του Δημοσίου

Σε αντίθεση με τα άλλα νομικά πρόσωπα, δηλαδή τις εταιρείες, που αποκτούν την εμπορική ιδιότητα είτε κατά το ουσιαστικό είτε κατά το τυπικό σύστημα, το Δημόσιο και τα Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου δεν αποκτούν την εμπορική ιδιότητα (βλ. πιο πάνω ΚΕΦ Γ.1.), διότι ο σκοπός του κράτους εξ ορισμού αποκλείει την ενέργεια εμπορικών πράξεων. Ακόμα και αν το Δημόσιο ή ορισμένα Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου ενεργούν εμπορικές πράξεις, π.χ. μεταφορές, δεν αποκτούν ποτέ την εμπορική ιδιότητα, διότι ακόμη και στις περιπτώσεις αυτές προέχον στοιχείο είναι το δημόσιο συμφέρον και όχι η άσκηση εμπορικής δραστηριότητας.

Οι μικροέμποροι

Υπάρχουν ορισμένες οριακές περιπτώσεις προσώπων που, αν και ασκούν κατ' επάγγελμα εμπορικές πράξεις, δεν αποκτούν την εμπορική ιδιότητα, διότι οι πράξεις αυτές είναι τόσο μικρής έκτασης σε σχέση με τη σωματική τους κούραση, που το κέρδος τους από τη δραστηριότητα αυτή φαίνεται να μοιάζει περισσότερο με αμοιβή για την εργασία τους και λιγό-

τερο με κέρδος από άσκηση εμπορικής δραστηριότητας. Τέτοιες περιπτώσεις είναι οι μικροέμποροι, π.χ. πλανόδιοι έμποροι κ.λπ.

Τα πρόσωπα αυτά έχουν εμπορική ανικανότητα (βλ. πιο πάνω ΚΕΦ. Γ.1.).

4. ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ, ΑΠΑΓΟΡΕΥΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΣΥΜΒΙΒΑΣΤΑ

Περιορισμοί

Η άσκηση της εμπορικής δραστηριότητας όχι μόνον είναι ελεύθερη αλλά και προστατεύεται από το κράτος (βλ. πιο κάτω «Ελεύθερος Ανταγωνισμός» ΚΕΦ. Ζ.4.).

Υπάρχουν όμως ορισμένες περιπτώσεις που το κράτος, για λόγους δημοσίου συμφέροντος, περιορίζει την άσκηση του εμπορικού επαγγέλματος, θεσπίζοντας είτε την άδεια αρχής για την άσκηση ορισμένων εμπορικών δραστηριοτήτων, π.χ. φαρμακείο, τράπεζα, ανώνυμη εταιρεία κ.λπ., είτε την άσκηση της εμπορίας με συγκεκριμένη νομική μορφή, π.χ. οι τραπεζικές, οι ασφαλιστικές επιχειρήσεις ασκούνται μόνο με τη νομική μορφή της ανώνυμης εταιρείας.

Απαγορεύσεις

Οι περιορισμοί στην άσκηση της εμπορικής δραστηριότητας μπορεί να φτάσουν, πάλι για λόγους δημοσίου συμφέροντος, μέχρι την απαγόρευση, όπως στους τομείς που ασκείται κρατικό μονοπώλιο (π.χ. παραγωγή και διανομή ηλεκτρικής ενέργειας, τηλεπικοινωνίες, μεταφορές με σιδηρόδρομο κ.λπ.).

Ασυμβίβαστα

Το ασυμβίβαστο διαφέρει από την εμπορική ανικανότητα.

Υπάρχουν ορισμένες κατηγορίες προσώπων, στα οποία ο νόμος απαγορεύει την άσκηση εμπορίας, άσχετα αν αυτά είναι ικανά για ενέργεια εμπορικών πράξεων. Κριτήριο για την απαγόρευση αυτή είναι η ιδιότητα των προσώπων αυτών.

Ασυμβίβαστο υπάρχει για τα ακόλουθα πρόσωπα: κληρικοί, δικαστές και δικαστικοί υπάλληλοι, δικηγόροι, συμβολαιογράφοι, δημόσιοι υπάλληλοι, στρατιωτικοί κ.λπ.

Το ασυμβίβαστο διαφέρει από την εμπορική ανικανότητα, διότι, αν τα πρόσωπα τα οποία έχουν ασυμβίβαστο ενεργήσουν εμπορικές πράξεις κατά σύνηθες επάγγελμα, θα αποκτήσουν την εμπορική ιδιότητα. Το ασυμβίβαστο συνίσταται στην επιβολή κυρώσεων που θα έχουν τα πρόσωπα αυτά, αν παραβούν τις ειδικές απαγορευτικές διατάξεις που τους απαγορεύουν την εμπορία.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ - ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ Γ

1. Τι είναι η εμπορική ικανότητα, τι είναι η ικανότητα για ενέργεια εμπορικών πράξεων και ποια η διαφορά μεταξύ των εννοιών αυτών;
2. Ποιοι έχουν ικανότητα για ενέργεια εμπορικών πράξεων;
3. Ποιοι δεν είναι ικανοί για ενέργεια εμπορικών πράξεων;
4. Ποιοι έχουν εμπορική ικανότητα;
5. Ποιοι δεν έχουν εμπορική ικανότητα;
6. Ο έμπορος που πτώχευσε έχει εμπορική ικανότητα για ενέργεια εμπορικών πράξεων;
7. Ο 17ετής ανήλικος Α έχει εμπορική ικανότητα και ικανότητα για ενέργεια εμπορικών πράξεων;
8. Ο Β αποδέχεται μια συναλλαγματική. Αποκτά με την πράξη του αυτή την εμπορική ιδιότητα;
9. Ο Γ, χρηματιστής του Χρηματιστηρίου Αξιών Αθηνών, είναι έμπορος; Αν ναι, πώς αποκτά την εμπορική ιδιότητα;
10. Ο Δ, πλανόδιος έμπορος ειδών λαϊκής τέχνης, αποκτά την εμπορική ιδιότητα από την άσκηση αυτού του επαγγέλματος;
11. Ο Ε, δικηγόρος, διατηρεί κατάστημα πώλησης βιβλίων. Αποκτά την εμπορική ιδιότητα από την άσκηση αυτής της δραστηριότητας;

ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΗΣ ΕΜΠΟΡΙΚΗΣ ΙΔΙΟΤΗΤΑΣ

Η απόκτηση της εμπορικής ιδιότητας έχει σημαντικές συνέπειες για το πρόσωπο που την αποκτά αλλά και για άλλους, που συναλλάσσονται με αυτό. Οι συνέπειες αυτές διακρίνονται σε προσωπικές, επαγγελματικές και φορολογικές.

Προσωπικές

α. Μόνο ο έμπορος έχει πτωχευτική ικανότητα, δηλαδή υπόκειται σε πτώχευση αν παύσει τις πληρωμές του.

β. Ο έμπορος έχει ειδική δωσιδικία, δηλαδή αρμόδια για την εκδίκαση των εμπορικών του διαφορών είναι τα δικαστήρια του τόπου που ασκεί την εμπορία του και όχι της κατοικίας του.

γ. Κατά εμπόρων, για εμπορικές απαιτήσεις, διατάσσεται προσωποκράτηση (σύμφωνα όμως με τη διάταξη του άρθρου 11 του Ν. 2462/97, που ισχύει από 5-8-1997, κανείς δε φυλακίζεται αποκλειστικά λόγω της αδυναμίας του να εκπληρώσει συμβατική υποχρέωση).

δ. Οι πράξεις που γίνονται από τον έμπορο τεκμαίρεται ότι είναι εμπορικές (τεκμήριο εμπορικότητας, βλ. πιο πάνω «Διακρίσεις των εμπορικών πράξεων» ΚΕΦ. Α.3.).

Επαγγελματικές

α. Ο έμπορος υπόκειται σε επαγγελματικές υποχρεώσεις, όπως η υποχρέωση τήρησης εμπορικών βιβλίων (βλ. πιο κάτω ΚΕΦ. ΣΤ), η υποχρέωση αναγγελίας της εμπορικής επωνυμίας στο Επιμελητήριο κ.λπ.

β. Ο χρόνος παραγραφής των αξιώσεων από εμπορικές πράξεις είναι πέντε (5) χρόνια.

γ. Οι χρηματικές απαιτήσεις μεταξύ των εμπόρων είναι τοκοφόρες από την ημέρα που το χρέος έγινε απαιτητό.

δ. Στις εμπορικές συναλλαγές επιτρέπεται η απόδειξη με μάρτυρες, έστω και αν υπερβαίνει το οριζόμενο για άλλες μη εμπορικές συναλλαγές ποσό.

Φορολογικές

α. Οι συμβάσεις μεταξύ εμπόρων υπόκεινται σε μικρότερο τέλος χαρτοσήμου.

β. Το εισόδημα από την άσκηση εμπορικής δραστηριότητας εντάσσεται στη Δ' κατηγορία εισοδήματος και συνήθως δεν έχει τις ελαφρύνσεις που έχουν άλλα εισοδήματα, π.χ. μισθωτών υπηρεσιών.

γ. Καθιερώνονται κατά καιρούς από τη φορολογική νομοθεσία τεκμήρια βιωσιμότητας, αντικειμενικά κριτήρια κ.λπ., για τον προσδιορισμό του φορολογητέου εισοδήματος των εμπόρων.

δ. Φορολογείται το κέρδος ή η ωφέλεια που προέρχεται από μεταβίβαση ολόκληρης εμπορικής επιχείρησης με τα άυλα στοιχεία της, όπως αέρας, επωνυμία, σήμα κ.λπ. ("υπεραξία").

ε. Φορολογείται το κέρδος ή η ωφέλεια που προέρχεται από τη μεταβίβαση δικαιώματος, συναφούς με την άσκηση εμπορικής επιχείρησης, καθώς και του διπλώματος ευρεσιτεχνίας (βλ. πιο κάτω ΚΕΦ. Ζ.3.).

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ - ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ Δ

1. Ποιες οι προσωπικές συνέπειες της εμπορικής ιδιότητας;
2. Ποιες οι επαγγελματικές συνέπειες της εμπορικής ιδιότητας;
3. Ποιες οι φορολογικές συνέπειες της εμπορικής ιδιότητας;
4. Ο γιατρός Α έπαυσε τις πληρωμές του. Μπορεί να κηρυχθεί σε κατάσταση πτώχευσης;

ΑΠΩΛΕΙΑ ΤΗΣ ΕΜΠΟΡΙΚΗΣ ΙΔΙΟΤΗΤΑΣ

Ο τρόπος απώλειας της εμπορικής ιδιότητας εξαρτάται από το σύστημα κατά το οποίο αυτή αποκτήθηκε.

Όταν αποκτήθηκε κατά το ουσιαστικό σύστημα

Στην περίπτωση αυτή ο έμπορος χάνει την εμπορική ιδιότητα, όταν παύσει οριστικά να ασκεί κατά σύνηθες επάγγελμα εμπορικές πράξεις.

Όταν αποκτήθηκε κατά το τυπικό σύστημα

Η ανώνυμη εταιρεία, η εταιρεία περιορισμένης ευθύνης και ο συνεταιρισμός χάνουν την εμπορική ιδιότητα με το τέλος της εκκαθάρισης. Εξακολουθούν, δηλαδή, να έχουν την εμπορική ιδιότητα και μετά τη λύση τους, κατά το στάδιο της εκκαθάρισης. Επίσης, η ανώνυμη εταιρεία χάνει την εμπορική ιδιότητα και όταν ανακληθεί η άδειά της. Ακόμη, ο χρηματιστής του Χρηματιστηρίου Αξιών χάνει την εμπορική του ιδιότητα με την απόλυσή του.

Απώλεια από γενικούς λόγους

Απώλεια της εμπορικής ιδιότητας επέρχεται σε κάθε περίπτωση που ο έμπορος χάνει την εμπορική του ικανότητα. Επιφέρουν, δηλαδή, απώλεια της εμπορικής ιδιότητας οι ακόλουθες περιπτώσεις:

- α. Η πτώχευση του εμπόρου.
- β. Η θέση του σε δικαστική συμπαράσταση.
- γ. Ο θάνατος του εμπόρου.

δ. Το τέλος της εκκαθάρισης, στα νομικά πρόσωπα που απέκτησαν την εμπορική ιδιότητα κατά το ουσιαστικό κριτήριο (ομόρρυθμες και ετερόρρυθμες εταιρείες).

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ - ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ Ε

1. Πώς χάνεται η εμπορική ιδιότητα;
2. Η ανώνυμη εταιρεία Χ λύθηκε και βρίσκεται στο στάδιο της εκκαθάρισης. Έχει την εμπορική ιδιότητα στο στάδιο αυτό;
3. Ο έμπορος αθλητικών ειδών Α:
 - α) έπαυσε προσωρινά να ασκεί εμπορικές πράξεις,
 - β) πτώχευσε,
 - γ) τέθηκε σε δικαστική συμπαράσταση.Σε ποιες από τις παραπάνω τρεις περιπτώσεις ο Α έχασε την εμπορική του ιδιότητα;

ΤΗΡΗΣΗ ΕΜΠΟΡΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

Γενικά

Για την εξασφάλιση της βεβαιότητας των εμπορικών συναλλαγών ο νόμος υποχρεώνει τους εμπόρους να τηρούν ορισμένα βιβλία στα οποία αυτοί οφείλουν να καταχωρίζουν τις συναλλαγές τους και τα περιουσιακά τους στοιχεία.

Οι διατάξεις για την τήρηση εμπορικών βιβλίων περιέχονται στα άρθρα 8-17 του Εμπορικού Νόμου και συμπληρώνονται από διατάξεις του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας (άρθρα 444, 447, 448) και του Κώδικα Βιβλίων και Στοιχείων (άρθρα 2, 4, 5, 6, 7, 8, 10).

Τα είδη των εμπορικών βιβλίων

1. Βιβλία του Εμπορικού Νόμου

Σύμφωνα με τον Εμπορικό Νόμο κάθε έμπορος είναι υποχρεωμένος να τηρεί τα ακόλουθα εμπορικά βιβλία:

α. Ημερολόγιο: Είναι το βιβλίο στο οποίο καταχωρίζονται καθημερινά η περιουσία και τα χρέη του εμπόρου, οι εμπορικές εργασίες του, οι συναλλαγματικές του διαπραγματεύσεις, οι αποδοχές ή οπισθογραφήσεις και, γενικά, καθετί που λαμβάνει ή πληρώνει για οποιοδήποτε λόγο. Στο βιβλίο αυτό ο έμπορος πρέπει να καταχωρίζει κάθε μήνα τα ποσά της οικιακής του δαπάνης (άρθρο 8 παρ. 1 του Εμπορικού Νόμου).

β. Βιβλίο αντιγραφής επιστολών: Είναι το βιβλίο στο οποίο ο έμπορος είναι υποχρεωμένος να αντιγράφει τις επιστολές που στέλνει. Είναι επίσης υποχρεωμένος ο έμπορος να τοποθετεί σε φάκελο τις επιστολές που παίρνει (άρθρο 8 παρ. 2 του Εμπορικού Νόμου).

γ. Βιβλίο απογραφών: Είναι το βιβλίο στο οποίο ο έμπορος πρέπει να αντιγράφει την ιδιόγραφη απογραφή που οφείλει να κάνει κάθε χρόνο στα κινητά και ακίνητα πράγματά του, στην περιουσία του και στο χρέος του (άρθρο 9 του Εμπορικού Νόμου).

2. Βιβλία του Κώδικα Βιβλίων και Στοιχείων

Ο Κώδικας Βιβλίων και Στοιχείων (Π.Δ. 186/92) χρησιμοποιεί τον όρο **επιτηδευματίας**, στην έννοια του οποίου περιλαμβάνει κάθε ημεδαπό ή αλλοδαπό φυσικό ή νομικό πρόσωπο ή κοινωνία του αστικού κώδικα ή αστική εταιρεία, που ασκεί δραστηριότητα στην ελληνική επικράτεια και αποβλέπει στην απόκτηση εισοδήματος από εμπορική ή βιομηχανική ή βιοτεχνική ή γεωργική επιχείρηση ή από ελεύθερο επάγγελμα ή από οποιαδήποτε άλλη επιχείρηση καθώς και τις αστικές κερδοσκοπικές ή μη εταιρείες (άρθρο 2 παρ. 1 Π.Δ. 186/92).

Από τη σύγκριση της έννοιας του **επιτηδευματία**, όπως αυτή αναφέρεται πιο πάνω, με την έννοια του **εμπόρου**, που ήδη έχει αναλυθεί στο κεφάλαιο Γ, προκύπτει ότι η έννοια του επιτηδευματία είναι ευρύτερη από την έννοια του εμπόρου. Δηλαδή δεν είναι έμποροι όλοι οι επιτηδευματίες, π.χ. ο γιατρός ή ο δικηγόρος είναι ελεύθεροι επαγγελματίες, δηλαδή επιτηδευματίες, αλλά δεν είναι έμποροι. Αντίθετα, όλοι οι έμποροι είναι επιτηδευματίες.

Ο επιτηδευματίας, άρα και ο έμπορος, είναι υποχρεωμένος να τηρεί τα βιβλία που ορίζει ο Κώδικας Βιβλίων και Στοιχείων.

Ο Κώδικας Βιβλίων και Στοιχείων κατατάσσει τους επιτηδευματίες σε τρεις κατηγορίες τήρησης βιβλίων (βιβλία Πρώτης, Δεύτερης και Τρίτης Κατηγορίας), με κριτήρια τη νομική τους μορφή, το αντικείμενο εργασιών και το ύψος των ετησίων ακαθαρίστων εσόδων τους (άρθρο 4 Π.Δ. 186/92).

Οι επιτηδευματίες της Πρώτης Κατηγορίας, στην οποία εντάσσονται κυρίως οι μικρές επιχειρήσεις, είναι υποχρεωμένοι να τηρούν βιβλίο **Αγορών**, στο οποίο καταχωρίζουν τις αγορές και τα έξοδά τους (άρθρο 5 Π.Δ. 186/92).

Οι επιτηδευματίες της Δεύτερης Κατηγορίας, στην οποία εντάσσονται κατά βάση οι μεσαίες επιχειρήσεις, είναι υποχρεωμένοι να τηρούν βιβλίο **Εσόδων - Εξόδων**, στο οποίο καταχωρίζουν τα ακαθάριστα έσοδά τους, τις αγορές και τα έξοδά τους (άρθρο 6 Π.Δ. 186/92).

Οι επιτηδευματίες της Τρίτης Κατηγορίας, στην οποία εντάσσονται υποχρεωτικά οι Ανώνυμες Εταιρείες και οι Εταιρείες Περιορισμένης Ευθύνης καθώς και κατά κανόνα οι μεγάλες επιχειρήσεις, είναι υποχρεωμένοι να τηρούν λογιστικά βιβλία κατά τη διπλογραφική ή διγραφική μέθοδο με οποιοδήποτε λογιστικό σύστημα, δηλαδή πλήρη σειρά λογιστικών βιβλίων όπως **Ημερολόγιο, Συγκεντρωτικό Ημερολόγιο, Γενικό Καθολικό, Αναλυτικά Καθολικά** κ.λπ., στα οποία καταχωρίζουν το σύνολο της συναλλακτικής τους δραστηριότητας (άρθρο 7 Π.Δ. 186/92).

Εκτός από τα πιο πάνω βιβλία ο Κώδικας Βιβλίων και Στοιχείων υποχρεώνει τις μεγάλες κυρίως επιχειρήσεις να τηρούν και ορισμένα άλλα βιβλία όπως:

Βιβλίο Αποθήκης, αν τα ετήσια ακαθάριστα έσοδά τους υπερβαίνουν τα οριζόμενα ποσά, στο οποίο καταχωρίζουν τις αγορές και τις πωλήσεις των αγαθών ή των προϊόντων τους (άρθρο 8 Π.Δ. 186/92).

Βιβλίο Παραγωγής και Κοστολογίου, αν πρόκειται για επιτηδευματίες που είναι υπόχρεοι σε τήρηση Βιβλίου Αποθήκης και πωλούν αγαθά μετά από επεξεργασία, στο οποίο καταχωρίζουν τις ποσότητες πρώτων υλών, που αναλώθηκαν για την παραγωγή έτοιμου προϊόντος, τις βοηθητικές ύλες και υλικά συσκευασίας καθώς και τις ποσότητες του έτοιμου προϊόντος που παρήχθη (άρθρο 8 παρ. 12 Π.Δ. 186/92).

Πρόσθετα Βιβλία, για ορισμένους επιτηδευματίες με βάση το αντικείμενο των εργασιών τους, όπως π.χ. βιβλίο κίνησης πελατών για τα ξενοδοχεία, βιβλίο μητρώου μαθητών για τα εκπαιδευτήρια κ.λπ. (άρθρο 10 Π.Δ. 186/92).

Βιβλίο Απογραφών, για τους επιτηδευματίες που τηρούν βιβλία Δεύτερης Κατηγορίας, στο οποίο καταχωρίζουν την απογραφή των εμπορεύσιμων περιουσιακών τους στοιχείων (άρθρο 6 παρ. 6 Π.Δ. 186/92) και για τους επιτηδευματίες που τηρούν βιβλία Τρίτης Κατηγορίας, στο οποίο καταχωρίζουν την απογραφή όλων των στοιχείων της επαγγελματικής τους περιουσίας, δηλαδή και των εμπορεύσιμων και των παγίων περιουσιακών τους στοιχείων.

3. Βιβλία ειδικών διατάξεων

Ειδικές διατάξεις της νομοθεσίας υποχρεώνουν ειδικές κατηγορίες εμπόρων σε τήρηση ορισμένων βιβλίων, όπως ενδεικτικά:

α. Οι ανώνυμες εταιρείες έχουν υποχρέωση να τηρούν **βιβλίο πρακτικών γενικών συνελεύσεων των μετόχων και βιβλίο πρακτικών του διοικητικού συμβουλίου** (άρθρο 7 παρ. 5 Π.Δ. 186/92).

β. Οι εταιρείες περιορισμένης ευθύνης έχουν υποχρέωση να τηρούν **βιβλίο πρακτικών συνελεύσεων και βιβλίο πρακτικών διαχείρισης** (άρθρο 7 παρ. 5 Π.Δ. 186/92).

γ. Οι διαχειριστές της εταιρείας περιορισμένης ευθύνης έχουν υποχρέωση να τηρούν **βιβλίο εταίρων, βιβλίο πρακτικών συνελεύσεων και βιβλίο πρακτικών διαχειρίσεων** (άρθρο 25 Ν. 3190/55).

4. Σχέση των βιβλίων του Εμπορικού Νόμου με τα βιβλία του Κώδικα Βιβλίων και Στοιχείων και τα βιβλία των ειδικών διατάξεων

Από την παράθεση των βιβλίων που είναι υποχρεωμένοι να τηρούν οι έμποροι παρατηρούμε ότι ορισμένα βιβλία που ορίζονται από διατάξεις του Εμπορικού Νόμου ταυτίζονται με αντίστοιχα βιβλία που η τήρησή τους επιβάλλεται από διατάξεις του Κώδικα Βιβλίων και Στοιχείων. Παρατηρούμε, δηλαδή, ότι η τήρηση **Ημερολογίου** και **Βιβλίου Απογραφών** επιβάλλεται τόσο από τις διατάξεις του Εμπορικού Νόμου, όσο και από τις διατάξεις του Κώδικα Βιβλίων και Στοιχείων.

Η επικάλυψη αυτή αντιμετωπίστηκε από το Ν.Δ. 99/1977 περί Κώδικος Φορολογικών Στοιχείων, που στο άρθρο 14 όρισε ότι τα βιβλία Ημερολογίου και Απογραφών, που τηρούνται από τους επιτηδευματίες κατά τον Εμπορικό Νόμο, επέχουν θέση των αντίστοιχων βιβλίων του Κώδικα, εφόσον τηρούνται σύμφωνα με τις διατάξεις του.

Αντίστοιχη διάταξη δεν περιλαμβάνεται στον ισχύοντα Κώδικα Βιβλίων και Στοιχείων (Π.Δ. 186/92), στην πράξη όμως οι έμποροι τηρούν μόνο τα βιβλία που ορίζει ο Κώδικας Βιβλίων και Στοιχείων και αντί της τήρησης βιβλίων αντιγραφής επιστολών, που ορίζεται από τον Εμπορικό Νόμο, όχι όμως και από τον Κώδικα Βιβλίων και Στοιχείων, οι έμποροι αρχειοθετούν τις επιστολές που λαμβάνουν και στέλνουν.

Οι ειδικές διατάξεις που επιβάλλουν την τήρηση βιβλίων σε ορισμένες κατηγορίες εμπόρων, ισχύουν ανεξάρτητα από τις γενικές διατάξεις του Εμπορικού Νόμου και του Κώδικα Βιβλίων και Στοιχείων και παράλληλα με αυτές.

Διατυπώσεις τήρησης των εμπορικών βιβλίων

Για την εξασφάλιση της ειλικρίνειας και του κύρους τους τα βιβλία των εμπόρων πρέπει να τηρούνται σύμφωνα με ορισμένες προϋποθέσεις.

Έτσι, ο Εμπορικός Νόμος ορίζει ότι τα προβλεπόμενα απ' αυτόν βιβλία πρέπει να έχουν αριθμηση, μονογραφή και θεώρηση (εξωτερικές διατυπώσεις) και πρέπει να συντάσσονται κατά χρονολογική σειρά, χωρίς άγραφα διαστήματα, χάσματα ή παραπομπές στο περιθώριο (εσωτερικές διατυπώσεις) (άρθρα 9 και 11 Ε.Ν.).

Ο Κώδικας Βιβλίων και Στοιχείων (Π.Δ. 186/92) περιέχει λεπτομερείς διατάξεις για τις διατυπώσεις των βιβλίων των επιτηδευματιών. Συγκεκριμένα, θέτει τις ακόλουθες διατυπώσεις:

α. Θεώρηση: Τα βιβλία πρέπει να θεωρούνται, πριν από κάθε χρησιμοποίησή τους, στον αρμόδιο προϊστάμενο της Δημόσιας Οικονομικής Υπηρεσίας (Δ.Ο.Υ.) (άρθρο 19).

β. Ενημέρωση: Οι καταχωρίσεις των οικονομικών συναλλαγών στα βιβλία πρέπει να γίνονται είτε χειρόγραφα, είτε με χρήση ηλεκτρονικού υπολογιστή, χωρίς κενά διαστήματα, επανεγγραφές, παραπομπές στο περιθώριο ή ξέσματα. Σε περίπτωση διόρθωσης ή διαγραφής, το ποσό και το κείμενο που διορθώνεται ή διαγράφεται πρέπει να διαβάζεται με ευχέρεια (άρθρο 18).

γ. Χρόνος ενημέρωσης: Για τη σωστή παρακολούθηση της συναλλακτικής δραστηριότητας του επιτηδευματία, τα βιβλία του πρέπει να ενημερώνονται μέσα σε ορισμένες προθεσμίες, που για τα βασικά βιβλία, δηλαδή για το βιβλίο Αγορών (Πρώτη Κατηγορία), το βιβλίο Εσόδων- Εξόδων (Δεύτερη Κατηγορία) και τα Ημερολόγια (Τρίτη Κατηγορία), είναι μέχρι τη δέκατη πέμπτη (15) ημέρα του επόμενου μήνα, από την έκδοση ή τη λήψη του δικαιολογητικού στοιχείου (τιμολογίου κ.λπ.) που εκδίδεται για κάθε συναλλαγή. Η ποσοτική καταγραφή των αποθεμάτων στο βιβλίο απογραφών γίνεται μέχρι την εικοστή (20ή) ημέρα του μεθεπόμενου μήνα από τη λήξη της διαχειριστικής περιόδου (άρθρο 17).

δ. Τόπος τήρησης: Τα βιβλία πρέπει να τηρούνται στην έδρα του επιτηδευματία με εξαίρεση τα βιβλία του υποκαταστήματος, που πρέπει να τηρούνται σ' αυτό, καθώς και ορισμένα ειδικά βιβλία, π.χ. βιβλίο πελατών ξενοδοχείου, που πρέπει να τηρούνται εκεί που ασκείται η σχετική δραστηριότητα ανεξάρτητα από την έδρα του εμπόρου (άρθρο 21). Η τήρηση των διατυπώσεων αυτών είναι σημαντική, διότι ασκεί επιρροή στην εγκυρότητα και την αποδεικτική δύναμη των βιβλίων και η μη τήρησή τους επιφέρει συνέπειες για τους εμπόρους (βλ. παρακάτω).

ε. Γλώσσα και νόμισμα: Τα βιβλία του Κώδικα Βιβλίων και Στοιχείων πρέπει να τηρούνται στην ελληνική γλώσσα και στο ελληνικό νόμισμα (άρθρο 2 παρ. 6).

Αποδεικτική δύναμη των εμπορικών βιβλίων

Τα βιβλία που τηρούν οι έμποροι με βάση τον Εμπορικό Νόμο ή τον Κώδικα Βιβλίων και Στοιχείων θεωρούνται ως ιδιωτικά έγγραφα, σύμφωνα με τις διατάξεις της Πολιτικής Δικονομίας [άρθρο 444 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας (Κ.Πολ.Δ.)] και ως τέτοια, εφόσον έχουν συνταχθεί σύμφωνα με

ΕΜΠΟΡΙΚΑ ΒΙΒΛΙΑ

ΒΙΒΛΙΑ ΤΟΥ ΕΜΠΟΡΙΚΟΥ ΝΟΜΟΥ

- α. Ημερολόγιο
- β. Βιβλίο αντιγραφής επιστολών
- γ. Βιβλίο απογραφών

ΒΙΒΛΙΑ ΤΟΥ ΚΩΔΙΚΑ ΒΙΒΛΙΩΝ & ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ

Α. Βασικά βιβλία σύμφωνα με την κατηγορία των επιτηδευματιών

Πρώτης Κατηγορίας
Βιβλίο Αγορών

Δεύτερης Κατηγορίας
Βιβλίο Εσόδων-Εξόδων

Τρίτης Κατηγορίας
Λογιστικά Βιβλία

κατά τη διπλογραφική μέθοδο όπως Ημερολόγιο, Συγκεντρωτικό Ημερολόγιο, Γενικό Καθολικό, Αναλυτικά Καθολικά κ.λπ.

ΒΙΒΛΙΑ ΕΙΔΙΚΩΝ ΔΙΑΤΑΞΕΩΝ

- α. Βιβλίο πρακτικών γενικών συνελεύσεων των μετόχων και βιβλίο πρακτικών του διοικητικού συμβουλίου για τις Ανώνυμες Εταιρείες
- β. Βιβλίο πρακτικών συνελεύσεων και βιβλίο πρακτικών διαχείρισης για τις εταιρίες περιορισμένης ευθύνης
- γ. Βιβλίο εταίρων, βιβλίο πρακτικών συνελεύσεων και βιβλίο πρακτικών διαχείρισης για τους διαχειριστές της εταιρείας περιορισμένης ευθύνης κ.λπ.

Β. Άλλα βιβλία

- α. Βιβλίο Αποθήκης
- β. Βιβλίο Παραγωγής και Κοστολογίου
- γ. Πρόσθετα Βιβλία
- δ. Βιβλία Απογραφών

τους νόμιμους τύπους, δηλαδή εφόσον έχουν τηρηθεί οι διατυπώσεις που αναφέρονται πιο πάνω, και εφόσον η γνησιότητά τους αναγνωρίσθηκε ή αποδείχθηκε, αποτελούν πλήρη απόδειξη ότι το περιεχόμενό τους προέρχεται από τον έμπορο που τηρεί το βιβλίο. Επιτρέπεται όμως ανταπόδειξη (άρθρο 445 Κ.Πολ.Δ.). Επίσης, τα εμπορικά βιβλία, εφόσον έχουν τηρηθεί σύμφωνα με τις νόμιμες διατυπώσεις, αποτελούν μεταξύ εμπόρων ή άλλων προσώπων, υποχρεωμένων να τηρούν όμοια βιβλία (π.χ. επιτηδευματίες μη έμποροι βλ. παραπάνω), πλήρη απόδειξη για όσα αναφέρονται σ' αυτά, αλλά επιτρέπεται ανταπόδειξη. Κατά προσώπων, όμως, που δεν έχουν υποχρέωση να τηρούν εμπορικά βιβλία (π.χ. ιδιώτες), τα εμπορικά βιβλία αποτελούν πλήρη απόδειξη μόνο για το μέγεθος της απαίτησης του εμπόρου κατά του ιδιώτη και αφού η ύπαρξη της απαίτησης αποδειχθεί με άλλο τρόπο και μόνο για ένα χρόνο, αφού του γίνει η εγγραφή στα βιβλία, εκτός αν ο οφειλέτης αναγνώρισε με υπογραφή του το περιεχόμενο (άρθρο 448 Κ.Πολ.Δ.).

Συναφή διάταξη περιλαμβάνει και ο Εμπορικός Νόμος που ορίζει ότι τα εμπορικά βιβλία που έχουν συνταχθεί σύμφωνα με τις νόμιμες διατυπώσεις μπορεί να τα δεχθεί το δικαστήριο ως απόδειξη στις διαφορές μεταξύ εμπόρων για εμπορικές υποθέσεις (άρθρο 12 Ε.Ν.).

Διαπιστώνουμε, από τις διατάξεις αυτές, ότι η αποδεικτική δύναμη των βιβλίων λειτουργεί προς όφελος του εμπόρου, αφού με το περιεχόμενό τους μπορούν να αποδείξουν απαίτηση του εμπόρου κατά άλλου εμπόρου ή το μέγεθος απαίτησης εμπόρου κατά ιδιώτη, πελάτη του εμπόρου.

Προσαγωγή των εμπορικών βιβλίων στα δικαστήρια

Η αποδεικτική δύναμη των εμπορικών βιβλίων φαίνεται κυρίως με τη χρησιμοποίησή τους ως αποδεικτικών μέσων από τα δικαστήρια.

Είναι κανόνας της Πολιτικής Δικονομίας ότι κάθε διάδικος οφείλει να επιδείξει τα έγγραφα που χρησιμοποιεί ή επικαλείται σε κάθε δίκη. Έτσι λοιπόν και ο έμπορος, όταν θέλει να αποδείξει την απαίτησή του κατά του αντιδίκου του με τα εμπορικά του βιβλία, οφείλει να προσκομίσει αυτά στο δικαστήριο.

Ανάλογα με την έκταση της εξέτασης των βιβλίων από το δικαστήριο, διακρίνουμε την ανακοίνωση και την εμφάνιση των εμπορικών βιβλίων.

Ανακοίνωση είναι η προσκόμιση των βιβλίων στο δικαστήριο, ώστε να είναι δυνατόν να εξετασθεί το συνολικό περιεχόμενο αυτών. Επειδή όμως η συνολική αυτή εξέταση των βιβλίων μπορεί να δημιουργήσει προβλήματα

στον έμπορο, αν π.χ. ανακοινωθούν σε ανταγωνιστές του εμπορικά μυστικά που περιέχονται στα βιβλία του, ανακοίνωση των βιβλίων μπορεί να διαταχθεί από το δικαστήριο μόνο στις ακόλουθες, ρητά οριζόμενες, περιπτώσεις:

α. Κληρονομία: όσοι έχουν έννομο συμφέρον, όπως οι κληρονόμοι, οι κληροδόχοι κ.λπ. μπορούν να ζητήσουν ανακοίνωση των βιβλίων.

β. Κοινωνία: κοινωνία έχουμε όταν ένα δικαίωμα ανήκει σε περισσότερους από κοινού. Τα μέλη της κοινωνίας και όσοι έχουν έννομο συμφέρον μπορούν να ζητήσουν ανακοίνωση των βιβλίων.

γ. Διάλυση εταιρείας: οι εταίροι εταιρίας που λύθηκε μπορούν να ζητήσουν ανακοίνωση των βιβλίων.

δ. Πτώχευση: οι πιστωτές εμπόρου που κηρύχθηκε σε πτώχευση έχουν δικαίωμα να ζητήσουν την ανακοίνωση των βιβλίων (άρθρο 14).

Εμφάνιση είναι η προσκόμιση των βιβλίων στο δικαστήριο, για να ληφθούν αντίγραφα από συγκεκριμένα σημεία (αποσπάσματα), που αφορούν την εκδικαζόμενη υπόθεση (άρθρο 15 Ε.Ν.).

Σε αντίθεση με την ανακοίνωση, που διατάσσεται από το δικαστήριο μόνο στις περιπτώσεις που αναφέρονται πιο πάνω, η εμφάνιση των βιβλίων μπορεί να διαταχθεί από το δικαστήριο σε κάθε κρινόμενη υπόθεση, στην οποία διάδικος είναι έμπορος, είτε με αίτηση ενός από τους διαδίκους ή και αυτεπαγγέλτως από το δικαστήριο.

Αν τα βιβλία που η εμφάνισή τους προσφέρθηκε, ζητήθηκε ή διατάχθηκε βρίσκονται μακριά από την έδρα του δικαστηρίου που έχει επιληφθεί της υπόθεσης, οι δικαστές μπορούν να παραγγείλουν σε ειρηνοδίκη να εξετάσει τα βιβλία αυτά και να συντάξει έγγραφη έκθεση για το περιεχόμενό τους και να τη στείλει στο δικαστήριο που έχει επιληφθεί της υπόθεσης (άρθρο 16 Ε.Ν.).

Αν ο έμπορος αρνηθεί την εμφάνιση των βιβλίων, το δικαστήριο μπορεί να επιβάλει όρκο στον άλλο διάδικο (άρθρο 17 Ε.Ν.).

Συνέπειες της παράβασης των νόμιμων διατυπώσεων

Αν ο έμπορος δεν τηρήσει τις διατυπώσεις που ορίζει ο νόμος για την τήρηση των εμπορικών βιβλίων, τότε υφίστανται οι ακόλουθες συνέπειες:

α. Δικονομικές: Τα βιβλία που δεν τηρήθηκαν σύμφωνα με τις νόμιμες διατυπώσεις δεν μπορούν να προσαχθούν στο δικαστήριο, ούτε έχουν την αποδεικτική δύναμη που αναφέρθηκε πιο πάνω, υπέρ του εμπόρου (άρθρο 13 Ε.Ν.).

β. Φορολογικές: Οι επιτηδευματίες που δεν τηρούν τα βιβλία τους σύμφωνα με τις διατάξεις του Κώδικα Βιβλίων και Στοιχείων υπόκεινται σε σοβαρές κυρώσεις, που ποικίλουν, ανάλογα με το είδος και την έκταση της παράβασης, από την επιβολή προστίμου (άρθρα 32-34 Π.Δ. 186/92) μέχρι την απόρριψη των βιβλίων, δηλαδή τον χαρακτηρισμό των βιβλίων ως ανεπαρκών ή ανακριβών, γεγονός που συνεπάγεται εξωλογιστικό προσδιορισμό της φορολογητέας ύλης με σοβαρότατες συνέπειες για τον έμπορο (άρθρο 30 Π.Δ. 186/92).

Υποχρέωση διατήρησης των βιβλίων

Τα εμπορικά βιβλία, λόγω της σπουδαιότητας που έχουν στις εμπορικές συναλλαγές, πρέπει να διατηρούνται από τους εμπόρους για εύλογο χρονικό διάστημα μετά την ενημέρωσή τους.

Ο Εμπορικός Νόμος ορίζει ότι τα εμπορικά βιβλία που προβλέπονται απ' αυτόν πρέπει να τηρούνται για δέκα χρόνια (άρθρο 11 Ε.Ν.). Ο Κώδικας Βιβλίων και Στοιχείων ορίζει ότι τα βιβλία που προβλέπονται απ' αυτόν πρέπει να τηρούνται για έξι χρόνια από τη λήξη της διαχειριστικής περιόδου που αφορούν (άρθρο 21 Π.Δ. 186/92).

Η παρέλευση του χρονικού διαστήματος, κατά το οποίο οι έμποροι είναι υποχρεωμένοι να διατηρούν τα εμπορικά τους βιβλία, δεν επιφέρει απώλεια της αποδεικτικής τους δύναμης. Η υποχρέωση διατήρησης των βιβλίων για το οριζόμενο χρονικό διάστημα έχει την έννοια ότι η μη ύπαρξή τους, λόγω π.χ. απώλειας ή καταστροφής, μέσα στο χρονικό διάστημα που πρέπει να διατηρούνται, επιφέρει κυρώσεις για τον έμπορο, ενώ μετά το χρονικό αυτό διάστημα ο έμπορος δεν υπόκειται σε καμιά κύρωση.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ - ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ ΣΤ

- 1.** Ποια βιβλία είναι υποχρεωμένος να τηρεί ο έμπορος σύμφωνα με τον Εμπορικό Νόμο;
- 2.** Ποια βιβλία είναι υποχρεωμένος να τηρεί ο έμπορος σύμφωνα με τον Κώδικα Βιβλίων και Στοιχείων;
- 3.** Ποια η σχέση των βιβλίων του Εμπορικού Νόμου με τα βιβλία του Κώδικα Βιβλίων και Στοιχείων;
- 4.** Ποια εμπορικά βιβλία τηρούν στην πράξη οι έμποροι;

5. Ποιες εξωτερικές και εσωτερικές διατυπώσεις ορίζει ο Εμπορικός Νόμος για την τήρηση των εμπορικών βιβλίων;
6. Ποιες διατυπώσεις ορίζει ο Κώδικας Βιβλίων και Στοιχείων για τα εμπορικά βιβλία;
7. Ποια είναι η αποδεικτική δύναμη των εταιρικών βιβλίων:
 - α) εμπόρου κατά εμπόρου,
 - β) εμπόρου κατά επιτηδευματία, μη εμπόρου
 - γ) εμπόρου κατά ιδιώτη;
8. Τι είναι η ανακοίνωση και τι η εμφάνιση των εμπορικών βιβλίων και ποια η μεταξύ τους διαφορά;
9. Ποιες οι συνέπειες για τον έμπορο που δεν τηρεί νόμιμα τα εμπορικά του βιβλία;
10. Για πόσο χρονικό διάστημα πρέπει να τηρούνται τα βιβλία που ορίζει:
 - α) ο Εμπορικός Νόμος και
 - β) ο Κώδικας Βιβλίων και Στοιχείων;

1. Η ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ

Εισαγωγή

Έννοια της επιχείρησης

Ανάλογα από ποια σκοπιά θα δει κανείς την «επιχείρηση», θα διαμορφώσει και διαφορετικό ορισμό. Έτσι, διαφορετικά βλέπει την έννοια της επιχείρησης η οικονομική επιστήμη, προτάσσοντας τα οικονομικά της γνώρισματά, και διαφορετικά την αντιμετωπίζει η νομική επιστήμη, προβάλλοντας τα νομικά της χαρακτηριστικά. Κοινή όμως είναι η διαπίστωση ότι βασικά στοιχεία της επιχείρησης είναι ο **σκοπός** που αυτή επιδιώκει καθώς και τα **μέσα** τα οποία χρησιμοποιεί για την επίτευξη του σκοπού της. Η νομολογία, λαμβάνοντας υπόψη τα διδάγματα της οικονομικής επιστήμης αλλά και της κοινής πείρας, έχει διαμορφώσει την ακόλουθη νομική έννοια της επιχείρησης:

Επιχείρηση είναι το σύνολο των πραγμάτων, δικαιωμάτων, υποχρεώσεων και πραγματικών καταστάσεων τα οποία έχουν οργανωθεί σε οικονομική ενότητα από το ίδιο φυσικό ή νομικό πρόσωπο, που είναι ο επιχειρηματίας και ο οποίος επιδιώκει την επίτευξη κερδοσκοπικού ή οικονομικού γενικά αποτελέσματος (ΑΠ 650/82 κ.ά.).

Εννοιολογικά στοιχεία της επιχείρησης

Αναλύοντας την έννοια αυτή της επιχείρησης μπορούμε να εντοπίσουμε τα ακόλουθα ειδικότερα στοιχεία της:

α. Σκοπός: Ιδιαίτερο εννοιολογικό χαρακτηριστικό της επιχείρησης είναι ο σκοπός της, που συνίσταται στην επίτευξη κερδοσκοπικού ή οικονομικού αποτελέσματος. Το στοιχείο αυτό διαφοροποιεί τις επιχειρήσεις από τα σωματεία, που επιδιώκουν σκοπό μη κερδοσκοπικό.

β. Σύνολο πραγμάτων, δικαιωμάτων, υποχρεώσεων και πραγματικών καταστάσεων: Για την επίτευξη του σκοπού της η επιχείρηση πρέπει να έχει στη διάθεσή της τα απαραίτητα μέσα.

Για την καλύτερη κατανόηση των πιο πάνω στοιχείων της έννοιας της επιχείρησης, που αποτελούν και τα μέσα επιδίωξης του σκοπού της, κάνουμε την ακόλουθη κατάταξή τους:

βα. Σύνολο δικαιωμάτων, που διακρίνονται σε:

βαα. εμπράγματα δικαιώματα: Εμπράγματα είναι τα δικαιώματα που έχει η επιχείρηση πάνω σε **πράγματα**, είτε κινητά, όπως έπιπλα, σκεύη, μηχανήματα, λοιπός εξοπλισμός, πρώτες και βοηθητικές ύλες, προϊόντα, εμπορεύματα κ.λπ., είτε ακίνητα, όπως οικόπεδα, κτήρια και άλλες εγκαταστάσεις κ.λπ.

βαβ. δικαιώματα σε άυλα αγαθά: Είναι τα δικαιώματα που έχει η επιχείρηση πάνω σε άυλα αγαθά της, όπως η επωνυμία, ο διακριτικός τίτλος, το σήμα, η εφεύρεση και το δικαίωμα προστασίας κατά του αθέμιτου ανταγωνισμού, τα οποία εξετάζονται λεπτομερώς στη συνέχεια.

ββ. Σύνολο σχέσεων που διακρίνονται σε:

ββα. εξωτερικές σχέσεις: Είναι οι σχέσεις της επιχείρησης προς τα «έξω», δηλαδή προς εκείνους με τους οποίους συναλλάσσεται στα πλαίσια της επιχειρηματικής της δραστηριότητας και που δεν εντάσσονται στα μέσα, με τα οποία η επιχείρηση ασκεί τη δραστηριότητά της. Στις εξωτερικές σχέσεις της επιχείρησης περιλαμβάνονται οι σχέσεις της με τους πελάτες της, τους προμηθευτές της, τους πιστωτές της (τράπεζες κ.λπ.), το Δημόσιο κ.λπ. Στις σχέσεις αυτές περιλαμβάνονται τόσο οι με τη στενή έννοια σχέσεις, δηλαδή τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις που έχει προς τα πρόσωπα αυτά η επιχείρηση, όπως π.χ. η απαίτηση της επιχείρησης προς έναν πελάτη της, η υποχρέωσή της προς έναν προμηθευτή της, η υποχρέωσή της προς μια τράπεζα ή το Δημόσιο (Εφορία, Ι.Κ.Α. κ.λπ.), όσο και οι με την ευρεία έννοια σχέσεις, όπως π.χ. οι σχέσεις της με τους πελάτες της. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι η πελατεία, δηλαδή το σύνολο των πελατών μιας επιχείρησης, είναι πολύτιμο στοιχείο γι' αυτήν, αφού αποτελεί τη βασική προϋπόθεση της επίτευξης του σκοπού της, που, όπως είπαμε, είναι το κέρδος.

βββ. εσωτερικές σχέσεις: Είναι οι σχέσεις της επιχείρησης προς τα «έσω», δηλαδή οι σχέσεις της με το έμψυχο δυναμικό των μέσων παραγωγής της, που είναι κατά βάση το προσωπικό της. Είναι αυτονόητο ότι το προσωπικό μιας επιχείρησης είναι βασικός συντελεστής της επίτευξης του σκοπού της.

γ. Οικονομική ενότητα: Όλα τα στοιχεία που αναφέρονται πιο πάνω ως προσδιοριστικά της έννοιας της επιχείρησης δεν είναι ανεξάρτητα και ασύνδετα μεταξύ τους, αλλά οργανώνονται σε οικονομική ενότητα, σε ενι-

αίο σύνολο, που λειτουργεί κατά τρόπο αρμονικό και τούτο είναι βασική προϋπόθεση για την επιδίωξη του σκοπού της επιχείρησης.

δ. Ο επιχειρηματίας: Κεντρικό πρόσωπο της επιχείρησης είναι ο φορέας της, ο επιχειρηματίας, δηλαδή το πρόσωπο που συνδέεται με σχέση κυριότητας με τα πράγματα της επιχείρησης και είναι υποκείμενο των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεων της αλλά και των σχέσεών της, όπως αυτές αναφέρονται πιο πάνω.

Είναι σύνηθες, λόγω σύγχυσης, να γίνεται εννοιολογική ταύτιση της επιχείρησης με τον επιχειρηματία.

Η διάκριση των εννοιών αυτών είναι νομική και, για να γίνει αντιληπτή, πρέπει να επισημανθεί ότι η επιχείρηση καθεαυτήν, μόνη της, δεν είναι πρόσωπο, δεν έχει δικαιώματα και υποχρεώσεις, σε αντίθεση με τον φορέα της, τον επιχειρηματία, ο οποίος είναι πάντοτε πρόσωπο, είτε φυσικό είτε νομικό, και είναι το υποκείμενο των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεων που απορρέουν από την επιχείρηση.

Έτσι, ο πελάτης Π, που αγόρασε εμπορεύματα από την επιχείρηση Ε, που ανήκει στον επιχειρηματία Β, συνήψε σύμβαση πώλησης με τον Β και όχι με την Ε.

Επίσης, οι εργαζόμενοι μιας επιχείρησης συνδέονται με σύμβαση εξαρτημένης εργασίας όχι με την επιχείρηση αλλά με το φυσικό ή νομικό πρόσωπο που είναι φορέας της επιχείρησης, δηλαδή με τον επιχειρηματία ο οποίος είναι ο εργοδότης τους. Δηλαδή, ο μισθωτός Α που εργάζεται στην επιχείρηση Β, φορέας της οποίας (επιχειρηματίας) είναι ο Γ, συνδέεται με σύμβαση εξαρτημένης εργασίας με τον Γ.

Παρά το γεγονός όμως ότι, όπως τονίστηκε, η επιχείρηση καθεαυτήν δεν έχει δικαιώματα και υποχρεώσεις, εν τούτοις, λόγω της οικονομικής ενότητάς της, ο νόμος, σε ορισμένες περιπτώσεις, τη θεωρεί ως αυτόνομη νομική οντότητα, όπως π.χ. στην περίπτωση της μεταβολής του προσώπου του φορέα της επιχείρησης, οπότε δεν παύει να υφίσταται η σύμβαση εξαρτημένης εργασίας των μισθωτών της επιχείρησης με τον προηγούμενο επιχειρηματία, αλλά ο νέος επιχειρηματίας υπεισέρχεται στη θέση του προηγούμενου και είναι φορέας όλων των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεων που απορρέουν από τη σύμβαση εργασίας.

Αν, δηλαδή, η επιχείρηση Ε, που λειτουργεί με τη νομική μορφή της Εταιρείας Περιορισμένης Ευθύνης και ανήκει στον επιχειρηματία «Α ΕΠΕ», μετατραπεί σε Ανώνυμη Εταιρεία και ανήκει πλέον στον επιχειρηματία «Β ΑΕ», ο μισθωτός Μ της «Α ΕΠΕ» θα εξακολουθήσει να είναι μισθωτός και

της «Β ΑΕ». Το ίδιο θα συμβεί, αν η επιχείρηση Ε που ανήκει στον Α πωληθεί ολόκληρη, ως επιχείρηση, στον Β. Τότε ο Μ, υπάλληλος του Α, θα εξακολουθήσει να είναι και υπάλληλος του Β.

2. ΔΙΑΚΡΙΤΙΚΑ ΓΝΩΡΙΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ

Γενικά

Τονίστηκε ήδη η σημασία της πελατείας για την επιχείρηση. Τόσο η προσέλκυση όσο και η συγκράτηση της πελατείας δεν είναι εύκολη υπόθεση για την επιχείρηση.

Για να δημιουργήσει και να διατηρήσει την πελατεία της η επιχείρηση, πρέπει να διακρίνεται από άλλες επιχειρήσεις που ασκούν το ίδιο αντικείμενο εργασιών, ώστε οι πελάτες να μπορούν να ξεχωρίζουν με ευχέρεια την επιχείρηση και τα προϊόντα της.

Διακριτικά γνωρίσματα της επιχείρησης είναι εκείνα τα στοιχεία που κάνουν την επιχείρηση και τα προϊόντα της να ξεχωρίζουν από τις άλλες επιχειρήσεις και τα προϊόντα τους.

Τα στοιχεία αυτά που εξατομικεύουν την επιχείρηση και τα προϊόντα της είναι η εμπορική επωνυμία, ο διακριτικός τίτλος, το σήμα, η εφεύρεση και το δικαίωμα άσκησης ελεύθερου ανταγωνισμού, με την απαγόρευση του αθέμιτου ανταγωνισμού.

Τα στοιχεία αυτά αποτελούν άυλα αγαθά της επιχείρησης και αναφέρθηκε ήδη πιο πάνω το δικαίωμα της επιχείρησης σε αυτά.

Τα άυλα αυτά αγαθά της επιχείρησης αποτελούν πολύτιμα στοιχεία, αφού διακρίνουν την επιχείρηση από άλλες και συντελούν έτσι στη δημιουργία και τη διατήρηση της πελατείας της.

Είναι όμως πολύ πιθανό άλλες επιχειρήσεις, εκμεταλλευόμενες την καλή φήμη που έχει στην αγορά μια επιχείρηση, να επιδιώκουν, χρησιμοποιώντας άυλα αγαθά αυτής της επιχείρησης, τη δημιουργία σύγχυσης στο καταναλωτικό κοινό και να προσελκύουν έτσι πελάτες που παραπλανώμενοι από τη χρησιμοποίηση π.χ. της επωνυμίας μιας άλλης επιχείρησης νομίζουν ότι αγοράζουν προϊόντα αυτής της επιχείρησης.

Είναι αναγκαία λοιπόν, για το λόγο αυτό, η προστασία των άυλων αγαθών της επιχείρησης. Η προστασία αυτή λειτουργεί προς όφελος όχι μόνον των επιχειρήσεων αλλά και του καταναλωτικού κοινού, αφού έτσι αποφεύγεται η σύγχυση στον καταναλωτή σχετικά με τις επιχειρήσεις και τα προϊόντα τους.

Ο νόμος έχει καθιερώσει ειδικές διατάξεις, με τις οποίες προστατεύονται τα δικαιώματα που συνδέονται με την άσκηση εμπορικής, βιομηχανικής ή και άλλης επιχείρησης.

Έχει επικρατήσει το σύνολο των διατάξεων αυτών να ονομάζεται «βιομηχανική ιδιοκτησία», που αποτελεί μετάφραση του αντίστοιχου γαλλικού όρου «propriété industrielle», αλλά βεβαίως ο όρος αυτός δεν είναι ακριβής, διότι αφενός, όπως είδαμε, δεν προστατεύονται μόνο οι βιομηχανικές αλλά και οι εμπορικές και άλλες -π.χ. γεωργικές, κτηνοτροφικές κ.λπ.- επιχειρήσεις, και αφετέρου με τις διατάξεις αυτές δεν προστατεύεται η «ιδιοκτησία», δηλαδή το δικαίωμα της κυριότητας του επιχειρηματία σε πράγματα, αλλά το δικαίωμα του επιχειρηματία σε άυλα αγαθά της επιχείρησης (βλ. πιο πάνω βλ. διάκριση δικαιωμάτων).

Στη συνέχεια θα εξετασθούν τα επιμέρους άυλα αγαθά της επιχείρησης.

Η εμπορική επωνυμία

α. Έννοια

Όπως κάθε φυσικό πρόσωπο έχει το όνομά του, με το οποίο εμφανίζεται στις πάσης φύσεως συναλλαγές του, έτσι και η εμπορική επιχείρηση πρέπει να έχει το δικό της όνομα.

Εμπορική επωνυμία είναι το όνομα με το οποίο εμφανίζεται ο έμπορος στις συναλλαγές του.

Η εμπορική επωνυμία προϋποθέτει προσωπικότητα, αναφέρεται δηλαδή και χαρακτηρίζει το φορέα της επιχείρησης, τον επιχειρηματία ή τον έμπορο, τον οποίο εξατομικεύει και διακρίνει από τους άλλους εμπόρους.

Είναι αυτονόητη λοιπόν η σημασία της εμπορικής επωνυμίας για τον έμπορο και την επιχείρησή του.

Η εμπορική επωνυμία είναι υποχρεωτική για τον έμπορο.

β. Διακρίσεις

Η εμπορική επωνυμία διακρίνεται:

- με κριτήριο το φορέα της επιχείρησης σε **ατομική**, όταν φορέας της είναι φυσικό πρόσωπο, και σε **εταιρική**, όταν φορέας της είναι εταιρική επιχείρηση, δηλαδή νομικό πρόσωπο.
- με κριτήριο τον τρόπο απόκτησής της σε **πρωτότυπη**, όταν σχηματίζεται από το αστικό όνομα του εμπόρου που την αποκτά με τη χρησιμοποίησή του δημόσια, π.χ. ο έμπορος Α. Ανδρέου χρησιμοποιεί ως

εμπορική επωνυμία το αστικό του όνομα (η απόκτηση της εμπορικής επωνυμίας στην περίπτωση αυτή γίνεται κατά τρόπο πρωτότυπο, από και δια της δημόσιας χρησιμοποίησής της) και σε **παράγωγη**, όταν σχηματίζεται από το όνομα τρίτου προσώπου και αποκτάται με σύμβαση ή με κληρονομική διαδοχή, π.χ. ο έμπορος Α μπορεί να αποκτήσει με σύμβαση πώλησης την εμπορική επωνυμία του Β και να τη χρησιμοποιεί στις συναλλαγές του. Η νομολογία έχει δεχθεί ότι στην περίπτωση αυτή η μεταβίβαση της επωνυμίας μπορεί να γίνει, χωρίς να απαιτείται και μεταβίβαση της επιχείρησης του Β στον Α.

γ. Αρχές

Λόγω της σημασίας που έχει η εμπορική επωνυμία για τον έμπορο αλλά και για το καταναλωτικό κοινό, πρέπει να χαρακτηρίζεται από ορισμένες αρχές, που είναι οι ακόλουθες:

- **η αρχή της αλήθειας:** ο έμπορος οφείλει να χρησιμοποιεί αληθινή εμπορική επωνυμία, που να αποδίδει το πραγματικό του όνομα, αν είναι ατομική με εξαίρεση την παράγωγη επωνυμία, και γενικά να μην είναι παραπλανητική
- **η αρχή της διάκρισης:** η έννοια της αρχής αυτής είναι ότι η επωνυμία δεν πρέπει να μεταβάλλεται, όταν υπάρχει αλλαγή στο πρόσωπο του φορέα της επιχείρησης
- **η αρχή της αποκλειστικότητας:** ο έμπορος δεν μπορεί να χρησιμοποιεί εμπορική επωνυμία την οποία έχει χρησιμοποιήσει πρώτος άλλος έμπορος. Δεν είναι, δηλαδή, δυνατόν δύο -ή περισσότεροι- έμποροι να χρησιμοποιούν την ίδια εμπορική επωνυμία. Τούτο βεβαίως είναι πιθανόν να δημιουργήσει πρόβλημα, στην περίπτωση που ένας έμπορος ασκεί ατομική επιχείρηση χρησιμοποιώντας ως εμπορική επωνυμία το αστικό όνομά του, το οποίο όμως έχει χρησιμοποιήσει πρώτος ως εμπορική επωνυμία της επιχείρησής του ένας συνονόμάτος του. Στην περίπτωση αυτή ο έμπορος που χρησιμοποιεί δεύτερος την εμπορική επωνυμία οφείλει να προσθέσει κάποιο διακριτικό γνώρισμα, π.χ. πατρώνυμο κ.λπ., ώστε αυτή να διακρίνεται κατά τρόπο σαφή από την επωνυμία που έχει ήδη χρησιμοποιηθεί.

δ. Σχηματισμός

Ο σχηματισμός της εμπορικής επωνυμίας εξαρτάται από τη νομική μορφή της επιχείρησης ως εξής:

- στην **ατομική επιχείρηση** η εμπορική επωνυμία σχηματίζεται κατά βάση από το αστικό όνομα του επιχειρηματία. Υπάρχει όμως η περίπτωση της παράγωγης επωνυμίας (βλ. πιο πάνω), οπότε αυτή σχηματίζεται από το όνομα του τρίτου προσώπου.
- στην **ομόρρυθμη εταιρεία** (Ο.Ε.) σχηματίζεται από το αστικό όνομα ενός ή περισσότερων ή όλων των εταίρων (άρθρο 21 Ε.Ν.).

Αν δεν αναγράφονται στην επωνυμία τα ονόματα όλων των εταίρων, τα υπόλοιπα αναπληρώνονται με τη φράση «και Σία», το οποίο προέρχεται από το «και Συντροφία», π.χ. «Α. Ανδρέου - Β. Βασιλείου Ο.Ε.», όταν εταίροι της Ο.Ε. είναι μόνο οι Α. Ανδρέου και Β. Βασιλείου, «Γ. Γεωργίου και Σία Ο.Ε.», αν εκτός από τον Γ. Γεωργίου υπάρχουν και άλλος ή άλλοι εταίροι.

- στην **ετερόρρυθμη εταιρεία** (Ε.Ε.) η εμπορική επωνυμία περιλαμβάνει το όνομα ενός ή περισσότερων ή όλων των εταίρων (άρθρο 23 Ε.Ν.).

Τα ονόματα των ετερορρυθμών εταίρων καθώς και τα ονόματα των ομορρυθμών εταίρων, που δεν περιλαμβάνονται στην επωνυμία ρητά, καλύπτονται με τη φράση «και Σία» π.χ. «Δ. Δημητρίου και Σία Ε.Ε.», όταν ο Δ. Δημητρίου είναι ομόρρυθμος εταίρος της Ε.Ε., υπάρχει οπωσδήποτε και ένας ή περισσότεροι ετερόρρυθμοι εταίροι που καλύπτονται με τη φράση «και Σία» και πιθανόν να υπάρχει και ένας ή περισσότεροι ομόρρυθμοι εταίροι, εκτός από τον Δ. Δημητρίου, που επίσης καλύπτονται με τη φράση «και Σία».

Επειδή τα ονόματα των ετερορρυθμών εταίρων της ετερόρρυθμης εταιρείας απαγορεύεται να αναγράφονται στην εμπορική της επωνυμία, είναι αυτονόητο ότι υπάρχει πάντοτε η φράση «και Σία» στην επωνυμία της.

- στην **Ανώνυμη Εταιρεία** (Α.Ε.), η εμπορική επωνυμία σχηματίζεται από το είδος της επιχείρησης που ασκεί. Εκτός όμως από αυτό, η επωνυμία της ανώνυμης εταιρείας μπορεί να περιλαμβάνει το ονοματεπώνυμο κάποιου από τους ιδρυτές της ανώνυμης εταιρείας ή το ονοματεπώνυμο άλλου προσώπου ή την επωνυμία άλλης εμπορικής εταιρείας. Στην επωνυμία πάντως πρέπει απαραίτητα να περιέχονται οι λέξεις «Ανώνυμη Εταιρεία» (άρθρο 5 Κ.Ν. 2190/20).

Π.χ. «Ναυτιλιακή και Μεταφορική Ανώνυμη Εταιρεία», «Ε. Ελευθερίου Ανώνυμη Εμπορική και Βιομηχανική Εταιρεία», «Ζ. Ζαφειρίου Ανώνυμη Εταιρεία»

- στην **Εταιρεία Περιορισμένης Ευθύνης** (Ε.Π.Ε.), η εμπορική επωνυμία σχηματίζεται από το όνομα ενός ή περισσότερων ή όλων των εταίρων ή προσδιορίζεται από το αντικείμενο εργασιών που ασκεί (άρθρο 2 Ν.

3190/55). Πρέπει επίσης στην επωνυμία να περιέχονται ολογράφως οι λέξεις «Εταιρεία Περιορισμένης Ευθύνης».

Π.χ., «Τουριστική Εταιρεία Περιορισμένης Ευθύνης» ή «Α. Αντωνίου Τουριστική Εταιρεία Περιορισμένης Ευθύνης» ή «Α. Αντωνίου Εταιρεία Περιορισμένης Ευθύνης».

ε. Απόκτηση - Χρησιμοποίηση - Απώλεια

Το δικαίωμα στην εμπορική επωνυμία αποκτάται με την αρχική χρησιμοποίησή της δημόσια, με την έννοια ότι δικαιούχος της εμπορικής επωνυμίας είναι εκείνος που τη χρησιμοποίησε πρώτος δημόσια στις συναλλαγές του.

Ο νόμος επιβάλλει στον έμπορο την υποχρέωση να δηλώσει την εμπορική του επωνυμία στο Επιμελητήριο του τόπου της κύριας εγκατάστασής του και η επωνυμία του εγγράφεται στο πρωτόκολλο επωνυμιών του Επιμελητηρίου.

Η εγγραφή αυτή δεν έχει συστατικό χαρακτήρα, δηλαδή ο έμπορος δε γίνεται δικαιούχος της εμπορικής του επωνυμίας με την εγγραφή της στο πρωτόκολλο του Επιμελητηρίου. Η εγγραφή αυτή έχει απλώς τυπικό, δηλωτικό χαρακτήρα και χρησιμεύει στο να καθίσταται εφικτός ο έλεγχος, αν η επωνυμία που χρησιμοποιεί ο έμπορος χρησιμοποιείται για πρώτη φορά, ώστε να αποτρέπεται η χρησιμοποίηση της ίδιας επωνυμίας μεταγενέστερα από άλλον έμπορο.

Ουσιαστικό, δημιουργικό χαρακτήρα της απόκτησης της εμπορικής επωνυμίας έχει, όπως τονίσαμε, η χρησιμοποίησή της από τον έμπορο δημόσια για πρώτη φορά.

Ο έμπορος, ως δικαιούχος της εμπορικής του επωνυμίας, μπορεί να τη χρησιμοποιεί σε κάθε του εμπορική συναλλαγή.

Το δικαίωμα χρησιμοποίησης της εμπορικής επωνυμίας είναι αποκλειστικό για το δικαιούχο έμπορο. Το αποκλειστικό αυτό δικαίωμα χρησιμοποίησης προστατεύεται (βλ. πιο κάτω).

Ο έμπορος χάνει το δικαίωμα στην εμπορική του επωνυμία στις ακόλουθες περιπτώσεις:

- **όταν αλλάξει επωνυμία:** στην περίπτωση αυτή ο έμπορος αποκτά δικαίωμα στη νέα επωνυμία του, αλλά χάνει το δικαίωμά του στην παλιά.
- **όταν σταματήσει οριστικά την άσκηση των εργασιών της επιχείρησής του:** στην περίπτωση αυτή η παύση των εργασιών της επιχείρησής του εμπόρου πρέπει να είναι οριστική. Απλή διακοπή της εμπορικής

του δραστηριότητας δεν επιφέρει απώλεια του δικαιώματος στην επωνυμία.

- **όταν χάσει ο έμπορος την εμπορική του ιδιότητα** (βλ. πιο πάνω).

στ. Προστασία

Το δικαίωμα στην εμπορική επωνυμία, όπως και όλα τα δικαιώματα στα άυλα αγαθά της επιχείρησης, είναι δικαίωμα απόλυτο, με την έννοια ότι παρέχει στο δικαιούχο άμεση και αποκλειστική εξουσία πάνω στο αντικείμενο του δικαιώματος. Ο δικαιούχος μπορεί να στραφεί εναντίον οποιουδήποτε προσώπου προσβάλλει το δικαίωμά του αυτό.

Η προστασία που παρέχει ο νόμος για την περίπτωση της προσβολής του δικαιώματος της επωνυμίας είναι αστική και ποινική.

Η αστική περιλαμβάνει την αξίωση για παράλειψη και την αξίωση για αποζημίωση.

Με την αξίωση για παράλειψη ο δικαιούχος της επωνυμίας έμπορος μπορεί να ζητήσει από το δικαστήριο να διαταχθεί το πρόσωπο που χρησιμοποίησε παράνομα την επωνυμία του να σταματήσει να τη χρησιμοποιεί καθώς και να καταβάλει χρηματικό ποσό στο δικαιούχο για ηθική βλάβη.

Με την αξίωση για αποζημίωση ο έμπορος μπορεί να ζητήσει αποκατάσταση της ζημίας που του προκάλεσε η παράνομη χρησιμοποίηση της επωνυμίας του από άλλον έμπορο.

Η ποινική προστασία περιλαμβάνει την επιβολή ποινής κατά του εμπόρου που παράνομα, με γνώση και πρόθεση, χρησιμοποίησε επωνυμία που δικαιούχος της είναι άλλος έμπορος.

Διακριτικός τίτλος

Διακριτικός τίτλος είναι το στοιχείο που χρησιμοποιεί ο έμπορος για να διακρίνει το εμπορικό του κατάστημα.

Ο διακριτικός τίτλος μπορεί να σχηματίζεται από όνομα, ονομασία, ένδειξη ή παράσταση, η οποία όμως πρέπει να έχει διακριτική δύναμη, ώστε να διακρίνει το κατάστημα του εμπόρου από άλλα καταστήματα.

Ως διακριτικός τίτλος μπορεί να χρησιμοποιηθεί και η εμπορική επωνυμία.

Ο διακριτικός τίτλος διαφέρει από την εμπορική επωνυμία, διότι διακρίνει το εμπορικό κατάστημα (αντικειμενικό γνώρισμα), ενώ η εμπορική επωνυμία διακρίνει τον έμπορο (υποκειμενικό γνώρισμα).

Ο διακριτικός τίτλος είναι σημαντικό άυλο αγαθό της επιχείρησης, διότι μια επιχείρηση μπορεί να είναι περισσότερο γνωστή στο καταναλωτικό κοινό με το διακριτικό της τίτλο και λιγότερο ή καθόλου με την εμπορική της επωνυμία. Π.χ. όλοι οι πελάτες γνωρίζουν την καφετέρια στην οποία συχνάζουν με το διακριτικό τίτλο π.χ. «ΦΛΟΙΣΒΟΣ», ελάχιστοι όμως γνωρίζουν ότι η εμπορική της επωνυμία είναι π.χ. «Α. Ανδρέου και Σία Ο.Ε.». Όλοι γνωρίζουν το θέατρο με το διακριτικό τίτλο π.χ. «ΑΛΦΑ», ελάχιστοι όμως γνωρίζουν ότι η επωνυμία της επιχείρησης είναι π.χ. «Θεατρικές Επιχειρήσεις Α.Ε.».

Το δικαίωμα για αποκλειστική χρησιμοποίηση του διακριτικού τίτλου αποκτάται με τη χρησιμοποίησή του δημόσια για πρώτη φορά και προστατεύεται όπως το δικαίωμα για την αποκλειστική χρησιμοποίηση της εμπορικής επωνυμίας.

Το σήμα

α. Έννοια

Σήμα θεωρείται κάθε σημείο επιδεκτικό γραφικής παράστασης, ικανό να διακρίνει τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες μιας επιχείρησης από εκείνα άλλων επιχειρήσεων.

Μπορούν να αποτελέσουν σήμα ιδίως οι λέξεις, τα ονόματα φυσικών ή νομικών προσώπων, τα ψευδώνυμα, οι απεικονίσεις, τα σχέδια, τα γράμματα, οι αριθμοί, οι ήχοι, συμπεριλαμβανομένων των μουσικών φράσεων, το σχήμα του προϊόντος ή της συσκευασίας του.

Ως σήμα θεωρείται και ο τίτλος εφημερίδας ή περιοδικού.

Παρατηρούμε ότι το σήμα διακρίνει τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες των επιχειρήσεων και, με την έννοια αυτή, είναι αντικειμενικό γνώρισμα διακρινόμενο από την εμπορική επωνυμία που είναι υποκειμενικό γνώρισμα αλλά και από το διακριτικό τίτλο, που είναι μεν αντικειμενικό γνώρισμα, αλλά προσδιορίζει το κατάστημα της επιχείρησης.

Σήμα μπορεί να είναι και η εμπορική επωνυμία ή ο διακριτικός τίτλος της επιχείρησης.

β. Κτήση

Σε αντίθεση με την εμπορική επωνυμία και το διακριτικό τίτλο, για τα οποία τα δικαιώματα αποκτώνται κατά τρόπο πραγματικό με την αρχική δημόσια χρησιμοποίησή τους, το δικαίωμα στο σήμα αποκτάται μόνο με την καταχώρισή του στο Ειδικό Βιβλίο Σημάτων του Υπουργείου Εμπορίου (σήμερα Υπουργείο Ανάπτυξης).

Για να καταχωρισθεί το σήμα στο βιβλίο Σημάτων απαιτείται η τήρηση της ακόλουθης διαδικασίας:

Κατατίθεται από τον έμπορο που θέλει να καταχωρίσει το σήμα δήλωση στο αρμόδιο τμήμα του Υπουργείου Εμπορίου, που περιέχει αίτηση για καταχώριση σήματος, αποτύπωση του σήματος, το ονοματεπώνυμο, την κατοικία και το επάγγελμα του καταθέτη καθώς και κατάλογο των προϊόντων ή υπηρεσιών τα οποία πρόκειται να διακρίνει το σήμα.

Η δήλωση αυτή συνοδεύεται από δέκα (10) αντίτυπα του σήματος.

Με την κατάθεση της δήλωσης αναγράφεται σε αυτήν η ημερομηνία και η ώρα υποβολής της και ο αριθμός κατάθεσης.

Η δήλωση εξετάζεται από τη Διοικητική Επιτροπή Σημάτων και, εφόσον το σήμα πληροί τις προϋποθέσεις (βλ. πιο κάτω), γίνεται δεκτή, διαφορετικά απορρίπτεται.

Περίληψη των αποφάσεων που δέχονται το σήμα δημοσιεύονται μέσα σε ένα μήνα από τη δημοσίευση των αποφάσεων στο Δελτίο Εμπορικής και Βιομηχανικής Ιδιοκτησίας της Εφημερίδας της Κυβερνήσεως. Κατά των απορριπτικών αποφάσεων της Διοικητικής Επιτροπής Σημάτων επιτρέπεται προσφυγή ενώπιον του Διοικητικού Πρωτοδικείου.

Το σήμα που γίνεται δεκτό είτε με απόφαση της Επιτροπής είτε με αμετάκλητη απόφαση του δικαστηρίου θεωρείται ότι καταχωρίστηκε από την ημέρα που υποβλήθηκε η δήλωση.

γ. Λόγοι απαράδεκτου του σήματος

Ο νόμος καθιερώνει ορισμένες αρνητικές προϋποθέσεις, οι οποίες αν συντρέχουν, το σήμα δε γίνεται δεκτό για καταχώριση.

Συγκεκριμένα, δε γίνονται δεκτά για καταχώριση ως σήματα σημεία που:

α) δεν μπορούν να αποτελέσουν σήμα σύμφωνα με την έννοια και τα συστατικά στοιχεία του σήματος,

β) δεν έχουν διακριτικό χαρακτήρα,

γ) συνίστανται αποκλειστικά από σημεία ή ενδείξεις που μπορούν να χρησιμεύσουν στις συναλλαγές για τη δήλωση του είδους, της ποιότητας, των ιδιοτήτων, της ποσότητας, του προορισμού, της αξίας, της γεωγραφικής προέλευσης ή του χρόνου παραγωγής του προϊόντος ή παροχής της υπηρεσίας ή άλλων χαρακτηριστικών του προϊόντος ή της υπηρεσίας,

δ) συνίστανται αποκλειστικά από σημεία ή ενδείξεις που έχουν καταστεί συνήθη στην καθομιλούμενη ή στη θεμιτή και πάγια πρακτική συναλλαγών,

ε) συνίστανται αποκλειστικά από το σχήμα που επιβάλλεται από τη φύση του προϊόντος ή είναι απαραίτητο για την επίτευξη ενός τεχνικού αποτελέσματος ή προσδίδει ουσιαστική αξία στο προϊόν,

στ) αντίκεινται στη δημόσια τάξη ή τα χρηστά ήθη,

ζ) μπορούν να παραπλανήσουν το κοινό, ιδίως ως προς τη φύση, την ποιότητα ή τη γεωγραφική προέλευση του προϊόντος ή της υπηρεσίας. Επίσης,

η) η κατάθεσή τους αντίκειται στην καλή πίστη ή έγινε κακόπιστα,

θ) ταυτίζονται με προγενέστερο σήμα, αν τα προϊόντα ή οι υπηρεσίες για τα οποία το σήμα έχει δηλωθεί ταυτίζονται με εκείνα για τα οποία προστατεύεται το προγενέστερο σήμα ή μοιάζουν με αυτά και υπάρχει κίνδυνος σύγχυσης του κοινού,

ι) ταυτίζονται ή μοιάζουν με προγενέστερο σήμα, ακόμα και αν τα προϊόντα ή οι υπηρεσίες που προορίζεται να διακρίνει το σήμα δε μοιάζουν με εκείνα για τα οποία έχει καταχωρισθεί το προγενέστερο σήμα, αλλά αυτό έχει αποκτήσει φήμη και η χρησιμοποίηση του μεταγενέστερου σήματος θα είχε αθέμιτο όφελος από τη φήμη του προγενέστερου σήματος,

ια) η σημαία, τα εμβλήματα, τα σύμβολα, οι θυρεοί, τα σημεία και τα επισήματα του ελληνικού κράτους και των άλλων κρατών καθώς και τα σημεία μεγάλης συμβολικής αξίας, ιδίως θρησκευτικά σύμβολα, παραστάσεις και λέξεις.

Δικαιώματα που παρέχει το σήμα

Η καταχώριση του σήματος παρέχει στο δικαιούχο αποκλειστικό δικαίωμα της χρησιμοποίησής του, δηλαδή το δικαίωμα να επιθέτει αυτό στα προϊόντα ή εμπορεύματα που προορίζεται να διακρίνει, να χαρακτηρίζει τις παρεχόμενες υπηρεσίες, να επιθέτει αυτά στα περικαλύμματα και τις συσκευασίες των εμπορευμάτων, στο χαρτί αλληλογραφίας, στα τιμολόγια, στους τιμοκαταλόγους, στις αγγελίες, στις κάθε είδους διαφημίσεις όπως και σε άλλο έντυπο υλικό και να το χρησιμοποιεί σε ηλεκτρονικά ή οπτικοακουστικά μέσα.

δ. Προστασία

Η προστασία που παρέχεται στο δικαιούχο του σήματος είναι αστική και ποινική.

Η αστική προστασία περιλαμβάνει την αξίωση για παράλειψη ή αποζημίωση ή και για τα δύο και παρέχεται στο δικαιούχο του σήματος κατά του εμπόρου που χρησιμοποιεί ή παραποιεί ή απομimetείται το σήμα του.

Η ποινική προστασία συνίσταται στην επιβολή ποινής φυλάκισης τουλάχιστον 3 μηνών ή και χρηματικής ποινής τουλάχιστον 200.000 δραχμών, σε όποιον παραποιεί σήμα ή κάνει εν γνώσει του χρήση παραποιημένου σήματος, σε όποιον θέτει σε προϊόντα της επιχείρησής του ή σε αντικείμενα του εμπορίου του εν γνώσει του ξένο σήμα, σε όποιον, χωρίς να παραποιεί, κάνει απομίμηση μερικά ή ολικά ξένου σήματος, με σκοπό να παραπλανήσει τους αγοραστές ή εν γνώσει του κάνει χρήση τέτοιου σήματος, σε όποιον εν γνώσει του πωλεί ή εκθέτει για πώληση ή κυκλοφορεί προϊόντα ή εμπορεύματα που φέρουν σήμα που αποτελεί παραποίηση ή απομίμηση ξένου σήματος καθώς και σε όποιον χρησιμοποιεί σαν σήμα εμβλήματα και σύμβολα του ελληνικού κράτους και θρησκευτικά σύμβολα.

Η προστασία του σήματος διαρκεί για δέκα χρόνια από την κατάθεση του σήματος. Η διάρκεια της προστασίας μπορεί να παρατείνεται για δέκα ακόμη χρόνια με αίτηση του δικαιούχου.

ε. Μεταβίβαση του σήματος

Το δικαίωμα στο σήμα μπορεί να μεταβιβαστεί μόνο του, ανεξάρτητα από τη μεταβίβαση της επιχείρησης. Η μεταβίβαση είναι επίσης δυνατή αν το σήμα αποτελείται από όνομα φυσικών ή νομικών προσώπων.

Η μεταβίβαση ισχύει έναντι των τρίτων μόνο μετά την καταχώρισή της στο βιβλίο σημάτων.

στ. Διαγραφή του σήματος

Το σήμα διαγράφεται με απόφαση της Διοικητικής Επιτροπής Σημάτων ή των αρμοδίων δικαστηρίων στις εξής περιπτώσεις:

- αν μέσα σε πέντε (5) χρόνια από την καταχώριση του σήματος ο δικαιούχος δεν το χρησιμοποιεί ή αν διέκοψε τη χρήση του για πέντε (5) συνεχή χρόνια,
- αν η επιχείρηση, για τα προϊόντα της οποίας έχει καταχωρισθεί το σήμα, έπαψε να λειτουργεί για πέντε (5) χρόνια,
- αν το σήμα, από τη συμπεριφορά ή την αδράνεια του δικαιούχου, έγινε κοινόχρηστο,
- αν υπάρχει κίνδυνος να παραπλανηθεί το κοινό ως προς τη φύση, την ποιότητα ή τη γεωγραφική προέλευση των προϊόντων ή των υπηρεσιών,
- αν καταχωρίσθηκε κατά παράβαση του νόμου.

ζ. Αλλοδαπά και συλλογικά σήματα

Ειδικές περιπτώσεις σημάτων είναι τα **αλλοδαπά** σήματα καθώς και τα **συλλογικά** σήματα.

Δικαιούχοι **αλλοδαπού** σήματος μπορεί να είναι Έλληνες ή αλλοδαποί που έχουν εκτός Ελλάδας την επαγγελματική τους εγκατάσταση, αν στην πολιτεία που είναι επαγγελματικά εγκατεστημένοι προστατεύονται τα σήματά τους και υπάρχει αμοιβαιότητα για την προστασία των ελληνικών σημάτων.

Για την προστασία του σήματος στην Ελλάδα θα πρέπει να ακολουθηθεί η ίδια διαδικασία που προβλέπεται και για τα αλλοδαπά σήματα. Αλλοδαπό σήμα, νόμιμα καταχωρισμένο στην Ελλάδα, γίνεται ανεξάρτητα από το σήμα της πολιτείας που βρίσκεται η επαγγελματική εγκατάσταση του δικαιούχου τους.

Συλλογικά είναι τα σήματα που μπορούν να καταθέσουν, για να διακρίνουν τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες των μελών τους, συνεταιρισμοί, ενώσεις ή σύλλογοι που επιδιώκουν επαγγελματικούς σκοπούς και έχουν νομική προσωπικότητα, ακόμη και αν δεν έχουν δική τους επιχείρηση.

Το συλλογικό σήμα είναι αμεταβίβαστο.

3. ΕΦΕΥΡΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΔΙΠΛΩΜΑΤΑ ΕΥΡΕΣΙΤΕΧΝΙΑΣ

Έννοια της εφεύρεσης

Το οικοδόμημα του τεχνικού πολιτισμού βασίζεται στις επινοήσεις του ανθρώπινου νου, που σημειώνονται στη διαρκή προσπάθεια του ανθρώπου να επιλύει τα εκάστοτε τεχνικά προβλήματα.

Οι επινοήσεις αυτές του ανθρώπινου πνεύματος, με τις οποίες δίνεται ώθηση στην τεχνική πρόοδο, ώστε σήμερα να είμαστε μάρτυρες του σύγχρονου τεχνολογικού «θαύματος», είναι γνωστές στο ευρύ κοινό με τον όρο «εφεύρεση».

Συναφής έννοια με εκείνη της «εφεύρεσης» είναι και η «ευρεσιτεχνία» και στην καθομιλουμένη γίνεται πολλές φορές σύγχυση ή ταύτιση των εννοιών αυτών.

Η νομοθεσία δεν έχει δώσει ορισμό της «εφεύρεσης». Από τη θεωρία και τη νομολογία διαμορφώθηκε ο ακόλουθος ορισμός: «Εφεύρεση» είναι κανόνας που δημιουργήθηκε από το ανθρώπινο πνεύμα, με τον οποίο λύ-

νεται τεχνικό πρόβλημα με άγνωστο μέχρι τώρα τρόπο, που υπερβαίνει το σύνηθες μέτρο προόδου.

«Ευρεσιτεχνία» είναι η εφεύρεση που πληροί τις προϋποθέσεις προστασίας που ορίζει ο νόμος.

Διαπιστώνουμε, από την παραβολή των εννοιών αυτών, ότι η ευρεσιτεχνία είναι ευρύτερη από την εφεύρεση, αφού κάθε ευρεσιτεχνία είναι εφεύρεση, ενώ κάθε εφεύρεση δεν είναι κατ' ανάγκην ευρεσιτεχνία.

Η εφεύρεση διακρίνεται εννοιολογικά από την «ανακάλυψη», η έννοια της οποίας συνίσταται στη γνώση πραγμάτων, κανόνων ή ιδιοτήτων του φυσικού κόσμου που προϋπήρχαν βεβαίως, αλλά ήταν άγνωστες στον άνθρωπο πριν από την «ανακάλυψή» τους, π.χ. ο νόμος της παγκόσμιας έλξης, ο νόμος της αδράνειας κ.λπ.

Η ανακάλυψη δεν αποτελεί ανθρώπινο δημιούργημα, η γνώση όμως των φυσικών προϊόντων, νόμων ή ιδιοτήτων μπορεί να αξιοποιηθεί από το ανθρώπινο πνεύμα, είναι δηλαδή πιθανόν η ανακάλυψη να οδηγήσει σε εφεύρεση, π.χ. η ανακάλυψη του ατμού οδήγησε στην εφεύρεση της ατμομηχανής κ.λπ.

Από τον ορισμό της εφεύρεσης, όπως αυτός δόθηκε πιο πάνω, προκύπτουν τα ακόλουθα εννοιολογικά στοιχεία της:

α. Η εφεύρεση εμπεριέχει έναν κανόνα, δηλαδή μια οδηγία για συστηματικό και αποτελεσματικό τρόπο επίλυσης ενός προβλήματος.

β. Ο κανόνας αυτός είναι δημιούργημα του ανθρώπινου πνεύματος.

γ. Το πρόβλημα το οποίο επιλύεται με την εφεύρεση είναι τεχνικό.

δ. Η λύση του τεχνικού προβλήματος συντελείται κατά τρόπο άγνωστο έως πριν, ο οποίος υπερβαίνει κατά πολύ το σύνηθες μέτρο προόδου.

Δικαίωμα απόκτησης διπλώματος

Έννοια

Τονίστηκε πιο πάνω ότι το σύγχρονο τεχνολογικό «θαύμα» οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στις εφευρέσεις.

Οι επινοήσεις των εφευρετών, των χαρισματικών αυτών ανθρώπων, συνετέλεσαν και εξακολουθούν να συντελούν στην αλματώδη τεχνική και συνακόλουθα οικονομική πρόοδο της ανθρωπότητας.

Είναι λοιπόν φανερή η ανάγκη προστασίας των εφευρέσεων, όχι μόνο διότι έτσι ικανοποιείται η αρχή της προστασίας των δημιουργημάτων του ανθρώπινου πνεύματος, αλλά και διότι η έλλειψη προστασίας των εφευρέσεων θα αποθάρρυνε τους δημιουργούς για γνωστοποίηση και θέση

των εφευρέσεων σε εκμετάλλευση, αφού η εφεύρεση προσπορίζει για τον εφευρέτη ηθικό αλλά και οικονομικό όφελος και η έλλειψη προστασίας θα έθετε τα οφέλη αυτά σε αμφισβήτηση. Αλλά και για το κοινωνικό σύνολο είναι αναγκαία η προστασία της εφεύρεσης, διότι η απόκρυψη των εφευρέσεων εκ μέρους του εφευρέτη, λόγω έλλειψης προστασίας, θα στερούσε την ανθρωπότητα από την επιτυχή αντιμετώπιση πολλών προβλημάτων.

Σύμφωνα με τις κοινές διατάξεις του δικαίου, το δικαίωμα στην εφεύρεση, ως δικαίωμα σε προϊόν ανθρώπινου πνεύματος, ανήκει στον εφευρέτη αυτοδικαίως, από τη στιγμή που η εφεύρεση έχει συντελεσθεί.

Τούτο όμως δε φαίνεται να εξασφαλίζει επαρκή προστασία στον εφευρέτη είτε απέναντι σε άλλον καλόπιστο εφευρέτη, ο οποίος συμπτωματικά έκανε την ίδια εφεύρεση, είτε απέναντι σε κακόπιστο «εφευρέτη», ο οποίος κατάφερε να κλέψει την εφεύρεση. Δημιουργείται στις περιπτώσεις αυτές ζήτημα σχετικά με το ποιος είναι ο πραγματικός εφευρέτης.

Για τους λόγους αυτούς η Πολιτεία παρέχει ειδική προστασία στην εφεύρεση με την απονομή στον εφευρέτη του **διπλώματος ευρεσιτεχνίας**.

Δίπλωμα ευρεσιτεχνίας είναι η πράξη της αρμόδιας αρχής με την οποία βεβαιώνεται ότι η δήλωση ευρεσιτεχνίας που κατατέθηκε είναι κανονική και παρέχεται στον αναφερόμενο στην πράξη αυτή δικαιούχο αποκλειστικό δικαίωμα εκμετάλλευσης της ευρεσιτεχνίας.

Προϋποθέσεις

Για την απονομή του διπλώματος ευρεσιτεχνίας ο νόμος θέτει θετικές και αρνητικές προϋποθέσεις.

Θετικές προϋποθέσεις, δηλαδή όροι που πρέπει να πληρούνται για το παραδεκτό της απονομής του διπλώματος ευρεσιτεχνίας, είναι:

α. η εφεύρεση να είναι **«νέα»**. Είναι νέα η εφεύρεση, αν, κατά τη στιγμή που υποβάλλεται η δήλωση για την απονομή του διπλώματος ευρεσιτεχνίας, δεν είναι γνωστή οπουδήποτε στον κόσμο και με οποιοδήποτε τρόπο,

β. η εφεύρεση να είναι **επιδεκτική βιομηχανικής εφαρμογής**. Είναι επιδεκτική βιομηχανικής εφαρμογής η εφεύρεση, όταν μπορεί να χρησιμοποιηθεί σε οποιαδήποτε επαγγελματική εκμετάλλευση.

Αρνητικές προϋποθέσεις για το παραδεκτό της απονομής του διπλώματος ευρεσιτεχνίας, είναι:

α. η εφεύρεση να μην είναι αντίθετη στα χρηστά ήθη ή τη δημόσια τάξη, π.χ. δεν είναι δυνατόν να απονεμηθεί δίπλωμα ευρεσιτεχνίας σε μηχανή που κατασκευάζει πλαστά χαρτονομίσματα κ.λπ.,

β. να μην αφορά ποικιλίες φυτών ή είδη ζώων ή βιολογικές μεθόδους παραγωγής φυτών ή ζώων, εκτός από μικροβιολογικές μεθόδους και προϊόντα που παράγονται με αυτές τις μεθόδους,

γ. να μην είναι ανακαλύψεις, επιστημονικές θεωρίες ή μαθηματικές μέθοδοι,

δ. να μην είναι αισθητικές δημιουργίες,

ε. να μην είναι σχέδια, κανόνες ή μέθοδοι για την άσκηση πνευματικών δραστηριοτήτων, για παιχνίδια και για την άσκηση οικονομικών δραστηριοτήτων καθώς και για προγράμματα ηλεκτρονικών υπολογιστών,

στ. να μην αφορά παρουσίαση πληροφοριών,

ζ. να μην αφορά μέθοδο χειρουργικής και θεραπευτικής αγωγής του ανθρώπινου σώματος ή του σώματος ζώων,

η. να μην αφορά διαγνωστική μέθοδο που εφαρμόζεται στο ανθρώπινο σώμα ή στο σώμα ζώων.

Οι περιπτώσεις γ, δ, ε και στ θεωρείται από το νόμο ότι δεν έχουν τα εννοιολογικά στοιχεία της εφεύρεσης και για το λόγο αυτό δεν είναι δυνατόν να απονεμηθεί σχετικό δίπλωμα ευρεσιτεχνίας.

Οι περιπτώσεις ζ και η θεωρείται από το νόμο ότι δεν έχουν τη θετική προϋπόθεση να είναι επιδεκτικές βιομηχανικής εφαρμογής.

Είναι όμως δυνατόν να απονεμηθεί δίπλωμα ευρεσιτεχνίας για ουσίες ή συνθέσεις που χρησιμοποιούνται κατά την εφαρμογή των παραπάνω μεθόδων, π.χ. δεν είναι δυνατόν να απονεμηθεί δίπλωμα ευρεσιτεχνίας για μια καρδιοχειρουργική μέθοδο, είναι όμως δυνατόν να απονεμηθεί δίπλωμα ευρεσιτεχνίας για μια ουσία που χρησιμοποιείται κατά τη μέθοδο αυτή.

Διαδικασία

Ο εφευρέτης που θέλει να του απονεμηθεί δίπλωμα ευρεσιτεχνίας πρέπει να υποβάλει έγγραφη δήλωση με λεπτομερή και ακριβή περιγραφή της εφεύρεσης, καθώς και τις αναγκαίες επεξηγήσεις (σχέδια, εικόνες κ.λπ.) για κατανόηση της περιγραφής.

Η δήλωση αυτή υποβάλλεται στην αρμόδια αρχή που είναι ο Οργανισμός Βιομηχανικής Ιδιοκτησίας (Ο.Β.Ι.).

Ο Ο.Β.Ι. εξετάζει τη δήλωση και, αν συντρέχουν οι νόμιμες προϋποθέσεις, απονέμει με πράξη του το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας στον εφευρέτη που έχει καταθέσει τη δήλωση. Το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας καταχωρίζεται στο μητρώο διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας που τηρείται στον Ο.Β.Ι. και περίληψη του διπλώματος ευρεσιτεχνίας δημοσιεύεται στο Ειδικό Δελτίο Βιομηχανικής Ιδιοκτησίας.

Το δικαίωμα στο δίπλωμα ευρεσιτεχνίας προσπορίζει για το δικαιούχο του την αποκλειστικότητα στη χρησιμοποίηση και παραγωγική εκμετάλλευση της ευρεσιτεχνίας, στην οποία περιλαμβάνεται και η μεταβίβαση του δικαιώματος ή η παραχώρηση άδειας εκμετάλλευσης της ευρεσιτεχνίας σε τρίτους.

Η διάρκεια ισχύος του διπλώματος ευρεσιτεχνίας είναι είκοσι χρόνια και αρχίζει από την επόμενη της ημέρας κανονικής κατάθεσης της αίτησης για τη χορήγηση διπλώματος ευρεσιτεχνίας.

Προστασία

Η προστασία του δικαιούχου του διπλώματος ευρεσιτεχνίας κατά των προσώπων που προσβάλλουν το δικαίωμα αυτό είναι αστική και ποινική.

Η αστική προστασία περιλαμβάνει την αξίωση του δικαιούχου, κατά των προσώπων που στο δίπλωμα ευρεσιτεχνίας προσβάλλουν το δικαίωμα, για άρση της προσβολής αυτής και παράλειψή της στο μέλλον καθώς και για αποζημίωση.

Με την ποινική προστασία του δικαιούχου η Πολιτεία τιμωρεί το δράστη της δόλιας χρησιμοποίησης της ευρεσιτεχνίας με φυλάκιση ή και χρηματική ποινή.

4. ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΣ

Εισαγωγή

Ο ανταγωνισμός είναι φαινόμενο που παρατηρείται σε πολλούς τομείς της ανθρώπινης δραστηριότητας, π.χ. στον οικονομικό, πολιτικό, αθλητικό, καλλιτεχνικό κ.λπ., και υποδηλώνει την προσπάθεια προσώπων με δραστηριότητα σε έναν τομέα να προσεγγίσουν περισσότερο τον επιδιωκόμενο σκοπό τους, ώστε το αποτέλεσμα της δραστηριότητάς τους να είναι καλύτερο από των άλλων προσώπων του ίδιου τομέα.

Έτσι, π.χ. ο αθλητής Α ανταγωνίζεται τους συναθλητές του, του ίδιου αθλήματος, με την έννοια ότι επιδιώκει να επιτύχει καλύτερη επίδοση από αυτούς, ο καλλιτέχνης Β ανταγωνίζεται τους ομότεχνούς του, με την έννοια ότι επιδιώκει να έχει την προτίμηση μεγαλύτερου μέρους του «κοινού» κ.λπ.

Στον οικονομικό τομέα, που μας ενδιαφέρει εδώ, ο ανταγωνισμός συνίσταται στην προσπάθεια των εμπόρων να προσελκύσουν και να συγκρατήσουν όσο το δυνατόν μεγαλύτερη πελατεία εις βάρος άλλων εμπόρων.

Ο οικονομικός ανταγωνισμός, εφόσον διεξάγεται σε επιτρεπτά επίπεδα, όχι μόνον δε βλάπτει, αλλά αντίθετα ωφελεί το καταναλωτικό κοινό, διότι συντελεί στην κανονική διαμόρφωση των τιμών των προϊόντων.

Η προϋπόθεση «εφόσον διεξάγεται σε επιτρεπτά επίπεδα» που τέθηκε πιο πάνω, σημαίνει ότι πρέπει να οριοθετείται το πεδίο μέσα στο οποίο ο ανταγωνισμός είναι επιτρεπτός και διαμορφώνεται ελεύθερα (ελεύθερος ανταγωνισμός), ώστε η υπέρβαση των ορίων αυτών να συνιστά ανταγωνισμό που απαγορεύεται (αθέμιτος ανταγωνισμός).

Αθέμιτος ανταγωνισμός

Ο σκληρός ανταγωνισμός που επικρατεί στον οικονομικό τομέα, στα πλαίσια της ελεύθερης συναλλακτικής οικονομίας, υποχρεώνει πολλές φορές τους εμπόρους να επιδιώκουν τη δημιουργία και διατήρηση της πελατείας τους εις βάρος άλλων εμπόρων χρησιμοποιώντας αθέμιτες μεθόδους.

Ο νόμος δε δίνει ορισμό του αθέμιτου ανταγωνισμού, αλλά καθορίζει τα όρια πέρα από τα οποία ο ανταγωνισμός γίνεται αθέμιτος, εισάγοντας μια γενική απαγορευτική διάταξη και ορισμένες άλλες ειδικές απαγορευτικές διατάξεις.

Γενική απαγορευτική διάταξη

Κατά τη διάταξη αυτή απαγορεύεται στις εμπορικές, βιομηχανικές ή γεωργικές συναλλαγές κάθε πράξη που γίνεται με σκοπό ανταγωνισμού και είναι αντίθετη στα χρηστά ήθη.

Προϋποθέσεις για την εφαρμογή αυτής της διάταξης είναι οι ακόλουθες:

α. Η πράξη, που μπορεί να είναι ενέργεια ή παράλειψη, να γίνεται με σκοπό ανταγωνισμού, ανεξαρτήτως του τρόπου με τον οποίο γίνεται. Η πράξη αυτή είναι δυνατόν να γίνεται και από τρίτον, π.χ. ο Α ενεργεί πράξη κατά του Β με σκοπό τον ανταγωνισμό υπέρ του Γ.

β. Η πράξη που έγινε με σκοπό ανταγωνισμού να αναφέρεται στον τομέα εμπορικών, βιομηχανικών και γεωργικών συναλλαγών.

Τούτο σημαίνει ότι το δίκαιο του αθέμιτου ανταγωνισμού εφαρμόζεται μόνο στις συγκεκριμένες συναλλαγές και όχι σε συναλλαγές άλλων επαγγελματιών, π.χ. δικηγόρων, γιατρών, συγγραφέων, καλλιτεχνών κ.λπ.

Σε περίπτωση αθέμιτης πράξης στους τομείς αυτούς παρέχεται προστασία όχι από το δίκαιο του αθέμιτου ανταγωνισμού αλλά από τις διατάξεις του αστικού δικαίου.

γ. Η πράξη να είναι αντίθετη στα χρηστά ήθη. «Χρηστά ήθη» είναι οι κανόνες κοινωνικής ηθικής, δηλαδή οι αντιλήψεις που έχει διαμορφώσει η κοινωνία για το ηθικό και το ανήθικο.

Περιπτώσεις που μπορούν να υπαχθούν στη γενική απαγορευτική διάταξη είναι η χορήγηση δώρων δυσανάλογης αξίας, π.χ. ο έμπορος Α με κάθε ψυγείο αξίας 100.000 δρχ. που πωλεί δίνει δώρο στον πελάτη μια τηλεόραση αξίας 60.000 δρχ., η υποτίμηση με σκοπό τον εκτοπισμό άλλου εμπόρου από την αγορά, π.χ. ο έμπορος Β μειώνει υπερβολικά τις τιμές των προϊόντων του με σκοπό να εκτοπίσει από την αγορά τον ανταγωνιστή του έμπορο, οι συμβατικές παραβάσεις, π.χ. ο έμπορος Ζ συμφωνεί με τον έμπορο Η να είναι αποκλειστικός αντιπρόσωπος των προϊόντων του στην πόλη Χ, όμως ο Ζ αναθέτει την πώληση των ίδιων προϊόντων και στον έμπορο Θ της ίδιας πόλης.

Ειδικές απαγορευτικές διατάξεις

Οι ειδικές απαγορευτικές διατάξεις του αθέμιτου ανταγωνισμού διακρίνονται ως εξής:

α. Πράξεις που στρέφονται εναντίον όλων των ανταγωνιστών:

Ψευδής διαφήμιση, δηλαδή ανακοινώσεις που γίνονται δημόσια και σε ευρύ κύκλο προσώπων και είναι ικανές να προκαλέσουν εντύπωση ευνοϊκής προσφοράς.

Η ψευδής διαφήμιση μπορεί να αναφέρεται στην ποιότητα των προϊόντων, π.χ. διαφημίζονται δερμάτινα, ενώ είναι πλαστικά, στην προέλευση, π.χ. γαλλικό άρωμα ενώ δεν είναι, στον τρόπο κατασκευής, π.χ. χειροποίητα ενώ είναι μηχανοποίητα, στην τιμολόγηση π.χ. οι αναγραφόμενες στον κατάλογο τιμές είναι μικρότερες από τις πραγματικές, στον τρόπο ή την πηγή προμήθειας, π.χ. προϊόντα που προέρχονται από κατάσχεση, ενώ αυτό δεν είναι αλήθεια, στην αιτία ή τον σκοπό της πώλησης, π.χ. «ξεπούλημα» λόγω έξωσης, ενώ τούτο δεν είναι αλήθεια.

Ανακοινώσεις που γίνονται δημόσια και σε ευρύ κύκλο προσώπων ότι εκποιούνται εμπορεύματα που προέρχονται από πτώχευση, ενώ τούτο δεν είναι αλήθεια.

Αναγγελία σε κοινό ότι εκποιούνται εμπορεύματα λόγω διαλύσεως του καταστήματος, ενώ τούτο δεν είναι αλήθεια. Σχετική αναγγελία επιτρέπεται μόνο με άδεια που παρέχεται με απόφαση του δικαστηρίου.

β. Πράξεις που στρέφονται εναντίον συγκεκριμένων ανταγωνιστών:

Δυσφήμιση που γίνεται από ανταγωνιστή με σκοπό τον ανταγωνισμό,

εφόσον συντρέχουν οι ακόλουθες προϋποθέσεις:

α) Να πρόκειται για ισχυρισμούς ή διαδόσεις που αφορούν την εργασία ή επιχείρηση του εμπόρου, το πρόσωπο του ιδιοκτήτη ή του διευθυντή, τα εμπορεύματα ή τις βιομηχανικές εργασίες του εμπόρου.

β) Οι ισχυρισμοί ή οι διαδόσεις αυτές να μπορούν να βλάψουν τις εργασίες της επιχείρησης ή την εμπορική της πίστη.

γ) Οι ισχυρισμοί ή οι διαδόσεις αυτές να μην αληθεύουν και η απόδειξη της αναλήθειας να μπορεί να αποδειχθεί εύκολα.

Χρήση από έμπορο ξένου και νόμιμα χρησιμοποιούμενου από άλλον έμπορο ονόματος ή εμπορικής επωνυμίας ή ιδιαίτερου χαρακτηριστικού γνωρίσματος καταστήματα ή βιομηχανικής επιχείρησης ή εντύπου κατά τρόπο που μπορεί να προκαλέσει σύγχυση στο καταναλωτικό κοινό.

Κοινολόγηση σε τρίτους απορρήτων του καταστήματος ή της επιχείρησης του εμπόρου, που γίνεται από εργαζόμενο με σκοπό ανταγωνισμού ή με πρόθεση να τον βλάψει, π.χ. υπάλληλος του εμπόρου Α παραδίδει στον ανταγωνιστή έμπορο Β, το πελατολόγιο του Α με σκοπό να βλάψει τον Α.

Προστασία

Ο νόμος παρέχει προστασία στον έμπορο που θίγεται από την εναντίον του άσκηση αθέμιτου ανταγωνισμού.

Η παρεχόμενη προστασία είναι αστική και ποινική.

Η αστική προστασία περιλαμβάνει την αξίωση του εμπόρου για παύση των πράξεων αθέμιτου ανταγωνισμού και την παράλειψή τους στο μέλλον, καθώς και αξίωση για αποζημίωση για την αποκατάσταση της ζημίας που υπέστη ο έμπορος από τις πράξεις αθέμιτου ανταγωνισμού.

Η ποινική προστασία συνίσταται στην τιμωρία του εμπόρου που ασκεί πράξεις αθέμιτου ανταγωνισμού, που περιλαμβάνονται στις ειδικές απαγορευτικές διατάξεις, με φυλάκιση ή και με χρηματική ποινή.

Ελεύθερος ανταγωνισμός

Είναι γνωστό από τα διδάγματα της οικονομικής επιστήμης ότι στο πλαίσιο της ελεύθερης συναλλακτικής οικονομίας, ο ανταγωνισμός των επιχειρήσεων διαμορφώνεται ελεύθερα με βάση τους κανόνες της αγοράς.

Υπάρχουν όμως περιπτώσεις που ορισμένες ενέργειες μεγάλων κυρίως επιχειρήσεων μπορεί να οδηγήσουν σε νόθευση του ανταγωνισμού και να περιορίσουν την ελευθερία ανταγωνισμού σε άλλες επιχειρήσεις.

Για την εξασφάλιση συνθηκών ελεύθερου ανταγωνισμού στην αγορά η Πολιτεία παρεμβαίνει και θεσπίζει διατάξεις που προστατεύουν τον ελεύθερο ανταγωνισμό. Η προστασία του ελεύθερου ανταγωνισμού όχι μόνον είναι αναγκαία για τις επιχειρήσεις που βλάπτονται από ενέργειες άλλων επιχειρήσεων ή παρακωλύονται στην άσκηση ελεύθερου ανταγωνισμού, αλλά και επωφελής για το καταναλωτικό κοινό, διότι ο ελεύθερος ανταγωνισμός διαμορφώνει κανονικές τιμές των προϊόντων στην αγορά.

Ο νόμος, στα πλαίσια της προστασίας του ελεύθερου ανταγωνισμού, απαγορεύει τις ακόλουθες πράξεις:

- τις συμφωνίες μεταξύ επιχειρήσεων, τις αποφάσεις ενώσεων επιχειρήσεων και οποιαδήποτε εναρμονισμένη πρακτική επιχειρήσεων που έχουν ως αντικείμενο ή αποτέλεσμα την παρακώλυση, τον περιορισμό ή τη νόθευση του ανταγωνισμού, όπως π.χ. η απόφαση του συλλόγου εμπόρων για ενιαία τιμή ή για αύξηση της τιμής πώλησης των προϊόντων τους, η συμφωνία μεταξύ επιχειρήσεων για άρνηση αγοράς συγκεκριμένων προϊόντων, η συμφωνία επιχειρήσεων για έλεγχο της παραγωγής προϊόντων κ.λπ.,
- την καταχρηστική εκμετάλλευση της δεσπόζουσας θέσης μιας ή περισσότερων επιχειρήσεων στην αγορά, π.χ. η επιχείρηση Α, που ελέγχει το 60% του συνόλου των πωλήσεων συγκεκριμένου προϊόντος στην Ελλάδα, εξαναγκάζει έμμεσα τις άλλες επιχειρήσεις που πωλούν το ίδιο προϊόν να διαμορφώνουν την τιμή πώλησης του προϊόντος σε επίπεδα που την ωφελούν,
- την καταχρηστική εκμετάλλευση από μία ή περισσότερες επιχειρήσεις της σχέσης οικονομικής εξάρτησης στην οποία βρίσκεται προς αυτή ή αυτές μια επιχείρηση που κατέχει θέση πελάτη ή προμηθευτή της, ακόμη και ως προς ένα ορισμένο είδος προϊόντων ή υπηρεσιών, και δε διαθέτει ισοδύναμη εναλλακτική λύση, π.χ. ο έμπορος Α, μοναδικός αντιπρόσωπος για πολλά χρόνια της επιχείρησης Β στο νομό Ν, αξιώνει από τη Β προμήθεια 40% αντί της μέχρι τώρα 15% στην τιμή αγοράς των προϊόντων και η Β δεν μπορεί να βρει άλλον έμπορο στον ίδιο νομό, ώστε να εξασφαλίσει ίδιες πωλήσεις,
- τη συγκέντρωση επιχειρήσεων, η οποία μπορεί, κατά την κρίση της Επιτροπής Ανταγωνισμού (βλ. πιο κάτω), να περιορίσει σημαντικά τον ανταγωνισμό στην εθνική αγορά ή σε σημαντικό τμήμα της με τη δημιουργία ή ενίσχυση δεσπόζουσας θέσης.

Συγκέντρωση επιχειρήσεων μπορεί να γίνει με συγχώνευση δύο ή περισσότερων ανεξάρτητων επιχειρήσεων ή με την απόκτηση ελέγχου μιας επιχείρησης από μια άλλη κ.λπ.

Η συγκέντρωση επιχειρήσεων απαγορεύεται μόνο με απόφαση της Επιτροπής Ανταγωνισμού και μόνον εφόσον συντρέχουν οι προϋποθέσεις που αναφέρονται πιο πάνω.

Επιτροπή Ανταγωνισμού

Για την εφαρμογή της νομοθεσίας για την προστασία του ελεύθερου ανταγωνισμού το κράτος έχει συστήσει ανεξάρτητη διοικητική αρχή με το όνομα «Επιτροπή Ανταγωνισμού», η οποία έχει διοικητική λειτουργία και εποπτεύεται από το Υπουργείο Ανάπτυξης.

Η Επιτροπή Ανταγωνισμού έχει ως αρμοδιότητα την τήρηση των διατάξεων της προστασίας του ελεύθερου ανταγωνισμού και, συγκεκριμένα, αποφασίζει αν υφίσταται παράβαση των απαγορεύσεων που αναφέρονται πιο πάνω.

Επίσης, στην αρμοδιότητα της Επιτροπής Ανταγωνισμού περιλαμβάνεται ο έλεγχος για τη συγκέντρωση των επιχειρήσεων (βλ. πιο πάνω).

Η παράβαση των απαγορευτικών διατάξεων καθιστά τις αποφάσεις, πράξεις κ.λπ. άκυρες και, αν η παράβαση αυτή έχει προκαλέσει ζημιά σε εμπόρους, υπάρχει αξίωση για αποζημίωση.

Προβλέπονται ακόμη πρόστιμα, χρηματικές ποινές και άλλες κυρώσεις που επιβάλλονται με απόφαση της Επιτροπής Ανταγωνισμού.



ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ - ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ Ζ

1. Ποια η νομική έννοια της επιχείρησης;
2. Ποια τα εννοιολογικά στοιχεία της επιχείρησης;
3. Ποια η νομική διάκριση της έννοιας «επιχείρηση» από την έννοια «επιχειρηματίας»;
4. Τι ονομάζεται «βιομηχανική ιδιοκτησία»;
5. Ποια η έννοια της εμπορικής επωνυμίας και ποιες οι διακρίσεις της;
6. Ποιες οι αρχές που πρέπει να χαρακτηρίζουν την εμπορική επωνυμία;
7. Πώς σχηματίζεται η εμπορική επωνυμία:
 - α) στην ατομική επιχείρηση
 - β) στην ομόρρυθμη εταιρεία
 - γ) στην ετερόρρυθμη εταιρεία
 - δ) στην ανώνυμη εταιρεία
 - ε) στην εταιρεία περιορισμένης ευθύνης;
8. Πώς προστατεύεται η εμπορική επωνυμία;
9. Τι είναι ο διακριτικός τίτλος και σε τι διαφέρει από την εμπορική επωνυμία;
10. Τι είναι σήμα;
11. Πώς αποκτάται το δικαίωμα στο σήμα;
12. Ποιοι οι λόγοι απαράδεκτου του σήματος;
13. Πώς προστατεύεται το σήμα;
14. Τι είναι εφεύρεση;
15. Τι είναι το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας;
16. Ποιες είναι οι θετικές προϋποθέσεις για το παραδεκτό της απονομής του διπλώματος ευρεσιτεχνίας;
17. Ποια η διαδικασία απονομής διπλώματος ευρεσιτεχνίας;
18. Πώς προστατεύεται το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας;
19. Ποια είναι η γενική απαγορευτική διάταξη για τον αθέμιτο ανταγωνισμό;

- 20.** Ποιες είναι οι ειδικές απαγορευτικές διατάξεις για τον αθέμιτο ανταγωνισμό;
- 21.** Πώς προστατεύεται ο ελεύθερος ανταγωνισμός;
- 22.** Τι είναι η Επιτροπή Ανταγωνισμού;
- 23.** Το σωματείο Α είναι επιχείρηση;
- 24.** Ο έμπορος Β αγοράζει από τον έμπορο Γ την εμπορική επωνυμία της επιχείρησής του και τη χρησιμοποιεί στις συναλλαγές του, χωρίς να αγοράσει και την επιχείρηση. Είναι σύμφωνη με τις διατάξεις του Εμπορικού Δικαίου η πράξη αυτή; Ποιο είδος εμπορικής επωνυμίας έχουμε στην περίπτωση αυτή;
- 25.** Οι έμποροι Δ και Ε χρησιμοποιούν την ίδια εμπορική επωνυμία. Ο Δ τη χρησιμοποίησε πρώτος δημόσια. Ο Ε την ανακοίνωσε πρώτος στο Επιμελητήριο. Ποιος είναι δικαιούχος της εμπορικής επωνυμίας, ο Δ ή ο Ε;
- 26.** Οι έμποροι Ζ και Η χρησιμοποιούν για τα προϊόντα τους το ίδιο σήμα. Ο Ζ το χρησιμοποίησε πρώτος δημόσια. Ο Η το καταχώρισε στο Βιβλίο Σημάτων του Υπουργείου Ανάπτυξης. Ποιος είναι δικαιούχος του σήματος, ο Ζ ή ο Η;
- 27.** Κατατίθενται στο Υπουργείο Ανάπτυξης για να καταχωρισθούν ως σήματα στο Βιβλίο Σημάτων τα ακόλουθα:
- α) φωτογραφία του τόπου παραγωγής των προϊόντων
 - β) η ελληνική σημαία
 - γ) το όνομα «Μαρία» για γυναικεία καλλυντικά
 - δ) η λέξη «αυτοκίνητο» για αυτοκίνητα
 - ε) το σχήμα μοτοσυκλέτας για μοτοσυκλέτες
 - στ) η απεικόνιση μεταξοσκώληκα για βαμβακερά ρούχα.
- Τα πιο πάνω σήματα θα γίνουν δεκτά για καταχώριση;
- 28.** Ο έμπορος Θ μεταβιβάζει στον έμπορο Ι το σήμα των προϊόντων του χωρίς να μεταβιβάσει σ' αυτόν την επιχείρησή του. Είναι δυνατή η μεταβίβαση αυτή;
- 29.** Ο Ε δημιουργεί ένα νέο, πρωτότυπο πρόγραμμα ηλεκτρονικού υπολογιστή που μπορεί να εφαρμοσθεί με επιτυχία στη βιομηχανική παραγωγή. Μπορεί να του απονεμηθεί γι' αυτό το πρόγραμμα δίπλωμα ευρεσιτεχνίας;

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

1. ΟΙ ΕΤΑΙΡΕΙΕΣ

Έννοια

Τον ορισμό της εταιρείας δίνει η διάταξη του άρθρου 741 ΑΚ, η οποία έχει ως εξής: «Με τη σύμβαση της εταιρείας δύο ή περισσότεροι έχουν αμοιβαίως υποχρέωση να επιδιώκουν με κοινές εισφορές κοινό σκοπό και ιδίως οικονομικό».

Από τον ορισμό αυτό προκύπτει ότι η ύπαρξη του κοινού σκοπού αποτελεί το ιδιαίτερο χαρακτηριστικό της εταιρικής σχέσης.

Ο κοινός σκοπός μπορεί να ποικίλλει από τον αυστηρά ιδεολογικό μέχρι τον καθαρά υλιστικό, αρκεί να μην είναι αθέμιτος.

Η επίτευξη του σκοπού αυτού προϋποθέτει τη συνεργασία και την αμοιβαία εμπιστοσύνη μεταξύ των εταίρων καθώς και τη σύμπτωση των συμφερόντων τους, σε αντίθεση με τα αντιτιθέμενα συμφέροντα του «δανειστή» και του «οφειλέτη», που κυριαρχούν στο χώρο κυρίως του ενοχικού δικαίου, στο οποίο εντάσσεται και η εταιρική σύμβαση.

Ο Αστικός Κώδικας ρυθμίζει τις βασικές αρχές που ισχύουν στην εταιρική σχέση, π.χ. 1) ρυθμίζει τις υποχρεώσεις των εταίρων να καταβάλουν τις εισφορές τους, οι οποίες μπορεί να συνίστανται σε χρήμα ή σε πράγμα ή σε κάποιο δικαίωμα ή σε προσωπική εργασία κ.λπ., 2) τη διαχείριση των εταιρικών υποθέσεων η οποία ανήκει, αν δεν συμφωνήθηκε διαφορετικά, σε όλους μαζί τους εταίρους, 3) την ανάκληση του διαχειριστή και την παραίτησή του, 4) τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των εταίρων, 5) τη συμμετοχή των εταίρων στα κέρδη και τις ζημίες, 6) τη διάρκεια της εταιρείας, 7) τη λύση της εταιρείας για διάφορους λόγους, μεταξύ των οποίων και η καταγγελία, οπότε, αν η εταιρεία έχει αόριστη διάρκεια, λύνεται οποτεδήποτε με καταγγελία οποιουδήποτε εταίρου, αν η εταιρεία έχει συσταθεί για ορισμένο χρόνο λύνεται με καταγγελία, πριν περάσει ο χρόνος αυτός αλλά μόνο αν συντρέχει σπουδαίος λόγος, 8) την εκκαθάριση και τέλος 9) τον τρόπο απόκτησης νομικής προσωπικότητας από την αστική εταιρεία που επιδιώκει σκοπό οικονομικό.

Η εταιρική σχέση που επιδιώκει οικονομικά ωφελήματα (κέρδη) για τους εταίρους αποτέλεσε από το μεσαίωνα και μέχρι σήμερα πρόσφορο μέσο ανάπτυξης της εμπορικής επιχείρησης και την έθεσε στην υπηρεσία της εμπορίας. Έτσι σχηματίστηκε η εμπορική εταιρεία η οποία σήμερα παρουσιάζει ποικιλία μορφών, λόγω της μεγάλης εξάπλωσης των εμπορικών συναλλαγών.

Οι εμπορικές εταιρείες, που αποτελούν ιδιαίτερο είδος προσωπικών ενώσεων και έχουν κατά κανόνα ιδιαίτερη νομική προσωπικότητα και σκοπό κερδοσκοπικό, ρυθμίζονται από τις διατάξεις του Εμπορικού Νόμου (άρθρο 18 έως 64), οι οποίες συμπληρώνονται, όπου είναι αναγκαίο, από τις διατάξεις περί εταιρειών και νομικών προσώπων του ΑΚ (άρθρα 741 επ. και 62 έως 77).

Νομική προσωπικότητα των εταιρειών

Οι εμπορικές εταιρείες, κατά κανόνα, έχουν νομική προσωπικότητα εκτός της συμπλοιοκτησίας και της αφανούς ή συμμετοχικής εταιρείας. Λέγοντας ότι έχουν νομική προσωπικότητα εννοούμε ότι οι ίδιες οι εταιρείες είναι υποκείμενα δικαιωμάτων και υποχρεώσεων. Αυτές συναλλάσσονται με τους τρίτους, σ' αυτές ανήκει η εταιρική περιουσία και όχι στους εταίρους και συνεπώς:

α) Οι ατομικοί δανειστές των εταίρων δεν μπορούν να επιληφθούν της εταιρικής περιουσίας παρά μόνο οι εταιρικοί δανειστές.

β) Δε χωρεί συμψηφισμός για απαιτήσεις που έχει η εταιρεία κατά του τρίτου με απαίτηση που έχει ο τρίτος κατά του εταίρου.

γ) Η εταιρεία έχει δική της πτωχευτική περιουσία.

δ) Οι εταίροι δεν έχουν εμπράγματο δικαίωμα στην περιουσία της εταιρείας, αλλά ιδιόρρυθμα ενοχικά.

Στις στερούμενες νομικής προσωπικότητας εταιρείες υποκείμενα δικαιωμάτων και υποχρεώσεων είναι τα φυσικά πρόσωπα που συμμετέχουν στην εταιρεία.

Νομικής προσωπικότητας στερείται και η εταιρεία του Αστικού Δικαίου, όμως μπορεί να την αποκτήσει, αν τηρήσει τους όρους δημοσιότητας που απαιτούνται για τις ομόρρυθμες εταιρείες και επιδιώξει οικονομικό σκοπό.

Διακρίσεις των εμπορικών εταιρειών

Ο Εμπορικός Νόμος διακρίνει τέσσερα είδη εμπορικών εταιρειών: την ομόρρυθμη, την ετερόρρυθμη, την ανώνυμη και τη μετοχική ή αφανή. Η πρακτική όμως των συναλλαγών ανέδειξε και άλλες μορφές εμπορικών εταιρειών.

ών, όπως την ετερόρρυθμη κατά μετοχές, την εταιρεία περιορισμένης ευθύνης, τη συμπλοιοκτησία και το συνεταιρισμό. Οι οκτώ (8) αυτοί εμπορικοί τύποι αποτελούν κλειστό αριθμό, πράγμα που σημαίνει ότι για την άσκηση της εμπορίας απαγορεύεται η υιοθέτηση άλλου εταιρικού τύπου.

Οι παραπάνω εταιρείες, για κάθε μία από τις οποίες θα γίνει ειδικότερα λόγος παρακάτω, διακρίνονται σε προσωπικές, δηλαδή αυτές που στηρίζονται στην προσωπική συνεργασία των μελών τους, και σε κεφαλαιουχικές, δηλαδή αυτές που στηρίζονται στο εισφερόμενο κεφάλαιο και όχι στην προσωπικότητα των εταίρων.

Προσωπικές είναι: η ομόρρυθμη, η απλή ετερόρρυθμη, η αφανής και ο συνεταιρισμός.

Κεφαλαιουχικές είναι: η ανώνυμη, η εταιρεία περιορισμένης ευθύνης, η ετερόρρυθμη κατά μετοχές και η συμπλοιοκτησία.

Αμιγώς προσωπική εταιρεία είναι μόνο η ομόρρυθμη και αμιγώς κεφαλαιουχική μόνο η ανώνυμη εταιρεία. Οι υπόλοιπες κατατάσσονται στην πρώτη ή στη δεύτερη κατηγορία ανάλογα με το στοιχείο (προσωπικό ή περιουσιακό) που προέχει σ' αυτές.

Από τους παραπάνω οκτώ (8) τύπους εταιρειών, εκείνοι που κατά πλειοψηφία έχουν επικρατήσει στην πράξη είναι από τις προσωπικές εταιρείες, η ομόρρυθμη και η απλή ετερόρρυθμη και από τις κεφαλαιουχικές, η ανώνυμη και η Ε.Π.Ε.

Κατά κανόνα, η μικρομεσαία επιχείρηση ενδείκνυται να περιβάλλεται τον τύπο της ομόρρυθμης ή ετερόρρυθμης ή ακόμη και της Ε.Π.Ε. Αντίθετα ο τύπος της ανώνυμης εταιρείας προσιδιάζει στο μεγάλο κεφάλαιο.

Εκτός όμως από τους παραπάνω τύπους εταιρειών, κεφαλαιουχικές συνεταιριστικές μορφές της επιχείρησης είναι τα καρτέλ, τα κονσέρν και τα τραστ, τα οποία ενδιαφέρουν περισσότερο την οικονομική των εκμεταλλεύσεων παρά τη νομική επιστήμη.

Επιλογή του τύπου της εταιρείας

Στην επιλογή του τύπου της εταιρείας δεν υπάρχουν κατ' αρχάς περιορισμοί. Ο καθένας μπορεί να επιλέξει οποιοδήποτε τύπο εταιρείας επιθυμεί με εξαίρεση μόνο τις τραπεζικές, ασφαλιστικές και χρηματιστηριακές επιχειρήσεις οι οποίες υποχρεωτικά περιβάλλονται το νομικό ένδυμα της ανώνυμης εταιρείας.

Η εμπορικότητα των εταιρειών και οι συνέπειές της

Η εμπορικότητα των εταιρειών κρίνεται με βάση τα δύο παρακάτω κριτήρια:

α) το τυπικό ή αντικειμενικό και

β) το ουσιαστικό.

Με βάση το τυπικό κριτήριο, εμπορικές είναι η ανώνυμη εταιρεία, η Ε.Π.Ε. και ο συνεταιρισμός. Δηλαδή, οι εταιρείες αυτές είναι έμποροι απευθείας από το νόμο, χωρίς να εξετάζεται αν ενεργούν ή όχι εμπορικές πράξεις, ανεξάρτητα αν ο σκοπός τους είναι η ενέργεια ή όχι εμπορικών πράξεων. Αντίθετα, η εμπορικότητα των λοιπών εταιρειών προσδιορίζεται με βάση το ουσιαστικό κριτήριο, δηλαδή αν ασκούν κατ' επάγγελμα εμπορικές πράξεις ή όχι. Και επειδή ο όρος επάγγελμα αρμόζει στα φυσικά πρόσωπα, ορθότερο είναι να αντικατασταθεί ο όρος επάγγελμα με το σκοπό της εταιρείας. Επομένως, αν ο σκοπός της εταιρείας είναι η ενέργεια εμπορικών πράξεων, η εταιρεία είναι εμπορική, διαφορετικά δεν είναι. Συνέπειες της εμπορικής ιδιότητας της εταιρείας είναι:

α) η πτώχευση,

β) η υποχρεωτική τήρηση λογιστικών βιβλίων,

γ) οι πράξεις της τεκμαίρονται εμπορικές (τεκμήριο της εμπορικότητας),

δ) έχει ειδική κατοικία και

ε) οι απαιτήσεις και υποχρεώσεις υπόκεινται σε βραχυπρόθεσμη (πενταετή) παραγραφή.

Εμπορική ιδιότητα των εταίρων

Οι ομόρρυθμοι εταίροι ομόρρυθμης ή ετερόρρυθμης εμπορικής εταιρείας **κατά την κρατούσα** γνώμη είναι έμποροι γιατί:

α) υπάρχει απεριόριστη ευθύνη των εταίρων για τα χρέη της εταιρείας,

β) η ενεργή ανάμιξη στις υποθέσεις της εταιρείας αποτελεί επαγγελματική απασχόληση, η οποία τους προσδίδει την εμπορική ιδιότητα και

γ) ο ομόρρυθμος εταίρος πτωχεύει και, επομένως, είναι έμπορος, άλλωστε μόνο οι έμποροι πτωχεύουν.

Οι ετερόρρυθμοι εταίροι δεν είναι έμποροι γιατί:

α) δεν αναμιγνύονται στη διαχείριση της εταιρείας,

β) ευθύνονται περιορισμένα και

γ) δεν πτωχεύουν.

Οι εταίροι αφανούς εταιρείας θα κριθούν εάν είναι ή όχι έμποροι από το εάν ενεργούν ή όχι κατά σύνηθες επάγγελμα εμπορικές ή μη πράξεις.

Οι μέτοχοι ανώνυμης εταιρείας δεν είναι έμποροι. Η αγορά μετοχών αποτελεί εμπορική πράξη, εφόσον γίνεται με την πρόθεση μεταπώλησης, δεν αποτελεί όμως εμπορική πράξη, αν η αγορά των μετοχών γίνεται με σκοπό την αποταμιευτική τοποθέτηση των χρημάτων του μετόχου.

Οι συμπλοιοκτήτες είναι έμποροι, γιατί ενεργούν κατ' επάγγελμα εμπορικές πράξεις, είτε οι ίδιοι, είτε μέσω διαχειριστή, ο οποίος ενεργεί επ' ονόματι και για λογαριασμό των συμπλοιοκτητών και κατ' αναλογία της μερίδας καθενός συμπλοιοκτήτη στο πλοίο.

ΕΓΓΡΑΦΟ 110

Θαλασσοδάνειο. 31 Μαΐου 1781

(Δίφυλλο διαστ. 15,5X21. Το κείμενο στην πρώτη σελίδα)

1781 Μαΐου 31 Κωνσταντινούπολις
Εγώ ο κάτωθι υπογεγραμμένος Γιάννης Αντώνη Κα/κομάνη Ψαριανός ότι έλαβα από κυρ
Νικόλα Γεωργίου Σκυ/ριανόν γρόσια 110 λέγω εκατόν δέκα διά ταξίδιον του Γαλα/τσίου με του Δούκα
ρέιζ² το καΐκι, πηγαινάμενος και ερχόμενος / καλόν κατευόδιον υπόσχομαι να τα ευχαριστώ χωρίς τι/
νάς προφάσεως, τα δε ρέζιγα της θαλάσσης³, οπού Κύριος φυ/λάξη να γροικούνται εις τον νοικοκύρη των
άσπρων. Και διά το αλη/θές έδωσα το παρόν μου εις χείρας του βάζοντας και μάρτυρες
γιαυις Ψαριανός Γιαν/νι εχαβι Γιαννοθεν·
» Ζη/νι: εμ/σας· μάρτυς·
» Ζη/νι: μάρτυς· μάρτυς·

1781 Μαΐου .31 Κωνσταντινούπολις¹

Ομολογώ εγώ ο κάτωθι υπογεγραμμένος Γιάννης Αντώνη Κα/κομάνη Ψαριανός ότι έλαβα από κυρ Νικόλα Γεωργίου Σκυ/ριανόν γρόσια 110 λέγω εκατόν δέκα διά ταξίδιον του Γαλα/τσίου με του Δούκα ρέιζ² το καΐκι, πηγαινάμενος και ερχόμενος / καλόν κατευόδιον υπόσχομαι να τα ευχαριστώ χωρίς τι/νάς προφάσεως, τα δε ρέζιγα της θαλάσσης³, οπού Κύριος φυ/λάξη να γροικούνται εις τον νοικοκύρη των άσπρων. Και διά το αλη/θές έδωσα το παρόν μου εις χείρας του βάζοντας και μάρτυρες

Γιάννης Ψαριανός του Αντώνη έλαβα τα άνωθεν

Δημήτρης Παπαχατζή μαρτυρώ

Κυριαζής Γεωργούδη μαρτυρώ

Νικολός Ράμπελας μαρτυρώ.⁴

1. Το έγγραφο έχει συνταχθεί στην Κωνσταντινούπολη. Εκτός απ' τον δανειστή, Σκυριανοί μπορεί να είναι και οι μάρτυρες Παπαχατζής και Γεωργούδης.

2. Δεν αποκλείεται και ο караβοκύρης - καπετάνιος ρεϊζ Δούκας να ήταν Σκυριανός. Βλ. αν. έγγρ. 27.

3. Το χαρακτηριστικό του θαλασσοδάνειου (ναυτοδάνειου) ήταν πως τους κινδύνους του ταξιδιού (τα ρέζιγα της θαλάσσης) έφερε ο χρηματοδότης, ο οποίος σε περίπτωση άπωλειάς έχανε τόκους και κεφάλαιο. Αυτό σημαίνει η φράση του στιχ. 6-7 «τα ρέζιγα της θαλάσσης να γροικούνται εις τον νοικοκύρη των άσπρων». Βλ. και κατ. έγγρ. 113.

4. Αν πρόκειται για «Καράμπελας», το αρχικό «Κα» δεν διακρίνεται καθόλου στο πρωτότυπο.

2. ΠΡΟΣΩΠΙΚΕΣ ΕΤΑΙΡΕΙΕΣ

Σύσταση

Η προσωπική εταιρεία ιδρύεται με σύμβαση, για την εγκυρότητα της οποίας απαιτούνται οι εξής προϋποθέσεις:

- α) ικανότητα των μερών για ενέργεια δικαιοπραξιών,
- β) σκοπός θεμιτός,
- γ) κοινές εισφορές των εταίρων,
- δ) εταιρική πρόθεση και
- ε) σκοπός κερδοσκοπικός.

Η σύμβαση αυτή, όπως και οι περισσότερες συμβάσεις του Αστικού Κώδικα (ΑΚ), καταρτίζεται με απλή συναίνεση των μερών, δηλαδή με απλή συμφωνία (άτυπα), π.χ. ο Α και ο Β συμφωνούν να συστήσουν μία προσωπική εταιρεία. Από τη στιγμή που η βούλησή τους θα συμπέσει, η εταιρεία έχει καταρτισθεί.

Για την απόδειξη **και όχι για τη σύσταση της εταιρείας** χρειάζεται η σύνταξη ιδιωτικού ή δημοσίου εγγράφου (συμβολαιογραφικού), στις περιπτώσεις βέβαια που το απαιτεί ο νόμος, π.χ. όταν το αντικείμενο της εισφοράς είναι ακίνητο ή άλλο εμπράγματο δικαίωμα, για τη μεταβίβαση του οποίου ο νόμος απαιτεί συμβολαιογραφικό έγγραφο. Το έγγραφο αυτό, ιδιωτικό ή δημόσιο, αποτελεί το **καταστατικό** της εταιρείας και για μεν τις ομόρρυθμες και ετερόρρυθμες εταιρείες δημοσιεύεται στο Πρωτοδικείο της έδρας της εταιρείας (τμήμα εταιρειών), μέσα σε προθεσμία δέκα πέντε (15) ημερών από τη χρονολογία σύνταξής του, και από τη δημοσίευση αυτή οι παραπάνω προσωπικές εταιρείες αποκτούν νομική προσωπικότητα, για δε το συνεταιρισμό καταχωρίζεται στο μητρώο συνεταιρισμών του Ειρηνοδικείου, στην περιφέρεια του οποίου έχει την έδρα του ο συνεταιρισμός και από την καταχώριση αυτή ο συνεταιρισμός αποκτά νομική προσωπικότητα και εμπορική ιδιότητα κατά το τυπικό κριτήριο.

Η αφανής εταιρεία, η οποία δεν έχει νομική προσωπικότητα, δεν υποβάλλεται σε διατυπώσεις δημοσιότητας, όπως οι προηγούμενες προσωπικές εταιρείες.

Δικαιώματα και υποχρεώσεις των εταίρων

Δικαιώματα:

α) Δικαίωμα ελέγχου

Κάθε εταίρος, ανεξάρτητα από το ύψος της εισφοράς του, έχει το δικαίωμα να λαμβάνει αυτοπρόσωπα γνώση της πορείας των εταιρικών υπο-

θέσεων, να εξετάζει τα βιβλία και τα έγγραφα της εταιρείας καθώς και να καταρτίζει περίληψη της περιουσιακής κατάστασης αυτής.

Αντίθετη συμφωνία είναι άκυρη.

β) Δικαίωμα συμμετοχής στα αποτελέσματα

Εφόσον δε συμφωνήθηκε διαφορετικά στο καταστατικό, όλοι οι εταίροι συμμετέχουν σε αυτά ισόποσα, ανεξάρτητα από το ύψος των εισφορών τους. Κατά κανόνα όμως το ποσοστό της συμμετοχής τους στις κερδοζημίες ορίζεται από το καταστατικό.

Ρήτρα στο καταστατικό που ορίζει ότι ένας εταίρος θα αποκλείεται από τα κέρδη ή θα απαλλάσσεται από τις ζημίες, είναι άκυρη (Λεόντειος εταιρεία). Είναι ισχυρή όμως η ρήτρα που απαλλάσσει από τις ζημίες τον εταίρο που η συνεισφορά του είναι η προσωπική του εργασία.

γ) Δικαίωμα απολήψεων

Σχετικό με το δικαίωμα λήψης των κερδών είναι και το δικαίωμα των απολήψεων. Απολήψεις είναι τα χρηματικά ποσά τα οποία παίρνουν οι εταίροι κατά χρονικά διαστήματα, συνήθως κατά μήνα, για τη συντήρηση του εαυτού τους και των οικογενειών τους. Στο τέλος της χρήσης συμψηφίζονται με τα κέρδη που τους αναλογούν. Ζήτημα γεννάται τι θα γίνει, αν τα κέρδη δε φθάνουν να καλύψουν τις απολήψεις. Θα επιστραφούν στην εταιρεία ή θα μείνουν στα χέρια του εταίρου; Ορθότερο είναι να παραμείνουν στον εταίρο, γιατί επέχουν θέση διατροφής του ιδίου και της οικογένειάς του.

δ) Δικαίωμα συμμετοχής στο προϊόν της εκκαθάρισης

Κάθε εταίρος έχει το δικαίωμα, στην περίπτωση λύσης της εταιρείας, να συμμετέχει, ανάλογα με το ποσοστό συμμετοχής του στα κέρδη, στη διανομή του προϊόντος της εκκαθάρισης.

ε) Δικαίωμα συμμετοχής στη διεύθυνση των εταιρικών υποθέσεων

Αυτό σημαίνει ότι η βούληση κάθε εταίρου μαζί με τη βούληση των λοιπών εταίρων αποτελεί τη βούληση της εταιρείας, δηλαδή κάθε εταίρος έχει δικαίωμα ψήφου. Το δικαίωμα της ψήφου εκφράζεται κυρίως ως δικαίωμα εναντίωσης το οποίο κάμπτεται: α) με την αρχή της λήψης των αποφάσεων κατά πλειοψηφία, οπότε το δικαίωμα της εναντίωσης δεν παίζει κανένα ρόλο. Η λήψη των αποφάσεων με πλειοψηφία πρέπει να ορίζεται ρητά στο καταστατικό και όχι να συνάγεται σιωπηρά και β) με το διορισμό διαχειριστή. Ο διορισμός του διαχειριστή περιόρισε σε μεγάλο βαθμό το δικαίωμα της εναντίωσης των εταίρων, επειδή κατά το άρθρο 749 ΑΚ «αν

η διαχείριση των εταιρικών υποθέσεων ανατέθηκε σε έναν ή ορισμένους εταίρους, οι λοιποί αποκλείονται της διαχείρισης».

Μπορεί, όμως, κατά την πιο σωστή γνώμη, να εναντιωθεί κατά των πράξεων του διαχειριστή, αλλά μόνο για πράξη ή παράλειψη η οποία αποτελεί κατάχρηση δικαιώματος.

Υποχρεώσεις:

α) Ενεργός συμμετοχή στα εταιρικά

Κάθε εταίρος έχει υποχρέωση να προσφέρει τις προσωπικές του υπηρεσίες στην εταιρεία για την πραγματοποίηση των σκοπών της, ανεξάρτητα αν αυτό συμφωνήθηκε ή όχι, εκτός αν το καταστατικό τον απαλλάσσει.

Επίσης, το καταστατικό μπορεί να απαγορεύει στον εταίρο να ασκεί δικό του επάγγελμα και αυτό, για να είναι απερίσπαστος στην παροχή των υπηρεσιών του. Ακόμα, ο νόμος απαγορεύει στον εταίρο να διενεργεί πράξεις οι οποίες είναι αντίθετες στα συμφέροντα της εταιρείας.

β) Η υποχρέωση προς εισφορά

Η συνεισφορά των εταίρων μπορεί να είναι μετρητά ή άλλα πράγματα (κινητά ή ακίνητα), απαιτήσεις, εργασία καθώς και κάθε άλλη παροχή. Αν δε συμφωνήθηκε διαφορετικά, οι εταίροι υποχρεούνται σε ίσες εισφορές.

Σε αντίθεση με τις λοιπές συμβάσεις, για την καταβολή της εισφοράς ισχύουν οι εξής ειδικοί κανόνες:

α. Επί υπερημερίας ή αδυναμίας εταίρου προς καταβολή της εισφοράς του, οι λοιποί εταίροι δεν αποκτούν δικαιώματα υπαναχώρησης, όπως συμβαίνει στις αμφοτεροβαρείς συμβάσεις, αλλά δικαιώματα καταγγελίας.

β. Ως προς τον κίνδυνο και τα ελαττώματα της εισφοράς, εφαρμόζονται ανάλογα, αν η εισφορά είναι η χρήση πράγματος ή εργασία, εφαρμόζονται οι διατάξεις της μίσθωσης, ενώ αν είναι η μεταβίβαση πράγματος κατά κυριότητα, οι διατάξεις της πώλησης.

Η αποτίμηση των εισφορών σε είδος γίνεται από τους εταίρους στο καταστατικό, αλλά για τον υπολογισμό του φόρου συγκέντρωσης (1%) γίνεται από την αρμόδια Δ.Ο.Υ., χωρίς όμως αυτό να μεταβάλλει το ύψος του εταιρικού κεφαλαίου και τη σχέση συμμετοχής των εταίρων στην εταιρεία.

Έστω ότι το κεφάλαιο μιας ομόρρυθμης ή ετερόρρυθμης εταιρείας ορίζεται από το καταστατικό στο ποσό των 10.000 ευρώ, καλυπτόμενο κατά

ποσοστό 50% από τους δύο εταίρους αυτής. Γι' αυτό ο ένας εισφέρει 5.000 ευρώ σε μετρητά και ο άλλος 4.000 ευρώ σε μετρητά και ένα μηχάνημα, που οι εταίροι το εκτιμούν στο ποσό των 1.000 ευρώ.

Η εφορία όμως, έπειτα από δική της εκτίμηση, προσδιορίζει την αξία του μηχανήματος που εισφέρθηκε στο ποσό των 2.000 ευρώ. Η επί πλέον αυτή διαφορά των 1.000 ευρώ λαμβάνεται υπόψη μόνο για τον υπολογισμό του φόρου συγκέντρωσης 1% και των λοιπών δικαιωμάτων υπέρ των ταμείων Νομικών και Προνοίας Δικηγόρων 0,5% και 1% αντίστοιχα, χωρίς αυτό, όπως ειπώθηκε, να μεταβάλλει το ύψος του κεφαλαίου και τη σχέση συμμετοχής των εταίρων στην εταιρεία.

Διαχείριση

Διαχείριση είναι το σύνολο των ενεργειών με τις οποίες επιδιώκεται ο εταιρικός σκοπός και διαχειριστής είναι εκείνος που εκπροσωπεί την εταιρεία στις συναλλαγές της με τους τρίτους, δηλαδή είναι το πρόσωπο που δικαιοπρακτεί στο όνομα και για λογαριασμό της εταιρείας και, επομένως, της δημιουργεί δικαιώματα και υποχρεώσεις, θέτοντας την υπογραφή του κάτω από την εταιρική επωνυμία, εφόσον βέβαια η εταιρεία έχει νομική προσωπικότητα, διαφορετικά δεσμεύει απευθείας τους εταίρους.

Στις ομόρρυθμες εταιρείες ο διαχειριστής κατά κανόνα ορίζεται από το καταστατικό και μπορεί να είναι ένας ή περισσότεροι. Όταν όμως δεν ορίζεται από το καταστατικό διαχειριστής (γεγονός σπάνιο), τότε η διαχείριση, σύμφωνα με το νόμο (άρθρο 22 Ε.Ν.), ανήκει σ' όλους τους εταίρους και κάθε ομόρρυθμος εταίρος, ενεργώντας ατομικά, δεσμεύει την εταιρεία.

Επίσης, αν διορίστηκαν περισσότεροι διαχειριστές και στο καταστατικό δεν ορίζεται ο τρόπος της ενέργειάς τους, ο καθένας απ' αυτούς μπορεί να ενεργεί μεμονωμένα και να δεσμεύει με την υπογραφή του, υπό την εταιρική επωνυμία, την εταιρεία και όλους τους εταίρους προσωπικά.

Γι' αυτό, στην περίπτωση των περισσότερων διαχειριστών, πιο σωστό είναι με το διορισμό τους να καθορίζει το καταστατικό και τις αρμοδιότητές τους. Έτσι αποφεύγονται οι διαφωνίες μεταξύ των διαχειριστών και η λειτουργία της εταιρείας γίνεται ομαλή.

Ο διαχειριστής εταίρος μπορεί να διορίζεται και με ιδιαίτερη απόφαση των εταίρων, μεταγενέστερη του καταστατικού, η οποία όμως, για να έχει κύρος, πρέπει να δημοσιεύεται στο Πρωτοδικείο, για να λάβουν γνώση οι τρίτοι.

Επίσης, διαχειριστής μπορεί να διοριστεί και τρίτος μη εταίρος. Η περίπτωση όμως αυτή σπανίζει στην πράξη λόγω της απεριόριστης ευθύνης των ομόρρυθμων εταίρων, οι οποίοι δύσκολα θα ανέθεται τη διαχείριση της εταιρείας σε τρίτο.

Είδη διαχειριστών

Από τα παραπάνω προκύπτει ότι έχουμε τρία είδη διαχειριστών:

α) τους καταστατικούς, ο διορισμός των οποίων προβλέπεται στο καταστατικό,

β) τους συμβατικούς, που διορίζονται με ιδιαίτερη απόφαση των εταίρων, μεταγενέστερη του καταστατικού, η οποία όμως πρέπει να δημοσιευτεί στο Πρωτοδικείο, για να έχει κύρος και

γ) τους νόμιμους, σύμφωνα με το άρθρο 22 του Ε.Ν.

Στις ετερόρρυθμες εταιρείες ισχύουν όσα και στις ομόρρυθμες, με τη διαφορά ότι οι ετερόρρυθμοι εταίροι αποκλείονται από τη διαχείριση.

Στην αφανή εταιρεία νόμιμος εκπρόσωπος και διαχειριστής της είναι ο εμφανής εταίρος, ο οποίος συναλλάσσεται με τους τρίτους.

Τέλος, στο συνεταρισμό τη διαχείριση ασκεί το Διοικητικό Συμβούλιο αυτού, ελεγχόμενο από τη γενική συνέλευση του συνεταρισμού.

Έκταση της εξουσίας του διαχειριστή

Εάν δεν ορίζεται κάτι άλλο στο καταστατικό, η εξουσία του διαχειριστή είναι γενική και δεσμεύει με τις πράξεις του την εταιρεία, εφόσον ενεργεί μέσα στα πλαίσια του σκοπού της εταιρείας. Απαιτείται, όμως, ειδική πληρεξουσιότητα (συμβολαιογραφική), εφόσον η πράξη που γίνεται απαιτεί συμβολαιογραφικό έγγραφο, π.χ. εκποίηση εταιρικού ακινήτου ή υποθήκευσή του κ.λπ.

Ευθύνη της εταιρείας για άδικες πράξεις του διαχειριστή

Την ευθύνη της εταιρείας από τη δράση του διαχειριστή τη διακρίνουμε σε δικαιοπρακτική ή συμβατική και σε αδικοπρακτική ή εξωσυμβατική.

Για τη δικαιοπρακτική ευθύνη το νομικό πρόσωπο της εταιρείας ευθύνεται για τις δικαιοπραξίες του διαχειριστή, εφόσον αυτές διενεργήθηκαν μέσα στα όρια της εξουσίας του (άρθρο 70 ΑΚ).

Για την αδικοπρακτική ευθύνη, η εταιρεία ευθύνεται για τα αδικήματα του διαχειριστή της, εφόσον η άδικη πράξη έλαβε χώρα κατά την εκτέλεση των καθηκόντων του διαχειριστή.

Εάν υπάρχει και υπαιτιότητα του διαχειριστή, ευθύνεται και ο διαχειριστής σε ολόκληρο (άρθρο 71 ΑΚ).

Για τις πράξεις ή παραλείψεις των υπαλλήλων της, η εταιρεία ευθύνεται με τις διατάξεις περί προσήσεως (άρθρο 922 ΑΚ).

Υποκατάσταση διαχειριστή

Ο διαχειριστής κατ' αρχήν δεν μπορεί να βάλει άλλον στη θέση του. Αυτό μπορεί να το κάνει κατ' εξαίρεση σε τρεις περιπτώσεις: α) όταν εξαναγκασθεί από τις περιστάσεις, β) αν συνηθίζεται η υποκατάσταση και γ) αν το επιτρέπει το καταστατικό.

Για την ευθύνη του διαχειριστή για την υποκατάσταση, θα διακρίνουμε αν είχε το δικαίωμα ή όχι. Αν είχε το δικαίωμα να ορίσει αντικαταστάτη, θα ευθύνεται μόνο για το πταίσμα για την εκλογή του προσώπου. Αν δεν είχε το δικαίωμα, θα ευθύνεται για το πταίσμα του άλλου (υποκαταστάτη), σα να ήταν δικό του πταίσμα.

Παύση του διαχειριστή

Εφόσον ο διαχειριστής είναι εταίρος και έχει διοριστεί με το καταστατικό, για να παυθεί, χρειάζεται σπουδαίος λόγος και ομόφωνη απόφαση όλων των λοιπών εταίρων. Αρκεί και πλειοψηφία των εταίρων, εφόσον **ειδικά** αναφέρεται στο θέμα της ανάκλησης του διαχειριστή.

Σπουδαίος λόγος είναι η βαριά παράβαση καθηκόντων ή η ανικανότητα για τακτική διαχείριση. Συμφωνία για μη ανάκληση (για σπουδαίο λόγο) είναι άκυρη.

Αντίθετα, αν ο διαχειριστής είναι μεν εταίρος, αλλά δεν έχει διοριστεί με το καταστατικό ή είναι τρίτος μη εταίρος, ανεξάρτητα από τον τρόπο του διορισμού του, τότε ως σχέση εντολής ανακαλείται ελεύθερα και οποτεδήποτε, χωρίς να απαιτείται σπουδαίος λόγος.

Εταιρική περιουσία

Εταιρική περιουσία είναι το σύνολο των οικονομικών αγαθών τα οποία έχει στην κυριότητά της η εταιρεία, ανεξάρτητα από τον τρόπο απόκτησής τους. Μπορεί δηλαδή η εταιρεία να τα αποκτήσει είτε με δικά της κεφάλαια είτε με δανεισμό (ξένα κεφάλαια) ακόμη και με συνδυασμό ιδίων και ξένων κεφαλαίων.

Η εταιρική περιουσία αρχικά σχηματίζεται από τις εισφορές των εταίρων, το σύνολο των οποίων αποτελεί το εταιρικό κεφάλαιο. Κατά τη σύ-

σταση της εταιρείας, εταιρικό κεφάλαιο και εταιρική περιουσία αποτελούν ισοδύναμα μεγέθη.

Μεταγενέστερα, λόγω της δραστηριότητας της εταιρείας, η εταιρική περιουσία αυξομειώνεται ανάλογα με την ύπαρξη ή μη κερδών, ενώ το εταιρικό κεφάλαιο, καθόλη τη διάρκεια της εταιρείας, παραμένει σταθερό (αρχή της σταθερότητας του κεφαλαίου) και μπορεί να αυξομειωθεί μόνο με τροποποίηση του καταστατικού.

Οι εισφορές των εταίρων που σχηματίζουν το εταιρικό κεφάλαιο μπορεί να είναι μετρητά, πράγματα (κινητά ή ακίνητα) καθώς και η προσωπική εργασία των εταίρων, η οποία στις κεφαλαιουχικές εταιρείες, ως αντικείμενο εισφοράς, απαγορεύεται.

Από το γεγονός δε ότι η εργασία ενδέχεται να είναι το μοναδικό αντικείμενο εισφοράς για τη σύσταση προσωπικών εταιρειών, οι εταιρείες αυτές λέγονται και **εταιρείες χωρίς κεφάλαιο**, με εξαίρεση τους συνεταιρισμούς, στους οποίους οι εισφορές πρέπει να είναι σε χρήματα ή σε είδος που μπορεί να αποτιμηθεί σε χρήμα.

Στο πεδίο της παροχής υπηρεσιών μπορεί να υπάρξει προσωπική εταιρεία με αντικείμενο εισφοράς την προσωπική εργασία των εταίρων, όχι όμως στον εμπορικό, βιοτεχνικό και βιομηχανικό τομέα, όπου τα κεφάλαια αποτελούν τον αποφασιστικό παράγοντα στην πραγματοποίηση του επιδιωκόμενου σκοπού της εταιρείας.

Τέλος της εταιρείας

Το τέλος της εταιρείας επέρχεται με τη λύση, εκκαθάριση και διανομή του προϊόντος της εκκαθάρισης στους εταίρους, ανάλογα με το ποσοστό συμμετοχής τους στα κέρδη της εταιρείας.

Πρόκειται για τρία χωριστά στάδια τα οποία δεν είναι απαραίτητο να πραγματοποιηθούν όλα.

Μπορεί να συμφωνηθεί να παραλειφθεί το στάδιο της εκκαθάρισης, όταν πριν από τη λύση της εταιρείας έχει ρευστοποιηθεί το ενεργητικό αυτής και έχουν τακτοποιηθεί όλες οι υποχρεώσεις της εταιρείας προς τους τρίτους.

Στην περίπτωση αυτή, μετά τη λύση της εταιρείας, απομένει μόνο το στάδιο της διανομής, το οποίο δεν είναι έργο του εκκαθαριστή αλλά των εταίρων.

Συνήθως, μετά τη λύση, ακολουθεί το στάδιο της εκκαθάρισης, το οποίο μπορεί να έχει πολυετή διάρκεια (1-5 έτη).

Οι λόγοι λύσης της εταιρείας διακρίνονται σε γενικούς και προσωπικούς.

Γενικοί είναι:

1) Η παρέλευση του χρόνου που συμφωνήθηκε ως διάρκεια της εταιρείας. Με την παρέλευση του ορισμένου χρόνου λύνεται αυτοδίκαια η εταιρεία, χωρίς να χρειάζεται απόφαση των εταίρων.

Οι εταίροι μπορούν με ομόφωνη απόφαση να παρατείνουν τη διάρκεια της εταιρείας, για όσο χρόνο επιθυμούν. Αυτό, όμως, πρέπει να το κάνουν πριν από τη λήξη του χρόνου διάρκειας της εταιρείας με πράξη παράτασης (τροποποίηση του καταστατικού), η οποία πρέπει να δημοσιευθεί στο τμήμα εταιρειών του αρμόδιου Πρωτοδικείου.

2) Πραγματοποίηση του σκοπού ή αν ο σκοπός έγινε ανέφικτος.

3) Όταν όλα τα μερίδια αποκτηθούν από έναν εταίρο.

4) Συμφωνία όλων των εταίρων για τη λύση της εταιρείας ή και κατά πλειοψηφία.

5) Η καταγγελία της εταιρείας από κάποιο εταίρο (μονομερής).

Για τη μονομερή καταγγελία πρέπει να γίνει διάκριση αν η εταιρεία είναι αορίστου χρόνου ή ορισμένου χρόνου διάρκειας.

Αν η εταιρεία είναι αορίστου χρόνου, λύνεται οποτεδήποτε με μονομερή καταγγελία και μόνο ζήτημα αποζημίωσης ή μη τίθεται στην περίπτωση που η καταγγελία είναι **άκαιρη**, δηλαδή δεν υπάρχει σπουδαίος λόγος.

Αν η εταιρεία έχει συσταθεί για ορισμένο χρόνο, λύνεται με καταγγελία πριν λήξει ο χρόνος διάρκειάς της, μόνον αν υπάρχει **σπουδαίος λόγος**. Αντίθετη συμφωνία, που περιορίζει το δικαίωμα της λύσης με καταγγελία για σπουδαίο λόγο, είναι άκυρη.

Ο σπουδαίος λόγος μπορεί να είναι υπαίτιος ή τυχαίος (αναίτιος). Υπαίτιος λόγος π.χ. είναι η μη εκπλήρωση των υποχρεώσεων των εταίρων, η ελαττωματικότητα των εισφορών, οι διαπληκτισμοί μεταξύ των εταίρων κ.λπ. Τυχαίος λόγος είναι π.χ. η στράτευση ή η ασθένεια κάποιου εταίρου.

Ο σπουδαίος λόγος είναι ζήτημα πραγματικό και νομικό, π.χ. το αν διαπληκτίζονται ή όχι οι εταίροι, αυτό είναι ζήτημα πραγματικό. Το αν οι συγκεκριμένοι διαπληκτισμοί αποτελούν ή όχι σπουδαίο λόγο, αυτό είναι ζήτημα νομικό.

Με τη μονομερή καταγγελία λύνεται η εταιρεία, χωρίς να χρειάζεται δικαστική απόφαση.

Τι θα συμβεί όμως, αν το δικαστήριο αποφανθεί ότι δεν υπάρχει σπουδαίος λόγος; Θα θεωρηθεί ότι έχει λυθεί η εταιρεία ή όχι; Γι' αυτό το ζήτημα

αναπτύχθηκαν οι εξής γνώμες: α) ότι η εταιρεία, αν δεν υπάρχει σπουδαίος λόγος, δε λύνεται, β) ότι αναβιώνει η εταιρεία που λύθηκε και γ) ότι η εταιρεία θεωρείται ότι έχει λυθεί, έστω και αν δεν υπάρχει σπουδαίος λόγος, αλλά ο εταίρος που κατήγγειλε υποχρεούται σε αποζημίωση των λοιπών εταίρων. Η τελευταία αυτή άποψη έχει επικρατήσει στην πράξη.

Αν υπάρχει σπουδαίος υπαίτιος λόγος (π.χ. παράβαση των υποχρεώσεων από μέρους κάποιου εταίρου), τότε, εκτός από το δικαίωμα καταγγελίας της εταιρείας, μπορεί το δικαστήριο, με αίτηση όλων των λοιπών εταίρων, να αποκλείσει τον υπαίτιο από την εταιρεία και να συνεχιστεί αυτή από τους λοιπούς εταίρους, εφόσον αυτοί είναι περισσότεροι του ενός.

Προσωπικοί είναι οι λόγοι που αφορούν το πρόσωπο ενός ή περισσότερων εταίρων και είναι:

- α) ο θάνατος του εταίρου,
- β) η πτώχευση αυτού και
- γ) η θέση σε δικαστική συμπαράσταση ενός από τους εταίρους.

Πράγματι, ο θάνατος, η πτώχευση και η δικαστική συμπαράσταση επιφέρουν τη λύση της εταιρίας, εφόσον στο καταστατικό δεν ορίζεται διαφορετικά. Μπορεί όμως το καταστατικό να ορίζει ότι σε περίπτωση θανάτου ενός από τους εταίρους, η εταιρεία δε θα λύνεται, αλλά θα συνεχίζεται, είτε μεταξύ των υπολοίπων εταίρων είτε μεταξύ των υπολοίπων και των κληρονόμων του εταίρου που πέθανε, στη δε περίπτωση της πτώχευσης ή δικαστικής συμπαράστασης, το καταστατικό μπορεί να ορίζει ότι η εταιρεία θα συνεχίζεται από τους λοιπούς εταίρους και, συνεπώς, δε θα λύνεται.

Εκκαθάριση της εταιρείας

Η εκκαθάριση είναι το δεύτερο στάδιο στο οποίο εισέρχεται η εταιρεία, μετά τη λύση της. Σκοπός της είναι η ρευστοποίηση του ενεργητικού και η εξόφληση του παθητικού, με τελικό στόχο τη διανομή στους εταίρους της υπόλοιπης περιουσίας (προϊόν της εκκαθάρισης).

Από τη λύση της εταιρείας παύει η εξουσία του διαχειριστή και αρχίζει η εξουσία του εκκαθαριστή.

Συνήθως, ο εκκαθαριστής ή οι εκκαθαριστές ορίζονται από το καταστατικό της εταιρείας.

Στην περίπτωση που δεν προβλέπεται από το καταστατικό, όλοι οι εταίροι είναι εκκαθαριστές και ενεργούν από κοινού. Είναι δυνατόν όμως, με ομόφωνη απόφαση όλων των εταίρων, να διοριστεί ένας εκκαθαριστής

και, σε περίπτωση διαφωνίας τους, να οριστεί από το δικαστήριο.

Επίσης, ο εκκαθαριστής μπορεί να είναι και τρίτος, μη εταίρος, αρκεί να έχει τις απαιτούμενες γνώσεις και πλήρη δικαιοπρακτική ικανότητα.

Κατά το στάδιο της εκκαθάρισης διατηρείται η νομική προσωπικότητα της εταιρείας, αλλά μόνο για τις ανάγκες της εκκαθάρισης.

Τρόπος εκκαθάρισης

Ο τρόπος με τον οποίο γίνεται η εκκαθάριση ορίζεται ως εξής:

- 1) Εξοφλούνται τα χρέη της εταιρείας προς τους τρίτους.
- 2) Εξοφλούνται τα χρέη της εταιρείας προς τους εταίρους.
- 3) Αποδίδονται οι εισφορές.

4) Μετατρέπεται η εταιρική περιουσία σε χρήμα, εφόσον αυτό απαιτείται για την εξόφληση των εταιρικών χρεών και την απόδοση των εισφορών. Για τη μετατροπή εφαρμόζονται οι διατάξεις για την πώληση κοινού πράγματος.

Διανομή

Την εκκαθάριση επακολουθεί η διανομή του προϊόντος της εκκαθάρισης, δηλαδή ό,τι απέμεινε μετά την εξόφληση των χρεών και την απόδοση των εισφορών.

Η διανομή, εφόσον δε συμφωνήθηκε ο τρόπος που θα γίνει μεταξύ των εταίρων, γίνεται κατ' αναλογία της συμμετοχής τους στα κέρδη της εταιρείας.

(Δίφυλλο διαστ. 16X21.5 εκ. Το κείμενο στην πρώτη σελίδα)

[illegible]

1784 Δεκεμβρίου 13 Μελεμεν²

Διά του παρόντος συντροφικού γράμματος, φανε/ρώνομε εμείς υποκάτωθεν γεγραμμένοι εγώ/ ο Ιμπράμπασας⁵ Πουλατάνι και Δημητρά/κης Θεοδόση⁴ ότι πως εσυντροφιάσαμε εμείς/ εμείς οι δύο να δουλεύει ο Δημήτρης μέσα στο αρ/γα/στηρί⁶ χρόνον ένα ολόκληρον ένα χρόνον/ ολόκληρον και έρχοντας ο διορισμένος τζιάρω⁶ /να λογαριάζουνε και ότι διάφορον δώσει ο θεός/ να το μοιράζουμε εις τη μέση ωσάν αδελφία / και ζημιά εις τη μέση. Έβαλε ο Ιμπράμπα/σας Πουλατάνι γρόσια διακόσια λέγω/ νούμερο γρ. 200 και έβαλε και ο Δημήτρης Θεοδόση γρό/σια έκαστ⁷ λέγω νούμερο γρόσια 100 και διά / το βέβαιον της αληθείας εγράφαμεν το πα/ρόν μας γράμμα έμπροσθεν των αξιοπισ/των μαρτύρων Μανώλης Πακαίλις⁸ μαρτύρω γράφω

- 100

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ - ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ Α

1. Ποια είναι η έννοια της εταιρείας;
2. Ποιες είναι προσωπικές και ποιες κεφαλαιουχικές εταιρείες;
3. Ποιες προϋποθέσεις απαιτούνται για την έγκριση σύστασης προσωπικής εταιρείας;
4. Ποια είναι τα δικαιώματα των εταίρων;
5. Ποιες είναι οι υποχρεώσεις των εταίρων;
6. Τι είναι ο διαχειριστής της προσωπικής εταιρείας;
7. Τι είναι η εταιρική περιουσία;
8. Ποιοι είναι οι λόγοι λύσης της προσωπικής εταιρείας;
9. Ποιοι από τους παρακάτω εταιρικούς τύπους έχουν νομική προσωπικότητα;
 - α) η ομόρρυθμη εταιρεία
 - β) η αφανής εταιρεία
 - γ) η ετερόρρυθμη εταιρεία
 - δ) η συμπλοιοκτησία.
10. Ποιοι από τους παρακάτω εταιρικούς τύπους αποκτούν την εμπορική ιδιότητα με το τυπικό σύστημα;
 - α) η ομόρρυθμη εταιρεία
 - β) η εταιρεία περιορισμένης ευθύνης
 - γ) η ανώνυμη εταιρεία
 - δ) η ετερόρρυθμη εταιρεία.

1. ΟΙ ΕΠΙΜΕΡΟΥΣ ΜΟΡΦΕΣ ΤΩΝ ΠΡΟΣΩΠΙΚΩΝ ΕΤΑΙΡΕΙΩΝ

Ομόρρυθμη εταιρεία

1. Έννοια. Ομόρρυθμη εταιρεία είναι η εταιρεία η οποία έχει ως σκοπό τη διενέργεια εμπορικών πράξεων κατά σύνηθες επάγγελμα υπό εταιρική επωνυμία και της οποίας οι εταίροι ευθύνονται απεριόριστα και σε ολόκληρο (αλληλέγγυα).

2. Χαρακτηριστικά γνωρίσματα

α. Η απεριόριστη και σε ολόκληρο ευθύνη των εταίρων

Απεριόριστη ευθύνη σημαίνει ότι οι εταίροι ευθύνονται πέραν των εισφορών τους και προσωπικά, με ολόκληρη την ατομική τους περιουσία. Έτσι, ο δανειστής της ομόρρυθμης εταιρείας για την απαίτησή του μπορεί να στραφεί δικαστικά, ασκώντας αγωγή, τόσο κατά του νομικού προσώπου της εταιρείας όσο και κατά των ομόρρυθμων εταίρων ατομικά.

Σε ολόκληρο ευθύνη (ή αλληλέγγυα) σημαίνει ότι η εταιρεία και καθένας από τους εταίρους υποχρεούται να καταβάλει το εταιρικό χρέος ολόκληρο, ο δανειστής όμως δικαιούται να το απαιτήσει μία μόνο φορά.

Στην περίπτωση που κάποιος από τους ομόρρυθμους εταίρους καταβάλει ολόκληρη την οφειλή, έχει δικαίωμα αναγωγής κατά των λοιπών ομόρρυθμων εταίρων και μπορεί να ζητήσει από τον καθένα να πάρει ό,τι του αναλογεί. Επίσης, μπορεί να στραφεί και κατά του νομικού προσώπου της εταιρείας, υποκαθιστάμενος αυτοδίκαια στα δικαιώματα του δανειστή.

Π.χ. αν η «Α & Β Ο.Ε.» με κεφάλαιο 500 ευρώ και παθητικό 1.000 ευρώ πτωχεύσει και ο εταίρος Β, ο οποίος συμμετέχει με ποσοστό 50%, δεν έχει άλλη περιουσία, ο Α έχει υποχρέωση να καταβάλει στους δανειστές ολόκληρο το ποσό του παθητικού, που είναι 1.000 ευρώ και όχι το ποσό των 500 ευρώ που του αναλογεί.

Συμφωνία μεταξύ των συνεταίρων με την οποία απαλλάσσονται από την αλληλέγγυα ευθύνη, είναι άκυρη.

Τονίζεται ότι το **κύριο** χαρακτηριστικό γνώρισμα της ομόρρυθμης εταιρείας είναι η αλληλέγγυα ευθύνη, γιατί απεριόριστη ευθύνη δεν έχει μόνο ο ομόρρυθμος εταίρος αλλά και κάθε φυσικό πρόσωπο ως οφειλέτης.

β. Η επωνυμία

Η επωνυμία είναι το όνομα με το οποίο το νομικό πρόσωπο της εταιρείας εμφανίζεται στις συναλλαγές. Σχηματίζεται είτε με τα ονόματα όλων των εταίρων είτε με τα ονόματα ορισμένων από αυτούς είτε με το όνομα ενός και μόνο εταίρου.

Αν στην επωνυμία δεν αναφέρονται όλα τα ονόματα των εταίρων, τα παραλειπόμενα υποδηλώνονται με τη φράση «και Σία», που σημαίνει «συντροφία».

Συνήθως στην επωνυμία αναφέρεται και η νομική μορφή της εταιρείας με την προσθήκη, στο τέλος της επωνυμίας, των γραμμάτων «Ο.Ε.».

Η επωνυμία απαγορεύεται να σχηματίζεται από λέξεις φανταστικές ή δηλωτικές του είδους της εμπορίας, π.χ. ομόρρυθμη εταιρεία «ο αετός» ή «ομόρρυθμη εταιρεία μεταφορών». Αντίθετα, είναι νόμιμη η επωνυμία, αν απαρτίζεται από τα ονόματα των ομορρύθμων εταίρων, προστιθεμένου και του είδους της εμπορίας, π.χ. «Α, Β και Σία ομόρρυθμη εταιρεία μεταφορών».

Επίσης, είναι επιτρεπτό το όνομα εταίρου να εξακολουθεί να αναγράφεται στην επωνυμία και μετά το θάνατο αυτού, εφόσον στο καταστατικό υπάρχει τέτοια συμφωνία και συμφωνούν ρητά γι' αυτό οι κληρονόμοι του εταίρου που πέθανε.

Στην περίπτωση αυτή, η αρχή της αλήθειας κάμπτεται για χάρη της αρχής της διάρκειας.

Ο νόμιμος εκπρόσωπος της εταιρείας (διαχειριστής) δεσμεύει την εταιρεία έναντι των τρίτων ή δημιουργεί αξιώσεις γι' αυτή, εφόσον θέτει την υπογραφή του κάτω από την εταιρική επωνυμία.

Γίνεται όμως δεκτό ότι ο νόμιμος εκπρόσωπος της εταιρείας μπορεί να την υποχρεώσει και όταν παραλείπει να βάλει την υπογραφή του κάτω από την εταιρική επωνυμία, αρκεί οι τρίτοι να αποδείξουν ότι αυτός ενήργησε για λογαριασμό της εταιρείας. Συνεπώς, η χρησιμοποίηση της επωνυμίας αποτελεί πανηγυρικό τρόπο συναλλαγής για την εταιρεία και όχι αποκλειστικό.

γ. Η ομόρρυθμη εταιρεία είναι εταιρεία εμπορική, σύμφωνα με το ουσιαστικό κριτήριο, και οι ομόρρυθμοι εταίροι είναι έμποροι γιατί: α) υπάρχει απεριόριστη ευθύνη των εταίρων για τα χρέη της εταιρείας, β) η ενεργός ανάμιξη στις υποθέσεις της εταιρείας αποτελεί επαγγελματική απασχόληση, η οποία του προσδίδει την εμπορική ιδιότητα και γ) γιατί ο ομόρρυθμος εταίρος πτωχεύει και, επομένως, είναι έμπορος. Άλλωστε μόνο οι έμποροι πτωχεύουν.

δ. Ίδρυση της ομόρρυθμης εταιρείας

Ήδη έχουμε πει ότι η ομόρρυθμη εταιρεία ιδρύεται με απλή συναίνεση των εταίρων (εταιρική σύμβαση), αποδεικνύεται με τη σύνταξη εγγράφου, ιδιωτικού ή δημοσίου (συμβολαιογραφικού), το οποίο αποτελεί το καταστατικό της εταιρείας, και αποκτά νομική προσωπικότητα με τη δημοσίευση του καταστατικού της στο Πρωτοδικείο της έδρας της εταιρείας, μέσα σε προθεσμία δέκα πέντε (15) ημερών από τη χρονολογία σύνταξής του.

Τι θα συμβεί, όμως, αν δε δημοσιευθεί το καταστατικό ή δημοσιευθεί εκπρόθεσμα ή όχι νόμιμα;

Αν δε δημοσιευθεί καθόλου το καταστατικό, τότε έχουμε ακυρότητα του νομικού προσώπου της εταιρείας, δηλαδή δεν υφίσταται καν νομικό πρόσωπο, η ακυρότητα όμως αυτή είναι σχετική, γιατί προτείνεται μόνο από τους τρίτους κατά των εταίρων και όχι από τους εταίρους κατά των τρίτων. Π.χ. ο τρίτος οφειλέτης της εταιρείας, εναγόμενος για την καταβολή της οφειλής του, μπορεί να προβάλει την ένσταση της ακυρότητας της εταιρείας, αν η εταιρεία δεν έχει δημοσιεύσει το καταστατικό της. Η ακυρότητα της εταιρείας υφίσταται αυτοδίκαια και δε δημιουργείται με δικαστική απόφαση.

Η νομολογία έχει δεχθεί ότι η αδημοσίευτη εταιρεία, εφόσον λειτουργεί και η ακυρότητά της δεν προτείνεται από τους συνεταίρους, μεταξύ τους ισχύει ως ανώμαλη «εν τοις πράγμασι εταιρεία».

Αν το καταστατικό δημοσιευθεί μετά την πάροδο των δέκα πέντε (15) ημερών, δηλαδή την εικοστή (20ή) του μηνός, ενώ η ημερομηνία υπογραφής του είναι η πρώτη του μηνός, τότε έχουμε τις εξής τρεις περιπτώσεις:

α) Αν ο τρίτος έκανε τις συναλλαγές του με την εταιρεία στις είκοσι πέντε (25) του μηνός, δεν μπορεί να επικαλεσθεί την ακυρότητα της εταιρείας.

β) Αν ο τρίτος έκανε τις συναλλαγές του στις δέκα οκτώ (18) του ίδιου μήνα, τότε μπορεί να επικαλεσθεί την ακυρότητα της εταιρείας.

γ) Αν όμως ο τρίτος έκανε τις συναλλαγές του με την εταιρεία στις δώδεκα (12) του μηνός, τότε δεν μπορεί να επικαλεσθεί την ακυρότητα, γιατί δεν έχουν υποχρέωση οι εταίροι να δημοσιεύσουν το καταστατικό στις δώδεκα (12) του μηνός αλλά στις δέκα έντε (15).

Τέλος, αν δημοσιεύθηκαν ορισμένα στοιχεία του καταστατικού και λείπουν άλλα (ατελής δημοσίευση), τότε έχουμε σχετική ακυρότητα ως προς τα μη δημοσιευθέντα στοιχεία, εκτός αν αυτά, σύμφωνα με το νόμο, αποτελούν το ελάχιστο περιεχόμενο του καταστατικού, άρα η παράλειψή τους συνεπάγεται αδυναμία προσδιορισμού της εταιρείας στις συναλλαγές και, επομένως, η μη δημοσίευσή τους ισοδυναμεί με την παντελή έλλειψη δημοσιότητας.

Το καταστατικό πρέπει να περιέχει:

- 1) Τη χρονολογία της ίδρυσης.
- 2) Τα ονόματα, τα επαγγέλματα και την κατοικία των συνεταίρων.
- 3) Το σκοπό της εταιρείας, δηλαδή το αντικείμενο της δραστηριότητας της εταιρείας.
- 4) Την εταιρική επωνυμία.
- 5) Τη διάρκεια της εταιρείας.
- 6) Το εταιρικό κεφάλαιο.
- 7) Την εργασία την οποία προσφέρει στην εταιρεία κάθε συνεταίρος.
- 8) Το διαχειριστή, δηλαδή τον συνεταίρο ο οποίος θα διαχειρίζεται και θα εκπροσωπεί την εταιρεία στις διάφορες διοικητικές και δικαστικές αρχές και θα υπογράφει για λογαριασμό της εταιρείας. Μπορεί να ορισθούν ως διαχειριστές και περισσότεροι από ένας ή και όλοι οι συνεταίροι.
- 9) Το ποσό των μηνιαίων απολαβών κάθε συνεταίρου.
- 10) Το ποσοστό συμμετοχής κάθε εταίρου στις κερδοζημίες. Συνήθως, η συμμετοχή στα αποτελέσματα, θετικά ή αρνητικά, είναι ανάλογη με το ποσοστό συμμετοχής που έχει ο κάθε εταίρος στη συγκρότηση του κεφαλαίου. Στην περίπτωση σιωπής του καταστατικού, όλοι οι συνεταίροι συμμετέχουν κατά ίσα μέρη, ανεξάρτητα από το ύψος της εισφοράς τους.
- 11) Τον εκκαθαριστή, στην περίπτωση λύσης της εταιρείας.
- 12) Τον τρόπο επίλυσης κάθε διαφοράς που τυχόν προκύπτει μεταξύ τους. Συνήθως, στο καταστατικό αναγράφεται «κάθε διαφορά λύνεται υποχρεωτικά με διαιτησία, σύμφωνα με τις διατάξεις του Κ.Πολ.Δ. περί διαιτησίας από δύο διαιτητές και σε περίπτωση θανάτου κάποιου συνεταίρου, δηλαδή αν θα διαλύεται η εταιρεία ή θα συνεχίζεται από τους επιζώντες εταίρους και τους κληρονόμους του αποβιώσαντος συνεταίρου».

Υπόδειγμα καταστατικού ομόρρυθμης εταιρείας

ΣΥΜΦΩΝΗΤΙΚΟ

ΣΥΣΤΑΣΗΣ ΟΜΟΡΡΥΘΜΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΜΕ ΤΗΝ ΕΠΩΝΥΜΙΑ

«Α. ΑΝΤΩΝΙΟΥ ΚΑΙ ΣΙΑ Ο.Ε.»

Κεφάλαιο 9.000 ευρώ

Στην Αθήνα την πρώτη Οκτωβρίου 2002 μεταξύ των

1) Αλεξάνδρου Αντωνίου του Γεωργίου, κατοίκου Αθηνών, οδός εργολάβου οικοδομών,

2) Πέτρου Βασιλείου του Δημητρίου, κατοίκου Αθηνών, οδός βιομηχάνου και

3) Νικολάου Ελευθεριάδη του Παναγιώτη, κατοίκου Αθηνών, οδός ξυλεμπορίου, συμφωνήθηκαν και έγιναν αμοιβαία αποδεκτά τα κάτωθι:

Άρθρο 1ο

Συνιστούν μεταξύ τους ομόρρυθμη τεχνική εταιρεία με την επωνυμία «Α. ΑΝΤΩΝΙΟΥ ΚΑΙ ΣΙΑ Ο.Ε.».

Άρθρο 2ο

Σκοπός της εταιρείας είναι η ανάληψη και η εκτέλεση οικοδομικών εργασιών, καθώς και η ανέγερση πολυκατοικιών και η πώληση αυτών.

Άρθρο 3ο

Κεφάλαιο της εταιρείας ορίζεται το ποσό των εννέα χιλιάδων (9.000) ευρώ, καλυπτόμενο με ίσες εισφορές από όλους τους συμβαλλόμενους, δηλαδή από 3.000 ευρώ ο καθένας.

Άρθρο 4ο

Έδρα της εταιρείας ορίζεται ο Δήμος Αθηναίων, οδός αριθ.

Άρθρο 5ο

Διάρκεια της εταιρείας ορίζεται πενταετής: αρχίζει σήμερα και λήγει την 30ή Σεπτεμβρίου 2007.

Άρθρο 6ο

Διαχειριστής της εταιρείας ορίζεται για όλη τη διάρκειά της ο εταίρος των συνεταίρων Αλέξανδρος Αντωνίου, ο οποίος θα εκπροσωπεί την εταιρεία ενώπιον των δικαστικών και διοικητικών αρχών και θα υπογράφει όλα τα έγγραφα της εταιρείας για λογαριασμό αυτής, εκτός από τις συναλλαγματικές, επιταγές, γραμμάτια και κάθε άλλα χρεωστικά έγγραφα ή τίτλους, τα οποία θα υπογράφονται από όλους τους συνεταίρους.

Άρθρο 7ο

Οι εταίροι μετέχουν κατά ίσα μέρη στις κερδοζημίες καθώς και στο προϊόν της εκκαθάρισης, δηλαδή ο καθένας κατά το ένα τρίτο (1/3).

Άρθρο 8ο

Η εταιρική χρήση αρχίζει την πρώτη (1η) Ιανουάριου και λήγει την τριακοστή πρώτη (31η) Δεκεμβρίου κάθε έτους. Εξαιρετικά, η πρώτη εταιρική χρήση αρχίζει την πρώτη (1η) Οκτωβρίου 2002 και λήγει την τριακοστή πρώτη (31η) Δεκεμβρίου 2003.

Άρθρο 9ο

Ο θάνατος ή η απαγόρευση (δικαστική ή νόμιμη) δε συνεπάγεται τη λύση της εταιρείας, αλλά αυτή θα συνεχίζεται με τους ίδιους όρους μεταξύ των εταίρων που έχουν απομείνει ή άλλων εκπροσώπων του εταίρου που περιήλθε σε νομική ανικανότητα.

Άρθρο 10ο

Από τους συμβαλλόμενους, ο Αλέξανδρος Αντωνίου υποχρεούται να προσφέρει την προσωπική του εργασία, συνιστάμενη στη διεκπεραίωση, λόγω της ειδικότητάς του ως εργολάβου, όλων των οικοδομικών εργασιών, από την αρχή μέχρι την αποπεράτωση καθεμιάς πολυκατοικίας, ειδικότερα θα έχει την ευθύνη της εξεύρεσης του κατάλληλου εργατοτεχνικού προσωπικού, θα ασκεί τον έλεγχο της εργασίας που γίνεται, θα καθορίζει την αμοιβή τους, θα φροντίζει για την προμήθεια των υλικών και γενικά θα έχει τη διεύθυνση και την ευθύνη του όλου έργου, σύμφωνα με τις διατάξεις του Γ.Ο.Κ.

Άρθρο 11ο

Σε κάθε περίπτωση λύσης της εταιρείας, ακολουθεί η εκκαθάριση αυτής, εκκαθαριστές δε διορίζονται όλοι οι εταίροι. Κατά την εκκαθάριση ρευστοποιούνται τα περιουσιακά στοιχεία της εταιρείας, εξοφλούνται τα χρέη αυτής προς τους τρίτους, αποδίδονται οι εισφορές των εταίρων και ό,τι απομένει διανέμεται μεταξύ των εταίρων.

Άρθρο 12ο

Κάθε διαφορά ή διαφωνία που προκύπτει κατά τη διάρκεια της εταιρείας ή μετά τη λύση της θα λύνεται με διαιτησία και όχι με προσφυγή στα δικαστήρια.

Για την πιστοποίηση των παραπάνω συντάχθηκε το παρόν και υπογράφεται από τους εταίρους.

Οι συμβαλλόμενοι εταίροι
(υπογραφές)

Άσκηση

Την εικοστή (20ή) Οκτωβρίου 2002 ιδρύεται από τους «Χ» και «Ψ» ομόρρυθμη εταιρεία με τους εξής όρους:

1) Σκοπός της εταιρείας θα είναι η εμπορία ετοιμών ενδυμάτων.

2) Η επωνυμία της εταιρείας θα περιλαμβάνει όλα τα ονόματα των συμβαλλομένων.

3) Το κεφάλαιο θα είναι 20.000 ευρώ και θα καταβληθεί ως εξής:

Ο «Χ» θα εισφέρει μετρητά 10.000 ευρώ και θα συμμετέχει στις κερδοζημίες καθώς και στο προϊόν της εκκαθάρισης κατά 50%.

Ο «Ψ» θα εισφέρει τη χρήση ενός ιδιόκτητου καταστήματος που βρίσκεται στο Δήμο Αθηναίων, οδός Ψαρών, αριθ. 35 και του οποίου η αξία ορίζεται στο ποσό των 10.000 ευρώ, για τον υπολογισμό του φόρου συγκέντρωσης κεφαλαίου, ο οποίος είναι 1%.

4) Έδρα της εταιρείας θα είναι το παραπάνω κατάστημα, όπου θα ασκείται και η δραστηριότητα αυτής.

5) Η διάρκεια της εταιρείας θα είναι πέντε (5) έτη.

6) Και οι δύο εταίροι θα είναι διαχειριστές και νόμιμοι εκπρόσωποι της εταιρείας και θα υποχρεούνται να προσφέρουν την προσωπική τους εργασία καθόλη τη διάρκεια της εταιρείας, λαμβάνοντας κάθε μήνα 200 ευρώ ο καθένας για τη συντήρηση της οικογένειάς τους.

7) Εκκαθαριστές θα είναι και οι δύο και κάθε διαφορά ή διαφωνία θα επιλύεται με διαιτησία.

Ζητείται να συνταχθεί το ιδιωτικό συμφωνητικό σύστασης της εταιρείας με ελεύθερη εκλογή των ονομάτων, του τόπου κατοικίας και της ιδιότητας των εταίρων αυτής.

3. Εκπροσώπηση της Ο.Ε.

Εκπρόσωπος της ομόρρυθμης εταιρείας είναι ο διαχειριστής της, ο οποίος κατά κανόνα διορίζεται από το καταστατικό, στο οποίο καθορίζονται και τα όρια της εξουσίας του.

Διακρίνουμε την εξουσία του διαχειριστή προς τα έξω, έναντι των εταίρων, και προς τα έξω, έναντι των τρίτων, είναι δε δυνατό η προς τα έξω εξουσία να είναι μικρότερη από την προς τα έξω.

Αν ο διαχειριστής υπερβεί την προς τα έξω εξουσία του, η πράξη του είναι έγκυρη και δεσμεύει την εταιρεία και τους εταίρους. Αν όμως υπερβεί την προς τα έξω, η πράξη του είναι άκυρη και δε δεσμεύει την εταιρεία.

Παραδείγματα

Στην «Α, Β και Γ Ο.Ε.» με το καταστατικό έχει διοριστεί διαχειριστής ο Α, στον οποίο έχει δοθεί το δικαίωμα να αποδέχεται συναλλαγματικές, με τον όρο όμως να ζητάει, πριν από την αποδοχή, τη συναίνεση και των άλλων εταίρων.

Αν ο διαχειριστής αποδεχθεί μία συναλλαγματική χωρίς τη συναίνεση και των άλλων εταίρων, τότε λέμε ότι ο διαχειριστής υπερέβη την προς τα έξω εξουσία του, αλλά η πράξη του είναι έγκυρη και, επομένως, δεσμεύει την εταιρεία, γιατί οι τρίτοι δεν είναι υποχρεωμένοι να γνωρίζουν αν ο διαχειριστής πήρε ή όχι τη συναίνεση και των άλλων εταίρων. Για τη ζημία την οποία τυχόν υπέστησαν, οι λοιποί εταίροι έχουν δικαίωμα αποζημίωσης κατά του διαχειριστή.

Αν ο διαχειριστής υπερβεί την προς τα έξω εξουσία του, τότε η πράξη του είναι άκυρη και δε δεσμεύει την εταιρεία.

Στο ίδιο παράδειγμα, αν το καταστατικό ορίζει ότι, για να δεσμεύεται η εταιρεία, η αποδοχή της συναλλαγματικής πρέπει να έχει τις υπογραφές όλων των εταίρων, και ο διαχειριστής την αποδέχθηκε μόνος του, τότε η συναλλαγματική είναι άκυρη και δε δεσμεύεται η εταιρεία, γιατί οι τρίτοι είχαν τη δυνατότητα να διαβάσουν το καταστατικό και να πληροφορηθούν με ποιους όρους δεσμεύεται η εταιρεία.

Όσον αφορά τα είδη διαχειριστών, την ευθύνη της εταιρείας για άδικες πράξεις του διαχειριστή, για την υποκατάσταση και την παύση αυτού, ισχύουν και εδώ όσα ειπώθηκαν παραπάνω για τη διαχείριση προσωπικής εταιρείας.

4. Διάλυση της Ο.Ε.

Η ομόρρυθμη εταιρεία διαλύεται:

- 1) Όταν λήξει η προθεσμία της διάρκειάς της.
- 2) Όταν περατωθεί ο σκοπός για τον οποίο ιδρύθηκε η εταιρεία. Αν π.χ. ιδρύθηκε για την κατασκευή μιας γέφυρας, μιας πολυκατοικίας κ.λπ., μετά την εκτέλεση του έργου η εταιρεία διαλύεται.
- 3) Όταν πεθάνει κάποιος από τους συνεταίρους, πτωχεύσει ή τεθεί υπό νόμιμη ή δικαστική απαγόρευση.

Μπορεί όμως στο καταστατικό να ορίζεται ότι η εταιρεία δε θα λύνεται, αλλά θα συνεχίζεται από τους λοιπούς εταίρους στις περιπτώσεις πτώχευσης και απαγόρευσης, ενώ στην περίπτωση θανάτου θα συνεχίζεται από τους επιζώντες και τους κληρονόμους του εταίρου που πέθανε ή μόνο από τους επιζώντες.

4) Όταν ο σκοπός δεν πραγματοποιηθεί, π.χ. απαγόρευση εισαγωγών.
5) Όταν ο σκοπός γίνει παράνομος, π.χ. όταν η εμπορία ενός είδους γίνεται μονοπωλιακή.

6) Όταν γίνει καταγγελία για λύση της εταιρείας από κάποιον εταίρο.

Η πτώχευση της εταιρείας δεν επιφέρει τη διάλυσή της, γιατί μπορεί να συμβιβαστεί με τους πιστωτές της και, επομένως, να συνεχίσει τις εργασίες της.

Απαιτούμενες ενέργειες για τη λύση και εκκαθάριση Ο.Ε.

Όταν η ομόρρυθμη εταιρεία αποφασίσει να διαλυθεί, δίνει εντολή στο λογιστή της να συντάξει απογραφή, να προσδιορίσει τα αποτελέσματα με βάση αυτή και να καταρτίσει τον ισολογισμό με ημερομηνία την ημερομηνία λύσης της εταιρείας.

Με βάση τον ισολογισμό αυτό συντάσσεται από δικηγόρο ή λογιστή το έγγραφο διάλυσης της εταιρείας (διαλυτικό), το οποίο μαζί με αντίγραφο του ισολογισμού και με το έντυπο των μεταβολών συμπληρωμένο υποβάλλεται στην αρμόδια Δ.Ο.Υ. Δε χρειάζεται η σύνταξη διαλυτικού, όταν η εταιρεία διαλύεται λόγω λήξης του χρόνου διάρκειάς της.

Αντίγραφο του διαλυτικού, επικυρωμένο από τη Δ.Ο.Υ. και θεωρημένο από το Ταμείο Νομικών, υποβάλλεται με διαβιβαστικό έγγραφο (απλή αίτηση) στο αρμόδιο Πρωτοδικείο (τμήμα εταιρειών) για δημοσίευση. Ειδικότερα για τις εταιρείες που έχουν έδρα το Δήμο της Αθήνας, το διαλυτικό υποβάλλεται για θεώρηση και στο Ταμείο Προνοίας Δικηγόρων Αθηνών.

Το περιεχόμενο της αίτησης που απευθύνεται προς το Γραμματέα του Πρωτοδικείου (τμήμα εταιρειών), έχει ως εξής: «Παρακαλούμε όπως, σύμφωνα με το νόμο, καταχωρίσετε στα βιβλία σας το συνημμένο διαλυτικό της ομόρρυθμης εταιρείας με την επωνυμία «Τάδε Ο.Ε.»

Με τιμή».

Σκοπός της δημοσίευσης αυτής είναι να λάβουν γνώση οι τρίτοι για το τέλος της εταιρείας.

Ύστερα από τις παραπάνω διαδικασίες για τη λύση της εταιρείας, αρχίζει το στάδιο της εκκαθάρισης και ο εκκαθαριστής, αναλαμβάνοντας τα καθήκοντά του, έχει υποχρέωση να κάνει τις εξής ενέργειες:

1) Σύμφωνα με το νόμο και τις αρχές της λογιστικής, υποχρεούται να συντάξει απογραφή και να προσαρμόσει με λογιστικές εγγραφές την αξία της εταιρικής περιουσίας στην αξία της απογραφής του.

2) Μετά την παραπάνω προσαρμογή, να συντάξει τον ισολογισμό έναρξης της εκκαθάρισης.

3) Να ρευστοποιήσει το ενεργητικό της εταιρείας, να εισπράξει τις απαιτήσεις και να εξοφλήσει τις υποχρεώσεις της και στη συνέχεια, αφού προσδιορίσει τα αποτελέσματα της εκκαθάρισης, να συντάξει απογραφή και τον τελικό ισολογισμό της εκκαθάρισης, τον οποίο υποβάλει, μαζί με το έντυπο διακοπής των εργασιών της εταιρείας, στην αρμόδια Δ.Ο.Υ.

Ο τελικός αυτός ισολογισμός, απαλλαγμένος από τις πράξεις εκκαθάρισης, περιλαμβάνει κατά περίπτωση τα χρηματικά διαθέσιμα, τις τυχόν βραχυπρόθεσμες απαιτήσεις και υποχρεώσεις προς το Δημόσιο από φόρους, τα αποτελέσματα, θετικά ή αρνητικά, της εκκαθάρισης και των προηγούμενων χρήσεων, τα ενδεχόμενα αποθεματικά και το εταιρικό κεφάλαιο.

4) Μετά τη σύνταξη του τελικού ισολογισμού εκκαθάρισης και την υποβολή του στην αρμόδια Δ.Ο.Υ., διανέμει στους ατομικούς λογαριασμούς των εταίρων το εταιρικό κεφάλαιο, τα αποθεματικά, αν υπάρχουν, και τα αποτελέσματα της εκκαθάρισης και των προηγούμενων χρήσεων, δηλαδή με λίγα λόγια, διανέμει στους εταίρους την καθαρή περιουσία της εταιρείας, εξοφλεί τις βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις προς το Δημόσιο και τακτοποιεί τους ατομικούς λογαριασμούς με πίστωση του ταμείου, στην περίπτωση που το ενεργητικό είναι μεγαλύτερο από το παθητικό. Αντίθετα, αν το παθητικό είναι μεγαλύτερο από το ενεργητικό, καλεί τους εταίρους να καλύψουν αυτοί τη διαφορά, ανάλογα με το ποσοστό συμμετοχής τους στο αποτέλεσμα, όπως ορίζει το καταστατικό και, στην περίπτωση αδυναμίας τους, κηρύσσει την εταιρεία σε πτώχευση, κάνοντας δήλωση παύσης των πληρωμών.

Υπόδειγμα διαλυτικού

ΙΔΙΩΤΙΚΟ ΣΥΜΦΩΝΗΤΙΚΟ

ΔΙΑΛΥΣΗΣ ΤΗΣ ΟΜΟΡΡΥΘΜΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΜΕ ΤΗΝ ΕΠΩΝΥΜΙΑ

«ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΓΙΑΤΡΑΚΟΣ & ΣΙΑ Ο.Ε.»

Στην Αθήνα την 31η Οκτωβρίου 1999, οι συμβαλλόμενοι εταίροι: Νικόλαος Γιατράκος του Δημητρίου και Παναγιώτης Γιατράκος του Δημητρίου και οι δύο έμποροι και κάτοικοι Αθηνών, οδός Μαρίας Κιουρί αριθμ. 103, συμφώνησαν και έκαναν αμοιβαία αποδεκτά τα εξής:

Οι ως άνω συμβαλλόμενοι, με ημερομηνία 21/3/1997, συνέστησαν

ομόρρυθμη εμπορική εταιρεία με την επωνυμία «ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΓΙΑΤΡΑΚΟΣ ΚΑΙ ΣΙΑ Ο.Ε.», με σκοπό την πώληση βιντεοκασετών προβολής κινηματογραφικών έργων, κεφάλαιο 5.000.000 δρχ. από 50% ο καθένας, διάρκεια πενταετή (21/3/97-20/3/2002) και έδρα το Δήμο Αθηναίων, οδός Μάρκου Μπότσαρη αριθμ. 15.

Το συστατικό αυτής έγγραφο (καταστατικό) δημοσιεύθηκε στα βιβλία των εταιρειών του Πρωτοδικείου Αθηνών με αύξοντα αριθμό 2331/21-3-1997.

Με το παρόν συμφωνητικό αποφασίζεται ομόφωνα η διάλυση της εταιρείας, της οποίας η οικονομική κατάσταση έχει όπως αυτή εμφανίζεται στο συνημμένο ισολογισμό.

Για την πιστοποίηση των ως άνω συντάχθηκε το παρόν συμφωνητικό διάλυσης της εταιρείας και υπογράφεται από τους εταίρους.

Οι συμβαλλόμενοι εταίροι
(υπογραφές)

Ετερόρρυθμη Εταιρεία

Έννοια

Ετερόρρυθμη εταιρεία είναι εκείνη στην οποία ένας τουλάχιστον από τους εταίρους ευθύνεται απεριόριστα και σε ολόκληρο και ένας τουλάχιστον ευθύνεται μόνο μέχρι του ποσού της εισφοράς του, δηλαδή περιορισμένα. Μπορεί όμως να συμφωνηθεί ο τελευταίος να ευθύνεται για ποσό μεγαλύτερο ή πολλαπλάσιο της εισφοράς του.

Αν υπάρχει ένας ομόρρυθμος και ένας ετερόρρυθμος, η ευθύνη σε ολόκληρο (αλληλέγγυη) υφίσταται μεταξύ του ομόρρυθμου και του νομικού προσώπου.

Ως προς τη σύσταση, την απόδειξη, τη νομική προσωπικότητα, τη λύση και εκκαθάριση της εταιρείας εφαρμόζονται ακριβώς όσα ειπώθηκαν για την ομόρρυθμη εταιρεία.

Χαρακτηριστικά γνωρίσματα

α. Επωνυμία της ετερόρρυθμης εταιρείας

Κατά το άρθρο 23 Ε.Ν., η επωνυμία της ετερόρρυθμης εταιρείας αποτελείται από τα ονόματα όλων των ομόρρυθμων ή μερικών απ' αυτούς και

της φράσης «και Σία», η οποία υπονοεί τα ονόματα των ετερόρρυθμων εταίρων. Απαγορεύεται το όνομα του ετερόρρυθμου εταίρου να αναγραφεί στην επωνυμία. Αν, παρά την απαγόρευση, αναγραφεί, τότε θα ευθύνεται ως ομόρρυθμος εταίρος, χωρίς όμως και να γίνεται ομόρρυθμος, υπό την έννοια ότι δεν αποκτά και τα δικαιώματα του ομόρρυθμου εταίρου, όπως π.χ. το δικαίωμα της εκπροσώπησης από το νόμο. Η κύρωση αυτή έχει γίνει δεκτή από την επιστήμη και τη νομολογία και όχι από το νόμο. Κάτω από τη φράση «και Σία» μπορεί να υποκρύπτονται και ομόρρυθμοι εταίροι.

β. Νομική θέση του ετερόρρυθμου εταίρου

Ο ετερόρρυθμος εταίρος **δεν είναι δανειστής** της εταιρείας, όπως υποστηρίζουν ορισμένοι στηριζόμενοι στο άρθρο 23 του Ε.Ν., το οποίο τον αποκαλεί **απλό χρηματοδότη**, αλλά εταίρος, όπως και ο ομόρρυθμος, για τους εξής λόγους:

1) Ο δανειστής της εταιρείας παίρνει τόκους, ενώ ο ετερόρρυθμος κέρδη.

2) Ο δανειστής δε μετέχει στις ζημιές της εταιρείας, ενώ μετέχει ο ετερόρρυθμος.

3) Ο ετερόρρυθμος έχει όλες τις υποχρεώσεις και τα δικαιώματα του ομόρρυθμου εταίρου, εκτός από το δικαίωμα συμμετοχής στην εκπροσώπηση της εταιρείας (σχέσεις προς τα έξω) και της εμφάνισης του ονόματος στην εταιρική επωνυμία.

4) Ο θάνατος, η πτώχευση (αν από άλλο λόγο ο ετερόρρυθμος απέκτησε την εμπορική ιδιότητα) και η δικαστική συμπαράσταση του ετερόρρυθμου, όπως και του ομόρρυθμου εταίρου, λύνουν την εταιρεία.

Αν ο νόμος αποκαλεί τους ετερόρρυθμους εταίρους απλώς χρηματοδότες, αυτό γίνεται για να αντιδιαστείλει την ευθύνη αυτών από την ευθύνη των ομόρρυθμων, οι οποίοι ευθύνονται αλληλέγγυα και απεριόριστα.

γ. Διοίκηση (διαχείριση) της ετερόρρυθμης εταιρείας

Και η ετερόρρυθμη εταιρεία διοικείται από διαχειριστή ή διαχειριστές, με μόνη διαφορά ότι οι ετερόρρυθμοι εταίροι ρητά αποκλείονται της διαχείρισης της εταιρείας (άρθρο 27 Ε.Ν.). Μόνο οι ομόρρυθμοι εταίροι επιτρέπεται να εκπροσωπούν την εταιρεία προς τα έξω.

Ο αποκλεισμός αυτός έχει σκοπό να προστατεύσει, αφενός την εταιρεία από τυχόν επικίνδυνες και επιπόλαιες ενέργειες, στις οποίες θα μπορούσε να προβεί ο ετερόρρυθμος λόγω του περιορισμένου της ευθύνης, αφετέρου

τους τρίτους, οι οποίοι είναι δυνατόν να παραπλανηθούν πιστεύοντας ότι ο συμβαλλόμενος για λογαριασμό της εταιρείας είναι ομόρρυθμος εταίρος, ευθυνόμενος απεριόριστα και σε ολόκληρο για τις υποχρεώσεις της εταιρείας.

Έτσι λοιπόν, αν ο ετερόρρυθμος, κατά παράβαση του νόμου (άρθρο 27), ορισθεί διαχειριστής και εκπρόσωπος της εταιρείας με το καταστατικό, τότε θα ευθύνεται όπως και ο ομόρρυθμος, δηλαδή απεριόριστα και σε ολόκληρο.

Δεν αποκλείεται να ομορρυθμοποιηθεί και στην περίπτωση που ενεργεί πράξεις εκπροσώπησης, χωρίς η εξουσία αυτή να του έχει δοθεί από το καταστατικό.

Επίσης, ο ετερόρρυθμος εταίρος δεν μπορεί να εκπροσωπεί την εταιρεία ούτε ως εντολοδόχος του διαχειριστή ή, όπως το λέει το άρθρο 27 του Ε.Ν. «δεν μπορεί να κάνει καμμία πράξη διαχείρισης, ούτε κατ' επιτροπήν».

Κατά τα λοιπά, δηλαδή για το διορισμό και την έκταση της εξουσίας του, ισχύουν όσα είπαμε για τη διοίκηση της ομόρρυθμης εταιρείας.

Αφανής εταιρεία

Είναι η εταιρεία στην οποία συμμετέχουν δύο ή περισσότεροι για τη διενέργεια μιας ή περισσότερων εμπορικών πράξεων, τις οποίες συνάπτει ο ένας απ' αυτούς στο όνομά του (εμφανής εταίρος), αλλά αφορούν και τους λοιπούς εταίρους (αφανείς).

Η εταιρεία αυτή δεν έχει νομική προσωπικότητα, δεν έχει δική της περιουσία, στερείται επαγγελματικής κατοικίας και επωνυμίας και ιδρύεται κατά κανόνα με ιδιωτικό έγγραφο (μπορεί και προφορικά), στο οποίο περιέχονται οι συμφωνίες της συνεργασίας μεταξύ όλων των εταίρων (εμφανών και αφανών).

Λειτουργεί, συνήθως, ως εξής: Ο ένας είναι ο εμφανής εταίρος (φυσικό ή νομικό πρόσωπο), ο οποίος κάνει στο όνομά του τις συναλλαγές με τους τρίτους και οι λοιποί, κατά κανόνα απλοί χρηματοδότες, παραμένουν καθόλη τη διάρκεια της εταιρείας σε αφάνεια, είτε γιατί δεν θέλουν να γίνουν έμποροι, είτε γιατί ασκούν οι ίδιοι κάποιο λειτούργημα που τους απαγορεύει να αποκτήσουν την εμπορική ιδιότητα, είτε γιατί είναι δημόσιοι υπάλληλοι καθώς και για πολλούς άλλους λόγους.

Κατά συνέπεια, ο συναλλασσόμενος εμφανής εταίρος και μόνο αυτός υποχρεώνεται και όχι οι άλλοι αφανείς εταίροι.

Ο εμπορικός νόμος στο άρθρο 47 την ονομάζει μετοχική δίνοντας έτσι την εντύπωση ότι πρόκειται περί εταιρείας της οποίας το κεφάλαιο διαιρείται σε μετοχές, όπως και της Ανώνυμης Εταιρείας.

Άλλοι εμπορικολόγοι συγγραφείς (Αναστασιάδης) την αποκαλούν συμμετοχική μεταφράζοντας την αντίστοιχη λέξη του Γαλλικού Εμπορικού Κώδικα.

Επειδή όμως η εταιρεία αυτή ιδρύεται, λειτουργεί και διαλύεται χωρίς τις διατυπώσεις της δημοσιότητας, ορθότερο είναι να ονομάζεται **αφανής**, χωρίς όμως να αποκλείεται να είναι γνωστή από τρίτους.

Το τέλος της αφανούς εταιρείας επέρχεται με τη λύση της, χωρίς όμως να ακολουθεί το στάδιο της εκκαθάρισης, γιατί δεν υπάρχει εταιρική περιουσία, απλώς λύεται ο εταιρικός δεσμός με την τακτοποίηση των λογαριασμών μεταξύ τους.

Συνεταιρισμός

Γενικά: Συνεταιρισμός με τη νεότερη στενή οικονομική έννοια του όρου είναι η σύμπραξη πολλών ατόμων για την προαγωγή των οποιωνδήποτε οικονομικών συμφερόντων τους και τη βελτίωση της ποιότητας της ζωής τους.

Οι συνεταιρισμοί διακρίνονται, ανάλογα με την ιδιότητα των μελών τους, σε Αστικούς Συνεταιρισμούς και σε Αγροτικές Συνεταιριστικές Οργανώσεις.

Α. Αστικός Συνεταιρισμός

1) Ορισμός - Διακρίσεις

Αστικός Συνεταιρισμός είναι η εκούσια ένωση προσώπων με οικονομικό σκοπό, η οποία, χωρίς να αναπτύσσει δραστηριότητα αγροτικής οικονομίας, αποβλέπει, ιδίως με τη συνεργασία των μελών της, στην οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική ανάπτυξη των μελών της και τη βελτίωση της ποιότητας ζωής τους μέσα σε μια κοινή επιχείρηση.

Οι Αστικοί Συνεταιρισμοί διακρίνονται:

α) ανάλογα με το σκοπό που επιδιώκουν, σε παραγωγικούς, προμηθευτικούς, πιστωτικούς, τουριστικούς, οικοδομικούς κ.λπ. και

β) ανάλογα με την ευθύνη των μελών τους, σε συνεταιρισμούς περιορισμένης ευθύνης, δηλαδή σε συνεταιρισμούς των οποίων τα μέλη ευθύνο-

νται μέχρι του ποσού της συνεταιριστικής τους μερίδας ή πολλαπλάσιου αυτής και σε συνεταιρισμούς απεριόριστης ευθύνης, δηλαδή σε συνεταιρισμούς των οποίων τα μέλη ευθύνονται απεριόριστα με όλη την ατομική τους περιουσία.

2) Σύσταση

Για τη σύσταση Αστικού Συνεταιρισμού απαιτείται η σύνταξη καταστατικού, που υπογράφεται από δέκα πέντε (15) τουλάχιστον πρόσωπα και η καταχώριση του καταστατικού στο Μητρώο Συνεταιρισμών του Ειρηνοδικείου, στην περιφέρεια του οποίου έχει την έδρα του ο συνεταιρισμός.

Πρέπει να σημειωθεί ότι, εάν πρόκειται για καταναλωτικό συνεταιρισμό, το καταστατικό του υπογράφεται από εκατό (100) τουλάχιστον πρόσωπα.

Από την παραπάνω καταχώριση ο συνεταιρισμός αποκτά νομική προσωπικότητα και εμπορική ιδιότητα, ανεξάρτητα από τις δραστηριότητές του, οι οποίες μπορεί και να μην είναι εμπορικές.

3) Όργανα διοίκησης - Εποπτεία

Τα όργανα διοίκησης του Αστικού Συνεταιρισμού είναι η Γενική Συνέλευση των μελών του, το Διοικητικό Συμβούλιο και το Εποπτικό Συμβούλιο.

Η Γενική Συνέλευση απαρτίζεται από τα μέλη του συνεταιρισμού και αποτελεί το ανώτατο όργανο του συνεταιρισμού, που αποφασίζει για όλα τα θέματα. Για ορισμένα από τα θέματα αυτά, όπως η τροποποίηση του καταστατικού, η συγχώνευση ή η παράταση της διάρκειας του συνεταιρισμού, η διάλυσή του, η έγκριση του ισολογισμού, η διάθεση των κερδών κ.λπ., αποφασίζει αποκλειστικά η Γενική Συνέλευση.

Το Διοικητικό Συμβούλιο αποτελείται από πέντε (5) τουλάχιστον μέλη, που εκλέγονται από τη Γενική Συνέλευση. Το Διοικητικό Συμβούλιο διοικεί και εκπροσωπεί το Συνεταιρισμό δικαστικά και εξώδικα, σύμφωνα με τις διατάξεις του καταστατικού και του νόμου.

Το Εποπτικό Συμβούλιο αποτελείται από τρία (3) τουλάχιστον μέλη, που εκλέγονται από τη Γενική Συνέλευση. Το Εποπτικό Συμβούλιο ελέγχει τις πράξεις του Διοικητικού Συμβουλίου και την τήρηση του νόμου, του καταστατικού και των αποφάσεων της Γενικής Συνέλευσης.

4) Συνεταιριστική μερίδα

Κάθε συνεταίρος εγγράφεται για μία υποχρεωτική συνεταιριστική μερίδα, που είναι αδιαίρετη και ίση για όλους τους συνεταίρους.

5) Βιβλία που τηρεί ο συνεταιρισμός

Εκτός από τα βιβλία που προβλέπει η φορολογική νομοθεσία, ο συνεταιρισμός υποχρεούται να τηρεί: α) Βιβλίο Μητρώου μελών, β) Βιβλίο Πρακτικών Γενικής Συνέλευσης, γ) Βιβλίο Πρακτικών Διοικητικού Συμβουλίου και δ) Βιβλίο Πρακτικών Εποπτικού Συμβουλίου. Τα βιβλία αυτά θεωρούνται πριν από τη χρήση τους από τον Ειρηνοδίκη, στην περιφέρεια του οποίου εδρεύει ο Συνεταιρισμός. Το καταστατικό μπορεί να προβλέψει την τήρηση και άλλων βιβλίων.

6) Διαχειριστική χρήση - Διάθεση καθαρών κερδών

Η διαχειριστική χρήση είναι ετήσια και λήγει την 31η Δεκεμβρίου (η πρώτη διαχειριστική χρήση λήγει την 31η Δεκεμβρίου του επόμενου έτους).

Στο τέλος του διαχειριστικού έτους, το Διοικητικό Συμβούλιο συντάσσει τον ισολογισμό και τον υποβάλλει στη Γενική Συνέλευση προς έγκριση.

Στη Γενική Συνέλευση υποβάλλεται και η έκθεση του Εποπτικού Συμβουλίου.

Τα καθαρά κέρδη διατίθενται για το σχηματισμό τακτικού και ειδικών αποθεματικών και για διανομή στους συνεταίρους.

7) Διάλυση - Εκκαθάριση συνεταιρισμού

Ο Συνεταιρισμός διαλύεται για τους λόγους που αναφέρονται στο καταστατικό και το νόμο.

Η διάλυση καταχωρίζεται στο Μητρώο Συνεταιρισμών του Ειρηνοδείου της περιφέρειας, στην οποία έχει την έδρα του ο Συνεταιρισμός.

Τη διάλυση του συνεταιρισμού ακολουθεί η εκκαθάρισή του, κατά την οποία εισπράττονται οι απαιτήσεις, ρευστοποιείται η περιουσία και πληρώνονται τα χρέη του συνεταιρισμού. Το υπόλοιπο διανέμεται στους συνεταίρους, ανάλογα με τις μερίδες τους, εκτός εάν το καταστατικό ορίζει διαφορετικά.

Β. Αγροτικές Συνεταιριστικές Οργανώσεις

1) Ορισμός

Οι αγροτικές συνεταιριστικές οργανώσεις όλων των βαθμίδων και οι κοινοπραξίες τους είναι εκούσιες ενώσεις προσώπων, οι οποίες επιδιώκουν την οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική τους ανάπτυξη μέσα από

μια κοινή επιχείρηση, με ισότιμη συνεργασία και αμοιβαία βοήθεια των μελών τους.

2) Διαβαθμίσεις

Οι Αγροτικές Συνεταιριστικές Οργανώσεις διαβαθμίζονται ως εξής:

α) Πρωτοβάθμιες

αα) Αγροτικός Συνεταιρισμός

ββ) Κοινοπραξίες Αγροτικών Συνεταιρισμών

β) Δευτεροβάθμιες

αα) Ενώσεις Αγροτικών Συνεταιρισμών

ββ) Κοινοπραξίες Ενώσεων Αγροτικών Συνεταιρισμών

γ) Τριτοβάθμιες

αα) Κεντρικές Συνεταιριστικές Ενώσεις

ββ) Κοινοπραξίες Κεντρικών Συνεταιριστικών Ενώσεων

Η Πανελλήνια Συνομοσπονδία Ενώσεων Γεωργικών Συνεταιρισμών (ΠΑ.Σ.Ε.ΓΕ.Σ.) δεν αποτελεί βαθμό Αγροτικών Συνεταιριστικών Οργανώσεων. Αποτελεί το ανώτατο ιδεολογικό και συντονιστικό όργανο του αγροτικού συνεταιριστικού κινήματος και εκπροσωπεί τις συνεταιριστικές οργανώσεις όλων των βαθμών στο εσωτερικό και το εξωτερικό.

Οι αγροτικές συνεταιριστικές οργανώσεις όλων των βαθμίδων και οι κοινοπραξίες τους είναι εκούσιες ενώσεις προσώπων, οι οποίες επιδιώκουν την οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική τους ανάπτυξη, μέσα από μια κοινή επιχείρηση, με ισότιμη συνεργασία και αμοιβαία βοήθεια των μελών τους.

3) Νομική μορφή

Οι αγροτικές συνεταιριστικές οργανώσεις όλων των βαθμίδων και οι κοινοπραξίες τους είναι νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου και έχουν εμπορική ιδιότητα.

4) Σύσταση Αγροτικού Συνεταιρισμού - Μέλη

Για τη σύσταση του Αγροτικού Συνεταιρισμού απαιτείται η σύνταξη καταστατικού και η υπογραφή του από πενήντα (50) τουλάχιστον πρόσωπα και η έγκρισή του από το Ειρηνοδικείο της έδρας του Συνεταιρισμού, που ορίζεται στο καταστατικό. Προκειμένου περί αγροτικού συνεταιρισμού **ειδικού σκοπού** ο ελάχιστος αριθμός των ιδρυτών ανέρχεται σε είκοσι (20).

Μέλη του αγροτικού συνεταιρισμού μπορούν να γίνουν ενήλικα πρόσωπα που είναι κάτοχοι ή μισθωτές εκμεταλλεύσεων σε οποιονδήποτε

κλάδο της αγροτικής οικονομίας, στον οποίο απασχολούνται κατά κύριο λόγο και ο κλάδος αυτός να προβλέπεται από τον καταστατικό σκοπό του συνεταιρισμού.

Μέλος αγροτικού συνεταιρισμού δεν μπορεί να είναι μέλος και σε άλλον αγροτικό συνεταιρισμό του ίδιου σκοπού και στην ίδια περιφέρεια.

5) Συνεταιριστική μερίδα

Συνεταιριστική μερίδα είναι το χρηματικό ποσό με το οποίο κάθε μέλος συμμετέχει στα κεφάλαια του συνεταιρισμού και εκφράζει το σύνολο των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεων που απορρέουν από τη συμμετοχή στο συνεταιρισμό. Το ύψος της συνεταιριστικής μερίδας δεν μπορεί να είναι μικρότερο των πενήντα χιλιάδων (50.000) δραχμών.

Η συνεταιριστική μερίδα είναι αδιαίρετη, αμεταβίβαστη και ίση για όλους τους συνεταίρους.

6) Όργανα διοίκησης του Αγροτικού Συνεταιρισμού - Εποπτεία και έλεγχος

Τα όργανα διοίκησης του Αγροτικού Συνεταιρισμού είναι η Γενική Συνέλευση, που είναι το ανώτατο όργανο του Συνεταιρισμού και απαρτίζεται από όλα τα μέλη του, και το Διοικητικό Συμβούλιο, που αποτελείται από πέντε (5) τουλάχιστον μέλη, τα οποία εκλέγονται από τη Γενική Συνέλευση.

Η εποπτεία και ο έλεγχος της διοίκησης και της διαχείρισης των υποθέσεων των Αγροτικών Συνεταιρισμών, ασκείται από το Εποπτικό Συμβούλιο, που αποτελείται από τρία (3) τουλάχιστον μέλη, τα οποία εκλέγονται από τη Γενική Συνέλευση.

7) Διάλυση - Εκκαθάριση

Οι Αγροτικοί Συνεταιρισμοί και γενικά οι Συνεταιριστικές Οργανώσεις διαλύονται:

- α) αν έληξε ο χρόνος διάρκειάς τους, που ορίζει το καταστατικό τους, και δεν αποφασίστηκε παράτασή τους από τη γενική συνέλευση,
- β) αν αποφασίσει η γενική συνέλευση με πλειοψηφία και
- γ) αν κηρυχθούν σε πτώχευση.

Τη διάλυση της Αγροτικής Συνεταιριστικής Οργάνωσης γενικά ακολουθεί η εκκαθάριση, η οποία διενεργείται από το Εποπτικό Συμβούλιο. Μέχρι το τέλος της εκκαθάρισης και για τις ανάγκες αυτής, η Αγροτική Συνεταιριστική Οργάνωση εξακολουθεί να υφίσταται και διατηρεί τη νομική προσωπικότητά της.

2. ΚΕΦΑΛΑΙΟΥΧΙΚΕΣ ΕΤΑΙΡΕΙΕΣ

Γενικά

Κεφαλαιουχικές εταιρείες, όπως ήδη έχουμε πει, είναι:

- α) η Ανώνυμη Εταιρεία (Α.Ε.)
- β) η Εταιρεία Περιορισμένης Ευθύνης (Ε.Π.Ε.)
- γ) η Ετερόρρυθμη με μετοχές και
- δ) η Συμπλοιοκτησία

Αμιγής εταιρεία κεφαλαίου είναι μόνο η Ανώνυμη Εταιρεία. Οι άλλες εμπεριέχουν και το προσωπικό στοιχείο, γι' αυτό ορισμένοι εμπορικοί λογιστές τις κατατάσσουν στις μικτές.

Επομένως, όταν μιλάμε για κεφαλαιουχικές εταιρείες, ουσιαστικά αναφερόμαστε στην Ανώνυμη Εταιρεία. Απ' αυτήν λείπει εντελώς το προσωπικό στοιχείο, κυριαρχεί όμως όχι η θέληση της πλειοψηφίας των προσώπων αλλά των κεφαλαίων. Είναι ο μόνος τύπος εταιρείας στον οποίο συγκεντρώνονται τεράστια ποσά κεφαλαίων, απαραίτητα για έργα, κυρίως μακράς πνοής και μεγάλης αλλά βραδείας απόδοσης. Είναι ζήτημα εάν, χωρίς τον τύπο αυτό της εταιρείας, θα μπορούσε το καπιταλιστικό σύστημα να αναπτυχθεί και να επικρατήσει.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ - ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ Β

1. Σε ποιες περιπτώσεις ο ετερόρρυθμος εταίρος ευθύνεται ως ομόρρυθμος;
2. Έννοια της αλληλέγγυας ευθύνης.
3. Μπορεί να συσταθεί ομόρρυθμη ή ετερόρρυθμη εταιρεία χωρίς καταστατικό;
4. Με ποιο κριτήριο προσδιορίζεται η εμπορικότητα μιας προσωπικής εταιρείας;
5. Τι είναι η Λεόντειος εταιρεία;
6. Έννοια της αρχής της σταθερότητας του κεφαλαίου.
7. Ρήτρα στο καταστατικό, με την οποία να ευθύνεται περισσότερο από την εισφορά του ο ετερόρρυθμος, είναι ισχυρή ή όχι;

8. Επιτρέπεται να συμπεριλαμβάνεται στην επωνυμία προσωπικής εταιρείας το όνομα συνεταίρου που έχει πεθάνει και με ποιους όρους;
9. Μπορεί στην προσωπική εταιρεία να είναι αντικείμενο εισφοράς η χρήση πράγματος;
10. Ο νεοεισερχόμενος ομόρρυθμος εταίρος ευθύνεται για τα προγενέστερα της εισόδου του χρέη;
11. Γιατί δημοσιεύεται στο Πρωτοδικείο το καταστατικό της ομόρρυθμης και ετερόρρυθμης εταιρείας;
12. Τα ποσοστά συμμετοχής των συνεταίρων στα κέρδη μπορεί να συμφωνηθεί να είναι δυσανάλογα των εισφορών τους;
13. Είναι ισχυρή η ρήτρα που απαγορεύει στον εταίρο τον έλεγχο των βιβλίων της εταιρείας;
14. Είναι νόμιμη η ποινική ρήτρα σε βάρος εταίρου ο οποίος δεν εκπληρώνει την εταιρική του υποχρέωση;
15. Ποιος κάνει την εκτίμηση των εισφορών σε είδος;



ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ (Α.Ε.)

Γενικά

Η Α.Ε. αποτελεί τον πλέον εξελιγμένο και τον πλέον πολύπλοκο τύπο εταιρείας. Τον τύπο αυτόν περιβάλλονται κατά κανόνα οι μεγάλες επιχειρήσεις και κυρίως οι βιομηχανικές.

Ορισμένες απ' αυτές, όπως οι τραπεζικές, χρηματιστηριακές και ασφαλιστικές επιχειρήσεις, υποχρεωτικά περιβάλλονται τον τύπο της ανώνυμης εταιρείας.

Η Α.Ε. είναι η κατεξοχήν κεφαλαιουχική εταιρεία και τα χαρακτηριστικά γνωρίσματά της είναι τα εξής:

1) Η ταχύτητα με την οποία ανευρίσκονται μεγάλα ποσά κεφαλαίων, απαραίτητα για τη δημιουργία μεγάλων και ανταγωνιστικών οικονομικών μονάδων, κυρίως στα πλαίσια του διεθνούς εμπορίου και τα οποία δύσκολα θα μπορούσαν να διαθέσουν ένας ή και λίγα πρόσωπα.

2) Ο καταμερισμός του κινδύνου σε πολλούς, στην περίπτωση αποτυχίας της επιχείρησης.

3) Η εύκολη προσέλευση των μικροαποταμιευτών.

4) Ο περιορισμός της ευθύνης κάθε μετόχου μέχρι της αξίας των μετοχών που έχει αγοράσει.

5) Η ευκολία αποχώρησης του μετόχου από την εταιρεία, ο οποίος με την πώληση απλώς των μετοχών του εξέρχεται απ' αυτή.

6) Η διαίρεση του κεφαλαίου σε ισότιμα μερίδια, καλούμενα μετοχές.

Τα παραπάνω χαρακτηριστικά είναι συγχρόνως και πλεονεκτήματα, που συνέβαλαν στη δημιουργία αυτού του τύπου της εταιρείας.

Υπάρχουν όμως και μειονεκτήματα, τα σημαντικότερα από τα οποία είναι η δεινή θέση της μειοψηφίας απέναντι στην παντοδυναμία της πλειοψηφίας, δηλαδή της μερίδας εκείνης των μετόχων η οποία, διαθέτοντας ποσοστό πάνω από το 50% των μετοχών, κάνει σχεδόν ό,τι θέλει, δεδομένου ότι η νομοθεσία της ανώνυμης εταιρείας δεν περιλαμβάνει διατάξεις ουσιαστικής προστασίας των μετόχων της μειοψηφίας.

Ο μέτοχος που ανήκει στη μερίδα της μειοψηφίας, παρότι διαθέτει το υπόλοιπο 49% του πακέτου των μετοχών, δεν μπορεί να εκλέξει ούτε ένα σύμβουλο στη διοίκηση της εταιρείας. Συνεπώς, βρίσκεται έξω από τα πράγματα που αφορούν τη διοίκηση και διαχείριση της εταιρικής περιουσίας. Το διοικητικό συμβούλιο εκλέγεται από τη γενική συνέλευση, στην οποία κυρίαρχο και αποκλειστικό λόγο έχει το 51%. Επομένως, η πλειοψηφία, διορίζοντας τα πρόσωπα που αυτή θέλει στη διοίκηση, ουσιαστικά θέτει τη μειοψηφία στο περιθώριο, αφού η δυνατότητά της να αντιδράσει είναι σχεδόν ανύπαρκτη. Με άλλα λόγια, η μειοψηφία, παρότι έχει από το νόμο ορισμένα δικαιώματα, τα οποία αναφέρονται στο οικείο κεφάλαιο με τον τίτλο «δικαιώματα μειοψηφίας», στην πραγματικότητα δεν έχει ουσιαστικά δικαιώματα.

Ορισμός

Ανώνυμη Εταιρεία είναι η εμπορική εταιρεία κατά το τυπικό αντικειμενικό κριτήριο, της οποίας το κεφάλαιο διαιρείται σε ισότιμα μερίδια. Τα μερίδια αυτά ενσωματώνονται σε τίτλους, που ονομάζονται μετοχές και μεταβιβάζονται κατ' αρχήν ελεύθερα.

Ίδρυση

Για τη σύσταση της ανώνυμης εταιρείας απαιτούνται:

1) Συστατικό έγγραφο

Το έγγραφο αυτό είναι το καταστατικό της εταιρείας και συντάσσεται με δημόσιο έγγραφο (συμβολαιογραφικό), το οποίο είναι συστατικό της εταιρείας στοιχείο και όχι αποδεικτικό της ύπαρξής της, όπως αυτό συμβαίνει στις προσωπικές εταιρείες.

Το καταστατικό της ανώνυμης εταιρείας πρέπει να περιέχει τα εξής στοιχεία:

α) Για την εταιρική επωνυμία.

Η Α.Ε. λαμβάνει την επωνυμία της από το είδος της επιχείρησης που ασκεί. Μπορεί όμως να περιέχεται και το ονοματεπώνυμο του ιδρυτή ή άλλου φυσικού ή νομικού προσώπου. Στην επωνυμία πρέπει να περιλαμβάνονται και οι λέξεις «Ανώνυμη Εταιρεία».

Η επωνυμία της Α.Ε. μπορεί να είναι και φανταστική, όχι όμως παραπλανητική.

β) Για το σκοπό της εταιρείας, ο οποίος δεν επιτρέπεται να είναι αόριστος.

γ) Για την έδρα και τη διάρκεια της εταιρείας.

Έδρα της εταιρείας είναι ο δήμος ή η κοινότητα όπου η εταιρεία έχει τη διοίκησή της.

Ο χρόνος διάρκειας της εταιρείας πρέπει να είναι ορισμένος, γιατί ανώνυμη εταιρεία αόριστης διάρκειας δεν μπορεί να υπάρξει.

δ) Για το ύψος και τον τρόπο καταβολής του εταιρικού κεφαλαίου.

ε) Για το είδος των μετοχών καθώς και για τον αριθμό, την ονομαστική αξία και την έκδοσή τους.

στ) Για τον αριθμό των μετοχών κάθε κατηγορίας, εάν υπάρχουν περισσότερες κατηγορίες μετοχών.

ζ) Για τη μετατροπή ονομαστικών μετοχών σε ανώνυμες ή ανωνύμων σε ονομαστικές.

η) Για τη σύγκληση, τη συγκρότηση, τη λειτουργία και τις αρμοδιότητες του διοικητικού συμβουλίου.

θ) Για τη σύγκληση, τη συγκρότηση, τη λειτουργία και τις αρμοδιότητες των γενικών συνελεύσεων.

ι) Για τους ελεγκτές.

ια) Για τα δικαιώματα των μετόχων.

ιβ) Για τον ισολογισμό και τη διάθεση των κερδών.

ιγ) Για τη λύση της εταιρείας και την εκκαθάριση της περιουσίας της.

Το καταστατικό της ανώνυμης εταιρείας πρέπει να αναφέρει επίσης:

α) τα ατομικά στοιχεία των φυσικών ή νομικών προσώπων που υπέγραψαν το καταστατικό της εταιρείας και

β) το συνολικό ποσό, τουλάχιστον κατά προσέγγιση, όλων των δαπανών που απαιτήθηκαν για τη σύσταση της εταιρείας και βαρύνουν αυτήν.

Τα στοιχεία αυτά είναι απαραίτητα για τη νόμιμη σύσταση της εταιρείας. Αποτελούν το ελάχιστο περιεχόμενο του καταστατικού. Επομένως, μπορούν να προστεθούν και άλλες διατάξεις, οι οποίες κρίνονται απαραίτητες για την καλύτερη λειτουργία της ανώνυμης εταιρείας, εφόσον βέβαια δεν αντίκεινται στον κωδικοποιημένο Νόμο 2190/1920.

2) Άδεια σύστασης και έγκρισης του καταστατικού

Εάν το καταστατικό έχει γίνει σύμφωνα με το νόμο, ο Υπουργός Εμπορίου υποχρεούται να δώσει την άδεια σύστασης της εταιρείας και να εγκρίνει το καταστατικό της. Η άδεια και η έγκριση του καταστατικού δεν αποτελούν δύο χωριστές πράξεις αλλά μία διοικητική πράξη, η οποία περιέχει τόσο την άδεια, όσο και την έγκριση του καταστατικού.

Με την εφαρμογή της αποκέντρωσης, η άδεια και η έγκριση του καταστατικού παρέχεται από τον οικείο νομάρχη.

3) Δημοσιότητα της Ανώνυμης Εταιρείας

Η δημοσιότητα της Α.Ε. πραγματοποιείται:

α) με την καταχώριση στο Μητρώο Ανωνύμων Εταιρειών, που τηρείται από την υπηρεσία του Υπουργείου Εμπορίου της Νομαρχίας όπου έχει την έδρα της η εταιρεία, του καταστατικού, της έγκρισης αυτού και της άδειας σύστασης της εταιρείας και

β) με τη δημοσίευση στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως (τεύχος Α.Ε. & Ε.Π.Ε.), ανακοίνωσης για την καταχώριση στο Μητρώο Α.Ε. του καταστατικού, της έγκρισης αυτού, της άδειας σύστασης και της επωνυμίας της ανώνυμης εταιρείας. Επίσης, με την ίδια ανακοίνωση γίνεται και γνωστοποίηση των στοιχείων του καταστατικού σε περίληψη. Η ανακοίνωση αυτή γίνεται με επιμέλεια της αρμόδιας Νομαρχίας και με δαπάνες της ενδιαφερόμενης εταιρείας.

Η Νομαρχία δεν προβαίνει σε καμία πράξη δημοσιότητας, αν δεν υποβληθούν, εκτός από το καταστατικό, και τα εξής:

α) τριπλότυπο καταβολής του φόρου στη συγκέντρωση του μετοχικού κεφαλαίου,

β) βεβαίωση εγγραφής στο οικείο επιμελητήριο και

γ) παράβολα και δικαιώματα υπέρ Τ.Α.Π.Ε.Τ. (Ταμείο Αλληλοβοήθειας Προσωπικού Εθνικού Τυπογραφείου).

Το μετοχικό κεφάλαιο

Για τη σύσταση της Α.Ε. απαιτείται ελάχιστο ποσό μετοχικού κεφαλαίου. Το κατώτατο όριο για το σύνολο σχεδόν των ανώνυμων εταιρειών είναι σήμερα 60.000 ευρώ, εκτός από τις τραπεζικές, χρηματιστηριακές και ασφαλιστικές, για τη σύσταση των οποίων απαιτούνται τεράστια ποσά κεφαλαίου.

Η καταβολή του μετοχικού κεφαλαίου από τους ιδρυτές γίνεται αμέσως μετά την καταχώριση στο οικείο Μητρώο Α.Ε. της διοικητικής απόφασης για την παροχή άδειας σύστασης της εταιρείας και την έγκριση του καταστατικού από την αρμόδια Νομαρχία.

Κατά τη σύνταξη και υπογραφή του συμβολαίου σύστασης (καταστατικού) οι ιδρυτές αναλαμβάνουν την υποχρέωση να καλύψουν ολόκληρο το ποσό του μετοχικού κεφαλαίου.

Επομένως, ο σχηματισμός του μετοχικού κεφαλαίου της ανώνυμης εταιρείας περνάει από δύο στάδια: το ένα είναι το στάδιο της **κάλυψης**,

όπου οι ιδρυτές αναλαμβάνουν την υποχρέωση να καταβάλουν ολόκληρο το ποσό του μετοχικού κεφαλαίου και το άλλο το στάδιο της **καταβολής**, όπου λαμβάνει χώρα η εκπλήρωση της υποχρέωσης. Η κάλυψη του μετοχικού κεφαλαίου μπορεί να γίνει είτε από τους ιδρυτές (άμεση κάλυψη), είτε με δημόσια εγγραφή από το κοινό (έμμεση κάλυψη).

Για να γίνει η κάλυψη με δημόσια εγγραφή, ο νόμος απαιτεί:

α) Άδεια της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς.

β) Μετοχικό κεφάλαιο 300.000 ευρώ, ολοσχερώς καταβλημένο.

γ) Η κάλυψη να γίνεται μέσω τραπεζίς.

δ) Οι ανώνυμες εταιρείες που αντλούν τα κεφάλαιά τους από το κοινό, με δημόσια εγγραφή, έχουν την υποχρέωση μέσα σ' ένα έτος να ζητήσουν να μπουν στο χρηματιστήριο.

Το μετοχικό κεφάλαιο επιτρέπεται να καταβληθεί και τμηματικά με τους εξής όρους:

α) Η πρώτη δόση δεν μπορεί να είναι για κάθε μετοχή μικρότερη από το 1/4 της ονομαστικής της αξίας ενώ για το σύνολο των μετοχών δεν μπορεί να είναι μικρότερη του ποσού των 60.000 ευρώ, π.χ. εάν το μετοχικό κεφάλαιο είναι 300.000 ευρώ, δηλαδή 3.000 μετοχές των 100 ευρώ η κάθε μία, τότε το ποσό της πρώτης δόσης για κάθε μετοχή είναι 25 ευρώ ($100 \times 1/4$) και για το σύνολο των μετοχών 75.000 ευρώ (3000×25).

Εάν το μετοχικό κεφάλαιο είναι 150.000 ευρώ, δηλαδή 1.500 μετοχές των 100 ευρώ η κάθε μία, τότε το ποσό της πρώτης δόσης για κάθε μετοχή δεν είναι 25 ευρώ αλλά 40 ευρώ η κάθε μία και αυτό για να σχηματισθεί το ποσό των 60.000 ευρώ (1500×40 ευρώ η κάθε μία), που είναι το ελάχιστο απαιτούμενο για τη σύσταση της Α.Ε.

β) Ο χρόνος εξόφλησης των δόσεων δεν μπορεί να υπερβαίνει τα δέκα χρόνια.

γ) Οι μετοχές που εκδίδονται λέγονται «μη αναπληρωθείσες» και είναι μέχρι να εξοφληθούν, υποχρεωτικά ονομαστικές.

Στην περίπτωση που δεν εξοφληθούν οι δόσεις ή η δόση μέσα στην προθεσμία που ορίζει το καταστατικό ή ο νόμος, οι μη αναπληρωθείσες μετοχές καθίστανται αυτοδικαίως άκυρες και η εταιρεία έχει την υποχρέωση να εκδώσει νέες μετοχές αντίστοιχης αξίας και να τις πουλήσει σε τρίτους μέσω του χρηματιστηρίου. Αν η προσπάθεια αποτύχει, ο νόμος προβλέπει υποχρεωτικά μείωση του μετοχικού κεφαλαίου.



Σε περίπτωση τμηματικής καταβολής του μετοχικού κεφαλαίου ισχύουν και τα εξής:

1) Στην περίπτωση έκδοσης μετοχών πάνω από το άρτιο, η πάνω από το άρτιο διαφορά καταβάλλεται ολόκληρη εφάπαξ κατά την καταβολή της πρώτης δόσης.

2) Η μερική καταβολή δεν αποκλείεται και στην περίπτωση αύξησης του μετοχικού κεφαλαίου.

3) Μερική καταβολή του μετοχικού κεφαλαίου δεν επιτρέπεται σε περίπτωση εισφοράς σε είδος.

4) Ο νόμος απαγορεύει την αύξηση του μετοχικού κεφαλαίου, πριν γίνει η **πρόσκληση** για καταβολή και της τελευταίας δόσης.

Εισφορές σε είδος

Εάν η κάλυψη και καταβολή του μετοχικού κεφαλαίου (αρχικού ή σε κάθε αύξηση αυτού) δε γίνεται σε χρήμα αλλά σε είδος, η εξακρίβωση της αξίας των εισφορών σε είδος γίνεται από την ειδική επιτροπή του άρθρου 9 του Κ.Ν. 2190/1920.

Στην Α.Ε. δεν επιτρέπεται να είναι αντικείμενο εισφορών η προσωπική εργασία.

Πιστοποίηση καταβολής του μετοχικού κεφαλαίου

Μέσα σ' ένα δίμηνο από τη σύσταση της ανώνυμης εταιρείας ή από κάθε αύξηση του μετοχικού κεφαλαίου, το διοικητικό συμβούλιο υποχρεούται να συνέλθει σε **ειδική** συνεδρίαση, για να πιστοποιήσει την καταβολή ή όχι του μετοχικού κεφαλαίου. Μέσα στην ίδια προθεσμία ο πρόεδρος του διοικητικού συμβουλίου υποχρεούται να υποβάλει στο Υπουργείο Εμπορίου (αρμόδια Νομαρχία) αντίγραφο του σχετικού πρακτικού.

Από αυτό συνάγεται ότι οι ιδρυτές δεν χρειάζεται να βεβαιώνουν στο καταστατικό ότι το μετοχικό κεφάλαιο καταβλήθηκε, αλλά ότι καλύφθηκε, δηλαδή ότι οι ιδρυτές υποσχέθηκαν να το καταβάλουν.

Μετοχή

Έννοια. Ο όρος «μετοχή» έχει διάφορες έννοιες. Σημαίνει:

α) Το δικαίωμα της συμμετοχής ενός προσώπου στην ανώνυμη εταιρεία.

β) Τμήμα του εταιρικού κεφαλαίου.

γ) Το έγγραφο στο οποίο ενσωματώνεται το δικαίωμα του μετόχου.

Το κεφάλαιο της Α.Ε. διαιρείται σε «ισότιμα μερίδια», τις μετοχές.

Είδη αξίας μετοχής

Η μετοχή εκφράζει ορισμένο χρηματικό ποσό, δηλαδή την **ονομαστική αξία** της. Η ονομαστική αξία της μετοχής αναγράφεται πάνω στο έγγραφο της μετοχής και η ονομαστική αξία όλων των μετοχών που έχει εκδώσει η Α.Ε. ισούται με το εταιρικό κεφάλαιο. Η ονομαστική αξία κάθε μετοχής δεν μπορεί να είναι μικρότερη από τριάντα λεπτά (0,30) του ευρώ ούτε μεγαλύτερη από εκατό (100) ευρώ (άρθρο 14 παρ. 1 Κ.Ν. 2190/1920 και άρθρο 13 παρ. 2 Ν.Δ. 4237/1962).

Εκτός από την ονομαστική αξία της μετοχής, διακρίνουμε και την **πραγματική αξία**, που είναι ανάλογη με την καθαρή εταιρική περιουσία.

Η πραγματική αξία (εσωτερική αξία) της μετοχής εξαρτάται από την πορεία των εταιρικών υποθέσεων.

Αν η καθαρή εταιρική περιουσία είναι μεγαλύτερη από το κεφάλαιο, η πραγματική αξία κάθε μετοχής είναι μεγαλύτερη από την ονομαστική, ενώ, αντίθετα, αν η καθαρή εταιρική περιουσία είναι μικρότερη από το κεφάλαιο, η πραγματική αξία κάθε μετοχής είναι μικρότερη από την ονομαστική.

Η καθαρή περιουσία προκύπτει αν από το ενεργητικό του ισολογισμού αφαιρέσουμε το πραγματικό παθητικό. Για να βρούμε την πραγματική αξία κάθε μετοχής διαιρούμε την καθαρή περιουσία με τον αριθμό των μετοχών.

Παράδειγμα: Ανώνυμη Εταιρεία έχει 100.000 ευρώ μετοχικό κεφάλαιο «ολοσχερώς καταβεβλημένο». Ο αριθμός των μετοχών που εκδόθηκαν είναι 1000 και η ονομαστική αξία κάθε μετοχής είναι 100 ευρώ. Αν η καθαρή εταιρική περιουσία φθάσει στο ποσό των 120.000 ευρώ, η πραγματική αξία κάθε μετοχής θα φθάσει στο ποσό των 120 ευρώ. Αν η καθαρή εταιρική περιουσία μειωθεί στο ποσό των 80.000 ευρώ, η πραγματική αξία της μετοχής θα είναι 80 ευρώ.

Εκτός από την ονομαστική και πραγματική αξία έχουμε και τη **χρηματιστηριακή** (ή αγοραία ή τρέχουσα) αξία, που διαμορφώνεται στο Χρηματιστήριο Αξιών και εξαρτάται από την προσφορά και τη ζήτηση των μετοχών.

Αρχές που διέπουν τις μετοχές

Για τις μετοχές ισχύουν δύο αρχές: η αρχή της ισότητας και η αρχή του αδιαίρετου.

Η αρχή της ισότητας σημαίνει: α) ότι όλες οι μετοχές της ίδιας σειράς έκδοσης έχουν ίση ονομαστική αξία και β) ότι τα δικαιώματα που απορρέουν από κάθε μετοχή είναι ίσα, με εξαίρεση τις προνομιούχες μετοχές.

Η αρχή του αδιαίρετου έχει την έννοια ότι δεν είναι δυνατό να διαιρεθεί η μετοχή. Η αρχή αυτή παραβιάζεται από το άρθρο 34 του Ε.Ν., που ορίζει ότι το κεφάλαιο της Α.Ε. διαιρείται σε μερίδια ή σε «κλάσματα μεριδίων» (τμήματα μετοχών). Στην περίπτωση που προβλέπεται από το καταστατικό η έκδοση τέτοιων «τμημάτων μετοχών», αυτά δεν μπορούν να έχουν ονομαστική αξία μικρότερη από τριάντα λεπτά (0,30) του ευρώ.

Διάκριση των μετοχών

Από άποψη περιεχομένου οι μετοχές διακρίνονται σε:

Κοινές μετοχές: σ' αυτές εφαρμόζεται η αρχή της ισότητας και τα δικαιώματα που απορρέουν από κάθε μετοχή είναι ίσα.

Προνομιούχες μετοχές: αυτές παρέχουν ιδιαίτερα δικαιώματα σε σύγκριση με τις κοινές. Οι μετοχές αυτές διακρίνονται σε α) προνομιούχες μετοχές **με ψήφο**, που παρέχουν κυρίως δικαίωμα απόληψης του πρώτου μερίσματος πριν από τις κοινές μετοχές και δικαίωμα κατά προτίμηση απόδοσης της εισφοράς τους μετά τη λύση της εταιρείας και την εκκαθάριση της περιουσίας της (άρθρο 3 παρ. 1, Κ.Ν. 2190/1920), β) προνομιούχες μετοχές **χωρίς ψήφο** που παρέχουν τις προτιμήσεις των προνομιούχων μετοχών με ψήφο και δικαίωμα απόληψης ορισμένου τόκου (άρθρο 3 παρ. 4 Κ.Ν. 2190/20).

Είδη μετοχών - Μεταβίβαση μετοχών

Οι μετοχές διακρίνονται σε ονομαστικές και ανώνυμες.

Ονομαστικές είναι οι μετοχές στο σώμα των οποίων αναγράφεται το όνομα του προσώπου υπέρ του οποίου εκδίδονται, ενώ **ανώνυμες** είναι οι μετοχές στο σώμα των οποίων δεν αναγράφεται το όνομα συγκεκριμένου προσώπου.

Το καταστατικό της εταιρείας μπορεί να ορίζει ότι οι μετοχές θα είναι μόνο ανώνυμες ή μόνο ονομαστικές ή, με επιλογή των μετόχων, ή ανώνυμες ή ονομαστικές (Ε.Ν. 35, 36).

Υποχρεωτικά ονομαστικές είναι: α) οι μετοχές που δεν έχουν αποπληρωθεί ακόμα (άρθρο 12 παρ. 2γ Κ.Ν. 2190/20) και β) οι μετοχές ορισμένων Α.Ε. που απαριθμούνται από το νόμο (ασφαλιστικές, τραπεζικές, εταιρείες που δραστηριοποιούνται στους τομείς υγείας και παιδείας, όσες εταιρείες έχουν επενδυμένα σε αστικά ακίνητα πάνω από το 60% των κεφαλαίων τους, όσες μετέχουν στις διαδικασίες ανάληψης έργων ή προμηθειών του Δημοσίου ή των νομικών προσώπων του ευρύτερου δημόσιου τομέα).

Μεταβίβαση ανώνυμων μετοχών: Η μεταβίβαση των ανώνυμων μετοχών γίνεται όπως η μεταβίβαση της κυριότητας κινητού πράγματος. Χρειάζεται δηλαδή συμφωνία μεταξύ πωλητή και αγοραστή ότι μετατίθεται η κυριότητα της μετοχής και παράδοση της μετοχής (ΑΚ 1034, Ε.Ν. 35).

Μεταβίβαση ονομαστικών μετοχών: Κατά τη μεταβίβαση των ονομαστικών γίνεται διάκριση στις μετοχές που έχουν εισαχθεί στο χρηματι-

στήριο και στις μετοχές που δεν έχουν εισαχθεί. Η μεταβίβαση των ονομαστικών μετοχών που δεν έχουν εισαχθεί στο χρηματιστήριο γίνεται με έγγραφη, σε ειδικό βιβλίο της εταιρείας, που χρονολογείται και υπογράφεται από τον πωλητή και τον αγοραστή.

Μετά από κάθε μεταβίβαση εκδίδεται νέα μετοχή ή σημειώνεται στην υπάρχουσα μετοχή η μεταβίβαση που έγινε και τα άλλα στοιχεία που ορίζονται από το νόμο.

Για τη μεταβίβαση των ονομαστικών μετοχών που έχουν εισαχθεί στο χρηματιστήριο χρειάζεται:

α) Αν η μεταβίβαση γίνεται μέσα στην περιφέρεια της «τέως Διοικήσεως Πρωτευούσης», οπισθογράφηση της μετοχής από το μεταβιβάζοντα μπροστά σε χρηματιστή και σημείωση της μεταβίβασης στο βιβλίο μετοχών που τηρείται από την Α.Ε.

β) Αν η μεταβίβαση γίνεται έξω από την περιφέρεια της «τέως Διοικήσεως Πρωτευούσης», συμβολαιογραφικό έγγραφο και καταχώριση της μεταβίβασης στο βιβλίο των μετόχων της εταιρείας.

Ιδρυτικοί τίτλοι

Ο νόμος προβλέπει τη δυνατότητα έκδοσης ιδρυτικών τίτλων από την εταιρεία. Οι ιδρυτικοί τίτλοι διακρίνονται σε κοινούς και εξαιρετικούς.

α) Κοινοί ιδρυτικοί τίτλοι: κατά την ίδρυση της εταιρείας είναι δυνατό να αποφασιστεί ότι θα εκδοθούν ιδρυτικοί τίτλοι για μερικούς ή όλους τους ιδρυτές, σαν ανταμοιβή για τις υπηρεσίες που πρόσφεραν για την ίδρυση της εταιρείας.

Ο αριθμός αυτών των ιδρυτικών τίτλων δεν μπορεί να υπερβαίνει το 1/10 του συνολικού αριθμού μετοχών (άρθρο 15 παρ. 1 Κ.Ν. 2190/20).

Οι κοινοί ιδρυτικοί τίτλοι δίνουν αποκλειστικά το δικαίωμα απόληψης ενός ποσοστού (το πολύ το 1/4) από το τμήμα των καθαρών κερδών που θα απομείνει μετά την αφαίρεση του ποσού για το σχηματισμό του τακτικού αποθεματικού και του ποσού που προβλέπεται για τη διανομή του πρώτου μερίσματος στους μετόχους (άρθρο 15 παρ. 3 Κ.Ν. 2190/20).

β) Εξαιρετικοί ιδρυτικοί τίτλοι: οι τίτλοι αυτοί μπορεί να εκδοθούν κατά τη σύσταση της εταιρείας ή κατά τη διάρκεια της λειτουργίας της σαν αντάλλαγμα εισφορών σε είδος. Διαφέρουν από τους κοινούς α) γιατί εκπροσωπούν περιουσιακά στοιχεία που εισφέρθηκαν για ορισμένο χρόνο στην εταιρεία και β) γιατί δεν τίθενται από το νόμο περιορισμοί στο ποσοστό συμμετοχής στα κέρδη.

Τα όργανα της Α.Ε.

Η Α.Ε., ως νομικό πρόσωπο, δεν έχει μόνο ικανότητα δικαίου αλλά και ικανότητα βούλησης, δηλαδή έχει δική της βούληση, η οποία εκδηλώνεται με τα όργανά της. Τα όργανα αυτά είναι τρία: η Γενική Συνέλευση, το Διοικητικό Συμβούλιο και οι Ελεγκτές.

1) Γενική Συνέλευση

Το ανώτατο απ' όλα τα όργανα είναι η Γενική Συνέλευση, η οποία αποφασίζει για κάθε θέμα που αφορά την ανώνυμη εταιρεία, ακόμη και για τη ζωή και το θάνατο αυτής.

Τα είδη της γενικής συνέλευσης είναι τρία: δηλαδή **τακτική** ή **συνήθης** γενική συνέλευση, **έκτακτη** και **καταστατική** γενική συνέλευση. Οι διατάξεις που αφορούν τη σύγκληση και τη λήψη αποφάσεων από τη γενική συνέλευση είναι αναγκαστικού δικαίου, εκτός αν ο νόμος ορίζει κάτι άλλο.

Οι κανόνες που αφορούν τη γενική συνέλευση αναφέρονται σε τέσσερα θέματα:

- α)** στη σύγκληση και συγκρότηση της γενικής συνέλευσης,
- β)** στη λήψη των αποφάσεων,
- γ)** στην εκλογή της διοίκησης και
- δ)** στον έλεγχο της διαχείρισης της περιουσίας της εταιρείας.

Σύγκληση και συγκρότηση της γενικής συνέλευσης

Τη γενική συνέλευση την απαρτίζουν όλοι οι μέτοχοι και ο καθένας απ' αυτούς μπορεί να παρουσιάζεται στη συνέλευση και να παίρνει το λόγο, αλλά, προκειμένου να ψηφίσει, ισχύουν τα εξής:

1) Το καταστατικό μπορεί να ορίζει ελάχιστο αριθμό μετοχών, τις οποίες πρέπει να έχει καθένας μέτοχος, για να έχει δικαίωμα μιας ψήφου.

2) Ο αριθμός των ψήφων είναι ανάλογος του αριθμού των μετοχών.

3) Για να έχει δικαίωμα συμμετοχής στη συνέλευση, ο μέτοχος πρέπει να καταθέσει τις μετοχές του στο ταμείο της εταιρείας πέντε ημέρες πριν από τη συνέλευση. Οι μέτοχοι που δε συμμορφώθηκαν μετέχουν μόνο κατόπιν αδείας.

Η γενική συνέλευση συγκαλείται από το διοικητικό συμβούλιο στις εξής περιπτώσεις:

α) Μία φορά σε κάθε χρήση και μάλιστα εντός προθεσμίας έξι (6) μηνών από τη λήξη της χρήσης με θέματα ημερήσιας διάταξης τον έλεγχο της διαχείρισης, την εκλογή νέων μελών του διοικητικού συμβουλίου καθώς και ελεγκτών. Αυτή είναι η καλούμενη συνήθης τακτική γενική συνέλευση.



β) Όταν τη ζητούν μέτοχοι οι οποίοι αντιπροσωπεύουν το 1/20 του κα-
ταβληθέντος μετοχικού κεφαλαίου. Η συνέλευση αυτή είναι έκτακτη και
το διοικητικό συμβούλιο έχει υποχρέωση να τη συγκαλέσει εντός τριάντα
(30) ημερών από την επίδοση της αίτησης προς αυτό.

γ) Όταν το ζητήσουν οι ελεγκτές, οπότε το διοικητικό συμβούλιο έχει
υποχρέωση να συγκαλέσει έκτακτη γενική συνέλευση εντός δέκα (10) ημε-
ρών από την επίδοση της αίτησης των ελεγκτών.

δ) Το διοικητικό συμβούλιο έχει υποχρέωση να συγκαλέσει τη γενική
συνέλευση μέσα σε προθεσμία έξι (6) μηνών από τη λήξη της χρήσης, προ-
κειμένου να αποφασίσει για τη λύση της εταιρείας ή την υιοθέτηση άλλου
μέτρου, σε περίπτωση που το σύνολο των ιδίων κεφαλαίων της εταιρείας
γίνει κατώτερο από το μισό του μετοχικού κεφαλαίου (άρθρο 47 του Κ.Ν.
2190/1920).

Η σύγκληση της γενικής συνέλευσης γίνεται με πρόσκληση των μετό-
χων, η οποία περιλαμβάνει τουλάχιστον το οίκημα, τη χρονολογία και την
ώρα της συνεδρίασης καθώς και τα θέματα της ημερήσιας διάταξης με σα-
φήνεια, τοιχοκολλάται σε εμφανή θέση του καταστήματος της εταιρείας
και δημοσιεύεται στον τύπο είκοσι (20) τουλάχιστον ημέρες πριν τη συνε-
δρίαση ως εξής:

α) Στο τεύχος Α.Ε. και Ε.Π.Ε.

β) Σε μία ημερήσια πολιτική εφημερίδα.

γ) Σε μία ημερήσια οικονομική εφημερίδα.

δ) Αν η εταιρεία εδρεύει εκτός του νομού Αττικής, η πρόσκληση πρέπει να δημοσιεύεται και σε μία τουλάχιστον ημερήσια ή εβδομαδιαία εφημερίδα, από εκείνες που εκδίδονται στην έδρα της ή στην πρωτεύουσα του νομού στον οποίο η εταιρεία έχει την έδρα της.

ε) Για τις Α.Ε. που εδρεύουν σε δήμο ή κοινότητα της Νομαρχίας Πειραιά, η πρόσκληση δημοσιεύεται υποχρεωτικά και σε μία ημερήσια πολιτική εφημερίδα που εκδίδεται στον Πειραιά.

Η πρόσκληση μπορεί να παραλειφθεί, αν είναι βέβαιο ότι στη γενική συνέλευση, τακτική ή έκτακτη, θα είναι παρόντες όλοι οι μέτοχοι και κανένας απ' αυτούς δε θα αντιλέξει. Αυτό σήμερα συνηθίζεται στις οικογενειακές Α.Ε.

Ενώ η προθεσμία για τη δημοσίευση της πρόσκλησης στις εφημερίδες γίνεται είκοσι (20) τουλάχιστον πλήρεις ημέρες πριν από την ημερομηνία συνεδρίασης της γενικής συνέλευσης, η προθεσμία για τη δημοσίευση της πρόσκλησης στην εφημερίδα της Κυβερνήσεως γίνεται δέκα (10) τουλάχιστον πλήρεις ημέρες πριν απ' αυτήν και για τις επαναληπτικές πέντε (5) ημέρες.

Η ημέρα της δημοσίευσης της πρόσκλησης και η ημέρα της συνεδρίασης της γενικής συνέλευσης δεν υπολογίζονται.

Σύμφωνα με το νόμο (άρθρο 27 Κ.Ν. 2190/1920), δέκα (10) ημέρες πριν από την τακτική γενική συνέλευση κάθε μέτοχος μπορεί να πάρει από την εταιρεία τις ετήσιες οικονομικές καταστάσεις της, δηλαδή τον ισολογισμό, τα αποτελέσματα χρήσης, τον πίνακα διάθεσης των κερδών και το προσάρτημα καθώς και τις σχετικές εκθέσεις του διοικητικού συμβουλίου και των ελεγκτών. Επίσης, οκτώ (8) ώρες πριν από τη συνέλευση, πρέπει να τοιχοκολλάται σε εμφανή θέση του καταστήματος της εταιρείας πίνακας αυτών που έχουν δικαίωμα ψήφου.

Είναι άκυρη η απόφαση της γενικής συνέλευσης η οποία συνέρχεται εκτός της έδρας της εταιρείας. Επιτρέπεται όμως, να συνέλθει σε οίκημα διαφορετικό της εταιρείας αλλά στην πόλη της έδρας της εταιρείας.

Απαρτία και πλειοψηφία της γενικής συνέλευσης

Για τη συγκρότηση της γενικής συνέλευσης και τη λήψη αποφάσεων ισχύουν δύο βασικές αρχές. Η αρχή της **απαρτίας** και η αρχή της **πλειοψηφίας**.

Αρχή της απαρτίας

Για να είναι νόμιμη η συγκρότηση της γενικής συνέλευσης, πρέπει να υπάρχει ένα ορισμένο ποσοστό του όλου αριθμού των μετόχων. Το ποσο-

στό αυτό που απαιτείται για τη συγκρότηση της συνέλευσης λέγεται απαρτία και είναι ανάλογο του θέματος που συζητά η συνέλευση.

Αρχή της πλειοψηφίας

Η αρχή αυτή σημαίνει ότι όλες οι αποφάσεις λαμβάνονται κατά πλειοψηφία. Σε καμιά περίπτωση δεν απαιτείται παμψηφία (ομόφωνη γνώμη). Η πλειοψηφία, απόλυτη ή ενισχυμένη, εξαρτάται από το είδος της συνέλευσης. Έτσι:

Η **τακτική** και η **έκτακτη** συνέλευση βρίσκονται σε απαρτία, όταν παρίστανται οι μέτοχοι οι οποίοι αντιπροσωπεύουν το ένα πέμπτο ($1/5$) του καταβληθέντος εταιρικού κεφαλαίου.

Εάν δεν έλθουν μέτοχοι οι οποίοι να αντιπροσωπεύουν το $1/5$ του καταβληθέντος εταιρικού κεφαλαίου, γίνεται δεύτερη πρόσκληση και τότε η τακτική συνέλευση βρίσκεται σε απαρτία με οποιοδήποτε αριθμό μετόχων.

Οι αποφάσεις των συνελεύσεων αυτών λαμβάνονται με απόλυτη πλειοψηφία των παρόντων ψήφων, δηλαδή με ποσοστό πάνω από 50%, εκτός από την περίπτωση λήψης απόφασης για τη λύση της εταιρείας λόγω μείωσης του συνόλου των ιδίων κεφαλαίων κατά του μισού του μετοχικού κεφαλαίου, για την οποία η τακτική ή έκτακτη συνέλευση αποφασίζει με εξαιρετική απαρτία και πλειοψηφία (καταστατική). Σε περίπτωση ισοψηφίας δε λαμβάνεται απόφαση.

Η **καταστατική** βρίσκεται σε απαρτία, όταν έλθουν μέτοχοι οι οποίοι αντιπροσωπεύουν τα $2/3$ του καταβληθέντος μετοχικού κεφαλαίου. Εάν δε συντελεσθεί η απαρτία αυτή, γίνεται δεύτερη πρόσκληση, οπότε υπάρχει απαρτία όταν έλθουν μέτοχοι οι οποίοι αντιπροσωπεύουν το $1/2$ του κεφαλαίου. Εάν και η δεύτερη αποτύχει, γίνεται τρίτη πρόσκληση, οπότε υπάρχει απαρτία, όταν έλθουν μέτοχοι, οι οποίοι αντιπροσωπεύουν το $1/3$ του καταβληθέντος μετοχικού κεφαλαίου, ποτέ όμως κάτω από το $1/3$. Οι αποφάσεις της καταστατικής γενικής συνέλευσης λαμβάνονται με πλειοψηφία των $2/3$ των ψήφων που εκπροσωπούνται σ' αυτή, ανεξάρτητα από το είδος της απαρτίας.

Οι διατάξεις περί απαρτίας και πλειοψηφίας αποτελούν **αναγκαστικό** δίκαιο, με την έννοια ότι στο καταστατικό δεν μπορεί να καθορίζονται μικρότερα ποσοστά απαρτίας. Αντίθετα, επιτρέπεται να οριστεί στο καταστατικό, για ορισμένα θέματα, εξαιρετική απαρτία και πλειοψηφία, π.χ. στη διανομή των κερδών.

Από το πνεύμα του νόμου συνάγεται ότι δεν μπορεί να ορισθεί απαρτία και πλειοψηφία μεγαλύτερη της εξαιρετικής απαρτίας και πλειοψηφίας.

Αρμοδιότητες των συνελεύσεων

Οι αρμοδιότητες της **τακτικής γενικής συνέλευσης** είναι:

α) Η εκλογή των μελών του διοικητικού συμβουλίου και των ελεγκτών, εφόσον έληξε η θητεία τους.

β) Ψηφίζει για την απαλλαγή του διοικητικού συμβουλίου και των ελεγκτών από κάθε ευθύνη. Η ψηφοφορία για την απαλλαγή γίνεται με ονομαστική κλήση, δηλαδή με φανερή ψηφοφορία.

γ) Εγκρίνει τις ετήσιες οικονομικές καταστάσεις και λαμβάνει απόφαση για τη διάθεση των αποτελεσμάτων της χρήσης.

Η απόφαση για την απαλλαγή του διοικητικού συμβουλίου και των ελεγκτών είναι ανίσχυρη, εάν οι οικονομικές καταστάσεις περιέχουν παραλείψεις για τις οποίες ευθύνεται το διοικητικό συμβούλιο ή ψευδείς δηλώσεις, οι οποίες αποκρύπτουν την αληθή κατάσταση της εταιρείας.

Οι αρμοδιότητες της **έκτακτης συνέλευσης** δεν είναι ορισμένες. Συγκαλείται κάθε φορά που προκύπτει ανάγκη και επιλαμβάνεται των ίδιων θεμάτων, όπως και η τακτική. Συνεπώς δεν έχει ειδική αρμοδιότητα.

Υποχρεωτικά συγκαλείται ως καταστατική, προκειμένου να πάρει απόφαση για τη λύση της εταιρείας, σε περίπτωση μείωσης του συνόλου των ιδίων κεφαλαίων κάτω του 50% του μετοχικού κεφαλαίου.

Οι αρμοδιότητες της **καταστατικής συνέλευσης** είναι ορισμένες.

Η καταστατική συνέλευση παίρνει αποφάσεις για:

- α)** τη μεταβολή της εθνικότητας της εταιρείας,
- β)** τη μεταβολή του αντικειμένου της επιχείρησης,
- γ)** την αύξηση των υποχρεώσεων των μετόχων,
- δ)** την αύξηση του κεφαλαίου, εκτός των εξαιρέσεων,
- ε)** τη μείωση του κεφαλαίου,
- στ)** την έκδοση δανείου με ομολογίες,
- ζ)** τη μεταβολή του τρόπου διάθεσης των κερδών,
- η)** τη συγχώνευση της εταιρείας,
- θ)** την παράταση της διάρκειας ή τη διάλυση αυτής.

2) Διοικητικό Συμβούλιο

1. Το Διοικητικό Συμβούλιο είναι το όργανο διοίκησης και διεξαγωγής των διαχειριστικών υποθέσεων της εταιρείας. Σύμφωνα με το νόμο είναι αρμόδιο να αποφασίζει κάθε πράξη που αφορά τη διοίκηση της εταιρείας, τη διαχείριση της περιουσίας αυτής και την εν γένει επιδίωξη του σκοπού της

εταιρείας, εξαιρουμένων μόνο των θεμάτων για τα οποία, κατά ρητή διάταξη του νόμου, μόνη αρμόδια είναι η γενική συνέλευση. Το διοικητικό συμβούλιο κατ' αρχήν ενεργεί συλλογικώς. Το καταστατικό μπορεί να επιτρέπει στο διοικητικό συμβούλιο να αναθέτει με απόφασή του ορισμένες εξουσίες του σε έναν ή περισσότερους συμβούλους ή σε άλλα πρόσωπα μη μέλη του, π.χ. σε διευθυντές της εταιρείας. Έτσι, το διοικητικό συμβούλιο αποκτά μεγαλύτερη ευκινησία στη διεκπεραίωση του δύσκολου, πράγματι, έργου του.

Ο αριθμός των μελών του διοικητικού συμβουλίου δεν μπορεί να είναι μικρότερος των τριών. Αυτό δεν προκύπτει ρητώς από το νόμο (άρθρο 21) του Ν. 2190/1920) αλλά ερμηνευτικώς, εφόσον για την έγκυρη συνεδρίαση του διοικητικού συμβουλίου απαιτείται η παρουσία τριών μελών.

Τα μέλη του διοικητικού συμβουλίου, αν και ενεργούν εμπορικές πράξεις, δε γίνονται έμποροι, γιατί τις ενεργούν για λογαριασμό της εταιρείας. Τέλος, το διοικητικό συμβούλιο έχει την εξουσία να εκπροσωπεί την εταιρεία δικαστικώς και εξωδικώς.

2. Τα μέλη του διοικητικού συμβουλίου είναι εντολοδόχοι της εταιρείας και ευθύνονται για κάθε πταίσμα, αλλά μόνο για την προσήκουσα εκπλήρωση της παροχής και όχι για τα χρέη της εταιρείας. Ως αντιπρόσωποι είναι προσωρινοί και μετακλητοί, μπορεί να είναι μέτοχοι ή και τρίτοι και μάλιστα μισθωτοί, συνδεδεμένοι με την εταιρεία με σχέση μίσθωσης εργασίας. Μπορεί επίσης να αμείβονται με ποσοστά επί των κερδών. Σε αυτή την περίπτωση, η αμοιβή χορηγείται από το υπόλοιπο των καθαρών κερδών που απομένει μετά την αφαίρεση από αυτά του φόρου εισοδήματος, της κράτησης για σχηματισμό του τακτικού αποθεματικού και του πρώτου μερίσματος, το οποίο ανέρχεται σε 6% επί του καταβληθέντος μετοχικού κεφαλαίου.

Κάθε άλλη αμοιβή, η οποία δεν ορίζεται στο καταστατικό, βαρύνει την εταιρεία, μόνο εάν εγκριθεί από τη γενική συνέλευση.

3. Ο νόμος απαγορεύει στα μέλη του διοικητικού συμβουλίου και στους διευθυντές να ενεργούν, χωρίς την άδεια της γενικής συνέλευσης, πράξεις που ανήκουν στο σκοπό της εταιρείας και να συμμετέχουν ως ομόρρυθμοι εταίροι σε εταιρείες που επιδιώκουν τους ίδιους σκοπούς. Σε περίπτωση παράβασης της απαγόρευσης αυτής, η εταιρεία δικαιούται να ζητήσει αποζημίωση ή να ζητήσει να θεωρηθεί ότι οι πράξεις που έγιναν για λογαριασμό του συμβούλου ή του διευθυντή έγιναν για λογαριασμό της εταιρείας.

Επίσης, ο νόμος απαγορεύει τη χορήγηση δανείου στους συμβούλους ή ιδρυτές της εταιρείας, καθώς και στους συγγενείς αυτών, χωρίς επαρκή εμπράγματη ασφάλεια.

4. Το διοικητικό συμβούλιο εκλέγεται από τη γενική συνέλευση των μετόχων, εκτός από το πρώτο που ορίζεται από το καταστατικό. Η θητεία του είναι το πολύ εξαετής, μπορεί όμως να οριστεί μικρότερη απ' αυτή, ποτέ όμως μικρότερη από τη μια εταιρική χρήση.

5. Το διοικητικό συμβούλιο συνεδριάζει υποχρεωτικά τουλάχιστον μία φορά το μήνα στην έδρα της εταιρείας, εκτός έδρας μόνον εάν αυτό ορίζεται στο καταστατικό και στο εξωτερικό ύστερα από άδεια του Υπουργού Εμπορίου.

Η συμμετοχή των συμβούλων στις συνεδριάσεις δεν είναι υποχρεωτικά αυτοπρόσωπη, αλλά μπορεί να γίνει και με αντιπρόσωπο, ο οποίος θα πρέπει να είναι και ο ίδιος σύμβουλος και μπορεί να αντιπροσωπεύει ένα μόνο σύμβουλο.

Το συμβούλιο βρίσκεται σε απαρτία και συνεδριάζει έγκυρα, όταν παρίστανται ή αντιπροσωπεύονται σ' αυτό τα μισά συν ένα μέλη του, τα οποία σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να είναι λιγότερα των τριών, οι δε αποφάσεις του λαμβάνονται με απόλυτη πλειοψηφία των παρόντων και αντιπροσωπευόμενων μελών, εφόσον ο νόμος ή το καταστατικό δεν απαιτεί μεγαλύτερη πλειοψηφία. Μπορεί το καταστατικό να ορίσει απόλυτη πλειοψηφία και των απόντων. Επίσης, δεν εμποδίζει σε ορισμένες περιπτώσεις ν' απαιτείται παμψηφία ή και σχετική πλειοψηφία.

3) Ελεγκτές

Η ανώνυμη εταιρεία υπόκειται στους εξής τρεις ελέγχους: στον τακτικό έλεγχο ή λογιστικό, στον κρατικό έλεγχο και στον έκτακτο.

Ο τακτικός ή έλεγχος της πλειοψηφίας διενεργείται είτε από δύο απλούς ελεγκτές, είτε από έναν ορκωτό, στις περιπτώσεις που τον επιβάλλει σε ορισμένες ανώνυμες εταιρείες, ο νόμος.

Οι ελεγκτές αυτοί και ισάριθμοι αναπληρωματικοί ορίζονται για θητεία ενός έτους από την τακτική γενική συνέλευση, εκτός από τους ελεγκτές της πρώτης εταιρικής χρήσης, οι οποίοι μπορούν να ονομαστούν στο καταστατικό ή να ορισθούν από έκτακτη γενική συνέλευση, που συγκαλείται εντός τριμήνου από τη σύσταση της εταιρείας. Με τον ορισμό τους καθορίζεται και η αμοιβή τους.

Το έργο τους το προσδιορίζει ο νόμος ως εξής:

Οι ελεγκτές οφείλουν **κατά τη διάρκεια** της χρήσης να παρακολουθούν τη λογιστική και διαχειριστική κατάσταση της εταιρείας, να λαμβάνουν γνώση κάθε βιβλίου, λογαριασμού ή εγγράφου καθώς και των πρακτικών της γενικής συνέλευσης και του διοικητικού συμβουλίου.

Έχουν υποχρέωση επίσης να κάνουν τις αναγκαίες υποδείξεις προς το διοικητικό συμβούλιο και, στην περίπτωση παράβασης των διατάξεων του νόμου ή του καταστατικού, να αναφέρονται στον Υπουργό Εμπορίου, ο οποίος ασκεί την εποπτεία.

Στο τέλος της χρήσης, αφού ελέγξουν τις ετήσιες οικονομικές καταστάσεις (ισολογισμό, αποτελέσματα χρήσης, πίνακα διάθεσης των κερδών και προσάρτημα), συντάσσουν έκθεση ελέγχου, την οποία υποβάλλουν στην τακτική γενική συνέλευση, προκειμένου αυτή να εγκρίνει τις παραπάνω καταστάσεις και να απαλλάξει από κάθε ευθύνη τα μέλη του διοικητικού συμβουλίου.

Οι ελεγκτές της πλειοψηφίας οφείλουν να παρίστανται στη γενική συνέλευση και να παρέχουν κάθε πληροφορία που είναι σχετική με τον έλεγχο που έκαναν.

Οι ελεγκτές ευθύνονται σε αποζημίωση της εταιρείας για κάθε πταίσμα κατά την άσκηση των καθηκόντων τους, η σχετική δε αξίωση της εταιρείας παραγράφεται μετά από μια διετία.

Δεν μπορούν να ορισθούν ελεγκτές μέλη του διοικητικού συμβουλίου ή συγγενείς τους δεύτερου βαθμού εξ αίματος ή εξ αγχιστείας καθώς και υπάλληλοι άλλης εταιρείας εξαρτημένης.

Κρατικός έλεγχος

Ο κρατικός έλεγχος περιλαμβάνει αφενός ορισμένες ενέργειες του Υπουργού Εμπορίου και αφετέρου ορισμένες υποχρεώσεις της ανώνυμης εταιρείας προς αυτόν.

Ο Υπουργός χορηγεί την άδεια σύστασης και εγκρίνει το καταστατικό της ανώνυμης εταιρείας, εγκρίνει την αύξηση ή την ελάττωση του μετοχικού κεφαλαίου, ανακαλεί την άδεια σύστασης, διορίζει εκπρόσωπό του στις γενικές συνελεύσεις, προβαίνει στην εξακρίβωση της αξίας των εισφορών σε είδος κ.λπ. (απαρίθμηση ενδεικτική).

Η ανώνυμη εταιρεία έχει την υποχρέωση, πριν από τη σύγκληση της τακτικής γενικής συνέλευσης, να υποβάλει εμπρόθεσμα, σε αντίγραφα, τα εξής έγγραφα:

- 1)** Την πρόσκληση της γενικής συνέλευσης με τα θέματα της ημερήσιας διάταξης.
- 2)** Το πρακτικό της συνεδρίασης του διοικητικού συμβουλίου, κατά την οποία αποφασίστηκε η σύγκληση της τακτικής γενικής συνέλευσης.
- 3)** Την έκθεση διαχείρισης του διοικητικού συμβουλίου.
- 4)** Την έκθεση των ελεγκτών της εταιρείας.

5) Τα φύλλα των εφημερίδων, στα οποία δημοσιεύτηκε η πρόσκληση και ο ισολογισμός, μαζί με το λογαριασμό «αποτελέσματα χρήσης» και τον πίνακα διάθεσης των κερδών.

Τα φύλλα αυτά είναι η εφημερίδα της Κυβερνήσεως (Δελτίο Α.Ε. και Ε.Π.Ε.), μία ημερήσια πολιτική και μία ημερήσια οικονομική εφημερίδα και

6) Το προσάρτημα.

Επίσης, έχει υποχρέωση, μετά τη σύγκληση της τακτικής γενικής συνέλευσης και εντός προθεσμίας είκοσι (20) ημερών, να υποβάλει προς το Υπουργείο Εμπορίου το πρακτικό της.

Οι υποχρεώσεις της ανώνυμης εταιρείας δεν εξαντλούνται με τις παραπάνω περιπτώσεις. Ενδεικτικά αναφέρθηκαν αυτές, γιατί επαναλαμβάνονται σε κάθε χρήση.

Ο κρατικός έλεγχος ασκείται σε όλες τις ανώνυμες εταιρείες της χώρας καθώς και στα εδώ υποκαταστήματα και πρακτορεία των ξένων ανωνύμων εταιρειών.

Σκοπός και κριτήριο του ασκούμενου ελέγχου είναι η τήρηση του νόμου, του καταστατικού και των αποφάσεων των γενικών συνελεύσεων.

Έκτακτος έλεγχος

Ο έκτακτος έλεγχος αποβλέπει στην προστασία της μειοψηφίας από την παντοδυναμία της πλειοψηφίας και ενεργείται από ανώτερους τραπεζικούς και δημόσιους υπαλλήλους, που διορίζονται από τον Υπουργό Εμπορίου, ο οποίος καθορίζει και την αμοιβή τους. Σ' αυτούς το δικαστήριο αναθέτει τον έλεγχο ύστερα από σχετική αίτηση, στην οποία πρέπει να καταγγέλλονται συγκεκριμένες παράνομες πράξεις. Συνεπώς, ο έλεγχος δεν είναι γενικός αλλά ειδικός.

Δικαίωμα να τον ζητήσουν έχουν:

α) Μέτοχοι της εταιρείας που αντιπροσωπεύουν τουλάχιστον το 1/20 του καταβληθέντος μετοχικού κεφαλαίου.

β) Η επιτροπή του χρηματιστηρίου και η επιτροπή κεφαλαιαγοράς, για εταιρείες των οποίων οι μετοχές έχουν εισαχθεί στο χρηματιστήριο.

γ) Ο Υπουργός Εμπορίου, όποτε συντρέχουν σοβαροί λόγοι.

δ) Στις ανώνυμες εταιρείες που ασκούν επιχείρηση κοινής ωφέλειας το ίδιο δικαίωμα έχει παράλληλα και ο Υπουργός που εποπτεύει.

Στις περιπτώσεις α και β ο έλεγχος διατάσσεται από το δικαστήριο, εάν πιθανολογείται ότι με τις καταγγελλόμενες πράξεις παραβιάζεται ο νόμος ή το καταστατικό ή οι αποφάσεις της γενικής συνέλευσης.

Στις περιπτώσεις γ και δ ο έλεγχος διατάσσεται υποχρεωτικά από το δικαστήριο.

Τέλος, μέτοχοι οι οποίοι εκπροσωπούν το 1/3 του καταβληθέντος μετοχικού κεφαλαίου, έχουν το δικαίωμα να ζητήσουν από το δικαστήριο έλεγχο της εταιρείας, εφόσον από την όλη πορεία των εταιρικών υποθέσεων καθίσταται πιστευτό ότι η διοίκηση των εταιρικών υποθέσεων δεν ασκείται, όπως επιβάλλει η χρηστή και συνετή διαχείριση. Η διάταξη αυτή δεν εφαρμόζεται όταν η μειοψηφία που ζητά τον έλεγχο εκπροσωπείται στο διοικητικό συμβούλιο της εταιρείας.

Οι ελεγκτές αυτοί πρέπει, όσο το δυνατόν ταχύτερα, να περατώσουν το ελεγκτικό έργο τους, το δε πόρισμα του ελέγχου, έχουν υποχρέωση να το υποβάλουν στον Υπουργό Εμπορίου και, στην περίπτωση που διαπιστώθηκαν ποινικές παραβάσεις, και στην αρμόδια εισαγγελική αρχή.

Η μειοψηφία, η οποία εκπροσωπεί το 1/20 τουλάχιστον του καταβληθέντος εταιρικού κεφαλαίου, μπορεί να ζητήσει:

α) Από το διοικητικό συμβούλιο να συγκαλέσει έκτακτη γενική συνέλευση. Σε αυτή την περίπτωση, το διοικητικό συμβούλιο έχει την υποχρέωση να τη συγκαλέσει εντός τριάντα (30) ημερών.

β) Από τον πρόεδρο της τακτικής ή έκτακτης συνέλευσης να αναβάλει τη λήψη της απόφασης της συνέλευσης για άλλη συνεδρίαση, η οποία δεν μπορεί να απέχει περισσότερο των τριάντα (30) ημερών από την αναβολή.

γ) Μπορεί, επίσης, να ζητήσει από το διοικητικό συμβούλιο να γνωστοποιήσει στη γενική συνέλευση τα ποσά που καταβλήθηκαν την τελευταία διετία από την εταιρεία στα μέλη του διοικητικού συμβουλίου, στους διευθυντές ή υπαλλήλους της εταιρείας καθώς και κάθε σύμβαση που έγινε μεταξύ των προσώπων αυτών και της εταιρείας.

δ) Έκτακτο έλεγχο, τον οποίο διατάσσει το δικαστήριο, εάν πιθανολογείται ότι με τις καταγγελλόμενες πράξεις παραβιάζονται οι διατάξεις του νόμου ή του καταστατικού ή των αποφάσεων της γενικής συνέλευσης.

Μέτοχοι οι οποίοι εκπροσωπούν το 1/10 του καταβληθέντος μετοχικού κεφαλαίου μπορούν να ζητήσουν να γίνει με φανερή ψηφοφορία η απόφαση για οποιοδήποτε θέμα της ημερήσιας διάταξης.

Ισολογισμός - Κέρδη

Ο ισολογισμός είναι η συνοπτική απεικόνιση της οικονομικής κατάστασης της επιχείρησης.

Ως τελικό προϊόν της λογιστικής διαδικασίας, διέπεται από τις αρχές της **αλήθειας**, της **ομοιογένειας** και της **αυτοτέλειας** των **χρήσεων** και πρέπει να εμφανίζει με απόλυτη σαφήνεια την πραγματική εικόνα της περιουσιακής διάρθρωσης της χρηματοοικονομικής θέσης και των αποτελεσμάτων χρήσης της εταιρείας, προκειμένου τα πρόσωπα στα οποία απευθύνεται να μπορούν εύκολα να κατανοήσουν το περιεχόμενό του και να προσδιορίσουν με ακρίβεια την αποτελεσματικότητα της εταιρείας.

Καταρτίζεται σε δύο παράπλευρα σκέλη, στο πρώτο από τα οποία περιλαμβάνεται το ενεργητικό και στο δεύτερο το παθητικό, τα δε ποσά του ενεργητικού και του παθητικού απεικονίζονται σε δύο τουλάχιστον στήλες, στις οποίες αντιπαρατίθενται τα αντίστοιχα και ομοειδή κονδύλια της κλειόμενης και της προηγούμενης χρήσης.

Ο ισολογισμός της Α.Ε. συντάσσεται στο τέλος της χρήσης, και εντός προθεσμίας τεσσάρων (4) μηνών από τη λήξη αυτής, από το λογιστή της εταιρείας και εγκρίνεται από το διοικητικό συμβούλιο με απόφαση που λαμβάνεται σε ειδική, για το σκοπό αυτό, συνεδρίαση.

Για να αποκτήσει, όμως, νομική ισχύ ο ισολογισμός, χρειάζεται να εγκριθεί και από την τακτική γενική συνέλευση, η οποία συνέρχεται το αργότερο εντός προθεσμίας έξι (6) μηνών από τη λήξη της χρήσης. Προκειμένου να τον εγκρίνει, απαιτείται:

1) Να έχει θεωρηθεί από τρία διαφορετικά πρόσωπα: α) από τον πρόεδρο του διοικητικού συμβουλίου ή τον αναπληρωτή του, β) από τον διευθύνοντα ή εντεταλμένο σύμβουλο και γ) από τον υπεύθυνο του λογιστηρίου.

2) Να έχει ελεγχθεί από τους ελεγκτές που ορίζει ο νόμος, οι οποίοι υποβάλλουν στη γενική συνέλευση τη σχετική έκθεση του ελέγχου που έκαναν.

3) Να συνοδεύεται ο ισολογισμός από την έκθεση του διοικητικού συμβουλίου για τα πεπραγμένα της διαχείρισης. Μετά τη ψήφιση του ισολογισμού η γενική συνέλευση αποφαινεται με ειδική ψηφοφορία, η οποία ενεργείται με ονομαστική κλήση, για την απαλλαγή του διοικητικού συμβουλίου και των ελεγκτών από κάθε ευθύνη αποζημίωσης.

Για να λάβουν γνώση οι μέτοχοι, οι τρίτοι και η εποπτεύουσα αρχή (Νομαρχία), ο ισολογισμός, μαζί με την κατάσταση του λογαριασμού αποτελέσματος χρήσης και τον πίνακα διάθεσης των κερδών, δημοσιεύονται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως (τεύχος Α.Ε. και Ε.Π.Ε.) και σε δύο ημερήσιες

εφημερίδες, μία πολιτική και μία οικονομική, είκοσι (20) τουλάχιστον ημέρες πριν από τη συνεδρίαση της τακτικής γενικής συνέλευσης.

Επίσης, είκοσι (20) τουλάχιστον ημέρες πριν από την ημέρα συνεδρίασης της τακτικής γενικής συνέλευσης υποβάλλονται στην εποπτεύουσα αρχή:

α) το πρακτικό του διοικητικού συμβουλίου με το οποίο εγκρίθηκε ο ισολογισμός,

β) αντίγραφα του ισολογισμού,

γ) προσάρτημα του ισολογισμού,

δ) έκθεση ελεγκτών και διοικητικού συμβουλίου και

ε) οι εφημερίδες στις οποίες δημοσιεύθηκε ο ισολογισμός.

Στην ίδια Αρχή υποβάλλονται επίσης, εντός είκοσι (20) ημερών από την ημερομηνία της συνεδρίασης της γενικής συνέλευσης, αντίγραφα των πρακτικών της και του εγκριθέντος ισολογισμού.

Κέρδη

Σύμφωνα με το νόμο, τα καθαρά κέρδη της Α.Ε. είναι εκείνα που προκύπτουν μετά από την αφαίρεση από τα πραγματοποιηθέντα ακαθάριστα έσοδα των κάθε μορφής εξόδων, ζημιών, νομίμων αποσβέσεων καθώς και κάθε άλλου εταιρικού βάρους.

Τα καθαρά κέρδη της Α.Ε. φορολογούνται είτε με ποσοστό 35%, εάν οι μετοχές τους έχουν εισαχθεί στο χρηματιστήριο, είτε με ποσοστό 40%, εάν οι μετοχές τους είναι εκτός χρηματιστηρίου.

Από το σύνολο των καθαρών κερδών αφαιρείται ο φόρος εισοδήματος και το υπόλοιπο διανέμεται ως εξής:

1) Ένα μέρος 5% πηγαίνει υποχρεωτικά για σχηματισμό τακτικού αποθεματικού. Η υποχρέωση του σχηματισμού παύει, όταν το τακτικό αποθεματικό φθάσει το 1/3 του μετοχικού κεφαλαίου. Σκοπός του είναι να καλύψει το χρεωστικό υπόλοιπο του λογαριασμού «αποτελέσματα χρήσης».

2) Ένα μέρος πηγαίνει για την καταβολή του πρώτου μερίσματος, το οποίο υπολογίζεται είτε με ποσοστό 6% επί του καταβληθέντος μετοχικού κεφαλαίου, είτε με ποσοστό 35% επί των κερδών που απομένουν μετά την αφαίρεση του φόρου εισοδήματος και του τακτικού αποθεματικού. Η εταιρεία έχει υποχρέωση να καταβάλει το μεγαλύτερο ποσό που προκύπτει από τους δύο παραπάνω τρόπους υπολογισμού.

3) Το υπόλοιπο διανέμεται σύμφωνα με τους όρους του καταστατικού.

Παράδειγμα

Καθαρά κέρδη Α.Ε. εκτός χρηματιστηρίου 200.000

Υπολογισμός φόρου εισοδήματος

Καθαρά κέρδη $200.000 \times 40\%$ 80.000

Υπολογισμός τακτικού αποθεματικού

Καθαρά κέρδη 200.000

Μείον φόρος εισοδήματος 80.000

$120.000 \times 5\% =$ 6.000

Υπολογισμός Α' μερίσματος

1ος τρόπος

Έστω καταβληθέν μετοχικό κεφάλαιο

$500.000 \times 6\% =$ 300.000

2ος τρόπος

Καθαρά κέρδη 200.000

Μείον

α) φόρος εισοδήματος 80.000

β) τακτικό αποθεματικό 6.000 86.000

$114.000 \times 35\% =$ 39.900

Επομένως, η Α.Ε. πρέπει να δώσει μέρισμα στους μετόχους το ποσό των 39.900 ευρώ, γιατί είναι το μεγαλύτερο ($39.900 > 30.000$).

Λύση και εκκαθάριση της Α.Ε.

Η Α.Ε. λύεται:

1) Αυτοδίκαια, όταν παρέλθει ο χρόνος για τον οποίο συστάθηκε. Σε αντίθεση με τις προσωπικές εταιρείες, σιωπηρή παράταση του χρόνου διάρκειας της ανώνυμης εταιρείας αποκλείεται.

Η γενική συνέλευση, με απόφαση που λαμβάνεται με εξαιρετική απαρτία και πλειοψηφία, μπορεί να παρατείνει τη διάρκεια της ζωής της. Πρέπει όμως να ληφθεί η απόφαση αυτή πριν από τη λήξη του χρόνου διάρκειάς της.

2) Με απόφαση της γενικής συνέλευσης για τη λύση της εταιρείας, πριν από την πάροδο του χρόνου διάρκειάς της. Επειδή όμως η απόφαση αυτή αποτελεί ουσιώδη τροποποίηση του καταστατικού, γι' αυτό λαμβάνεται με εξαιρετική απαρτία και πλειοψηφία (καταστατική). Ακόμη, πρέπει η απόφαση της γενικής συνέλευσης για την πρόωρη λύση της εταιρείας να εγκριθεί από τη διοίκηση (Υπουργείο Εμπορίου) και να δημοσιευτεί στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. Από τη δημοσίευση αυτή επέρχεται η λύση της εταιρείας.

3) Επίσης πρόωρη λύση της εταιρείας αποτελεί και η εξής περίπτωση: όταν το σύνολο των ιδίων κεφαλαίων της εταιρείας γίνει κατώτερο από το μισό ($1/2$) του μετοχικού κεφαλαίου, το διοικητικό συμβούλιο έχει την υποχρέωση να συγκαλέσει τη γενική συνέλευση (έκτακτη) μέσα σε προθεσμία έξι (6) μηνών από τη λήξη της χρήσης, προκειμένου να αποφασίσει για τη λύση της εταιρείας ή την υιοθέτηση άλλου μέτρου. Η απόφαση αυτή για τη λύση της εταιρείας λαμβάνεται με εξαιρετική απαρτία και πλειοψηφία.

4) Με την κήρυξη της εταιρείας σε κατάσταση πτώχευσης.

5) Με ανάκληση της υπουργικής απόφασης σύστασης εταιρείας. Η ανάκληση αυτή γίνεται **μόνο** στις εξής περιπτώσεις:

α) Εάν, κατά τη σύσταση της εταιρείας, δεν καταβλήθηκε εν όλω ή εν μέρει το μετοχικό κεφάλαιο που ορίζεται από το καταστατικό να καταβληθεί.

β) Εάν καταδικάστηκε σε φυλάκιση μέλος του διοικητικού συμβουλίου για διαχειριστικές πράξεις και η εταιρεία δεν τον απομάκρυνε.

γ) Εάν το σύνολο των ιδίων κεφαλαίων της εταιρείας είναι μικρότερο από το ένα δέκατο ($1/10$) του μετοχικού κεφαλαίου.

δ) Εάν η εταιρεία δεν αυξήσει εμπρόθεσμα το μετοχικό της κεφάλαιο στο ύψος που ορίζει ο νεότερος νόμος ως κατώτερο όριο.

ε) Εάν η εταιρεία παρέλειψε να υποβάλει στο Υπουργείο Εμπορίου τους εγκεκριμένους από τις γενικές συνελεύσεις ισολογισμούς τριών τουλάχιστον διαχειριστικών ετών.

Σημειώνεται ότι η συγκέντρωση όλων των μετοχών σ' ένα πρόσωπο δεν αποτελεί λόγο λύσης της ανώνυμης εταιρείας, δηλαδή το αντίθετο από εκείνο που ισχύει στις προσωπικές εταιρείες.

Επίσης, η ανώνυμη εταιρεία, λόγω του κεφαλαιουχικού χαρακτήρα της, δε λύνεται με το θάνατο, την πτώχευση ή τη δικαστική συμπαράσταση κάποιου μετόχου, όπως αυτό συμβαίνει στις προσωπικές εταιρείες.

Η ανώνυμη εταιρεία που λύθηκε:

α) λόγω παρόδου του χρόνου διάρκειας αυτής,

β) με απόφαση της γενικής συνέλευσης και

γ) με την κήρυξη αυτής σε κατάσταση πτώχευσης

μπορεί να **αναβιώσει** με απόφαση της γενικής συνέλευσης που λαμβάνεται με εξαιρετική απαρτία και πλειοψηφία.

Προϋποθέσεις της αναβίωσης είναι:

1) Η εταιρεία να βρίσκεται στο στάδιο της εκκαθάρισης και να μην έχει αρχίσει η διανομή της εταιρικής περιουσίας.

2) Η απόφαση της γενικής συνέλευσης για την αναβίωση να εγκριθεί από τη διοίκηση (Υπουργείο Εμπορίου).

3) Στην περίπτωση λύσης της εταιρείας, με την κήρυξη αυτής σε κατάσταση πτώχευσης, για την αναβίωσή της χρειάζεται να έχει προηγηθεί πτωχευτικός συμβιβασμός ή αποκατάσταση αυτής.

Αναβίωση ανώνυμης εταιρείας που λύθηκε για άλλους λόγους, εκτός από τους παραπάνω τρεις, δεν επιτρέπεται και αυτό γιατί η απαρίθμηση είναι περιοριστική.

Εκκαθάριση - Διανομή

Η ανώνυμη εταιρεία, μετά τη διάλυσή της, **υποχρεωτικά** τίθεται σε εκκαθάριση, με εξαίρεση την περίπτωση λύσης αυτής με πτώχευση, γιατί στην περίπτωση αυτή το στάδιο της εκκαθάρισης αντικαθίσταται από την πτωχευτική διαδικασία.

Από τη λύση της εταιρείας παύει η εξουσία του διοικητικού συμβουλίου και αρχίζει η εξουσία των εκκαθαριστών, οι οποίοι, εάν δεν ορίζονται από το καταστατικό, εκλέγονται από τη γενική συνέλευση. Μέχρι το τέλος της εκκαθάρισης και για τις ανάγκες αυτής η εταιρεία εξακολουθεί να υπάρχει ως νομικό πρόσωπο και να συναλλάσσεται με την ίδια επωνυμία, στην οποία όμως προστίθεται η φράση «υπό εκκαθάριση».

Μόλις αναλάβουν τα καθήκοντά τους οι εκκαθαριστές, καταρτίζουν την απογραφή και με βάση αυτή προσδιορίζουν τα αποτελέσματα, συντάσσουν τον ισολογισμό έναρξης της εκκαθάρισης, ο οποίος δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως (τεύχος Α.Ε. και Ε.Π.Ε.) και σε δύο ημερήσιες εφημερίδες (μία πολιτική και μία οικονομική) και, εάν η εταιρεία είναι εκτός Αθηνών, σε μία ημερήσια τοπική πολιτική εφημερίδα και υποβάλλεται στην εποπτεύουσα αρχή (οικεία Νομαρχία). Επίσης, έχουν την

υποχρέωση να υποβάλουν τη δήλωση φόρου εισοδήματος της εταιρείας για τα αποτελέσματα εντός προθεσμίας 4,5 μηνών από την ημερομηνία λύσης της εταιρείας.

Στη συνέχεια ενεργούν όλες τις πράξεις εκκαθάρισης, χωρίς υπαίτιες καθυστερήσεις, δηλαδή ρευστοποιούν την εταιρική περιουσία, εισπράττουν τις απαιτήσεις και εξοφλούν τις υποχρεώσεις της εταιρείας.

Στην περίπτωση που η εκκαθάριση δεν τελειώνει μέχρι τη λήξη της χρήσης, μέσα στην οποία άρχισε η εκκαθάριση, αλλά συνεχίζεται και στα επόμενα χρόνια, τότε στο τέλος κάθε χρήσης οι εκκαθαριστές καταρτίζουν απογραφή, προσδιορίζουν τα αποτελέσματα, συντάσσουν ισολογισμό (ενδιάμεσο), ο οποίος υποβάλλεται στις ίδιες διατυπώσεις δημοσιότητας όπως και ο ισολογισμός έναρξης (αρχικός), και μέσα σ' ένα μήνα από τη λήξη της χρήσης οι εκκαθαριστές δηλώνουν στην αρμόδια Δ.Ο.Υ. τα αποτελέσματα της περιόδου.

Επίσης, έχουν υποχρέωση, με την έκθεση διαχείρισης της εκκαθάρισης που υποβάλλουν στη γενική συνέλευση, να αναφέρουν τα αίτια για τα οποία δεν τελείωσε η εκκαθάριση.

Κατά τη λήξη του σταδίου της εκκαθάρισης οι εκκαθαριστές καταρτίζουν κανονικά την απογραφή, προσδιορίζουν τα αποτελέσματα, συντάσσουν τον ισολογισμό λήξης (τελικός), ο οποίος υποβάλλεται στις ίδιες διατυπώσεις δημοσιότητας, και μέσα σ' ένα μήνα από την ημερομηνία σύνταξης του τελικού ισολογισμού υποβάλλουν στην αρμόδια Δ.Ο.Υ. τα τελικά αποτελέσματα της εκκαθάρισης.

Όλοι οι ισολογισμοί (αρχικός, ενδιάμεσος και τελικός) εγκρίνονται από τη γενική συνέλευση, η οποία διατηρεί όλα τα δικαιώματά της κατά τη διάρκεια της εκκαθάρισης.

Τη λήξη της εκκαθάρισης ακολουθεί η διανομή του προϊόντος της εκκαθάρισης στους μετόχους, ανάλογα με τις μετοχές που έχει ο καθένας απ' αυτούς.

Σύμφωνα με το νόμο, το στάδιο της εκκαθάρισης δεν μπορεί να υπερβεί τα πέντε (5) έτη από την ημερομηνία έναρξης της εκκαθάρισης, οπότε και η εταιρεία διαγράφεται από το μητρώο ανωνύμων εταιρειών.

Για τη συνέχιση της εκκαθάρισης πέραν της πενταετίας απαιτείται ειδική άδεια του Υπουργού Εμπορίου. Το στάδιο, όμως, της εκκαθάρισης δεν μπορεί σε καμία περίπτωση να υπερβεί τη δεκαετία.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ - ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ Γ

1. Προσδιορισμός πρώτου μερίσματος και χρόνος καταβολής αυτού.
2. Τυπικές προϋποθέσεις σύστασης της Α.Ε.
3. Από ποια στάδια περνά ο σχηματισμός του μετοχικού κεφαλαίου;
4. Πιστοποίηση της καταβολής του μετοχικού κεφαλαίου.
5. Ποια είναι τα θέματα της ημερήσιας διάταξης της τακτικής γενικής συνέλευσης και πότε συνέρχεται;
6. Ποια είναι τα δικαιώματα της μειοψηφίας;
7. Πότε μπορεί να παραλειφθεί η δημοσίευση της πρόσκλησης της γενικής συνέλευσης;
8. Έννοια απαρτίας και το ποσοστό που απαιτείται για τη νόμιμη συγκρότηση της γενικής συνέλευσης.
9. Ποιες είναι οι αρμοδιότητες της καταστατικής γενικής συνέλευσης;
10. Πότε συνέρχεται το διοικητικό συμβούλιο;
11. Τακτικό αποθεματικό. Πώς σχηματίζεται και ποιος ο σκοπός του;
12. Ισολογισμός. Έννοια, χρόνος σύνταξης, πρόσωπα θεώρησής του και σε ποιες εφημερίδες δημοσιεύεται;
13. Πώς φορολογούνται τα κέρδη της Α.Ε. και ποιος ο τρόπος της διανομής τους;
14. Ποιες είναι οι ετήσιες οικονομικές καταστάσεις και από ποιες αρχές διέπονται;
15. Ποια είναι η κυριότερη υποχρέωση του εκκαθαριστή, όταν αναλάβει τα καθήκοντά του;

ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΕΝΗΣ ΕΥΘΥΝΗΣ (Ε.Π.Ε.)

Έννοια

Εταιρεία περιορισμένης ευθύνης είναι η εμπορική εταιρεία (κατά το τυπικό κριτήριο) της οποίας το κεφάλαιο διαιρείται σε ισότιμα μερίδια, τα οποία μεταβιβάζονται κατ' αρχήν ελεύθερα και τα οποία δεν μπορούν να παρασταθούν με μετοχές.

Χαρακτηριστικά γνωρίσματα

α) Περιορισμός της ευθύνης όλων των εταίρων μέχρι του ποσού της εισφοράς τους, χωρίς αυτό να αποκλείει τη συμμετοχή τους στη διοίκηση της εταιρείας και την εμφάνιση των ονομάτων τους στην εταιρική επωνυμία.

β) Επωνυμία. Είναι το όνομα με το οποίο η εταιρεία εμφανίζεται στις συναλλαγές της με τους τρίτους. Σχηματίζεται είτε από το όνομα ενός ή περισσοτέρων εταίρων, είτε προσδιορίζεται από το αντικείμενο της επιχείρησης, είτε και από τα δύο μαζί.

Από τα παραπάνω προκύπτει ότι η επωνυμία της Ε.Π.Ε. δεν μπορεί να είναι φανταστική ή ξένη προς το αντικείμενο της επιχείρησης. Συνεπώς, πρέπει να είναι αληθής και σαφής.

Ο νόμος επίσης απαιτεί στην επωνυμία να περιέχονται, σε κάθε περίπτωση, ολογράφως οι λέξεις «Εταιρεία Περιορισμένης Ευθύνης».

γ) Σκοπός. Η Ε.Π.Ε. μπορεί να επιδιώκει οποιονδήποτε σκοπό, εκτός των περιπτώσεων εκείνων για τις οποίες ο νόμος απαιτεί αποκλειστικά άλλο εταιρικό τύπο, π.χ. για τις ασφαλιστικές και τραπεζικές επιχειρήσεις ο νόμος απαιτεί να περιβληθούν τον τύπο της ανώνυμης εταιρείας.

δ) Νομική προσωπικότητα. Η Ε.Π.Ε. έχει νομική προσωπικότητα η οποία αποκτάται από τη στιγμή που θα έχουν ολοκληρωθεί οι νόμιμες διατυπώσεις δημοσιότητας, δηλαδή καταχώριση του καταστατικού της στα βιβλία των εταιρειών του Πρωτοδικείου της έδρας της εταιρείας και δημοσίευση περίληψης του καταστατικού στο Φ.Ε.Κ. (τεύχος Α.Ε. & Ε.Π.Ε.).

ε) Εμπορική ιδιότητα. Η Ε.Π.Ε. είναι εμπορική απευθείας από το νόμο (τυπικό κριτήριο), χωρίς να εξετάζεται αν ενεργεί ή όχι εμπορικές πράξεις.

Ίδρυση της Ε.Π.Ε.

Για τη σύσταση της Ε.Π.Ε. απαιτείται η πλήρωση ορισμένων προϋποθέσεων, οι οποίες διακρίνονται σε ουσιαστικές και τυπικές.

Ουσιαστικές είναι:

1) Οι εισφορές των εταίρων σε είδος ή σε χρήμα. Στις Ε.Π.Ε. απαγορεύεται το αντικείμενο της εισφοράς να είναι η προσωπική εργασία των εταίρων.

2) Κοινός σκοπός.

3) Το αντικείμενο της επιχείρησης να μην απαγορεύεται από το νόμο.

4) Δικαιοπρακτική ικανότητα των εταίρων.

Τυπικές είναι:

1) Το συστατικό αυτής έγγραφο, που ονομάζεται καταστατικό (εταιρική σύμβαση).

2) Κατάθεση αντιγράφου αυτού στο Πρωτοδικείο της έδρας της εταιρείας (τμήμα εταιρειών), μέσα σε ένα μήνα από την κατάρτισή του.

Σε περίπτωση που η εταιρεία ιδρύει υποκαταστήματα στην περιφέρεια άλλου Πρωτοδικείου, έξω από την έδρα της, πρέπει να κατατίθεται στη Γραμματεία αυτού του Πρωτοδικείου, με επιμέλεια κάθε εταίρου ή διαχειριστή, αντίγραφο της εταιρικής σύμβασης μέσα σε ένα μήνα από την ίδρυση του υποκαταστήματος.

3) Δημοσίευση περίληψης του συστατικού εγγράφου της εταιρείας (καταστατικού) στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως (τεύχος Α.Ε. & Ε.Π.Ε.).

Κατά νόμο η εταιρική σύμβαση καταρτίζεται μόνο με δημόσιο έγγραφο (συμβολαιογραφικό).

Μόνο μετά από τις παραπάνω δημοσιεύσεις στο Πρωτοδικείο και στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως η εταιρεία αποκτά νομική προσωπικότητα καθώς και εμπορική ιδιότητα.

Το εταιρικό κεφάλαιο

Το κεφάλαιο της Ε.Π.Ε. δεν μπορεί να είναι κατώτερο των 18.000 ευρώ και πρέπει να καταβληθεί ολόκληρο κατά τη σύσταση της εταιρείας. Η καταβολή γίνεται από τους εταίρους και όχι με δημόσια εγγραφή.

Το μισό του κεφαλαίου πρέπει να είναι σε μετρητά. Ο νόμος εννοεί το μισό του ελάχιστου κεφαλαίου των 18.000 ευρώ. Συνεπώς, εάν το κεφάλαιο είναι 20.000 ευρώ, το ποσό των 9.000 ευρώ πρέπει να καταβληθεί οπωσδήποτε σε μετρητά, ενώ το υπόλοιπο των 11.000 ευρώ μπορεί να προέρχεται από εισφορές των εταίρων σε είδος και η αποτίμηση της αξίας τους γίνεται από ειδική επιτροπή του άρθρου 9 του Ν. 2190/1920 περί Ανωνύμων Εταιρειών.

Επειδή το κεφάλαιο αποτελεί τη μόνη διασφάλιση των δανειστών της εταιρείας, γι' αυτό σε κάθε έντυπο της εταιρείας πρέπει να αναφέρεται, εκτός από την επωνυμία και την έδρα της εταιρείας, και το εταιρικό κεφάλαιο αυτής.

Το κεφάλαιο διαιρείται σε ισότιμα μερίδια, που δεν μπορούν να παρασταθούν με μετοχές. Το ποσό του εταιρικού μεριδίου είναι 30 ευρώ το καθένα ή πολλαπλάσιο αυτού, δηλαδή 30, 60, 90 κ.λπ.

Κάθε εταίρος έχει μία μερίδα συμμετοχής που αποτελείται από ένα ή περισσότερα εταιρικά μερίδια.

Έστω ότι το εταιρικό κεφάλαιο μιας Ε.Π.Ε. είναι 30.000 ευρώ διαιρούμενο σε 1000 μερίδια των 30 ευρώ το καθένα. Στην Ε.Π.Ε. μετέχουν ο Α με 15.000 ευρώ, ο Β με 12.000 ευρώ και ο Γ με 3.000 ευρώ. Τότε θεωρούμε ότι ο Α συμμετέχει με μία μερίδα συμμετοχής των 500 εταιρικών μεριδίων (500×30 ευρώ), ο Β συμμετέχει με μία μερίδα συμμετοχής των 400 εταιρικών μεριδίων (400×30 ευρώ) και ο Γ με μία μερίδα συμμετοχής των 100 εταιρικών μεριδίων (100×30 ευρώ).

Επομένως, οι μερίδες συμμετοχής είναι όσες και οι εταίροι.

Παράδειγμα: Εάν το εταιρικό μερίδιο ορισθεί από το καταστατικό σε 120 ευρώ το καθένα και εγώ εισφέρω 240 ευρώ, τότε έχω μία μερίδα συμμετοχής των δύο εταιρικών μεριδίων.

Εάν όμως πουλήσω το ένα εταιρικό μερίδιο, θα μου μείνει ένα και μία μερίδα συμμετοχής και ο αγοραστής μου θα έχει και αυτός μία μερίδα συμμετοχής του ενός εταιρικού μεριδίου.

Τα όργανα της Ε.Π.Ε.

Όπως κάθε νομικό πρόσωπο, έτσι και η Ε.Π.Ε. έχει τα δικά της βουλευτικά όργανα, τα οποία με τη δράση τους, μέσα στα πλαίσια των αρμοδιοτήτων τους, δεσμεύουν την εταιρεία.

Τα όργανα αυτά είναι η συνέλευση των εταίρων και οι διαχειριστές.

Συνέλευση των εταίρων

Η συνέλευση των εταίρων είναι το ανώτατο και κυρίαρχο όργανο της εταιρείας. Δεν είναι μόνιμο όργανο, αλλά σχηματίζεται κάθε φορά με τη συγκέντρωση των εταίρων σύμφωνα με τις διατάξεις του νόμου και του καταστατικού.

Διακρίνουμε δύο είδη συνελεύσεων: την **τακτική** και την **έκτακτη**.

Τακτική: Συγκαλείται υποχρεωτικά από τους διαχειριστές της εταιρείας μία φορά το χρόνο και εντός προθεσμίας τριών (3) μηνών από τη λήξη της εταιρικής χρήσης.

Έκτακτη: Λέγεται έτσι γιατί συγκαλείται εκτάκτως από: α) τους διαχειριστές, β) εταίρο ή εταίρους που εκπροσωπούν το 1/20 του εταιρικού κεφαλαίου, δηλαδή από τη μειοψηφία και γ) οποιοδήποτε εταίρο (μη σύγκληση τακτικής συνέλευσης από τους διαχειριστές).

Η συνέλευση των εταίρων είναι η μόνη αρμόδια να αποφασίζει για:

α) την έγκριση των οικονομικών καταστάσεων, δηλαδή του ισολογισμού, των αποτελεσμάτων χρήσης, του πίνακα διάθεσης των κερδών και του προσαρτήματος,

β) την απαλλαγή των διαχειριστών από κάθε ευθύνη για πράξεις ή παραλείψεις της διαχείρισής τους,

γ) την τροποποίηση του καταστατικού,

δ) το διορισμό και την ανάκληση των διαχειριστών,

ε) την έγερση αγωγής αποζημίωσης κατά των διαχειριστών ή εταίρων για αξιώσεις της εταιρείας που απορρέουν από πράξεις ή παραλείψεις κατά τη σύσταση ή λειτουργία της εταιρείας,

στ) την παράταση της διάρκειας της εταιρείας, τη συγχώνευσή της με άλλη εταιρεία, τη διάλυσή της, το διορισμό ή την ανάκληση των εκκαθαριστών και κάθε άλλο θέμα που αναφέρεται στο νόμο (π.χ. μετατροπή σε ανώνυμη).

Για τα θέματα με στοιχεία α και β αποφασίζει η τακτική συνέλευση, ενώ για τα υπόλοιπα κατά κανόνα αποφασίζει η έκτακτη, χωρίς να αποκλείεται από αυτά η τακτική.

Οι εταίροι προσκαλούνται στη συνέλευση από τους διαχειριστές οκτώ (8) τουλάχιστον ημέρες πριν από τη συνέλευση.

Το έγγραφο της πρόσκλησης αποστέλλεται με απόδειξη στη διεύθυνση που αναγράφεται στο βιβλίο των εταίρων και πρέπει να αναγράφει την ημέρα, την ώρα, τον τόπο καθώς και τα θέματα της ημερήσιας διάταξης.

Εάν είναι σύμφωνοι όλοι οι εταίροι, μπορούν να συνέλθουν σε συνέλευση και χωρίς να τηρηθούν οι διατυπώσεις της σύγκλησης. Πρόκειται για τη λεγόμενη αυτόκλητη συνέλευση των εταίρων.

Επίσης, εάν όλοι οι εταίροι είναι παρόντες, μπορούν να αποφασίζουν για οποιοδήποτε θέμα της αρμοδιότητας της συνέλευσης, εφόσον δεν υπάρχει αντίρρηση από κάποιον απ' αυτούς.

Ο νόμος ορίζει ότι κάθε εταίρος έχει τουλάχιστον μία ψήφο. Ο αριθμός όμως των ψήφων είναι ανάλογος προς τον αριθμό των μεριδίων συνεπώς, εάν ένας εταίρος έχει περισσότερα μερίδια, έχει και περισσότερες ψήφους.

Ο εταίρος στερείται της ψήφου, όταν πρόκειται η συνέλευση να λάβει απόφαση που αφορά την απαλλαγή του από την ευθύνη ή την έγκριση έγερσης αγωγής κατ' αυτού. Μόνο στις δύο αυτές περιπτώσεις ο εταίρος στερείται του δικαιώματος ψήφου.

Οι αποφάσεις των συνελεύσεων λαμβάνονται με πλειοψηφία μεγαλύτερη από το 50% του συνολικού αριθμού των εταίρων, εκπροσωπούν δηλαδή περισσότερο από το 50% του όλου εταιρικού κεφαλαίου. Αυτή είναι η **συνήθης πλειοψηφία**.

Για την τροποποίηση του καταστατικού και την πρόωρη λύση της εταιρείας απαιτείται εξαιρετική πλειοψηφία, ανερχόμενη στα τρία τέταρτα (3/4) του όλου εταιρικού κεφαλαίου. **Παμψηφία** (ομόφωνη γνώμη) απαιτείται σε τρεις περιπτώσεις:

α) για τη μεταβολή της εθνικότητας της εταιρείας,

β) για την αύξηση των υποχρεώσεων των εταίρων ή τη μείωση των δικαιωμάτων τους και

γ) για θέματα που αφορούν τον ανταγωνισμό (π.χ. επιτρέπεται ο ανταγωνισμός από τους διαχειριστές, μόνον αν το ψηφίσουν όλοι οι εταίροι, διαφορετικά απαγορεύεται).

Οι αποφάσεις των συνελεύσεων ακυρώνονται ύστερα από απόφαση του δικαστηρίου, εάν παραβιάστηκε ο νόμος ή το καταστατικό και το ζητήσουν οι διαχειριστές ή κάποιος εταίρος. Η αγωγή απευθύνεται κατά της εταιρείας. Εάν οι αποφάσεις προσβάλλονται από το διαχειριστή, τότε ο πρόεδρος των Πρωτοδικών της έδρας της εταιρείας διορίζει προσωρινό εκπρόσωπο της εταιρείας για τη διεξαγωγή της δίκης.

Διαχείριση

Η διαχείριση και εκπροσώπηση της Ε.Π.Ε., εφόσον το καταστατικό σιωπά, ανήκει σε όλους τους εταίρους, οι οποίοι **ενεργούν συλλογικά**. Στην

Ε.Π.Ε. γίνεται το αντίθετο από εκείνο που ισχύει στην ομόρρυθμη και ετερόρρυθμη εταιρεία, όπου εάν δεν έχει διοριστεί διαχειριστής, κάθε ομόρρυθμος εταίρος είναι από το νόμο (άρθρο 33 Ε.Ν.) εκπρόσωπός της.

Μπορεί με το καταστατικό ή μεταγενέστερα, να διοριστεί διαχειριστής εταίρος ή τρίτος, ένας ή και πολλοί, για ορισμένο χρόνο ή μη και, εφόσον δεν ορίστηκε κάτι άλλο, οι αποφάσεις τους λαμβάνονται με ομοφωνία. Κατά πλειοψηφία λαμβάνονται μόνον, αν αυτό ορίζεται από το καταστατικό.

Η πλειοψηφία υπολογίζεται με βάση τον αριθμό των προσώπων και όχι με βάση τα μερίδια, ενώ στις συνελεύσεις η ψήφος εξαρτάται από τα μερίδια.

Ανάκληση των διαχειριστών

1) Εάν διαχειριστής είναι εταίρος και έχει διοριστεί με το καταστατικό για **ορισμένο χρόνο**, για την ανάκληση αυτού απαιτούνται:

α) ύπαρξη σπουδαίου λόγου, δηλαδή σοβαρή παράβαση καθηκόντων ή ανικανότητα για τακτική διαχείριση,

β) απόφαση της συνέλευσης των εταίρων, η οποία λαμβάνεται με τη συνήθη πλειοψηφία και

γ) δικαστική απόφαση, η οποία διατάσσει την ανάκληση.

Σε κατεπείγουσα περίπτωση αποφασίζει προσωρινά ο Πρόεδρος των Πρωτοδικών με τη διαδικασία των ασφαλιστικών μέτρων.

2) Εάν ο διαχειριστής είναι εταίρος και έχει διοριστεί με απόφαση της συνέλευσης ή με το καταστατικό, αλλά για χρόνο μη ορισμένο (αόριστο) ή είναι τρίτος και ανεξάρτητα πώς έχει διοριστεί και για πόσο χρόνο, τότε ανακαλείται ελεύθερα από τη συνέλευση των εταίρων, οποτεδήποτε και χωρίς σπουδαίο λόγο.

Ο διορισμός και η ανάκληση του διαχειριστή υπόκεινται σε δημοσιότητα, για να λάβουν γνώση οι τρίτοι.

Ισολογισμός - Κέρδη

Οι Ε.Π.Ε. τηρούν βιβλία τρίτης κατηγορίας, ανεξάρτητα από τον κύκλο των εργασιών τους, και έχουν υποχρέωση στο τέλος κάθε χρήσης να καταρτίζουν απογραφή και με βάση αυτή να προσδιορίζουν τα αποτελέσματα και να συντάσσουν τον ισολογισμό της χρήσης, ο οποίος πρέπει να εμφανίζει με απόλυτη σαφήνεια την πραγματική εικόνα της περιουσιακής διάρθρωσης της χρηματοοικονομικής θέσης και των αποτελεσμάτων χρήσης της εταιρείας.

Ο ισολογισμός μαζί με την ανάλυση του λογαριασμού «ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΧΡΗΣΗΣ» και τον πίνακα διάθεσης των αποτελεσμάτων δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως (Δελτίο Α.Ε. & Ε.Π.Ε.) καθώς και σε δύο ημερήσιες εφημερίδες (μία οικονομική και μία πολιτική) και υποβάλλεται για έγκριση στην τακτική συνέλευση των εταίρων εντός προθεσμίας τριών (3) μηνών από τη λήξη της χρήσης.

Στην Ε.Π.Ε. τα κέρδη προσδιορίζονται όπως και σε κάθε άλλη επιχείρηση που τηρεί βιβλία τρίτης κατηγορίας και είναι αποτέλεσμα συσχετισμού εσόδων και εξόδων, δηλαδή, εάν από τα έσοδα της χρήσης αφαιρεθούν τα έξοδα αυτής, προκύπτει το αποτέλεσμα, θετικό ή αρνητικό, το οποίο διατίθεται ως εξής: ένα μέρος πηγαίνει για την πληρωμή του φόρου εισοδήματος (35% επί των κερδών), ένας μέρος για σχηματισμό τακτικού αποθεματικού και το υπόλοιπο διανέμεται στους εταίρους, ανάλογα με τον αριθμό των μεριδίων τους.

Λύση και εκκαθάριση Ε.Π.Ε.

Η Ε.Π.Ε. λύεται:

1) Με απόφαση της συνέλευσης των εταίρων, που λαμβάνεται με αυξημένη πλειοψηφία, δηλαδή με πλειοψηφία των τριών τετάρτων (3/4) του όλου αριθμού των εταίρων που εκπροσωπούν τα τρία τέταρτα (3/4) του όλου κεφαλαίου.

2) Για σπουδαίο λόγο αλλά ύστερα από δικαστική απόφαση, εφόσον αυτό ζητηθεί από εταίρο ή εταίρους που εκπροσωπούν το ένα δέκατο (1/10) του εταιρικού κεφαλαίου.

3) Με την κήρυξη της εταιρείας σε πτώχευση. Η πτώχευση, ο θάνατος και η δικαστική συμπαράσταση ενός ή περισσότερων εταίρων δε λύει την Ε.Π.Ε., εφόσον δεν ορίζει διαφορετικά το καταστατικό. Δηλαδή ακριβώς το αντίθετο από ό,τι ισχύει στις προσωπικές εταιρείες.

4) Με δικαστική απόφαση που εκδίδεται ύστερα από αίτηση κάποιου που έχει έννομο συμφέρον, στην περίπτωση της συγκέντρωσης όλων των εταιρικών μεριδίων στα χέρια ενός εταίρου. Αυτό δεν ισχύει, όταν όλα τα μερίδια περιέλθουν σ' έναν εταίρο, οπότε η Ε.Π.Ε. μετατρέπεται σε μονοπρόσωπη την οποία αναγνωρίζει ο νόμος.

5) Για κάθε περίπτωση που προβλέπεται από το νόμο ή το καταστατικό, π.χ. λήξη του χρόνου, πραγμάτωση του σκοπού κ.λπ., γεγονός που σημαίνει ότι η παραπάνω απαρίθμηση από το νόμο των λόγων λύσης δεν είναι **περιοριστική** αλλά **ενδεικτική**. Επομένως, η εταιρεία μπορεί να λυ-

θεί και για άλλους λόγους, εκτός από αυτούς που αναφέρονται στο νόμο, όπως στην περίπτωση απώλειας του 50% του εταιρικού κεφαλαίου, κατά την οποία οι διαχειριστές δε συγκάλεσαν τη γενική συνέλευση μέσα σε εύλογο χρόνο, για να αποφασίσει για τη λύση της εταιρείας ή για τη μείωση του εταιρικού κεφαλαίου ή εάν λήφθηκε σχετική απόφαση, τότε μπορεί κάθε ενδιαφερόμενος να ζητήσει από το δικαστήριο τη λύση της εταιρείας.

Επίσης, τη λύση της εταιρείας μπορεί να ζητήσει και ο εξερχόμενος ή αποβαλλόμενος εταίρος, εφόσον:

1) η συνέλευση δεν πάρει απόφαση για μείωση του εταιρικού κεφαλαίου εντός προθεσμίας δέκα πέντε (15) ημερών από την επίδοση στην εταιρεία της δικαστικής απόφασης που προσδιορίζει την αξία της μερίδας συμμετοχής του εξερχομένου ή αποβαλλομένου εταίρου και

2) όταν καθυστερεί αδικαιολόγητα, μετά τη λήψη της απόφασης της συνέλευσης για μείωση του εταιρικού κεφαλαίου, η διαδικασία των δημοσιεύσεων, για να λάβουν γνώση οι τρίτοι.

Εάν η εταιρεία έχει συσταθεί για ορισμένο χρόνο, τότε λύεται **αυτοδικαίως**, όταν περάσει ο χρόνος διάρκειάς της. Ούτε απόφαση συνέλευσης απαιτείται, ούτε νέα δημοσίευση.

Εάν η εταιρεία λύεται με απόφαση της συνέλευσης πρόωρα, η απόφαση αυτή επαναλαμβάνεται ενώπιον συμβολαιογράφου και, στη συνέχεια, η συμβολαιογραφική πράξη καταχωρίζεται στο Πρωτοδικείο της έδρας της εταιρείας και περίληψη αυτής δημοσιεύεται στο Δελτίο Α.Ε. και Ε.Π.Ε. Δηλαδή ακριβώς η ίδια διαδικασία, όπως και στη σύσταση της εταιρείας.

Εάν η εταιρεία λύεται με δικαστική απόφαση, καταχωρίζεται στο Πρωτοδικείο της έδρας της εταιρείας αντίγραφο της τελεσίδικης απόφασης του δικαστηρίου, με την οποία διατάχθηκε η λύση της εταιρείας και δημοσιεύεται στο Δελτίο Α.Ε. και Ε.Π.Ε. η περίληψη της τελεσίδικης αυτής απόφασης. Επομένως, δε χρειάζεται ούτε απόφαση της συνέλευσης ούτε συμβολαιογραφική πράξη.

Εκκαθάριση

Τη λύση της εταιρείας ακολουθεί το στάδιο της εκκαθάρισης, εκτός εάν η εταιρεία έχει κηρυχθεί σε κατάσταση πτώχευσης.

Το στάδιο της εκκαθάρισης μπορεί να παραλειφθεί, εάν το ενεργητικό της εταιρείας έχει ήδη ρευστοποιηθεί, οι απαιτήσεις έχουν εισπραχθεί και τα χρέη έχουν εξοφληθεί.

Μέχρι το τέλος της εκκαθάρισης και για τις ανάγκες αυτής η εταιρεία

εξακολουθεί να έχει τη νομική προσωπικότητά της, πρέπει όμως στην επωνυμία της να προστεθούν οι λέξεις «υπό εκκαθάριση».

Η εκκαθάριση διενεργείται από τους διαχειριστές της εταιρείας, εκτός εάν κάτι άλλο ορίζει το καταστατικό ή αποφάσισε διαφορετικά η συνέλευση των εταίρων. Οι εκκαθαριστές μπορούν να ανακληθούν με τον ίδιο τρόπο που ανακαλούνται και οι διαχειριστές, με την προσθήκη και της εξής περίπτωσης: εάν οι εκκαθαριστές έχουν διοριστεί από τη συνέλευση ανακαλούνται με δικαστική απόφαση, ύστερα από αίτηση εταίρων που εκπροσωπούν το 1/10 τουλάχιστον του εταιρικού κεφαλαίου και εφόσον συντρέχει σπουδαίος λόγος.

Ο διορισμός και η παύση, για οποιοδήποτε λόγο, της εξουσίας των εκκαθαριστών υπόκειται στις γνωστές ήδη διατυπώσεις δημοσιότητας (Πρωτοδικείο - Δελτίο Α.Ε. & Ε.Π.Ε.).

Κατά τη διάρκεια της εκκαθάρισης η Ε.Π.Ε. εκπροσωπείται από τους εκκαθαριστές, οι οποίοι θέτοντας την υπογραφή τους κάτω από την εταιρική επωνυμία τη δεσμεύουν. Διοικούν και διαχειρίζονται την εταιρεία, την αντιπροσωπεύουν δικαστικώς και εξωδίκως και ενεργούν στο όνομά της κάθε πράξη, η οποία είναι αναγκαία για τους σκοπούς της εκκαθάρισης.

Οι εκκαθαριστές, μόλις αναλάβουν τα καθήκοντά τους, έχουν υποχρέωση:

- 1) να συντάξουν απογραφή της εταιρικής περιουσίας,
- 2) να προσδιορίσουν τα αποτελέσματα και να υποβάλουν εντός προθεσμίας 4,5 μηνών από την ημερομηνία λύσης της εταιρείας στην αρμόδια Δ.Ο.Υ. τη σχετική φορολογική δήλωση και
- 3) να καταρτίσουν τον ισολογισμό έναρξης της εκκαθάρισης ή αρχικό ισολογισμό εκκαθάρισης και να τον δημοσιεύσουν στο Δελτίο Α.Ε. και Ε.Π.Ε. καθώς και σε δύο ημερήσιες εφημερίδες, μία πολιτική και μία οικονομική.

Στη συνέχεια διεκπεραιώνουν, χωρίς υπαίτιες καθυστερήσεις, τις εκκρεμείς υποθέσεις της εταιρείας, ρευστοποιούν την περιουσία της εταιρείας, εισπράττουν τις απαιτήσεις της και εξοφλούν τις υποχρεώσεις της, αποδίδουν αυτούσια τα πράγματα που είχαν εισφερθεί στην εταιρεία για χρήση και, για το σκοπό της περάτωσης των εκκρεμών υποθέσεων, μπορούν ακόμη να ενεργήσουν και νέες πράξεις.

Τέλος, μετά την περάτωση της εκκαθάρισης οι εκκαθαριστές καταρτίζουν τον τελικό ισολογισμό, τον οποίο δημοσιεύουν όπως και τον αρχικό, υποβάλλουν τη σχετική φορολογική δήλωση μέσα σε προθεσμία ενός μήνα

από τη λήξη της εκκαθάρισης και διανέμουν το ποσό της εκκαθάρισης της εταιρικής περιουσίας στους εταίρους, ανάλογα με τη μερίδα συμμετοχής του καθενός.

Εφόσον η εκκαθάριση εξακολουθεί, οι εκκαθαριστές υποχρεούνται να καταρτίζουν ισολογισμό κάθε χρόνο.

Μονοπρόσωπη Ε.Π.Ε.

Σύμφωνα με το νόμο, η Ε.Π.Ε. μπορεί να συσταθεί από ένα πρόσωπο ή να καταστεί μονοπρόσωπη, οπότε στην επωνυμία της συμπεριλαμβάνονται ολογράφως οι λέξεις «ΜΟΝΟΠΡΟΣΩΠΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΕΝΗΣ ΕΥΘΥΝΗΣ».

Για τη σύστασή της απαιτείται συμβολαιογραφικό έγγραφο, το οποίο υποβάλλεται στις ίδιες διατυπώσεις δημοσιότητας όπως και η κοινή Ε.Π.Ε.

Μπορεί να μετατραπεί σε Ε.Π.Ε. περισσότερων του ενός εταίρων, όταν ο μοναδικός εταίρος μεταβιβάσει με τροποποίηση του καταστατικού ορισμένα εταιρικά μερίδια σε τρίτα πρόσωπα.

Ιδιαιτερότητες

1) Στη μονοπρόσωπη Ε.Π.Ε. δεν επιτρέπεται, με ποινή την ακυρότητα, ο μοναδικός εταίρος να είναι άλλη μονοπρόσωπη Ε.Π.Ε.

2) Κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο δεν μπορεί, με ποινή ακυρότητας, να είναι μοναδικός εταίρος σε περισσότερες από μία Ε.Π.Ε.

3) Στη συνέλευση, εκτός από τον μοναδικό εταίρο, παρίσταται και ένας συμβολαιογράφος, που συνυπογράφει τα πρακτικά της συνέλευσης.

4) Οι συμβάσεις που συνάπτονται μεταξύ του μοναδικού εταίρου και της εταιρείας την οποία εκπροσωπεί γράφονται σε πρακτικά ή καταρτίζονται γραπτώς. Αυτό δεν εφαρμόζεται για τις τρέχουσες πράξεις που συνάπτονται με κανονικές συνθήκες.

Για όλα τα άλλα θέματα εφαρμόζονται όσα ισχύουν για τις κοινές εταιρείες περιορισμένης ευθύνης.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ - ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ Δ

1. Είναι εμπορική εταιρεία η Ε.Π.Ε. και με ποιο κριτήριο;
2. Έννοια μερίδας συμμετοχής και πόσες είναι οι μερίδες συμμετοχής;
3. Ελάχιστο και μέγιστο όριο εταιρικού μεριδίου.
4. Πώς λαμβάνονται οι αποφάσεις της συνέλευσης των εταίρων;
5. Πότε συνέρχεται η συνέλευση των εταίρων σε τακτική συνεδρίαση και για ποια θέματα;
6. Στην περίπτωση που η τακτική συνέλευση των εταίρων δε συνέλθει, τι γίνεται;
7. Γιατί τα μερίδια δεν παρίστανται με μετοχές;
8. Από πότε αποκτά η Ε.Π.Ε. νομική προσωπικότητα;
9. Μπορεί στην Ε.Π.Ε. αντικείμενο εισφοράς να είναι η προσωπική εργασία;
10. Μπορεί μία ασφαλιστική ή τραπεζική επιχείρηση να περιβληθεί τον τύπο της Ε.Π.Ε.;
11. Η εκτίμηση των εισφορών σε είδος από ποιον γίνεται;
12. Λύεται η Ε.Π.Ε., όταν όλα τα μερίδια συγκεντρωθούν σε ένα πρόσωπο;
13. Σε ποια περίπτωση το στάδιο της εκκαθάρισης μπορεί να παραλειφθεί;
14. Ποιες είναι οι υποχρεώσεις του εκκαθαριστή μετά το τέλος του σταδίου της εκκαθάρισης;
15. Τρόπος καταβολής του εταιρικού κεφαλαίου της Ε.Π.Ε.

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ

ΑΞΙΟΓΡΑΦΑ

Εισαγωγή

Στη σύγχρονη οικονομική ζωή η απόδειξη, η σύσταση, η άσκηση ή η μεταβίβαση δικαιώματος, συνδέεται με την ύπαρξη εγγράφου. Ανάλογα με το σκοπό που εξυπηρετεί το έγγραφο, τα έγγραφα διακρίνονται σε:

α) Αποδεικτικά: Είναι τα έγγραφα που αποδεικνύουν το δικαίωμα στο οποίο αναφέρονται π.χ. το μισθωτήριο.

β) Συστατικά: Είναι τα έγγραφα που απαιτούνται σύμφωνα με το νόμο, για τη σύσταση του δικαιώματος π.χ. το καταστατικό Α.Ε.

γ) Νομιμοποιητικά: Είναι τα έγγραφα που νομιμοποιούν τον οφειλέτη να πληρώσει τον κάτοχο του εγγράφου, ασχέτως αν είναι ή όχι ο πραγματικός δικαιούχος, και τέλος

δ) Αξιόγραφα: Είναι τα έγγραφα η κατοχή των οποίων αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για την άσκηση του δικαιώματος.

Αξιόγραφο επομένως, είναι το έγγραφο εκείνο στο οποίο, το δικαίωμα συνδέεται με τέτοιο τρόπο με το έγγραφο ώστε για την άσκηση του δικαιώματος να είναι απαραίτητη η κατοχή του εγγράφου.

Για τη μεταβίβαση του δικαιώματος που απορρέει από το έγγραφο απαιτείται η παράδοση του εγγράφου. Από τα προαναφερόμενα προκύπτουν τα ειδικότερα στοιχεία της έννοιας των αξιόγραφων που είναι τα παρακάτω:

1. Έγγραφη διατύπωση - υπογραφή

2. **Ενσωμάτωση** του δικαιώματος στο έγγραφο, που είναι το κυριότερο χαρακτηριστικό των αξιόγραφων. Στην ενσωμάτωση αυτή (σύνδεση δηλαδή) του δικαιώματος προς το έγγραφο ενώνονται δύο διαφορετικά μεταξύ τους δικαιώματα:

α) το δικαίωμα (συνήθως ενοχικό) που απορρέει από το έγγραφο και

β) το δικαίωμα πάνω στο έγγραφο (εμπράγματο).

3. **Κατοχή του τίτλου:** Είναι απαραίτητη: **α)** για να εμφανίσει ο κάτοχος το αξιόγραφο προς τον οφειλέτη με τον σκοπό της πληρωμής ορισμέ-

νου χρηματικού ποσού και **β)** να το παραδώσει (ο κάτοχος) σ' αυτόν (τον οφειλέτη) με τον σκοπό της εξόφλησης. Είναι επομένως τα αξιόγραφα, έγγραφα, η εμφάνιση των οποίων είναι απαραίτητη, για την άσκηση του δικαιώματος που ενσωματώνουν.

- 4. Ιδιωτικό δικαίωμα:** Τα αξιόγραφα πρέπει να αφορούν ιδιωτικό δικαίωμα και μάλιστα περιουσιακό. Δεν είναι αξιόγραφα τα παντός είδους ένσημα (π.χ. χαρτόσημα, γραμματόσημα κ.λπ.), αφού το δικαίωμα που ενσωματώνουν είναι δημοσίου δικαίου ενώ αντίθετα οι ομολογίες κρατικών δανείων ενσωματώνουν ιδιωτικό δικαίωμα έναντι του Δημοσίου και συνεπώς είναι αξιόγραφα.

Σημείωση: Η πιστωτική κάρτα είναι νομιμοποιητικό σύμβολο. Δεν περιλαμβάνει πλήρη περιγραφή του δικαιώματος που παρέχει, είναι αυστηρά προσωπική και δεν μεταβιβάζεται, γι' αυτό και δεν αποτελεί αξιόγραφο.

Είδη αξιογράφων

Τα αξιόγραφα μπορούμε να τα διακρίνουμε κατά πολλούς τρόπους, με βάση διαφορετικά κριτήρια.

Α. Αξιόγραφο με ευρεία και με στενή έννοια

Αξιόγραφο με ευρεία έννοια είναι αυτό που συγκεντρώνει μόνο τα βασικά εκείνα στοιχεία, που συνθέτουν την έννοια του αξιογράφου δηλαδή **έγγραφο-δικαίωμα-ενσωμάτωση**, όπως π.χ. η ονομαστική μετοχή Α.Ε. Αυτός που το αποκτά, αποκτά το δικαίωμα που απορρέει από το αξιόγραφο, βεβαρημένο με όλες τις ενστάσεις από τη σχέση του οφειλέτη με τους προηγούμενους κομιστές του τίτλου.

Αντίθετα, το **αξιόγραφο με στενή έννοια** περιλαμβάνει εκτός από τα βασικά και άλλα στοιχεία όπως:

i) γραμματοπάγεια (letteralita). Πρόκειται για την ιδιότητα της αποκλειστικής περιγραφής του δικαιώματος στο έγγραφο.

ii) Αυτονομία: Πρόκειται για την αυτοτέλεια του δικαιώματος του εκάστοτε κομιστή του τίτλου, το οποίο είναι ανεξάρτητο από το δικαίωμα όλων όσοι έχουν προηγηθεί απ' αυτόν στην κατοχή του τίτλου. [Αυτό αποτελεί την άλλη όψη της αρχής του απροβλήτου των ενστάσεων, με την έννοια ότι αυτή τη φορά δεν μπορεί ν' αντιταχθούν κατά του κομιστή ενστάσεις από τις προσωπικές σχέσεις του οφειλέτη με τους προγενέστερους κομιστές του τίτλου].

iii) Πλήρη ενσωμάτωση: Εξάρτηση του δικαιώματος που προκύπτει από το έγγραφο, από το δικαίωμα **πάνω** στο έγγραφο.

iv) Εμπορευσιμότητα: Ιδιαίτερη ευκολία της μεταβίβασής τους. Τον τρόπο μεταβίβασης των αξιογράφων ορίζει σε αρκετές περιπτώσεις ο Νόμος και μάλιστα κατά τρόπο υποχρεωτικό.

Πολλές φορές όμως, τον τρόπο της μεταβίβασης τον καθορίζει ο εκδότης του τίτλου, χωρίς να αποκλείεται -σε ορισμένες περιπτώσεις- να μεταβληθεί εκ των υστέρων από τους μεταγενέστερους κομιστές του τίτλου.

Τα αξιόγραφα με στενή έννοια, λέγονται και αξιόγραφα δημόσιας πίστωσης. Αξιόγραφα με στενή έννοια είναι π.χ. τα ανώνυμα αξιόγραφα.

Β. Αξιόγραφα γνήσια και καταχρηστικά

Γνήσια είναι τα αξιόγραφα στα οποία έχουμε πλήρη ενσωμάτωση, δηλαδή το δικαίωμα **εκ** του εγγράφου ακολουθεί το δικαίωμα **επί** του εγγράφου, με αποτέλεσμα ο κομιστής του εγγράφου να τεκμαίρεται δικαιούχος. Γνήσια είναι π.χ. τα ανώνυμα αξιόγραφα.

Καταχρηστικά είναι τα αξιόγραφα στα οποία η ενσωμάτωση δεν είναι πλήρης. Συγκεκριμένα στα καταχρηστικά αξιόγραφα, το **εκ** του εγγράφου δικαίωμα (συνήθως ενοχικό) είναι το επικρατέστερο και προηγείται, ενώ το **επί** του εγγράφου (εμπράγματο) δικαίωμα έπεται. Καταχρηστικά π.χ. είναι τα ονομαστικά αξιόγραφα.

Γ. Αξιόγραφα ενοχικά-εμπράγματα και συμμετοχικά

Ανάλογα με το είδος του δικαιώματος που ενσωματώνουν, τα αξιόγραφα διακρίνονται σε ενοχικά, εμπράγματα και συμμετοχικά.

α) Τα ενοχικά αξιόγραφα ενσωματώνουν ενοχική απαίτηση είτε για απόδοση ορισμένων πραγμάτων (π.χ. φορτωτική, αποθετήριο) είτε για καταβολή χρηματικού ποσού «χρηματοόγραφο» (π.χ. συναλλαγματική, γραμμάτιο εις διαταγή, τραπεζική επιταγή κ.λπ.).

β) Τα εμπράγματα αξιόγραφα ενσωματώνουν τόσο ενοχικό όσο και εμπράγματο δικαίωμα (π.χ. γεωργικό ενεχυρόγραφο, φορτωτική). Με συμφωνία των ενδιαφερομένων και μεταβίβαση των αξιογράφων αυτών, μεταβιβάζεται και η κυριότητα των πραγμάτων. Τα αξιόγραφα αυτά, επειδή διευκολύνουν τη διάθεση των εμπορευμάτων που αντιπροσωπεύουν, λέγονται και εμπορευματοόγραφα.

γ) Τα συμμετοχικά ή σύνθετα αξιόγραφα ενσωματώνουν δικαίωμα συμμετοχής σε εταιρία π.χ. μετοχές ανώνυμων εταιρειών. Το δικαίωμα

συμμετοχής συνίσταται στη συμμετοχή και ψήφο στη Γενική Συνέλευση αφ' ενός και στη συμμετοχή στα κέρδη ή και στο προϊόν εκκαθάρισης αφ' ετέρου.

Δ. Αξιόγραφα συστατικά και αποδεικτικά

Συστατικά αξιόγραφα έχουμε όταν η έκδοση του τίτλου αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για τη σύσταση του ενσωματωμένου δικαιώματος. Το ενσωματωμένο στο αξιόγραφο δικαίωμα δημιουργείται δηλαδή για πρώτη φορά με την έκδοση του αξιογράφου. Συστατικά αξιόγραφα είναι π.χ. η συναλλαγματική, η επιταγή, το γραμμάτιο εις διαταγή.

Αποδεικτικά ή δηλωτικά αξιόγραφα είναι εκείνα στα οποία ενσωματώνεται δικαίωμα που προϋπήρχε από την έκδοση του εγγράφου. Αποδεικτικό π.χ. αξιόγραφο είναι η μετοχή, γιατί η μετοχική σχέση υπάρχει ανεξάρτητα από τη μετοχή. Επίσης αποδεικτικά αξιόγραφα, είναι η φορτωτική, το αποθετήριο, το ασφαλιστήριο κ.λπ.

Ε. Αξιόγραφα ονομαστικά, εις διαταγή και ανώνυμα

Η σημαντικότερη, από άποψη νομικών συνεπειών, διάκριση των αξιογράφων είναι αυτή που γίνεται ανάλογα με τον τρόπο προσδιορισμού του δικαιούχου. Βάσει αυτού του κριτηρίου έχουμε:

1. Ονομαστικά αξιόγραφα: είναι εκείνα στα οποία αποκλειστικός δικαιούχος είναι το πρόσωπο που αναγράφεται σε αυτά και **μόνο** αυτό.

Για την άσκηση του δικαιώματος που ενσωματώνεται σε ονομαστικό αξιόγραφο, απαραίτητη είναι η κατοχή και εμφάνιση του εγγράφου. Το δικαίωμα που ενσωματώνεται σε ονομαστικό αξιόγραφο μπορεί να μεταβιβαστεί και η μεταβίβασή του γίνεται με εκχώρηση (Α.Κ. αρ. 455), σε συνδυασμό με την παράδοση του εγγράφου. Στα ονομαστικά αξιόγραφα «το δικαίωμα **εκ** του τίτλου», το δικαίωμα δηλαδή που απορρέει από το έγγραφο, δεν ακολουθεί «το δικαίωμα **επί** του τίτλου», το δικαίωμα δηλαδή πάνω στο έγγραφο, γι' αυτό λέγονται και καταχρηστικά.

Ορισμένα αξιόγραφα εκδίδονται **υποχρεωτικά** ονομαστικά όπως η ονομαστική μετοχή. Άλλα αξιόγραφα εκδίδονται **δυνητικά** ονομαστικά όπως π.χ. η φορτωτική που αναφέρει ορισμένο παραλήπτη, το ασφαλιστήριο που αναφέρει ορισμένο δικαιούχο κ.λπ. Αν υπάρχει όμως η ρήτρα «όχι εις διαταγή», ονομαστικά μπορούν να εκδοθούν η συναλλαγματική, το γραμμάτιο και η τραπεζική επιταγή.

2. Αξιόγραφα σε διαταγή: είναι εκείνα τα οποία εκδίδονται υπέρ ορισμένου αναγραφόμενου δικαιούχου, ο οποίος όμως, σε αντίθεση με τα ονομαστικά, μπορεί να τα μεταβιβάσει με οπισθογράφιση και παράδοση. Η οπισθογράφιση είναι ενυπόγραφη διαταγή του δικαιούχου συνήθως στο πίσω μέρος του τίτλου, προς τον οφειλέτη να καταβάλει την παροχή σε νέο δικαιούχο (π.χ. «πληρώσατε αντί εμού σε διαταγή του Χ). Ο νέος δικαιούχος μπορεί με τη σειρά του να οπισθογραφήσει τον τίτλο υπέρ άλλου κ.ο.κ.

Εξαιτίας των κινδύνων που δημιουργούνται για τους συναλλασσόμενους, ισχύει η αρχή του κλειστού αριθμού των αξιόγραφων εις διαταγή. Σύμφωνα λοιπόν με το Νόμο (άρθρο 76 του Ν.Δ. 17 Ιουλίου 1923) εις διαταγή μπορούν να εκδοθούν μόνο:

α) εντολές πληρωμής εμπορών,

β) χρεωστικά ομόλογα για παροχή χρημάτων, χρεωγράφων ή άλλων αντικαταστατών πραγμάτων,

γ) συναλλαγματικές, γραμμάτια εις διαταγή και τραπεζικές επιταγές,

δ) φορτωτικές θαλάσσιες και χερσαίες,

ε) ναυτοδανειστικά και

στ) ασφαλιστήρια.

Η συναλλαγματική, το γραμμάτιο σε διαταγή και η τραπεζική επιταγή είναι **αυτοδίκαια σε διαταγή**, ακόμα και αν δεν φέρουν τη ρήτρα «σε διαταγή». Σε αυτά, εάν ο εκδότης θέλει να αποκλείσει τη μεταβίβασή τους με οπισθογράφιση, πρέπει να προσθέσει ειδικά τη ρήτρα «όχι σε διαταγή», οπότε μεταβιβάζονται με εκχώρηση, όπως τα ονομαστικά.

Τα υπόλοιπα είναι **δυνητικά σε διαταγή**, αφού για να μπορούν να μεταβιβαστούν με οπισθογράφιση, θα πρέπει να τεθεί η ρήτρα «σε διαταγή». Στα αξιόγραφα σε διαταγή μπορεί ο κομιστής να θέσει λευκή οπισθογράφιση, δηλαδή χωρίς να μετονομάζεται ο δικαιούχος, με αποτέλεσμα να νομιμοποιείται ως δικαιούχος, ο εκάστοτε κομιστής.

3. Αξιόγραφα στον κομιστή ή ανώνυμα είναι εκείνα στα οποία δεν αναγράφεται καθόλου ο δικαιούχος ή αναγράφεται αλλά προστίθεται διαζευκτικά η ρήτρα «στον κομιστή» (π.χ. πληρώστε στον Α ή στον κομιστή). Στα αξιόγραφα αυτά υπάρχει, υπέρ του εκάστοτε κομιστή, νόμιμο -μαχητό όμως- τεκμήριο, ότι είναι ο δικαιούχος, ακόμα και όταν το έγγραφο είχε κλαπεί ή χαθεί. Σ' αυτή την περίπτωση, ο οφειλέτης βαρύνεται να αποδείξει ότι ο κομιστής δεν είναι ο δικαιούχος.

Το δικαίωμα που ενσωματώνεται σε ανώνυμο αξιόγραφο, μεταβιβάζεται με την απλή παράδοση του τίτλου, όπως δηλαδή γίνεται και για κάθε

κινητό πράγμα. Τα ανώνυμα αξιόγραφα εμφανίζουν τον μεγαλύτερο βαθμό κυκλοφορίας. Για τον περιορισμό των κινδύνων στις συναλλαγές, ο νόμος προβλέπει την αρχή του κλειστού αριθμού των ανώνυμων αξιογράφων. Έτσι, σύμφωνα με το άρθρο 68 του Ν.Δ. της 17^{ης} Ιουλίου 1923, **περιοριστικά** μπορούν να εκδοθούν τα εξής αξιόγραφα στον κομιστή:

- α)** τραπεζικά γραμμάτια,
- β)** μη - εν όψει ομολογίες ομολογιακού δανείου Α.Ε.,
- γ)** μετοχές,
- δ)** τοκομερίδια ομολογιών Α.Ε.,
- ε)** μερισματόγραφα μετοχών Α.Ε.,
- στ)** Μία εξαίρεση δόθηκε αργότερα (αρ. 5 ν. 5960/33) για την επιταγή, όχι όμως τη συναλλαγματική.

ΣΤ. Αξιόγραφα Ομαδικά και Ατομικά

Ομαδικά είναι τα αξιόγραφα εκείνα, τα οποία εκδίδονται σε μεγάλο αριθμό ομοιόμορφων αντιτύπων (π.χ. μετοχές, ομολογίες).

Ατομικά είναι τα αξιόγραφα εκείνα, τα οποία εκδίδονται μεμονωμένα (π.χ. συναλλαγματική).

Ζ. Αξιόγραφα Δημόσια και Ιδιωτικά

Δημόσια είναι εκείνα τα αξιόγραφα, τα οποία εκδίδει το Δημόσιο ή Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου (π.χ. ομολογίες κρατικών δανείων).

Ιδιωτικά είναι εκείνα τα αξιόγραφα, τα οποία εκδίδει φυσικό πρόσωπο ή Νομικό Πρόσωπο Ιδιωτικού Δικαίου (π.χ. ομολογίες εταιρειών, μετοχές, φορτωτικές, αποθετήρια, ενεχυρόγραφα).

Η. Αξιόγραφα αιτιώδη και αναιτιώδη

Αιτιώδη είναι εκείνα τα αξιόγραφα, στα οποία αναφέρεται η αιτία, δηλαδή η υποκείμενη σχέση, η οποία και έδωσε αφορμή στην έκδοσή τους (π.χ. τίτλοι αποθήκευσης, φορτωτική, μετοχή).

Αναιτιώδη αντίθετα, είναι εκείνα τα αξιόγραφα στα οποία δεν αναφέρεται η αιτία, δηλαδή η υποκείμενη σχέση που προκάλεσε την έκδοσή τους (π.χ. συναλλαγματική, τραπεζική επιταγή).

Η σημασία των αξιογράφων

Η ενσωμάτωση δικαιώματος σε έγγραφο γίνεται για την εξυπηρέτηση ορισμένων σκοπών που επέβαλε η πρακτική. Ενώ ως θεσμός, ήταν άγνω-

στος στις αρχαίες κοινωνίες, για πρώτη φορά στα μέσα του προηγούμενου αιώνα εμφανίστηκαν τα αξιόγραφα (ως νομικός τύπος), όταν δημιουργήθηκε η ανάγκη ταχύτερης κυκλοφορίας μέσω πιστής και μεταβίβασης δικαιωμάτων σε εμπορεύματα, χωρίς αυτούσια παράδοση τους.

Με τα αξιόγραφα επιτυγχάνεται διευκόλυνση των συναλλαγών, κυρίως των εμπορικών, οι οποίες απαιτούν μεγάλη ταχύτητα και απαλλαγή από πολύπλοκες διατυπώσεις. Λόγω αυτής της λειτουργίας τους, τα αξιόγραφα ταιριάζουν σε κοινωνίες με εξαιρετικά ανεπτυγμένη και πολύπλοκη οικονομία.

Τα αξιόγραφα προσφέρουν διπλή εξασφάλιση στην καθημερινή συναλλακτική μας ζωή. Έτσι:

α) ο δανειστής, από τη στιγμή που έχει ακόμα στα χέρια του το έγγραφο, μπορεί να είναι βέβαιος ότι η απαίτησή του δεν θα αποκρουσθεί με τη δικαιολογία ότι η καταβολή έχει γίνει ήδη σε άλλον.

β) Ο οφειλέτης επίσης, δεν κινδυνεύει να πληρώσει, δύο φορές, αφού δεν είναι υποχρεωμένος να καταβάλει σε πρόσωπο που δεν κατέχει το έγγραφο. Ο δε καλόπιστος οφειλέτης, από τη στιγμή που καταβάλλει στον κομιστή του εγγράφου, απαλλάσσεται, ακόμα και αν ο κομιστής δεν είναι πραγματικός δικαιούχος (έχει π.χ. αποκτήσει το έγγραφο με κλοπή).

Ιδιαίτερη σημασία έχουν επίσης τα αξιόγραφα και για την προστασία αυτού που, καλόπιστα αποκτά το δικαίωμα, από τον μέχρι τότε δανειστή. Η λειτουργία αυτή των αξιογράφων είναι η περισσότερο χαρακτηριστική και σημαντική, γιατί χωρίς αυτή δεν θα ήταν δυνατή η απόκτηση μεγάλης κυκλοφοριακής ικανότητας, που είναι απαραίτητη για την εκπλήρωση της αποστολής τους.

Παράδειγμα: Ο Α (εκδότης) εκδίδει αξιόγραφο σε διαταγή με λήπτη τον Β. Ο Β οπισθογραφεί και παραδίδει το αξιόγραφο στον Κ. Πριν όμως από την οπισθογράφιση και την παράδοσή του, ο Β (λήπτης) είχε εκχωρήσει την ενσωματωμένη απαίτηση στον Δ. Ποιος είναι ο δικαιούχος;

Δικαιούχος είναι ο Κ λόγω της αρχής της ενσωμάτωσης, αφού έγινε οπισθογράφιση προς αυτόν από τον Β, ο οποίος και του παρέδωσε τον τίτλο. Ο Δ έχει αξίωση κατά του Β, λόγω αθέτησης της μεταξύ τους σύμβασης.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ - ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ Α

1. Τι είναι αξιόγραφο;
2. Ποια τα είδη των αξιογράφων γενικά;
3. Αξιολογήστε αν είναι αξιόγραφο τα ακόλουθα:
 - α) συναλλαγματική
 - β) γραμματόσημο
 - γ) τραπεζική επιταγή
 - δ) πιστωτική κάρτα
 - ε) φορτωτική
 - στ) μετοχή
 - ζ) χαρτόσημο.



1. Η ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΙΚΗ

Έννοια

Η συναλλαγματική είναι έγγραφη διαταγή, η οποία έχει συνταχθεί με τύπο που καθορίζεται από το Νόμο και με την οποία ένα πρόσωπο, το οποίο αποκαλείται εκδότης, υποχρεώνει ένα άλλο πρόσωπο, το οποίο αποκαλείται πληρωτής ή αποδέκτης, να πληρώσει ορισμένο χρηματικό ποσό στον αναγραφόμενο ως δικαιούχο, κομιστή του εγγράφου.

Χαρακτηριστικά γνωρίσματα της συναλλαγματικής:

α) Είναι **χρηματογράφο**, αφού δίνει στον κομιστή το δικαίωμα να απαιτήσει ορισμένο χρηματικό ποσό,

β) Είναι **αναιτιώδης**, αφού ενσωματώνει απαίτηση αφηρημένη, ανεξάρτητη από την αιτία,

γ) Είναι, βάσει του Νόμου, τίτλος «**σε διαταγή**» και μεταβιβάζεται με οπισθογράφιση,

δ) Για την πληρωμή της συναλλαγματικής ευθύνονται **περισσότερα** πρόσωπα,

ε) Είναι τίτλος **τυπικός**, αφού πρέπει στο κείμενό της να υπάρχουν φράσεις ή λέξεις, που ορίζει ο Νόμος,

στ) Είναι αξιόγραφο **δημόσιας πίστης** (με το δίκαιο της συναλλαγματικής, προστατεύονται οι συναλλασσόμενοι).

Στη συναλλαγματική, χαρακτηριστική είναι η **τριπρόσωπη** σχέση, που δημιουργείται. Έτσι, το πρόσωπο το οποίο εκδίδει τη συναλλαγματική και δίνει την εντολή για πληρωμή, λέγεται **εκδότης**. Το πρόσωπο στο οποίο δίνεται εντολή να πληρώσει, λέγεται **πληρωτής**. Ο πληρωτής όταν αποδεχτεί τη συναλλαγματική, λέγεται αποδέκτης. Και τέλος, εκείνος στον οποίο πρέπει να γίνει η πληρωμή λέγεται **λήπτης**.

Υπάρχει όμως δυνατότητα, τα δύο από τα πρόσωπα αυτά να ταυτίζονται. Έτσι είναι δυνατόν: **α)** Ο εκδότης να είναι συγχρόνως και λήπτης, π.χ. «πληρώσατε σε διαταγή εμού του ιδίου». Η περίπτωση αυτή είναι συνηθέστατη στη συναλλαγματική πρακτική, **β)** Ο εκδότης να είναι συγχρό-

νως και πληρωτής. Στην περίπτωση αυτή η συναλλαγματική μοιάζει με το γραμμάτιο.

Παράδειγμα

Λήξη την 17^η Μαρτίου 2002

Συναλλαγματική ευρώ 250.000

Την 17^η Μαρτίου 2002 πληρώσατε δυνάμει της παρούσας συναλλαγματικής στον Κ.Π. (ή σε διαταγή του) στην Αθήνα το ποσό των διακοσίων πενήντα χιλιάδων ευρώ.

Αθήνα την 23^η Αυγούστου 2001

Ο εκδότης

Α.Μ. (υπογραφή)

Προς τον Α.Κ.

Δεκτή

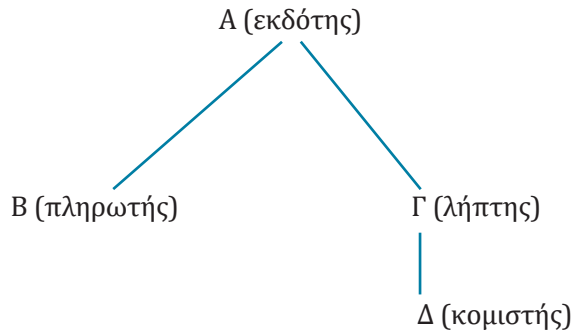
Α.Κ. (υπογραφή)

Στο ανωτέρω παράδειγμα, ο Α.Μ. είναι ο εκδότης της συναλλαγματικής, ο Α.Κ. ο πληρωτής ή αποδέκτης της συναλλαγματικής και ο Κ.Π., στον οποίο πρέπει να γίνει η πληρωμή, ο λήπτης της συναλλαγματικής.

Ο λήπτης βέβαια, με τη σειρά του, μπορεί να μεταβιβάσει τη συναλλαγματική σε άλλον, στον οποίο συνήθως θα οφείλει. Η μεταβίβαση γίνεται με οπισθογράφιση. Απέναντι όμως στον τελευταίο δικαιούχο, ευθύνονται εκτός από τον πληρωτή - αποδέκτη και ο εκδότης και οι οπισθογράφοι.

Έτσι, στο ανωτέρω παράδειγμα, αν ο Κ.Π. οπισθογραφήσει τη συναλλαγματική υπέρ του Ξ.Κ., απέναντι στον τελευταίο ευθύνονται και ο Α.Μ. (εκδότης) και ο Α.Κ. (πληρωτής - αποδέκτης) και ο Κ.Π. (λήπτης).

Συναλλαγματική



Το ανώτερο σχεδιάγραμμα απεικονίζει τις σχέσεις που δημιουργούνται στη συναλλαγματική. Έτσι έχουμε:

- α) Σχέση εκδότη Α - λήπτη Γ, που ονομάζεται σχέση αξίας.
- β) Σχέση εκδότη Α - πληρωτή Β, που ονομάζεται σχέση κάλυψης.
- γ) Σχέση λήπτη Γ - πληρωτή Β. Μεταξύ τους δεν υπάρχει σχέση.

Ο Γ (λήπτης) είναι ο πρώτος δικαιούχος. Αν ο Γ (λήπτης) μεταβιβάσει τη συναλλαγματική στον Δ, τότε ο Δ είναι ο κομιστής.

Λήξη την.....20..... Συναλλαγματική ΕΥΡΩ	
Την..... 20..... πληρώστε με την παρούσα μόνη συναλλαγματική σε	
διαταγή.....	
και στο Κατάστημα.....της.....	
(ΤΙΤΛΟΣ - ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΟΣ) (ΤΙΤΛΟΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ)	
..... το ποσό των ΕΥΡΩ	
(ΟΛΟΓΡΑΦΩΣ)	
Προς.....	Δεκτή..... 20..... 20.....
.....	(ΤΟΠΟΣ - ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ) (ΤΟΠΟΣ - ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ)
ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ Η ΕΠΩΝΥΜΙΑ ΑΠΟΔΕΚΤΗ	Ο Εκδότης
Όνομα πατέρα ή συζύγου.....	
Οδός..... αριθ.....	(ΥΠΟΓΡΑΦΗ-ΣΦΡΑΓΙΔΑ)
Ταχ. Κωδ..... Πόλη.....	
Α.Φ.Μ..... Αρ. Ταυτ.....	Τριτεγγράμμα υπέρ τ.....
(ΓΙΑ ΟΣΟΥΣ ΕΧΟΥΝ Α.Φ.Μ.) (ΓΙΑ ΟΣΟΥΣ ΔΕΝ ΕΧΟΥΝ Α.Φ.Μ.)	(ΥΠΟΓΡΑΦΗ) (ΥΠΟΓΡΑΦΗ)
(Η ΚΑΤΩΤΕΡΩ ΛΕΥΚΗ ΔΡΥΙΔΑ ΝΑ ΔΙΑΤΗΡΕΙΤΑΙ ΚΑΘΑΡΗ ΓΙΑ ΤΗ ΜΗΧΑΝΟΓΡΑΦΗΣΗ)	
.....	

Λειτουργίες της συναλλαγματικής

1. Η ιστορικά αρχαιότερη οικονομική λειτουργία της συναλλαγματικής ήταν η χρησιμοποίησή της για τη μεταφορά χρημάτων από τόπο σε τόπο. Ήταν δηλαδή **μέσο πληρωμής**.

Παράδειγμα: Ο έμπορος Α (έμπορος στην Αθήνα), οφείλει χρηματικό ποσό στον έμπορο Β (έμπορος στη Θεσ/νίκη), ενώ ταυτόχρονα έχει χρηματική απαίτηση κατά του Γ (επίσης έμπορος στη Θεσ/νίκη). Στην περίπτωση αυτή ο Α μπορεί να εκδώσει συναλλαγματική με πληρωτή τον Γ και να την παραδώσει στον Β. Όταν ο Γ πληρώσει τον Β, δηλαδή με μία μόνο πράξη πληρωμής, εξοφλείται τόσο η οφειλή του Α προς τον Β όσο και η οφειλή του Γ προς τον Α. Αν δεν υπήρχε η λειτουργία αυτή της συναλλαγματικής, ο Α θα έπρεπε από την Αθήνα να στείλει χρήματα στον Β στη Θεσ/νίκη και ο Γ από τη Θεσ/νίκη στον Α στην Αθήνα.

Στη σημερινή εποχή η τραπεζική και ταχυδρομική επιταγή καθώς και το έμβασμα έχουν αντικαταστήσει κατά κάποιο τρόπο τη συναλλαγματική ως προς αυτή τη λειτουργία.

2. Επειδή η συναλλαγματική μπορεί να εκδοθεί ως πληρωτέα μετά από ορισμένο χρόνο από την έκδοσή της, η σημαντικότερη λειτουργία της είναι η πιστωτική. Χρησιμεύει δηλαδή η συναλλαγματική ως **μέσο πίστης**.

Παράδειγμα: i) Ο έμπορος Α, αγοράζει από τον Β εμπορεύματα, τα οποία δεν διευκολύνεται να πληρώσει αμέσως με μετρητά. Ο πωλητής Β εκδίδει μία ή περισσότερες συναλλαγματικές οι οποίες καλύπτουν το τίμημα των εμπορευμάτων και είναι πληρωτέες σε 2 μήνες από την πώληση των εμπορευμάτων. Ο Α (αγοραστής) αποδέχεται τις συναλλαγματικές και έτσι έχει το χρόνο να μεταπωλήσει τα εμπορεύματα και να συλλέξει τα χρήματα για να εξοφλήσει τις συναλλαγματικές κατά τη λήξη τους. Αυτή είναι μια πρακτική, που χρησιμοποιείται καθημερινά στις συναλλαγές προμηθευτών και εμπόρων.

ii) Αν τώρα στο ανωτέρω παράδειγμα, ο πωλητής Β έχει άμεση ανάγκη χρημάτων, μπορεί να οπισθογραφήσει τη συναλλαγματική υπέρ της τράπεζας Ε.Τ. και να εισπράξει αμέσως το ποσό που αναγράφεται σ' αυτήν (προεξόφληση συναλλαγματικής). Η τράπεζα Ε.Τ. θα παρακρατήσει τον τόκο που αντιστοιχεί μέχρι την ημέρα που λήγει η συναλλαγματική (προεξοφλητικός τόκος), και όταν ύστερα από 2 μήνες λήξει η συναλλαγματική θα απαιτήσει την πληρωμή της από τον αγοραστή Α.

3. Η συναλλαγματική χρησιμοποιείται και για τη βραχυπρόθεσμη **επένδυση κεφαλαίων** (όπως στο ανωτέρω παράδειγμα ii). Όλοι όσοι προεξοφλούν συναλλαγματικές και κυρίως οι τράπεζες, δεν κάνουν τίποτε άλλο παρά να επενδύουν με τον τρόπο αυτό τα διαθέσιμα κεφάλαιά τους σε τοποθετήσεις βραχυπρόθεσμες (αφού οι συναλλαγματικές είναι συνή-

θως βραχείας λήξης). Έτσι έχουν ωφέλεια από τον προεξοφλητικό τόκο που εισπράττουν.

4. Η συναλλαγματική έχει και **εγγυητική** λειτουργία. Είναι δυνατόν να εκδοθεί συναλλαγματική από τον δανειστή Α για τον οφειλέτη Β, με κύριο σκοπό να εγγυηθεί γι' αυτήν ο τρίτος Γ (τριτεγγύηση). Η τριτεγγύηση μάλιστα αυτή, υπέρ του αποδέκτη - πληρωτή, είναι κατά πολύ αποτελεσματικότερη από την κοινή εγγύηση.

2. ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΗΣ ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΙΚΗΣ

Ικανότητα προς ανάληψη υποχρέωσης από συναλλαγματική

Μία από τις ουσιαστικότερες προϋποθέσεις για να εκδοθεί συναλλαγματική είναι η ικανότητα προς ανάληψη υποχρέωσης από τη συναλλαγματική. Η έκδοση συναλλαγματικής, για τη ρύθμιση των σχέσεων μεταξύ των προσώπων που εμπλέκονται σε αυτήν, αποτελεί δικαιοπραξία. Επομένως, για να αναλάβει κάποιος υποχρέωση ή να αποκτήσει δικαίωμα από συναλλαγματική, πρέπει να έχει ικανότητα προς δικαιοπραξία (άρθρο 127 ΑΚ), να είναι δηλαδή κατ' αρχήν ενήλικος.

Αυτοί, που είναι ανίκανοι για δικαιοπραξία, μπορούν να αναλάβουν υποχρέωση από συναλλαγματική με πράξη του νόμιμου αντιπροσώπου του. Αν ο ίδιος ο μη ικανός για δικαιοπραξία (άρθρο 128 ΑΚ: **α**) όσοι δεν έχουν συμπληρώσει το 10ο έτος και **β**) όσοι έχουν τεθεί σε δικαστική συμπαράσταση) ή ο περιορισμένα ικανός για δικαιοπραξία (άρθρο 129 ΑΚ: **α**) οι ανήλικοι που έχουν συμπληρώσει το 10ο έτος και **β**) όσοι βρίσκονται σε επικουρική δικαστική συμπαράσταση), υπογράψει συναλλαγματική επέρχεται ακυρότητα της πράξης (ΑΚ άρθρα 130, 133). Η ακυρότητα αυτή λειτουργεί υπέρ του μη ικανού για δικαιοπραξία, ο οποίος μπορεί να την αντιτάξει ακόμα και σε καλόπιστο δικαιούχο.

Για παράδειγμα: ο ανήλικος Α εκδίδει συναλλαγματική με λήπτη τον Β και αποδέκτη τον Γ. Ο Β (ακόμα και αν καλόπιστα απέκτησε τη συναλλαγματική) μπορεί να στραφεί μόνο κατά του Γ και όχι κατά του ανήλικου Α.

Τα τυπικά στοιχεία της συναλλαγματικής

Η σύνταξη εγγράφου δεν είναι η μόνη προϋπόθεση για να δημιουργηθεί υποχρέωση από συναλλαγματική, αλλά πρέπει το έγγραφο αυτό να περιέχει τα τυπικά προαπαιτούμενα στοιχεία που ορίζει ο Νόμος. Αν λείπει έστω

και ένα από τα στοιχεία αυτά, τότε το έγγραφο δεν θα ισχύει ως συναλλαγματική.

Τα τυπικά στοιχεία της συναλλαγματικής είναι **οκτώ** και είναι τα εξής:

1. Η ονομασία «**συναλλαγματική**». Πρέπει να αναγράφεται όχι μόνο στην επικεφαλίδα αλλά και στο κείμενο του εγγράφου, καθώς και στη γλώσσα που έχει αυτό συνταχθεί. Η παράλειψή της καθιστά άκυρο τον τίτλο.
2. Η **απλή** και **καθαρή** εντολή για την πληρωμή ορισμένου χρηματικού ποσού. Πρέπει, δηλαδή, να υπάρχει διαταγή (εντολή) του εκδότη προς τον πληρωτή (αποδέκτη), η οποία να είναι απλή και καθαρή, δηλαδή χωρίς να εξαρτάται η εκτέλεσή της από όρους, προθεσμίες ή αιρέσεις. Σε αντίθετη περίπτωση ο τίτλος είναι άκυρος. Πρέπει επίσης η διαταγή να αναφέρεται στην πληρωμή ορισμένου χρηματικού ποσού και όχι στην καταβολή αντικαταστατών πραγμάτων.
3. Το **όνομα του πληρωτή** (αποδέκτη), δηλαδή του προσώπου που έχει την υποχρέωση να πληρώσει. Τα στοιχεία του πληρωτή (όνομα, επώνυμο, πατρώνυμο, στοιχεία αστυνομικής ταυτότητας, αριθμός φορολογικού μητρώου, τηλέφωνο και προαιρετικά διεύθυνση οικίας ή καταστήματος) αναγράφονται στο κάτω αριστερό μέρος του κειμένου της συναλλαγματικής, χωρίς βέβαια να επηρεάζεται το κύρος της από τη θέση που αυτά τα στοιχεία θα αναγραφούν. Απλά η μη αναγραφή τους καθιστά άκυρο τον τίτλο.



- 4. Ο χρόνος λήξης.** Η ημερομηνία λήξης σημειώνεται συνήθως έξω από το κείμενο της συναλλαγματικής, επάνω αριστερά. Όταν η ημερομηνία λήξης συμπίπτει με εορτάσιμη ημέρα ή αργία, τότε η πληρωμή μπορεί να ζητηθεί την επόμενη εργάσιμη ημέρα. Όταν δεν αναγράφεται η ημερομηνία λήξης, η συναλλαγματική δεν είναι άκυρη, απλά θεωρείται πληρωτέα σε όψη (δηλαδή με την εμφάνισή της).

Ο καθορισμός της ημερομηνίας λήξης μπορεί σύμφωνα με το Νόμο (άρθρο 33. παρ. 1) να γίνει αποκλειστικά με τους εξής **τέσσερις** τρόπους:

α) «Εν όψει», δηλαδή με την εμφάνισή της προς πληρωμή. Στην περίπτωση αυτή δεν αναγράφεται συγκεκριμένη ημερομηνία λήξης και πληρωμής, αλλά αυτή καθορίζεται το αργότερο εντός ενός χρόνου από την έκδοση της συναλλαγματικής.

β) Μετά από προθεσμία από την όψη, δηλαδή εντός ορισμένης προθεσμίας από τη στιγμή που εμφανίζεται προς αποδοχή.

γ) Μετά από προθεσμία από την ημερομηνία έκδοσης της συναλλαγματικής. Π.χ. «πληρώσατε μετά είκοσι ημέρες από σήμερα» και

δ) Σε ρητή ημερομηνία, π.χ. «πληρώσατε την 17^η Μαρτίου 2000».

- 5. Ο τόπος πληρωμής.** Τόσο ο κομιστής όσο και ο πληρωτής πρέπει να γνωρίζουν πού θα πληρωθεί η συναλλαγματική. Αν δεν υπάρχει ρητή αναφορά στο κείμενο της συναλλαγματικής, τότε ως τόπος πληρωμής μπορεί να θεωρηθεί αυτός που, ενδεχόμενα, αναγράφεται ως τόπος κατοικίας ή εμπορικής δραστηριότητας του πωλητή. Αν δεν υπάρχει ούτε αυτός, τότε η συναλλαγματική είναι άκυρη. Ο τόπος έκδοσης δεν ισχύει και ως τόπος πληρωμής.

- 6. Το όνομα του δικαιούχου** (λήπτη), δηλαδή εκείνου, σε διαταγή του οποίου πρέπει να πληρωθεί το χρηματικό ποσό της συναλλαγματικής, π.χ. «πληρώσατε στον Α ή εις διαταγή του». Επειδή η συναλλαγματική είναι αξιόγραφο γεννημένο «σε διαταγή», δεν είναι απαραίτητη η προσθήκη της ρήτρας «σε διαταγή», ενώ ταυτόχρονα δεν επιτρέπεται να εκδοθεί στον κομιστή (ως ανώνυμο δηλαδή αξιόγραφο).

Ως δικαιούχος μπορεί να οριστεί και ο ίδιος ο εκδότης, σε περίπτωση που κατά τον χρόνο έκδοσης της συναλλαγματικής δεν γνωρίζει σε ποιον πρόκειται να τη μεταβιβάσει, π.χ. «πληρώσατε σε διαταγή εμού του ιδίου».

- 7. Η χρονολογία και ο τόπος έκδοσης.** Η σημείωση της χρονολογίας έκδοσης είναι απαραίτητη. Μη αναγραφή της, προκαλεί ακυρότητα του τίτλου. Αντίθετα, ως προς τη σημείωση του τόπου έκδοσης, ο Νόμος εί-

ναι επιεικέστερος. Αν δεν αναγράφεται τόπος έκδοσης, γίνεται δεκτό ότι η συναλλαγματική εκδόθηκε στον τόπο που σημειώνεται δίπλα στο όνομα του εκδότη. Αν όμως δεν αναγράφεται κανένας τόπος δίπλα στον εκδότη ή αναγράφονται περισσότεροι από έναν, τότε η συναλλαγματική είναι άκυρη.

- 8. Η υπογραφή του εκδότη**, δηλαδή αυτού που εκδίδει τη συναλλαγματική. Η υπογραφή περιλαμβάνει το ονοματεπώνυμο του εκδότη ή την εμπορική του επωνυμία. Η σύντμηση ονόματος ή επωνυμίας επιτρέπεται εφόσον προκύπτει με βεβαιότητα η ταυτότητα του εκδότη. Η υπογραφή πρέπει να είναι χειρόγραφη (όχι π.χ. σφραγίδα) και τοποθετείται στο κάτω δεξιό μέρος της συναλλαγματικής (μετά το τέλος του κειμένου). Δεν είναι απαραίτητο να είναι ιδιόγραφη αφού μπορεί να υπογράψει και ο αντιπρόσωπος. Ως εκδότες μπορούν να υπογράψουν και περισσότερα από ένα πρόσωπα, τα οποία όμως ευθύνονται το καθένα εξολοκλήρου για τη συναλλαγματική αυτή (για το σύνολο δηλαδή του ποσού).

Από τα παραπάνω στοιχεία της συναλλαγματικής, η ονομασία, η απλή και καθαρή εντολή, το όνομα του πληρωτή, το όνομα του δικαιούχου, η χρονολογία έκδοσης και η υπογραφή του εκδότη είναι τυπικά στοιχεία, η απουσία των οποίων δεν μπορεί να αναπληρωθεί. Αντίθετα, ο χρόνος λήξης, ο τόπος πληρωμής και ο τόπος έκδοσης μπορούν να αναπληρωθούν.

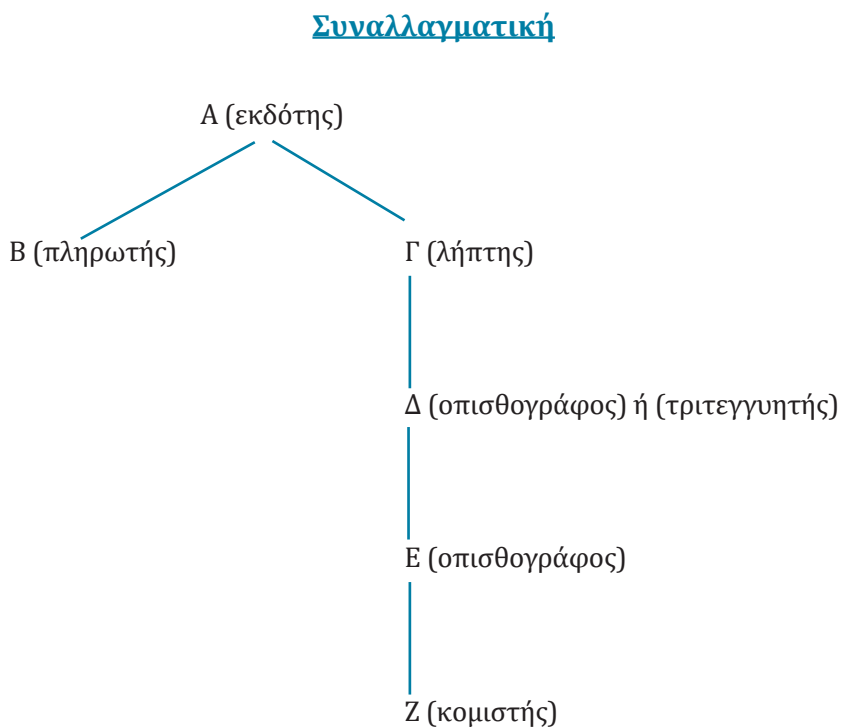
Τα τυπικά στοιχεία της συναλλαγματικής πρέπει να υπάρχουν σε όλο το χρονικό διάστημα από την έκδοσή της μέχρι την άσκηση της απαίτησης από τον δικαιούχο. Αν ουσιώδες τμήμα της συναλλαγματικής υποστεί φθορά, π.χ. διαγραφές, σκισίματα, μουντζούρες κ.λπ., καθίσταται άκυρη. Αν αλλοιωθεί το κείμενο της συναλλαγματικής εκ των υστέρων (αλλάξει π.χ. ο χρόνος λήξης ή το ποσό) χωρίς τη συμφωνία όσων έχουν υπογράψει μέχρι τότε, αυτοί ευθύνονται σύμφωνα με το αρχικό κείμενο, ενώ οι μεταγενέστεροι υπογραφείς ευθύνονται σύμφωνα με το νέο (αλλοιωθέν) κείμενο.

Ως πιθανές **παρεκκλίσεις** από την αυστηρή τυπικότητα της συναλλαγματικής, αναφέρονται οι παρακάτω:

Α) Η λευκή συναλλαγματική. Η λευκή συναλλαγματική εκδίδεται ατελής, δηλαδή λείπουν ένα ή περισσότερα από τα απαραίτητα τυπικά στοιχεία. Η έλλειψη αυτή είναι όμως θελημένη, οφείλεται δηλαδή σε συμφωνία των ενδιαφερομένων. Το τυπικό στοιχείο, το οποίο απουσιάζει, μπορεί να συμπληρωθεί αργότερα, με απαραίτητη προϋπόθεση να υπάρχει ρητή εξουσιοδότηση για τη συμπλήρωση ή τουλάχιστον σιωπηρή, η οποία

προκύπτει από την έλλειψη αντίθετης συμφωνίας (απαγόρευσης της συμπλήρωσης).

B) Η μετατροπή της. Σε περίπτωση που η συναλλαγματική είναι άκυρη λόγω έλλειψης κάποιου από τα τυπικά στοιχεία της, θα πρέπει να εξεταστεί το αν συντρέχουν οι προϋποθέσεις για τη μετατροπή της σε άλλη δικαιοπραξία, σύμφωνα με το άρθρο 182 ΑΚ. Θα πρέπει δηλαδή, τα συναλλασσόμενα μέρη να επιθυμούσαν τη δέσμευσή τους με τη νέα δικαιοπραξία, αν γνώριζαν από την αρχή την ακυρότητα της συναλλαγματικής.



Στο ανωτέρω σχεδιάγραμμα, ο Ζ μπορεί να στραφεί κατά των Ε, Δ, Η, Γ και Α.

Έστω ότι ο Ζ στράφηκε κατά του Δ τον οποίο και πληρώθηκε. Ο Δ με τη σειρά του μπορεί να στραφεί κατά των προηγούμενων υπογραφέων, δηλαδή κατά των Η και Γ.

Πράξη στη συναλλαγματική

Εκτός από την ικανότητα για ανάληψη της σχετικής υποχρέωσης και την αναγραφή των απαραίτητων, σύμφωνα με το Νόμο, τυπικών στοιχείων, για να δημιουργηθεί υποχρέωση από συναλλαγματική απαιτείται και πράξη στη συναλλαγματική. Πρέπει δηλαδή, πάνω στη συναλλαγματική να **υπογράψει** ορισμένο πρόσωπο, το οποίο θα γίνει οφειλέτης από συναλλαγματική.

Τέτοια πρόσωπα είναι **α)** ο εκδότης, **β)** ο αποδέκτης (πληρωτής), **γ)** ο οπισθόγραφος, **δ)** ο τριτεγγυητής και **ε)** ο κατά παρέμβαση αποδέκτης.

Η ανάγκη ενίσχυσης της κυκλοφοριακής ικανότητας της συναλλαγματικής επέβαλε τη θεσμοθέτηση της αρχής της αυτοτέλειας των υπογραφών. Σύμφωνα με την αρχή αυτή, όσοι έχουν υπογράψει στη συναλλαγματική, ευθύνονται **αυτοτελώς**. Αν δηλαδή, η υπογραφή κάποιου από αυτούς δεν είναι έγκυρη, η ευθύνη των υπόλοιπων παραμένει. Αν δεν ίσχυε η αρχή αυτή, κάθε καινούργιος δικαιούχος θα ήταν υποχρεωμένος να βεβαιωθεί πρώτα για την εγκυρότητα της υπογραφής όχι μόνο του εκδότη αλλά όλων των υπόλοιπων οπισθόγραφων που μεσολαβούν.

Παράδειγμα: Ο Α, που είναι ανήλικος, εκδίδει συναλλαγματική, την οποία αποδέχτηκε ο Β (πληρωτής), εις διαταγή του Γ (λήπτης). Ο Γ (λήπτης) με τη σειρά του, οπισθογραφεί και παραδίδει τη συναλλαγματική στον Δ. Ποια είναι τα δικαιώματα του Δ από το αξιόγραφο;

Ο τίτλος είναι έγκυρος. Επομένως, ο Δ (κομιστής από οπισθογράφιση του λήπτη), δικαιούται να στραφεί στη λήξη της συναλλαγματικής, κατά του Β (αποδέκτης - πληρωτής). Αν δεν ικανοποιηθεί, μπορεί να στραφεί κατά του Γ (λήπτης - οπισθόγραφος). Δεν μπορεί όμως να στραφεί κατά του εκδότη της συναλλαγματικής Α, γιατί ο τελευταίος είναι ανήλικος.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ - ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ Β

1. Τι είναι συναλλαγματική;
2. Ποια τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα της συναλλαγματικής;
3. Ποια τα τυπικά στοιχεία της συναλλαγματικής;
4. Ο Α (εκδότης) εκδίδει συναλλαγματική στην οποία ενσωματώνεται χρηματική απαίτηση 4.000 ευρώ καθώς και απαίτηση για καταβολή αντικαταστατών πραγμάτων. Ποια είναι τα δικαιώματα του λήπτη Β;

5. Ο Α (εκδότης) εκδίδει συναλλαγματικές «στον κομιστή». Ο Β (λήπτης) δικαιούται να τις εισπράξει εφόσον τις εμφανίσει στον πληρωτή Γ;
6. Ο Α δικαιούχος και κομιστής συναλλαγματικής την εμφανίζει για πληρωμή στον Β (αποδέκτη) κατά τη λήξη της. Ο Β αφού πληρώσει, σχίζει τη συναλλαγματική. Ο Α φεύγει και παίρνει μαζί του τα κομμάτια της συναλλαγματικής. Τα κολλάει και ζητάει πάλι πληρωμή από τον Β. Ερωτάται: Τι μπορεί να κάνει ο Β;
7. Ο Α αγόρασε από τον έμπορο Β έπιπλα με πίστωση. Έτσι, ο Α αποδέχθηκε συναλλαγματική έκδοσης του ίδιου και σε διαταγή του Β. Συμφώνησαν ότι το ποσό θα συμπληρωνόταν αργότερα και δεν θα ξεπερνούσε τις 8.000 ευρώ. Ο Β συμπλήρωσε τη συναλλαγματική για ποσό 10.000 ευρώ και την οπισθογράφησε στον Γ. Ο Γ με τη σειρά του την οπισθογράφησε και την παρέδωσε στον Δ, αφού άλλαξε το ποσό σε 12.000 ευρώ. Ποιοι ευθύνονται απέναντι στον Δ και για ποιο ποσό;
8. Ο Α (κάτοικος Αθήνας) εκδίδει συναλλαγματική με λήπτη τον Β (κάτοικο Θεσσαλονίκης), που αποδέχεται ο Γ (επίσης κάτοικος Θεσσαλονίκης). Στη συναλλαγματική αναγράφεται ποσό πληρωμής 10.000 ευρώ αριθμητικά και δεκαπέντε χιλιάδες ολογράφως. Επίσης, δεν αναγράφεται τόπος πληρωμής και χρόνος λήξης. Είναι έγκυρη η συναλλαγματική;
9. Ο Α εκδίδει συναλλαγματική με λήπτη τον Β, την οποία αποδέχεται ο Γ. Στη συναλλαγματική αναγράφονται όλα τα τυπικά στοιχεία. Ως χρόνος λήξης όμως αναφέρεται: «πληρώσατε στον Β την ημέρα που θα πετύχει στις εξετάσεις για το Πανεπιστήμιο». Ο Β έχει αξίωση από τη συναλλαγματική;

ΜΕΤΑΒΙΒΑΣΗ ΤΗΣ ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΙΚΗΣ

Η συναλλαγματική μπορεί να μεταβιβαστεί από το δικαιούχο με δύο τρόπους: α) Με **εκχώρηση** και β) Με **οπισθογράφιση**.

Μεταβίβαση με εκχώρηση

Θεωρητικά κάθε συναλλαγματική είναι δυνατόν να μεταβιβαστεί με εκχώρηση. Στην εκχώρηση ο δανειστής μπορεί με σύμβαση να μεταβιβάσει σε άλλον την απαίτησή του χωρίς τη σύμφωνη γνώμη του οφειλέτη. Η εκχώρηση γίνεται με βάση τα άρθρα 455 - 470 ΑΚ.

Για την απόκτηση του δικαιώματος, γίνεται δεκτό, ότι μαζί με την εκχώρηση πρέπει να έχουμε και παράδοση του τίτλου. Στην πρακτική όμως, οι συναλλασσόμενοι δεν προτιμούν αυτό το είδος μεταβίβασης, γιατί παρουσιάζει λιγότερες εγγυήσεις από την οπισθογράφιση (ο νέος δικαιούχος αποκτά τη συναλλαγματική βεβαρημένη με όλες τις ενστάσεις που θα μπορούσαν να προβληθούν από τον οφειλέτη κατά του εκχωρητή). Γι' αυτό, ο τρόπος αυτός μεταβίβασης, περιορίζεται συνήθως μόνο σε συναλλαγματική, η οποία μετατράπηκε σε ονομαστική, με τη ρήτρα «όχι εις διαταγή». Η ονομαστική συναλλαγματική δεν μπορεί πλέον να μεταβιβαστεί παρά μόνο με εκχώρηση.

Μεταβίβαση με οπισθογράφιση

Η οπισθογράφιση είναι ο πιο συνηθισμένος τρόπος μεταβίβασης των αξιογράφων «εις διαταγή». Η οπισθογράφιση γίνεται με σχετική σημείωση πάνω στη συναλλαγματική, σε συνδυασμό με την παράδοσή της.

Οπισθογράφιση είναι μια νέα εντολή - διαταγή (μετά την πρώτη αρχική του εκδότη), η οποία απευθύνεται από τον νόμιμο δικαιούχο της συναλλαγματικής προς τον πληρωτή (αποδέκτη), για να καταβάλει το ποσό της συναλλαγματικής σε άλλο πρόσωπο. Και επειδή, εάν ο πληρωτής δεν πληρώσει το ποσό, ευθύνονται ο εκδότης καθώς και όλοι όσοι έχουν υπογράψει, η εντολή - έμμεσα - απευθύνεται και σε αυτούς.

Αυτός που μεταβιβάζει το δικαίωμα από τη συναλλαγματική με οπισθογράφηση, ονομάζεται «οπισθογράφος», ενώ αυτός που απέκτησε το δικαίωμα, ονομάζεται «υπέρ ου η οπισθογράφηση» ή «εξ οπισθογράφησης δικαιούχος».

Η οπισθογράφηση πρέπει να είναι **απλή** και **καθαρή**, να μην περιλαμβάνει δηλαδή αιρέσεις ή όρους. (Αν βέβαια περιλαμβάνει, δεν καθίσταται άκυρη η οπισθογράφηση απλά δεν λαμβάνονται υπ' όψη).

Η οπισθογράφηση επίσης, δεν μπορεί να αναφέρεται σε ένα μέρος μόνο της απαίτησης, να είναι δηλαδή μερική.

Συνήθως η οπισθογράφηση μπαίνει στο πίσω μέρος της συναλλαγματικής, ενώ μπορεί να μπει και πρόσθεμα (φύλλο προσαρτημένο), εάν δεν υπάρχει χώρος για άλλες υπογραφές στο κυρίως έγγραφο της συναλλαγματικής.

Η οπισθογράφηση δεν είναι απαραίτητο να είναι χρονολογημένη (σε αντίθεση με την έκδοση).

Τύπος της οπισθογράφησης

Έχουμε δύο είδη οπισθογράφησης: α) την τακτική ή πλήρη και β) την άτακτη ή εν λευκώ.

α) Τακτική ή πλήρης είναι η οπισθογράφηση όταν έχει όλα τα τυπικά στοιχεία της, δηλαδή: **i)** την εντολή για παραπέρα πληρωμή, **ii)** την ονομασία του προσώπου υπέρ του οποίου γίνεται αυτή και **iii)** την υπογραφή του οπισθογράφου. [Π.χ. «αντί για μένα, πληρώσατε στον κο Βασιλείου ή σε διαταγή του».

Υπογραφή Α. Αντωνίου]

β) Άτακτη ή εν λευκώ είναι η οπισθογράφηση που δεν περιέχει την ονομασία του προσώπου υπέρ του οποίου γίνεται ή αυτή που δεν περιέχει καν την εντολή για πληρωμή, αλλά απλά και μόνο την υπογραφή του οπισθογράφου.

Σημείωση: Με την εν λευκώ οπισθογράφηση εξομοιώνεται και η οπισθογράφηση στον κομιστή.

Ενέργειες οπισθογράφησης

Η νομική ενέργεια της οπισθογράφησης είναι τριπλή:

1) Μεταβιβαστική, 2) Εγγυητική, 3) Νομιμοποιητική

1. Μεταβιβαστική

Με την οπισθογράφιση μεταβιβάζονται όλα τα δικαιώματα που απορρέουν από τη συναλλαγματική. Δηλαδή **και** το δικαίωμα της κυριότητας του εγγράφου της συναλλαγματικής (εμπράγματο) **και** το δικαίωμα που απορρέει από τη συναλλαγματική και αφορά το χρηματικό ποσό αυτής (ενοχικό). Βέβαια, για να επέλθει η μεταβίβαση απαιτείται, όπως αναφέραμε και παραπάνω, συμφωνία και παράδοση του εγγράφου.

Ο νέος δικαιούχος (κομιστής) δεν αποκτάει το δικαίωμα του οπισθογράφου, δεν θεωρείται διάδοχός του αλλά αποκτάει δικαίωμα αυτόνομο (αυτοτελές), που καθορίζεται από το κείμενο του εγγράφου (σύμφωνα με τις αρχές της γραμματοπάγιας και της αυτονομίας).

Επειδή η συναλλαγματική είναι αξιόγραφο ευρείας κυκλοφορίας, η μεταβίβασή της με οπισθογράφιση πρέπει να εξασφαλίζει αυξημένη προστασία των δικαιούχων. Γι' αυτό, σύμφωνα με το άρθρο 16 παρ. 2, προστατεύεται η καλόπιστη κτήση συναλλαγματικής από μη δικαιούχο. Ο καλόπιστος δηλαδή κομιστής, δεν είναι υποχρεωμένος να αποδώσει τη συναλλαγματική σε προηγούμενο κάτοχο, ανεξάρτητα από το λόγο που στερήθηκε αυτός την κατοχή της (ακόμα κι αν ήταν κλοπή ή απώλεια).

2. Εγγυητική

Με την οπισθογράφιση δεν έχουμε ως αποτέλεσμα, μόνο τη μεταβίβαση της συναλλαγματικής, αλλά και τη δημιουργία ευθύνης αυτού που τη μεταβιβάζει (οπισθογράφος). Έτσι, ο οπισθογράφος αναλαμβάνει απέναντι σ' αυτόν προς τον οποίο έκανε την οπισθογράφιση και τους μεταγενέστερους - ενδεχομένως - κομιστές, την ευθύνη ότι:

- α)** ο αποδέκτης - πληρωτής θα αποδεχτεί τη συναλλαγματική και
- β)** θα την εξοφλήσει (ο πληρωτής) όταν θα λήξει.

Αυτό σημαίνει ότι αν ο πληρωτής αρνηθεί την αποδοχή ή την πληρωμή, ο οπισθογράφος μπορεί να υποχρεωθεί να πληρώσει οποιονδήποτε απέκτησε τη συναλλαγματική μετά απ' αυτόν. Κάθε οπισθογράφος επομένως είναι οφειλέτης όλων των μεταγενεστέρων (οπισθογράφων και τριτεγγυητών). Είναι δυνατόν όμως στη συναλλαγματική να αναγραφεί η ρήτρα «άνευ ευθύνης μου» ή «άνευ κινδύνου». Στην περίπτωση αυτή παύει να υπάρχει ευθύνη του οπισθογράφου προς τους μεταγενεστέρους δικαιούχους, όχι μόνο για τη μη αποδοχή της συναλλαγματικής, αλλά και για τη πληρωμή της.

3. Νομιμοποιητική

Για να είναι κάποιος νόμιμος κομιστής της συναλλαγματικής πρέπει:

α) να είναι κάτοχος αυτής, να έχει δηλαδή την υλική κατοχή του τίτλου και

β) να στηρίζει το δικαίωμά του σε μια αδιάκοπη σειρά οπισθογραφήσεων.

Η τυπική αυτή νομιμοποίηση έχει σαν συνέπειες:

i) Ο κάτοχος της συναλλαγματικής (κομιστής) μπορεί να ζητήσει την πληρωμή του ποσού που αναγράφεται σε αυτήν χωρίς ταυτόχρονα να έχει την υποχρέωση να αποδείξει ότι είναι ο πραγματικός δικαιούχος.

ii) Ο οφειλέτης της συναλλαγματικής έχει την υποχρέωση να ελέγξει μόνο την ύπαρξη αδιάκοπης σειράς οπισθογραφήσεων και όχι το ουσιαστικό κύρος των υπογραφών (δικαιοπρακτική ικανότητα, γνησιότητα υπογραφής). Έτσι ο οφειλέτης απαλλάσσεται σε περίπτωση πληρωμής συναλλαγματικής που φέρει π.χ. πλαστή υπογραφή, εκτός αν τελούσε σε δόλο ή βαριά αμέλεια για την έλλειψη ουσιαστικής νομιμοποίησης του κομιστή (γνώριζε δηλαδή ότι ο κομιστής δεν είναι ο πραγματικός δικαιούχος).

Παραγραφή

Ανάλογα με το πρόσωπο που ευθύνεται, ο Νόμος (άρθρο 70) ορίζει τρεις ειδικότερους χρόνους παραγραφής:

1) Οι αξιώσεις από τη συναλλαγματική που στρέφονται κατά του αποδέκτη, παραγράφονται μετά **τρία** (3) χρόνια από τη χρονολογία της λήξης της συναλλαγματικής. Ο ίδιος χρόνος παραγραφής ισχύει και για τον τριτεγγυητή, δεδομένου ότι η ευθύνη του είναι όμοια με αυτή του αποδέκτη.

Ειδικά για τη συναλλαγματική όψης, η οποία δεν εμφανίστηκε νωρίτερα για πληρωμή, η παραγραφή αρχίζει από την παρέλευση έτους από τη χρονολογία έκδοσης, εκτός αν ο εκδότης είχε ορίσει συντομότερη ή μακρότερη προθεσμία.

2) Απαιτήσεις του κομιστή κατά των οπισθογράφων, του εκδότη και των τριτεγγυητών τους παραγράφονται μετά από **ένα** χρόνο από τη χρονολογία που συντάχθηκε το διαμαρτυρικό (διαμαρτυρικό: δημόσιο - συμβολαιογραφικό έγγραφο, που βεβαιώνει το γεγονός για το οποίο ασκείται η αναγωγή). Αν δεν υπήρχε υποχρέωση για τη σύνταξη διαμαρτυρικού, οι απαιτήσεις παραγράφονται μετά ένα χρόνο από τη χρονολογία λήξης της συναλλαγματικής.

3) Απαιτήσεις των οπισθογράφων κατά άλλων οπισθογράφων, κατά του εκδότη όπως και κατά των τριτεγγυητών τους, παραγράφονται μετά από **έξι (6) μήνες**. Η παραγραφή αρχίζει από την ημέρα που ο οπισθογράφος πλήρωσε τη συναλλαγματική ή από την ημέρα που αυτός υποχρεώθηκε να την πληρώσει.

Σε κάθε μία από τις παραπάνω περιπτώσεις, η συμπλήρωση του χρόνου παραγραφής, δεν έχει ως αποτέλεσμα να χάνει ο δικαιούχος τα δικαιώματά του, όπως συμβαίνει με τις υπόλοιπες ενοχικές αξιώσεις στο Αστικό Δίκαιο. Απλά, αυτός που έχει την υποχρέωση να πληρώσει, μπορεί να αρνηθεί την πληρωμή, επικαλούμενος την ένσταση παραγραφής. Στην περίπτωση όμως που ο υπόχρεος (πληρωτής) εξοφλήσει τη συναλλαγματική, χωρίς να γνωρίζει ότι μπορούσε και να μη την εξοφλήσει λόγω της παραγραφής, δεν έχει κατόπιν το δικαίωμα να ζητήσει να του επιστραφεί το ποσόν που κατέβαλε.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ - ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ Γ

- 1.** Με ποιους τρόπους μπορεί να μεταβιβαστεί η συναλλαγματική;
- 2.** Ποια η νομική ενέργεια της οπισθογράφησης;
- 3.** Ποιος ο χρόνος παραγραφής των αξιώσεων από συναλλαγματική;
- 4.** Ο Α κατέχει συναλλαγματικές λευκά οπισθογραφημένες. Ο Α είναι δικαιούχος αυτών ή όχι;
- 5.** Ο Α εκδίδει συναλλαγματική 25.000 ευρώ με λήπτη τον Β και αποδέκτη τον Γ. Ο Γ την οπισθογραφεί προς τον Δ για το ποσό των 1.300 ευρώ. Ο Δ μετά τη λήξη της συναλλαγματικής ενάγει τους οφειλότες. Ευσταθεί η αγωγή;
- 6.** Ο Α εκδίδει συναλλαγματική σε διαταγή του Β με αποδέκτη τον Γ. Ο Β την οπισθογραφεί στον Δ και εκείνος με τη σειρά του στον Ε. Ο Ε την οπισθογραφεί εν λευκώ στον Ζ. Ο Ζ τη χάνει και τη βρίσκει ο Η, ο οποίος τη δίνει στο Θ. Τι μπορεί να κάνει ο Θ;
- 7.** Ο Α εκδίδει συναλλαγματική με λήπτη τον Β και αποδέκτη τον Γ. Ο Β την οπισθογραφεί υπέρ του Δ και αυτός με τη σειρά του, υπέρ του Ε. Επειδή ο Ε δεν πληρώθηκε από τον Γ, στρέφεται κατά του Β. Ο Β μπορεί να προβάλει κατά του Ε την ένσταση άφεσης χρέους που είχε συμφωνήσει με τον Δ;

8. Ο Α εκδίδει συναλλαγματική με λήπτη τον Β και αποδέκτη τον Γ. Ο Β την οπισθογραφεί με τη ρήτρα «άνευ ευθύνης» του στον Δ, ο οποίος την οπισθογραφεί στον Ε με τη ρήτρα «όχι σε διαταγή» του. Ο Ε την οπισθογραφεί στον Ζ. Ερωτάται: α) Τι μπορεί να κάνει ο Ζ; β) Αν και ο Α έθετε τη ρήτρα «άνευ ευθύνης»;
9. Ο Α εκδίδει συναλλαγματική με λήπτη τον Β και αποδέκτη τον Γ. Ο Β οπισθογραφεί τη συναλλαγματική στον Δ, ο Δ, στον Ε, και αυτός την οπισθογραφεί και την παραδίδει στον Ζ. Ερωτάται:
- α) Νομιμοποιείται ο Ζ (κομιστής) να στραφεί κατά των Ε (δεύτερος οπισθογράφος), Δ (πρώτος οπισθογράφος), Β (λήπτης) και Α (εκδότης);
- β) Μπορεί ο Ζ να ζητήσει την πληρωμή μόνο από τον Δ;

ΑΠΟΔΟΧΗ ΤΗΣ ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΙΚΗΣ

Τα πρόσωπα που εμπλέκονται στη συναλλαγματική

Η συναλλαγματική, κατά τη στιγμή της έκδοσής της, έχει μια μόνο υπογραφή, αυτή του εκδότη της. Ο εκδότης δεν υπόσχεται ότι θα πληρώσει ο ίδιος αλλά ορίζει ένα άλλο πρόσωπο, τον πληρωτή, ως υπόχρεο να πληρώσει το χρηματικό της ποσό.

Η απλή αυτή εντολή του εκδότη δεν είναι αρκετή για να γίνει υπεύθυνο για την πληρωμή της συναλλαγματικής το πρόσωπο που αναγράφεται σε αυτήν. Για να γίνει υπόχρεο για την πληρωμή το αναγραφόμενο πρόσωπο, πρέπει να προβεί σε ιδιαίτερη δήλωση, ότι αποδέχεται να πληρώσει το ποσό της συναλλαγματικής. Η δήλωση αυτή, γίνεται στο μπροστινό και κάτω αριστερό μέρος της συναλλαγματικής και ονομάζεται «αποδοχή». Μόνο με την αποδοχή γίνεται ο πληρωτής πρόσωπο που έχει υποχρέωση από συναλλαγματική και ονομάζεται πλέον «αποδέκτης».

Η αποδοχή δεν είναι απαραίτητο στοιχείο της συναλλαγματικής. Η συναλλαγματική είναι έγκυρη και μπορεί να κυκλοφορήσει και χωρίς αποδοχή, οπότε οφειλέτης είναι ο ίδιος ο εκδότης. Είναι προφανές όμως, ότι η προσθήκη της αποδοχής πάνω στη συναλλαγματική αυξάνει την οικονομική της αξία, αφού, εκτός από τον εκδότη προστίθεται και ένα ακόμα υπεύθυνο για την πληρωμή της πρόσωπο, ο πληρωτής - αποδέκτης.

Η αποδοχή του πληρωτή μπορεί να γίνει με διάφορους τρόπους, όπως:

1. Ο εκδότης, αφού συντάξει και υπογράψει τη συναλλαγματική, την εμφανίζει ο ίδιος στον πληρωτή για να γίνει η αποδοχή, πριν ακόμα ο τίτλος κυκλοφορήσει. Αυτή είναι η πιο συνηθισμένη περίπτωση.
2. Ο εκδότης εμφανίζει τη συναλλαγματική για αποδοχή, πριν από τη συμπλήρωση των τυπικών στοιχείων της (λευκή αποδοχή).
3. Υπάρχουν πολλές περιπτώσεις, κατά τις οποίες, η συναλλαγματική τίθεται στην κυκλοφορία πριν ακόμα εξασφαλιστεί η υπογραφή του πληρωτή. Αν συμβαίνει αυτό, ο εκάστοτε κομιστής της συναλλαγματικής

έχει δικαίωμα να την εμφανίσει στον πληρωτή για αποδοχή. Υπάρχουν όμως περιπτώσεις, που η εμφάνιση της συναλλαγματικής είτε απαγορεύεται είτε επιβάλλεται. Έτσι:

α) Ο εκδότης και μόνο αυτός μπορεί να **απαγορεύσει** την εμφάνιση της συναλλαγματικής για αποδοχή, θέτοντας τη ρήτρα «μη αποδέξιμη συναλλαγματική».

β) Η εμφάνιση της συναλλαγματικής **επιβάλλεται** όταν ο εκδότης ή οποιοσδήποτε οπισθογράφος, έχει θέσει ρήτρα υποχρεωτικής εμφάνισης προς αποδοχή. Επίσης, όταν πρόκειται για συναλλαγματική που πρέπει να πληρωθεί σε τακτή προθεσμία από την όψη, ο Νόμος επιβάλλει να εμφανιστεί η συναλλαγματική για αποδοχή, μέσα σε ένα χρόνο από τη χρονολογία έκδοσής της. Στις περιπτώσεις αυτές, η παράλειψη εμφάνισης της συναλλαγματικής για αποδοχή έχει ως αποτέλεσμα να χάνει ο κομιστής της το δικαίωμα να στραφεί εναντίον όλων όσων έχουν την υποχρέωση από τη συναλλαγματική και να μπορεί να στραφεί μόνο κατά του πληρωτή.

Σύμφωνα με τον Νόμο, η συναλλαγματική μπορεί να εμφανισθεί για αποδοχή σε όλο το χρονικό διάστημα που μεσολαβεί από την έκδοσή της και μέχρι τη λήξη της.

Η συναλλαγματική πρέπει να εμφανισθεί για αποδοχή στον τόπο κατοικίας του πληρωτή, ανεξάρτητα εάν ορίζεται διαφορετικός τόπος πληρωμής της.

Η ικανότητα προς αποδοχή συναλλαγματικής ρυθμίζεται από τις διατάξεις του Νόμου που αφορούν την ικανότητα για δικαιοπραξία του εκδότη, των οπισθογράφων και γενικά κάθε προσώπου που αναλαμβάνει υποχρέωση από τη συναλλαγματική. Έτσι, εάν ο αποδέκτης είναι μη ικανός για δικαιοπραξία, η αποδοχή είναι άκυρη και δεν παράγει έννομα αποτελέσματα. Αυτό βέβαια δε σημαίνει ότι η ακυρότητα αυτή επιδρά στο κύρος των υπόλοιπων υποχρεώσεων που απορρέουν από τη συναλλαγματική (αρχή της αυτοτέλειας των υπογραφών).

Η αποδοχή εκφράζεται έγγραφα και με ιδιόχειρη υπογραφή του αποδέκτη. Εκτός από την υπογραφή του αποδέκτη (συνήθως στο κάτω αριστερό μέρος της μπροστινής σελίδας), απαιτείται και η λέξη «Δεκτή». Παράλειψή της, δεν επηρεάζει το κύρος της αποδοχής.

Η χρονολόγηση της αποδοχής δεν είναι απαραίτητη, εκτός από δύο περιπτώσεις:

1. Όταν η συναλλαγματική πρέπει να πληρωθεί μετά από προθεσμία από την εμφάνιση, και
2. όταν ο εκδότης ή κάποιος οπισθογράφος έχει θέσει ειδική ρήτρα σύμφωνα με την οποία η συναλλαγματική πρέπει να εμφανισθεί για αποδοχή μέσα σε ορισμένη προθεσμία. Η χρονολόγηση της αποδοχής είναι απαραίτητη για να διαπιστωθεί εάν τηρήθηκε αυτή η προθεσμία.

Η αποδοχή της συναλλαγματικής πρέπει να είναι **απλή** και **καθαρή**, χωρίς αιρέσεις και όρους. Αποδοχή της συναλλαγματικής υπό αίρεση την καθιστά άκυρη. Αποδοχή με περιορισμούς ή αποκλίσεις από το περιεχόμενο της συναλλαγματικής, ισοδυναμεί με άρνηση της αποδοχής. Αντίθετα, επιτρέπεται η μερική αποδοχή. Έτσι, ο πληρωτής ευθύνεται μόνο για το χρηματικό ποσό που αποδέχτηκε. Αν αποδεχθεί για ποσό μεγαλύτερο από αυτό που αναγράφεται στη συναλλαγματική, τότε ο πληρωτής ευθύνεται για το αναγραφόμενο ποσό. Π.χ. αν η συναλλαγματική ορίζει χρηματικό ποσό 2.000 ευρώ και ο πληρωτής αποδεχθεί «έως το ποσό των 1.500 ευρώ» ευθύνεται για 1.500 ευρώ. Αν αποδεχθεί «για το ποσό των 2.000 ευρώ» ευθύνεται για 2.000 ευρώ.

Η αποδοχή της συναλλαγματικής έχει σαν αποτέλεσμα ο πληρωτής -και πλέον αποδέκτης- να γίνεται οφειλέτης και να είναι υποχρεωμένος να πληρώσει τη συναλλαγματική κατά τη λήξη της. Έτσι ο αποδέκτης γίνεται ο κύριος και πρωτίστος υπόχρεος από τη συναλλαγματική και ευθύνεται απέναντι σε οποιονδήποτε κομιστή της, χωρίς να υπάρχει ανάγκη να συντάξει ο τελευταίος διαμαρτυρικό για να διαφυλάξει τα δικαιώματά του. Συγχρόνως, ο αποδέκτης δεν μπορεί να έχει δικαιώματα από συναλλαγματική απέναντι σε κανέναν.

Η ευθύνη του αποδέκτη συνίσταται στο ότι πρέπει να πληρώσει το ποσό της συναλλαγματικής. Τότε και μόνο αποσβένεται η υποχρέωση που απορρέει από τη συναλλαγματική και απαλλάσσονται όλοι όσοι έχουν υπογράψει. Αν ο αποδέκτης αρνηθεί να πληρώσει με τη λήξη της συναλλαγματικής, θα υποχρεωθεί να το κάνει, αφού εναχθεί δικαστικά από αυτόν που πιθανά υποχρεώθηκε με αναγωγή να την πληρώσει.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ - ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ Δ

1. Ποια πρόσωπα εμπλέκονται στη συναλλαγματική;
2. Ποια η διαδικασία αποδοχής της συναλλαγματικής;

Η ΠΛΗΡΩΜΗ ΤΗΣ ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΙΚΗΣ

Για να πληρωθεί συναλλαγματική που έχει λήξει, είναι αναγκαίο να έχει προηγηθεί η εμφάνισή της για πληρωμή στον πληρωτή, είτε είναι αποδέκτης είτε όχι. Η εμφάνιση της συναλλαγματικής στον πληρωτή πρέπει να γίνει από τον ίδιο τον κομιστή (ή αντιπρόσωπό του). Και αυτό γιατί ο πληρωτής δεν γνωρίζει πάντα ποιος είναι ο κομιστής. Η εμφάνιση της συναλλαγματικής για πληρωμή είναι υποχρεωτική. Σε περίπτωση που ο κομιστής παραλείψει να εμφανίσει τη συναλλαγματική για πληρωμή, χάνει τα αναγωγικά δικαιώματα που είχε έναντι των άλλων υπόχρεων. Η εμφάνιση της συναλλαγματικής για πληρωμή δεν είναι υποχρεωτική αν είχε συνταχθεί διαμαρτυρικό για τη μη αποδοχή της. Στην περίπτωση αυτή, ο κομιστής μπορεί αμέσως - ακόμα δηλαδή και πριν τη λήξη της - να ασκήσει τα αναγωγικά του δικαιώματα κατά των υπόλοιπων από τη συναλλαγματική υπόχρεων.

Η εμφάνιση της συναλλαγματικής για πληρωμή, πρέπει να γίνει στον τόπο πληρωμής που αναγράφεται σ' αυτήν. Αν δεν αναγράφεται, τότε η εμφάνιση πρέπει να γίνει στον τόπο κατοικίας ή επαγγελματικής εγκατάστασης του πληρωτή, που σημειώνεται παράπλευρα από το όνομά του.

Σχετικά με το χρόνο εμφάνισης της συναλλαγματικής για πληρωμή, γίνεται η εξής διάκριση:

α) Αν λήγει σε καθορισμένη ημερομηνία ή μετά από προθεσμία από τη χρονολογία ή μετά από προθεσμία από την εμφάνισή της, πρέπει να εμφανισθεί για πληρωμή το νωρίτερο την ημέρα που λήγει και το αργότερο μέσα στις δύο επόμενες εργάσιμες ημέρες από τη λήξη της. Παράλειψη του κομιστή να την εμφανίσει έχει ως συνέπεια την απώλεια του δικαιώματος σύνταξης διαμαρτυρικού για τη μη πληρωμή της καθώς και την έκπτωσή του από το δικαίωμα αναγωγής κατά όλων αυτών (εκτός από τον αποδέκτη) που υπογράφουν τη συναλλαγματική.

β) Αν είναι πληρωτέα στην όψη της (δηλ. με την εμφάνισή της), μπορεί αυτή να εμφανιστεί για πληρωμή οποτεδήποτε μέσα σε ένα χρόνο από την ημερομηνία έκδοσής της.

Σε περίπτωση που ο κοιμιστής δεν εμφανίζει εμπρόθεσμα τη συναλλαγματική για πληρωμή, ο Νόμος επιτρέπει στον πληρωτή να καταθέσει το ποσό στο Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων.

Εάν ο πληρωτής πληρώσει στον κοιμιστή, αποσβένεται η υποχρέωση από τη συναλλαγματική για όλους γενικά τους υπόχρεους. Αντίθετα, η πληρωμή της συναλλαγματικής από κάποιον άλλο υπόχρεο (π.χ. οπισθογράφο), επιφέρει απόσβεση μόνο της δικής του υποχρέωσης και των μεταγενέστερων οπισθογράφων. Δεν επιφέρει όμως απόσβεση της υποχρέωσης των προηγούμενων οπισθογράφων, κατά των οποίων μπορεί να στραφεί αυτός που πλήρωσε.

Ο πληρωτής, εξοφλώντας τη συναλλαγματική, έχει το δικαίωμα να απαιτήσει να του δοθεί η συναλλαγματική εξοφλημένη. Ο λόγος που ο πληρωτής έχει το δικαίωμα ακόμα και να αρνηθεί την εξόφληση, εάν δεν του δοθεί το έγγραφο της συναλλαγματικής «χέρι με χέρι», είναι προφανής. Εάν αυτή μεταβιβαστεί σε καλόπιστο τρίτο, κινδυνεύει αυτός να την πληρώσει εκ νέου.

Η πληρωμή της συναλλαγματικής μπορεί να είναι ολική ή μερική. Μετά τη μερική πληρωμή, οι υπόχρεοι δεν ευθύνονται για ολόκληρο το ποσό της συναλλαγματικής, αλλά μόνο γι' αυτό που δεν εξοφλήθηκε. Στην περίπτωση της μερικής πληρωμής, ο πληρωτής δεν μπορεί να απαιτήσει την παράδοση της συναλλαγματικής. Μπορεί όμως να ζητήσει απόδειξη και να αναγραφεί στη συναλλαγματική ότι έγινε μερική πληρωμή.

Οι αξιώσεις από τη συναλλαγματική του κοιμιστή κατά των υπόλοιπων υπόχρεων, μπορούν να επιδιωχθούν δικαστικά με μία από τις παρακάτω διαδικασίες:

α) τη γενική διαδικασία, που χρησιμεύει για την εκδίκαση όλων των απαιτήσεων γενικά (τακτική αγωγή),

β) την ειδική διαδικασία των άρθρων 635-646 Κ.Πολ.Δ., γνωστότερη σαν διαδικασία πιστωτικών τίτλων και

γ) τη διαταγή πληρωμής των άρθρων 632-634 Κ.Πολ.Δ. Πρόκειται για μια ταχύτατη διαδικασία κατά την οποία δεν γίνεται συζήτηση στο ακροατήριο ούτε καλείται ο οφειλέτης.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ - ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ Ε

1. Με ποιο τρόπο γίνεται η πληρωμή της συναλλαγματικής;
2. Πώς μπορεί να επιδιωχθεί δικαστικά η αξίωση του κοιμιστή κατά των υπόχρεων;

ΤΡΙΤΕΓΓΥΗΣΗ

Η τριτεγγύηση είναι δήλωση στη συναλλαγματική, με την οποία κάποιος πρόσωπο εγγυάται υπέρ άλλου προσώπου, αναλαμβάνοντας εξολοκλήρου την ίδια ευθύνη με αυτό.

Η τριτεγγύηση γράφεται πάντα πάνω στη συναλλαγματική και εκφράζεται με τις φράσεις «για τριτεγγύηση» ή «για ασφάλεια» ή «λόγω εγγύησης» κ.λπ. Υπογράφεται ιδιόχειρα από τον τριτεγγυητή και σημειώνεται για εγγύηση ποιου προσώπου αυτή δίνεται. Αυτός, για τον οποίο δίνεται η τριτεγγύηση, μπορεί να είναι οποιοσδήποτε οφειλέτης από συναλλαγματική, δηλαδή ο αποδέκτης, ο εκδότης ή κάποιος οπισθογράφος. Αν δεν σημειώνεται για ποιον δίνεται η τριτεγγύηση, θεωρείται ότι δίνεται υπέρ του εκδότη.

Η τριτεγγύηση δημιουργεί αυτοτελή υποχρέωση του τριτεγγυητή και ισχύει και εδώ, η αρχή της αυτοτέλειας των υπογραφών.

Για να είναι -και ουσιαστικά- έγκυρη η τριτεγγύηση, πρέπει ο τριτεγγυητής να είναι ικανός για δικαιοπραξία, όπως άλλωστε όλοι όσοι αναλαμβάνουν υποχρέωση από συναλλαγματική. Επίσης, απαιτείται, η υποχρέωση του προσώπου για το οποίο δίνεται η τριτεγγύηση να είναι και τυπικά έγκυρη. Έτσι π.χ., αν η συναλλαγματική δεν έχει όλα τα απαραίτητα τυπικά στοιχεία, δεν δημιουργείται ευθύνη του τριτεγγυητή. Αν όμως, η υποχρέωση του προσώπου υπέρ του οποίου δίνεται η τριτεγγύηση είναι άκυρη λόγω ουσιαστικού ελαττώματος (π.χ. πλαστή υπογραφή, έλλειψη ικανότητας για δικαιοπραξία κ.λπ.), η τριτεγγύηση παραμένει ισχυρή.

Ο τριτεγγυητής ευθύνεται κατά τον ίδιο ακριβώς τρόπο που ευθύνεται και το πρόσωπο υπέρ του οποίου δίνεται η τριτεγγύηση (π.χ. όπως ο εκδότης, ο αποδέκτης, ο οπισθογράφος κ.λπ.).

Εξαίρεσεις από τον κανόνα αυτό, έχουμε στις εξής περιπτώσεις:

- 1) Όταν έχουμε τριτεγγύηση για μέρος του ποσού της συναλλαγματικής.
- 2) Όταν ο τριτεγγυητής εγγυήθηκε με τη ρήτρα «χωρίς ευθύνη μου για την αποδοχή». Σ' αυτή την περίπτωση, αν ο πληρωτής δεν αποδεχθεί τη

συναλλαγματική, ο κομιστής δεν μπορεί να ασκήσει αναγωγή εναντίον του τριτεγγυητή.

3) Όταν το κείμενο της συναλλαγματικής αλλοιώθηκε και ο τριτεγγυητής την υπέγραψε μετά την αλλοίωσή της, ενώ αυτός για τον οποίο δόθηκε η εγγύηση την είχε υπογράψει πριν αλλοιωθεί.

Όταν ο τριτεγγυητής πληρώσει τη συναλλαγματική, γίνεται πλέον αυτός ο νόμιμος κομιστής της. Κατά συνέπεια, μπορεί να στραφεί εναντίον όλων όσων έχουν υπογράψει πριν από αυτόν, χωρίς μάλιστα αυτοί να μπορούν να ασκήσουν εναντίον του τις ενστάσεις που είχαν εναντίον των προηγούμενων κομιστών ή εναντίον αυτού υπέρ του οποίου δόθηκε η εγγύηση (αυτοτελές δικαίωμα του τριτεγγυητή).

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ- ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ ΣΤ

1. Τι είναι η τριτεγγύηση;
2. Ο Α ανήλικος εκδίδει συναλλαγματική με λήπτη τον Β και με αποδέκτη τον Γ. Υπέρ του εκδότη Α τριτεγγυάται ο Δ. Ο Γ στη λήξη της συναλλαγματικής, αρνείται να την πληρώσει στον Β, ισχυριζόμενος ότι η συναλλαγματική είναι άκυρη γιατί εκδόθηκε από ανήλικο. Τα ίδια ισχυρίζεται και ο Δ. Είναι βάσιμοι οι ισχυρισμοί του Γ και του Δ;
3. Ο Α τριτεγγυάται υπέρ του οπισθογράφου Β. Ο Β είχε υπογράψει τη συναλλαγματική με σφραγίδα. Ευθύνεται ο Α απέναντι στον κομιστή της συναλλαγματικής Γ;
4. Ο Α, που είναι ανήλικος, εκδίδει συναλλαγματική με λήπτη τον Β. Τη συναλλαγματική αποδέχεται ο Γ. Ο Β την οπισθογραφεί στον Δ και αυτός με τη σειρά του, την οπισθογραφεί στον Ε. Ο Ε εμφανίζει τη συναλλαγματική στον Γ, ο οποίος αρνείται να την πληρώσει. Ο Ε τότε, στρέφεται κατά του Α.

Ερωτάται: α) Ευθύνεται ο Α; β) Αν ο Α δεν ευθύνεται, υπάρχει ευθύνη άλλων απέναντι στον Ε;

ΓΡΑΜΜΑΤΙΟ ΣΕ ΔΙΑΤΑΓΗ

Έννοια

Το γραμμάτιο σε διαταγή είναι ένα έγγραφο, με το οποίο κάποιος πρόσωπο (εκδότης) **υπόσχεται** ότι θα πληρώσει σε ορισμένο τόπο και χρόνο, ορισμένο χρηματικό ποσό, σε άλλο πρόσωπο ή σε διαταγή του (λήπτης).

Το γραμμάτιο σε διαταγή είναι αξιόγραφο με τη στενή έννοια και ειδικότερα χρηματόγραφο. Εξυπηρετεί οικονομική λειτουργία ανάλογη με εκείνη της συναλλαγματικής, είναι δηλαδή **μέσο πίστης**, μέσο **επένδυσης κεφαλαίων** και μέσο **εγγύησης**. Έπαψε όμως πλέον να αποτελεί μέσο για τη μεταφορά χρημάτων από τόπο σε τόπο. Επίσης είναι **τίτλος αναιτιώδους, συστατικός και γεγεννημένος σε διαταγή**, γι' αυτό και μεταβιβάζεται με οπισθογράφηση.

Τυπικά στοιχεία του γραμματίου σε διαταγή

Για να είναι έγκυρο το γραμμάτιο σε διαταγή, πρέπει να υπάρχουν τα εξής τυπικά στοιχεία:

α) Η ονομασία «**γραμμάτιο σε διαταγή**» που αναγράφεται στο κείμενο του τίτλου.

β) Η **απλή και καθαρή** υπόσχεση του εκδότη για την πληρωμή ορισμένου χρηματικού ποσού.

γ) Η **χρονολογία λήξης**. Εάν δεν έχει σημειωθεί, το γραμμάτιο θεωρείται ότι είναι πληρωτέο κατά την εμφάνισή του (σε όψη).

δ) Ο **τόπος της πληρωμής**. Εάν λείπει, σαν τόπος πληρωμής θεωρείται ο τόπος έκδοσης.

ε) Το **όνομα** εκείνου στον οποίο ή σε διαταγή του οποίου θα γίνει η πληρωμή (λήπτης).

στ) Η **χρονολογία** και ο **τόπος έκδοσης**

ζ) Η **υπογραφή του εκδότη**.

(Το γραμμάτιο σε διαταγή υποβάλλεται στη χαρτοσήμανση που ισχύει και για τη συναλλαγματική).

Διαφορές του γραμματίου σε διαταγή από τη συναλλαγματική

Κατά κανόνα, για το γραμμάτιο σε διαταγή, εφαρμόζονται οι διατάξεις που ισχύουν και για τη συναλλαγματική, εφόσον δεν είναι ασυμβίβαστες με τη φύση αυτού του τίτλου. Ενδεικτικά αναφερόμαστε στην οπισθογράφιση, λήξη, πληρωμή, αναγωγή για τη μη πληρωμή και τριτεγγύηση.

Οι κυριότερες διαφορές στη νομοθετική ρύθμιση των δύο τίτλων είναι:

α) Στη συναλλαγματική περιέχεται **διαταγή** (εντολή) για την πληρωμή ορισμένου χρηματικού ποσού, ενώ στο γραμμάτιο σε διαταγή περιέχεται **υπόσχεση** για την πληρωμή ορισμένου χρηματικού ποσού.

β) Στη συναλλαγματική βασικός οφειλέτης είναι ο **αποδέκτης**, ενώ στο γραμμάτιο σε διαταγή είναι ο **εκδότης**, αφού δεν υπάρχει αποδέκτης.

γ) Όταν η συναλλαγματική λήγει μετά από προθεσμία από την όψη, πρέπει να εμφανιστεί για **αποδοχή**, ενώ όταν το γραμμάτιο σε διαταγή λήγει μετά από προθεσμία από την όψη, πρέπει να εμφανιστεί στον εκδότη για **θεώρηση**.

Αν για οποιοδήποτε λόγο υπάρχει άρνηση της θεώρησης από τον εκδότη, συντάσσεται διαμαρτυρικό για τη μη θεώρηση -που έχει ακριβώς την ίδια σημασία με το διαμαρτυρικό για τη μη αποδοχή της συναλλαγματικής- και από τη στιγμή αυτή, αρχίζει η προθεσμία από την όψη που οδηγεί στη λήξη του γραμματίου.

δ) Εφόσον δεν υπάρχει αποδέκτης στο γραμμάτιο σε διαταγή, δεν υπάρχει περίπτωση άσκησης αναγωγής λόγω μη αποδοχής. Αντίθετα, στο γραμμάτιο σε διαταγή ισχύει η κατά παρέμβαση πληρωμή.

ε) Στη συναλλαγματική επιτρέπεται η έκδοση περισσότερων αντίτυπων, με σκοπό την κυκλοφορία τους για όσο διάστημα εκκρεμεί η αποδοχή. Στο γραμμάτιο σε διαταγή, επειδή δεν υφίσταται θέμα αποδοχής, δεν εφαρμόζονται οι διατάξεις για περισσότερα αντίτυπα. Αντίθετα, ισχύουν οι διατάξεις για περισσότερα αντίγραφα.

στ) Στη συναλλαγματική, αν δεν αναγράφεται ο τόπος πληρωμής, θεωρείται ότι πρέπει να πληρωθεί στον τόπο που σημειώνεται δίπλα στο όνομα του πληρωτή ως κατοικία ή έδρα του. Αν δεν έχει σημειωθεί και εκεί, η συναλλαγματική είναι άκυρη. Αντίθετα, στο γραμμάτιο σε διαταγή δεν είναι απαραίτητο να έχει σημειωθεί, αφού ο τόπος πληρωμής είναι ο τόπος έκδοσής του και πληρωτής είναι ο ίδιος ο εκδότης.

ζ) Στη συναλλαγματική, οι αξιώσεις κατά του εκδότη της παραγράφονται **ένα** χρόνο μετά την εμπρόθεσμη σύνταξη του διαμαρτυρικού, αν

απαιτείται, ή από τη λήξη της. Αντίθετα στο γραμμάτιο σε διαταγή, οι αξιώσεις κατά του εκδότη-πληρωτή της παραγράφονται **τρία** χρόνια μετά τη χρονολογία λήξης του.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ - ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ Ζ

1. Τι είναι γραμμάτιο σε διαταγή;
2. Ποια τα τυπικά στοιχεία του γραμματίου σε διαταγή;
3. Ποιες οι διαφορές του γραμματίου σε διαταγή από τη συναλλαγματική;
4. Ο έμπορος Α εκδίδει γραμμάτιο σε διαταγή του Β για ποσό ίσο με την αξία των εμπορευμάτων που αγόρασε. Το γραμμάτιο περιέχει τη φράση «υπό τον όρο ότι η παράδοση θα γίνει σε ορισμένο χρονικό διάστημα». Ο Β μεταβιβάζει με εκχώρηση το γραμμάτιο στον Γ. Ο Γ οπισθογραφεί το γραμμάτιο στον Δ. Ερωτάται: Ποια είναι τα δικαιώματα του Δ από το γραμμάτιο;
5. Ο έμπορος Α μισθώνει αποθήκη για να αποθηκεύσει τα έπιπλα που αγόρασε. Συμφωνεί με τον Β, ιδιοκτήτη της αποθήκης, να μην πληρώσει το ενοίκιο αλλά να υπογράψει γραμμάτιο εις διαταγή του Β. Το γραμμάτιο αναφέρει ότι ο Α είναι υποχρεωμένος να πληρώσει το γραμμάτιο σε τρεις μήνες με τον όρο ότι θα έχει εισπράξει την προκαταβολή από την πώληση των επίπλων.
Όταν λήγει η προθεσμία πληρωμής του γραμματίου, ο Β στρέφεται κατά του Α. Ο Α επικαλείται ότι δεν εισέπραξε προκαταβολή από την πώληση των επίπλων και αρνείται να πληρώσει. Ερωτάται: Σωστά ο Α αρνείται την πληρωμή του γραμματίου;

Η ΤΡΑΠΕΖΙΚΗ ΕΠΙΤΑΓΗ

Η τραπεζική επιταγή είναι έγγραφο, που έχει συνταχθεί σύμφωνα με τον τύπο που καθορίζει ο Νόμος και με το οποίο ένα πρόσωπο (εκδότης) δίνει εντολή σε κάποια τράπεζα (πληρωτής) να πληρώσει ορισμένο χρηματικό ποσό σε αυτόν που θα της εμφανίσει το έγγραφο για πληρωμή και ο οποίος νομιμοποιείται για είσπραξη σαν κομιστής.

Στην τραπεζική επιταγή συναλλάσσονται τρία πρόσωπα: ο εκδότης, ο πληρωτής και ο κομιστής.

Ως προς τη νομική της φύση, η επιταγή είναι αξιόγραφο με στενή έννοια -και μάλιστα χρηματογράφο-, είναι τίτλος αναιτιώδους και εκ του Νόμου σε διαταγή.

Η επιταγή είναι **μέσο** για τη μεταφορά χρημάτων από τόπο σε τόπο. Είναι επίσης, **μέσο πληρωμής**. Όποιος έχει λογαριασμό σε Τράπεζα, μπορεί να πληρώνει τις υποχρεώσεις του εκδίδοντας επιταγές. Αντίστοιχα, ο τρίτος που παίρνει την επιταγή, μπορεί να καταθέσει ή να πληρώσει χωρίς να χρησιμοποιήσει χρήματα.

Αυτή η οικονομική λειτουργία της επιταγής έχει ως αποτέλεσμα τον περιορισμό της μετακίνησης ρευστού χρήματος και ωφελεί τόσο τους ιδιώτες όσο και την εθνική μας οικονομία. Αυτό συμβαίνει γιατί τα χρήματα που είναι κατατεθειμένα σε λογαριασμούς μπορούν να επενδύονται και να διατίθενται από τις Τράπεζες σε παραγωγικούς σκοπούς. Γι' αυτό ακριβώς το λόγο, το κράτος ευνοεί τις πληρωμές με επιταγές και για να παρακινήσει τους πολίτες, έχει απαλλάξει την επιταγή από το τέλος χαρτοσήμου.

Τα τυπικά στοιχεία της τραπεζικής επιταγής

Για να εκδώσει κάποιος επιταγή θα πρέπει να είναι ικανός για δικαιοπραξία και κατά συνέπεια ικανός για ανάληψη υποχρέωσης από σύμβαση, όπως ακριβώς απαιτείται για τη συναλλαγματική και για το γραμμάτιο σε διαταγή. Η δικαιοπρακτική ικανότητα θα πρέπει να υπάρχει κατά τον χρόνο της έκδοσης της επιταγής. Πιθανή μεταγενέστερη απώλεια της ικανότητας για δικαιοπραξία, δεν επιδρά στο κύρος της επιταγής. Για να είναι έγκυρη η επιταγή θα πρέπει να έχει τα εξής τυπικά στοιχεία:

1. Την ονομασία «**επιταγή**» στο κείμενο του τίτλου.
2. Την **απλή και καθαρή** εντολή (διαταγή) για την πληρωμή ορισμένου χρηματικού ποσού, χωρίς όρους και αιρέσεις που την καθιστούν άκυρη.
3. Το **όνομα του πληρωτή**, ο οποίος πρέπει να είναι τραπεζίτης. Πληρωτής μπορεί να ορισθεί και ο ίδιος ο εκδότης, αλλά μόνο όταν εκδότης και πληρωτής είναι διαφορετικά καταστήματα της ίδιας τράπεζας.
4. Τον **τόπο πληρωμής**. Αν δεν έχει σημειωθεί, τότε λαμβάνεται υπόψη ο τόπος που αναφέρεται πλάι στο όνομα του πληρωτή. Αν δεν έχει σημειωθεί ούτε και εκεί, η επιταγή θεωρείται ότι πρέπει να πληρωθεί στον τόπο έκδοσής της.
5. Τη **χρονολογία και τον τόπο έκδοσης**. Η ημερομηνία πρέπει να είναι ορισμένη αλλά όχι απαραίτητα και αληθινή. Η μεταχρονολόγηση της επιταγής δεν επηρεάζει το τυπικό της κύρος. Απλά η μεταχρονολογημένη επιταγή είναι πληρωτέα **και** στην όψη της. Αν λείπει ο τόπος έκδοσης, θεωρείται ότι η επιταγή έχει εκδοθεί στον τόπο που αναφέρεται στο πλάι του ονόματος του εκδότη. Αν δεν προσδιορίζεται ούτε με αυτόν τον τρόπο ή υπάρχουν περισσότεροι τόποι σημειωμένοι σ' αυτήν, η επιταγή είναι άκυρη.
6. Την **υπογραφή του εκδότη**, η οποία πρέπει να είναι χειρόγραφη.

Ο νόμος δεν απαιτεί ορισμένο τύπο εγγράφου για να είναι έγκυρη η επιταγή. Οι τράπεζες όμως συμφωνούν με τους πελάτες τους ότι θα πληρώνουν μόνο έντυπες επιταγές, που προέρχονται από το βιβλιάριο επιταγών που τους έχουν δώσει. Μειώνεται έτσι ο κίνδυνος πλαστογραφήσεων.

Διαφορές της επιταγής από τη συναλλαγματική

Η επιταγή και η συναλλαγματική αποτελούν μέσο για την πληρωμή ορισμένου χρηματικού ποσού. Παρά τις ομοιότητές τους, έχουν και αρκετές διαφορές όπως:

1. Στη συναλλαγματική πληρωτής μπορεί να είναι οποιοδήποτε πρόσωπο. Στην τραπεζική επιταγή, πληρωτής μπορεί να είναι μόνο Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου που ασκούν τραπεζικές εργασίες (Ταχυδρομικά Ταμειυτήρια, Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων ή Τράπεζες).
2. Η επιταγή μπορεί να εκδοθεί στον κομιστή, οπότε δεν είναι απαραίτητο να έχει σημειωθεί το όνομα του λήπτη. Η συναλλαγματική δεν μπορεί να εκδοθεί στον κομιστή και αν δεν αναγράφεται σ' αυτήν το όνομα του λήπτη είναι άκυρη.

3. Η συναλλαγματική, κατά κανόνα, πρέπει να γίνει αποδεκτή. Αντίθετα, για την επιταγή, ο Νόμος αποκλείει την αποδοχή. Σε περίπτωση αποδοχής της επιταγής, η αποδοχή θεωρείται ως μη γραμμένη, χωρίς να επηρεάζεται το κύρος της επιταγής.

4. Η λήξη της συναλλαγματικής μπορεί να γίνει με τέσσερις τρόπους: **α)** στην όψη της, **β)** σε προθεσμία από την όψη, **γ)** σε ρητά καθορισμένη ημέρα και **δ)** σε προθεσμία από την έκδοσή της. Αντίθετα, η επιταγή λήγει πάντα με έναν μόνο τρόπο στην όψη της (δηλαδή με την εμφάνισή της). Υπάρχει όμως διαφορά και ανάμεσα στη συναλλαγματική που λήγει στην όψη της και στην επιταγή: η συναλλαγματική όψης πρέπει να εμφανισθεί για πληρωμή μέσα σε ένα χρόνο από την έκδοσή της, ενώ η επιταγή μέσα σε οκτώ ημέρες από την έκδοσή της, αν πρόκειται για επιταγή που έχει εκδοθεί και πρέπει να πληρωθεί στο εσωτερικό (ή 20 ή 70 ημέρες -ανάλογα με τον τόπο έκδοσης και πληρωμής της).

5. Στη συναλλαγματική, κατ' εξαίρεση, είναι δυνατό να τεθεί τόκος, ενώ στην επιταγή απαγορεύεται ρητά.

6. Για τον εκδότη επιταγής που δεν διαθέτει αντίστοιχα κεφάλαια στην πληρώτρια τράπεζα κατά τον χρόνο έκδοσης ή πληρωμής της, προβλέπονται ποινικές κυρώσεις, στις οποίες δεν υπόκειται κάποιος που δεν πληρώνει συναλλαγματική.

7. Στη συναλλαγματική όταν λείπει ο τόπος πληρωμής, ισχύει ο τόπος που σημειώνεται δίπλα στο όνομα του πληρωτή, ενώ αν λείπει και αυτό υπάρχει ακυρότητα. Στην επιταγή, σε περίπτωση έλλειψης τόπου πληρωμής ή σημείωσης τόπου δίπλα στο όνομα του πληρωτή, ως τόπος πληρωμής θεωρείται ο τόπος έκδοσης.

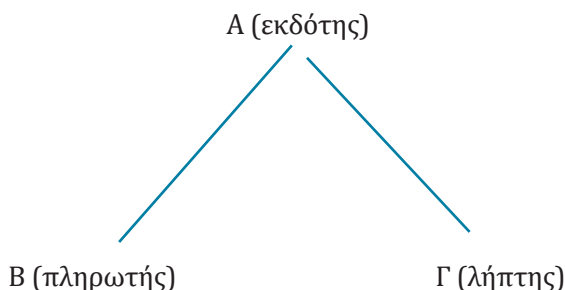
8. Στη συναλλαγματική ισχύει η τριτεγγύηση. Στην επιταγή η πληρώτρια τράπεζα δεν μπορεί να τριτεγγυηθεί, ενώ τριτεγγύηση υπέρ αυτής δεν δίνεται.

9. Στην επιταγή, δεν απαιτείται η σύνταξη διαμαρτυρικού, για να μη χάσει ο κομιστής τα αναγωγικά του δικαιώματα. Αρκεί δήλωση του πληρωτή, ότι η επιταγή εμφανίστηκε, αλλά δεν πληρώθηκε.

10. Η συναλλαγματική υπόκειται σε χαρτοσήμανση κατά την έκδοσή της, διαφορετικά είναι άκυρη. Αντίθετα η επιταγή δεν υποβάλλεται σε χαρτοσήμανση.

11. Στη συναλλαγματική μπορεί να γίνει οπισθογράφηση και προς και από τον πληρωτή. Στην επιταγή απαγορεύεται η οπισθογράφηση από τον πληρωτή και αν γίνει είναι άκυρη.

Επιταγή



Το ανώτερο σχεδιάγραμμα απεικονίζει τις σχέσεις που δημιουργούνται στην επιταγή. Έτσι έχουμε:

- α) Σχέση εκδότη A - πληρωτή B (τράπεζα), που ονομάζεται σχέση κάλυψης,
- β) Σχέση εκδότη A - λήπτη Γ, που ονομάζεται σχέση αξίας.
- γ) Σχέση πληρωτή B (τράπεζα) - λήπτη Γ δεν υπάρχει.

Μεταβίβαση επιταγής

Η μεταβίβαση της επιταγής μπορεί να γίνει με πολλούς τρόπους και εξαρτάται από τη μορφή την οποία της έδωσε ο εκδότης. Ειδικότερα:

1) Η επιταγή στον κομιστή, αποτελεί ανώνυμο τίτλο και μεταβιβάζεται με την απλή παράδοσή της, με αποτέλεσμα να μην ευθύνεται ο μεταβιβάζων αλλά μόνο ο εκδότης. Η επιταγή στον κομιστή μπορεί και να οπισθογραφηθεί, με συνέπεια να ευθύνεται ο οπισθογράφος. Η οπισθογράφηση όμως δεν έχει μεταβιβαστικά αποτελέσματα και εξακολουθεί να παραμένει τίτλος στον κομιστή. Έχει, δηλαδή, η οπισθογράφηση μόνο εγγυητικά αποτελέσματα.

2) Η επιταγή σε διαταγή, μεταβιβάζεται με οπισθογράφηση. Υπάρχουν όμως δύο διαφορές με τις διατάξεις που ισχύουν για την οπισθογράφηση της συναλλαγματικής και συγκεκριμένα: **α)** Οπισθογράφηση που γίνεται από τον πληρωτή είναι άκυρη και **β)** Οπισθογράφηση που γίνεται προς τον πληρωτή είναι ανίσχυρη ως οπισθογράφηση και ισχύει απλώς και μόνο σαν εξόφληση. Εξάριση έχουμε όταν η πληρώτρια τράπεζα έχει περισσότερα υποκαταστήματα και η οπισθογράφηση γίνεται προς άλλο υποκατάστημα από αυτό που φέρεται ως πληρωτής της επιταγής.

3) Η ονομαστική επιταγή μεταβιβάζεται με εκχώρηση.

Οι κανόνες για την προστασία των συναλλαγών ισχύουν για τη μεταβίβαση της επιταγής όπως και στη συναλλαγματική. Έτσι, η καλόπιστη κτήση προστατεύεται τόσο στην επιταγή εις διαταγή όσο και στην επιταγή στον κομιστή. Στην επιταγή στον κομιστή προϋπόθεση για την εφαρμογή των διατάξεων της καλόπιστης κτήσης δεν είναι η αδιάκοπη σειρά οπισθογραφήσεων αλλά η κατοχή του τίτλου.

Ο αποκλεισμός ενστάσεων που ισχύει για τη συναλλαγματική, ισχύει αντίστοιχα και στην επιταγή.

Εμφάνιση της επιταγής για πληρωμή

Ο κομιστής της επιταγής πρέπει να την εμφανίσει για πληρωμή στον πληρωτή μέσα στις νόμιμες προθεσμίες εμφάνισης, για να μη χάσει το δικαίωμα για άσκηση αναγωγής. Πρόθεση του Νομοθέτη είναι, η επιταγή να αποτελεί μέσο πληρωμής και όχι μέσο πίστης. Γι' αυτό και θέτει σύντομες προθεσμίες εμφάνισης. Έτσι, για επιταγή που εκδόθηκε και είναι πληρωτέα στην ίδια χώρα (επιταγή εσωτερικού), η προθεσμία εμφάνισης είναι **οκτώ (8)** ημέρες από την έκδοση. Για επιταγή που είναι πληρωτέα σε χώρα διαφορετική από τη χώρα έκδοσης (επιταγή εξωτερικού), η προθεσμία είναι **είκοσι (20)** ημέρες, ενώ, αν διαφέρουν και οι ήπειροι, η προθεσμία εμφάνισης είναι **εβδομήντα (70)** ημέρες. Η προθεσμία αρχίζει από την ημερομηνία έκδοσης, η οποία όμως δεν συνυπολογίζεται.

Η επιταγή εμφανίζεται σε αυτόν που αναφέρεται σαν πληρωτής στον τίτλο, δηλαδή Τράπεζα για τις επιταγές που εκδίδονται και είναι πληρωτέες στην Ελλάδα και νομικό πρόσωπο για τις πληρωτέες στο εξωτερικό. (Με εμφάνιση στον πληρωτή εξομοιώνεται η εμφάνιση της επιταγής σε κάποιο συμψηφιστικό γραφείο).

Η επιταγή για να πληρωθεί πρέπει να εμφανιστεί στον τόπο, που έχει γραφεί ως τόπος πληρωμής ή που έχει σημειωθεί δίπλα από το όνομα του πληρωτή. Αν δεν υπάρχει τόπος πληρωμής, τότε η επιταγή πρέπει να εμφανιστεί στον τόπο που σημειώνεται δίπλα από το όνομα του εκδότη. Στην περίπτωση που αναγράφονται περισσότεροι τόποι έκδοσης, λαμβάνεται υπόψη αυτός που έχει σημειωθεί πρώτος.

Η πληρωμή της επιταγής γίνεται μετά από έλεγχο της νομιμοποίησης του κομιστή. Έτσι, στην ονομαστική επιταγή πρέπει να γίνει έλεγχος των στοιχείων της ταυτότητάς του, στην επιταγή σε διαταγή πρέπει να ελεγχθεί η αδιάκοπη σειρά οπισθογραφήσεων, ενώ στην επιταγή στον κομιστή

αρκεί η κατοχή του τίτλου. Πρέπει επίσης να ελεγχθεί η σχέση κάλυψης και η έγκυρη σύμβαση επιταγής.

Η τράπεζα εξοφλώντας την επιταγή, χρεώνει το λογαριασμό του εκδότη με το ποσό που αυτή πλήρωσε. Ταυτόχρονα με την πληρωμή της επιταγής, η τράπεζα μπορεί να ζητήσει και τη «χέρι με χέρι» παράδοση της εξοφλημένης επιταγής, ώστε να εξασφαλιστεί ο εκδότης και οι άλλοι υπόχρεοι από τον κίνδυνο που συνεπάγεται η συνέχιση της κυκλοφορίας της. Μπορεί να γίνει και μερική πληρωμή της επιταγής. Στην περίπτωση αυτή, χορηγείται στον πληρωτή εξοφλητική απόδειξη για το ποσό που κατέβαλε, χωρίς να του παραδοθεί η επιταγή.

Υπάρχουν δύο περιπτώσεις κατά τις οποίες η τράπεζα μπορεί να αρνηθεί την εξόφληση της επιταγής:

α) Η ανάκληση της επιταγής (βλ. παρακάτω), και

β) Η ακάλυπτη επιταγή. Ακάλυπτη επιταγή έχουμε όταν, το κεφάλαιο που είναι κατατεθειμένο στο λογαριασμό του εκδότη, δεν επαρκεί για την πληρωμή της επιταγής. Η έκδοση ακάλυπτης επιταγής αποτελεί ποινικό αδίκημα. Για να υπάρξει η αντικειμενική υπόσταση του αδικήματος αυτού πρέπει να έχουμε: **Ι)** μη πληρωμή της επιταγής και **ΙΙ)** η μη πληρωμή να οφείλεται στην έλλειψη διαθέσιμων κεφαλαίων του εκδότη στην πληρωτή τράπεζα. Επίσης πρέπει η επιταγή να είναι έγκυρη και να εμφανίστηκε για πληρωμή εμπρόθεσμα.

Ανάκληση της επιταγής

Η επιταγή, σε ορισμένες περιπτώσεις και με τη συνδρομή κάποιων προϋποθέσεων, μπορεί να ανακληθεί. Σχετικά με τη δυνατότητα ανάκλησης της επιταγής, επικρατούν τρία συστήματα:

α) το σύστημα της **ελεύθερης ανάκλησης** (δηλαδή σε όλο το χρόνο της), το οποίο ισχύει στην Αγγλία και στη Βόρεια Αμερική.

β) το σύστημα της **απόλυτης αδυναμίας ανάκλησης** της επιταγής, το οποίο ισχύει στη Γαλλία,

γ) το σύστημα της **σχετικής αδυναμίας ανάκλησης** της επιταγής, το οποίο καθιερώθηκε στη Γερμανία και κατά το οποίο, απαγορεύεται η ανάκληση της επιταγής για όσο χρόνο τρέχει η προθεσμία της εμφάνισής της και επιτρέπεται για τον χρόνο μετά την παρέλευση της προθεσμίας εμφάνισής της.

Το τρίτο σύστημα επικρατεί και στη δική μας Νομοθεσία. Απαγορεύεται ρητά η ανάκληση της επιταγής από τον εκδότη κατά την προθεσμία εμφάνισής της. Αν ο πληρωτής στο διάστημα αυτό εξοφλήσει την επιταγή, θεωρεί-

ται ότι εξόφλησε έγκυρα και χρεώνει τον εκδότη με το ποσό της πληρωμής. Η διάταξη αυτή είναι δημόσιας τάξης και δεν μπορεί ο εκδότης να δεσμεύσει τον πληρωτή με αντίθετη ρήτρα. Επερχόμενη ανικανότητα του εκδότη ή θάνατός του μετά την έκδοση της επιταγής δεν επιδράει καθόλου στο κύρος της. Αντίθετα, αν η ανάκληση της επιταγής γίνει μετά την πάροδο της προθεσμίας για εμφάνιση, είναι ισχυρή και δεσμεύει τον πληρωτή. Αν δεν γίνει ανάκληση, η τράπεζα μπορεί να πληρώσει την επιταγή, ακόμα και παρά τη μη-εμπρόθεσμη εμφάνισή της. Συνήθως οι τράπεζες εξοφλούν τις εκπρόθεσμες επιταγές (που δεν έχουν ανακληθεί) εφόσον υπάρχει κάλυψη.

Είδη τραπεζικών επιταγών

Εκτός από τη συνηθισμένη κοινή επιταγή, στο Ν.5960 ρυθμίζονται και δύο ιδιαίτερα είδη επιταγών: **α) η δίγραμμη** και **β) η λογιστική**.

α) Η δίγραμμη επιταγή διακρίνεται εξωτερικά από την κοινή, επειδή στο μπροστινό της μέρος έχει **δύο** παράλληλες γραμμές. Οι γραμμές αυτές, μπορούν να τεθούν από τον εκδότη ή από τον κομιστή της επιταγής. Όταν ανάμεσα στις δύο αυτές γραμμές δεν σημειώνεται τίποτα ή απλώς η λέξη «τραπεζίτης», τότε η διγράμμιση είναι **γενική** και η επιταγή πληρώνεται μόνο σε τραπεζίτη ή σε πελάτη της πληρώτριας τράπεζας. Όταν ανάμεσα στις δύο αυτές γραμμές αναφέρεται όνομα συγκεκριμένου τραπεζίτη, έχουμε **ειδική** διγράμμιση. Στην ειδική διγράμμιση, ο πληρωτής υποχρεούται να πληρώσει σ' αυτόν και μόνο, το όνομα του οποίου αναγράφεται μεταξύ των δύο αυτών γραμμών. Η ειδική δίγραμμη επιταγή μπορεί να οπισθογραφηθεί ή να προστεθεί και δεύτερη ειδική διγράμμιση.

β) Η λογιστική επιταγή διακρίνεται από την κοινή επιταγή, επειδή στο μπροστινό της μέρος και πλάγια σημειώνεται η φράση «πληρωτέα σε λογαριασμό» ή άλλη ισοδύναμη. Η φράση αυτή, τοποθετείται από τον εκδότη ή από τον κομιστή και δεν μπορεί να ανακληθεί εκ των υστέρων. Η επιταγή αυτή δεν εξοφλείται με μετρητά αλλά μόνο με λογιστικό διακανονισμό υπέρ του κομιστή της. Επομένως, η εξαργύρωση της επιταγής προϋποθέτει να έχει ο κομιστής λογαριασμό σε τράπεζα. Έτσι, γίνεται ακόμα δυσκολότερη η είσπραξη της επιταγής από μη δικαιούχο.

Στο νόμο αναφέρονται **τρεις** περιπτώσεις λογιστικού διακανονισμού:

- α) Η πίστωση σε λογαριασμό του κομιστή στην πληρωτέα τράπεζα,
- β) «Ο γύρος», όταν ο λογαριασμός του κομιστή είναι σε άλλη τράπεζα,
- γ) Ο συμψηφισμός, δηλαδή η εξόφληση της επιταγής είτε σε συμψηφιστικό γραφείο επιταγών είτε με άλλο τρόπο.

Τέλος, σε πολλές χώρες μεταξύ των οποίων και η Ελλάδα, έχει διαδοθεί η **ταξιδιωτική επιταγή** (traveller's check). Η ταξιδιωτική επιταγή χρησιμεύει για την ασφαλή μεταφορά χρημάτων από τόπο σε τόπο και όχι ως μέσο πληρωμής. Ο πελάτης έχει ήδη καταβάλει το ποσό των επιταγών στην τράπεζά του, η οποία με τη σειρά της, του δίνει τις ταξιδιωτικές επιταγές που έχουν εκδοθεί σε διαταγή του. Χαρακτηριστικά της είναι ότι δεν αναγράφει τόπο και χρονολογία έκδοσης, ούτε τόπο πληρωμής και το ποσό της είναι εκ των προτέρων δεδομένο. Αμφισβητείται αν η ταξιδιωτική επιταγή είναι γνήσια επιταγή.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ - ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ Η

1. Τι είναι τραπεζική επιταγή;
2. Ποια τα τυπικά στοιχεία της τραπεζικής επιταγής;
3. Ποιες οι διαφορές της επιταγής από τη συναλλαγματική;
4. Πώς μεταβιβάζεται η επιταγή;
5. Ποια η προθεσμία της επιταγής για πληρωμή;
6. Τι είναι ανάκληση της επιταγής;
7. Ποια τα είδη των τραπεζικών επιταγών;
8. Σε τραπεζική επιταγή που έχει εκδώσει ο Α με πληρώτρια τράπεζα την Εθνική Τράπεζα Ελλάδος και λήπτη τον Β, δεν αναφέρεται ο τόπος πληρωμής, ενώ αναγράφεται ρήτρα τόκων με ορισμένο επιτόκιο. Επίσης, δεν αναφέρεται ο πραγματικός χρόνος έκδοσης, ενώ ο τίτλος δεν έχει χαρτοσημανθεί. Είναι έγκυρη η επιταγή;
9. Ο Α εκδίδει επιταγή με δικαιούχο τον Β από τον οποίο αγόρασε εμπορεύματα. Ο Α δεν αναφέρει στο κείμενο της επιταγής τον αριθμό του λογαριασμού του από τον οποίο η τράπεζα θα πληρώσει. Ερωτάται: α) Είναι έγκυρη η επιταγή; β) Αν η επιταγή είναι έγκυρη, ο Β είναι υποχρεωμένος να τη δεχθεί; και γ) Αν ο Α είχε προσθέσει στο κείμενο τη φράση «πληρώσατε στον Β αν τα εμπορεύματα δεν έχουν ελαττώματα», αλλάζει κάτι ως προς την εγκυρότητα της επιταγής;
10. Ο Α έχει λογαριασμό στην Τράπεζα Κρήτης. Η τράπεζα του παρέδωσε δεσμίδα επιταγών για να εκδίδει τις επιταγές που θέλει. Ο Α όμως

εξέδωσε και παρέδωσε στον Β μία επιταγή, η οποία ήταν γραμμένη σε κοινό χαρτί και είχε ως εξής:

Επιταγή 3.000 ευρώ

Προς την Τράπεζα Κρήτης, Αθήνα

Με αυτή την επιταγή πληρώσατε στον Β, χωρίς ευθύνη μου, 5.000 ευρώ (τέσσερις χιλιάδες ευρώ), με χρέωση του λογαριασμού μου.

Αθήνα, 10.1.2003

Υπογραφή Α

Δεκτή

Υπογραφή

Τράπεζα Κρήτης

Ερωτάται: **α)** Είναι έγκυρη αυτή η επιταγή; **β)** Είναι υποχρεωμένη η τράπεζα να την πληρώσει; **γ)** Αν η επιταγή είναι έγκυρη, με ποιους τρόπους μπορεί να τη μεταβιβάσει ο Α; **δ)** Για ποιο ποσό ισχύει η επιταγή; **ε)** Οι ρήτρες «χωρίς ευθύνη μου» και «με χρέωση του λογαριασμού μου» επηρεάζουν το κύρος της επιταγής; και **στ)** Ποια η σημασία της αποδοχής της Τράπεζας;

- 11.** Ο Α εκδίδει επιταγή υπέρ του Β, με ημερομηνία έκδοσης 10.1.2000. Ο Β στις 20.1.2000 οπισθογραφεί την επιταγή στον Γ, χωρίς ο Α να την έχει ανακαλέσει. Ερωτάται: α) Είναι η τράπεζα υποχρεωμένη να πληρώσει; β) Θα άλλαζε η απάντηση αν ο Α είχε ανακαλέσει την επιταγή;
- 12.** Η τράπεζα Ε.Τ.Ε. παραδίδει στον Α μπλοκ επιταγών με τη συμφωνία να μην εκδίδει ο Α μεταχρονολογημένες επιταγές. Ο Α, αντίθετα με τη συμφωνία, εκδίδει μεταχρονολογημένες επιταγές με λήπτη τον Β. Η τράπεζα αρνείται την πληρωμή των επιταγών αυτών. Ερωτάται: Ποια τα δικαιώματα του Β;

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

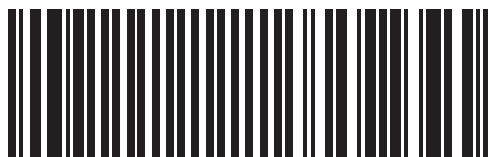
Αναστασιάδου Η.	Ελληνικόν Εμπορικόν Δίκαιον, Αθήνα 1949
Αργυριάδη Αλκ.	Ευρεσιτεχνία, 3η έκδοση, Αθήνα 1982
Γεωργακόπουλου Α.	Εγχειρίδιο Εμπορικού Δικαίου, τ. ΙΙ, τεύχος 1 Αξιόγραφα, Αθήνα 1985
Γεωργακόπουλου Α.	Το Δίκαιο των Εταιρειών (I-III), Αθήνα 1965, 1972, 1974
Δελούκα Ν.	Αξιόγραφα, 3η έκδοση, Αθήνα 1980
Δελούκα Ν.	Η εμπορική επιχείρησις και προστασία αυτής, Αθήνα 1980
Κιάντου - Παμπούκη Α.	Δίκαιο Αξιογράφων, 3η έκδοση, Θεσ/νίκη 1989
Λεβαντή Ε.	Δίκαιο των Εμπορικών Εταιρειών, τ. Α. Εμπορική Προσωπική Εταιρεία, Αθήνα 1985
Λεβαντή Ε.	Δίκαιο των Εμπορικών Εταιρειών, τ. Β, Γ, Δ, Ανώνυμες Εταιρείες, Αθήνα 1988, 1989, 1989
Λεβαντή Ε.	Δίκαιο των Εμπορικών Εταιρειών, τ. Ε, «Περί Εταιρειών Περιορισμένης Ευθύνης», Αθήνα 1990
Λιακόπουλου Θ.	Ζητήματα Εμπορικού Δικαίου, Βιομηχανική Πνευματική Ιδιοκτησία, Αθήνα 1996
Λουκόπουλου Α.	Περί Αξιογράφων, 2η έκδοση, Αθήνα 1981
Μέντη Γ.	Στοιχεία Εμπορικού Δικαίου, 8η έκδοση, Αθήνα 1998
Παμπούκη Κ.	Δίκαιο Βιομηχανικής Ιδιοκτησίας - Σήμα, Θεσ/νίκη 1971
Παπασπύρου Β.	Εμπορικό Δίκαιο, Αθήνα 1994
Ρόκα Κ.	Εισηγήσεις Εμπορικού Δικαίου, Αθήνα 1972

- Ρόκα Ν.** Αθέμιτος Ανταγωνισμός, Αθήνα 1977
- Ρόκα Ν.** Εμπορικές Εταιρείες, Αθήνα 1984
- Ρόκα Ν.** Αξιόγραφα, Αθήνα 1984
- Ρώσση Γ.** Εμπορικό Δίκαιο, Αξιόγραφα-Πρακτικά θέματα αξιογράφων, Αθήνα 1999
- Τσιριντάνη Αλ.** Στοιχεία Εμπορικού Δικαίου, τεύχος Α, «Έμπορος και Εμπορικές πράξεις», Αθήνα 1962, τεύχος Β, «Εμπορικά Εταιρείαι», Αθήνα 1964

Βάσει του ν. 3966/2011 τα διδακτικά βιβλία του Δημοτικού, του Γυμνασίου, του Λυκείου, των ΕΠΑ.Λ. και των ΕΠΑ.Σ. τυπώνονται από το ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ και διανέμονται δωρεάν στα Δημόσια Σχολεία. Τα βιβλία μπορεί να διατίθενται προς πώληση, όταν φέρουν στη δεξιά κάτω γωνία του εμπροσθόφυλλου ένδειξη «ΔΙΑΤΙΘΕΤΑΙ ΜΕ ΤΙΜΗ ΠΩΛΗΣΗΣ». Κάθε αντίτυπο που διατίθεται προς πώληση και δεν φέρει την παραπάνω ένδειξη θεωρείται κλεψίτυπο και ο παραβάτης διώκεται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 7 του νόμου 1129 της 15/21 Μαρτίου 1946 (ΦΕΚ 1946,108, Α').

Απαγορεύεται η αναπαραγωγή οποιουδήποτε τμήματος αυτού του βιβλίου, που καλύπτεται από δικαιώματα (copyright), ή η χρήση του σε οποιαδήποτε μορφή, χωρίς τη γραπτή άδεια του Υπουργείου Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού / ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ.

Κωδικός βιβλίου: 0-24-0522
ISBN 978-960-06-5124-9



(01) 000000 0 24 0522 3